

Riksdagens protokoll

Nr 88

22 maj 1974

Debatter m. m.

Onsdagen den 22 maj

Den statliga kulturpolitiken, m. m.	3
Anslag till centralnämnden för fastighetsdata, m. m.	134
Svar på interpellationer:	
nr 82 av herr Bengtsson i Göteborg (c) om åtgärder mot liberalisering av lagstiftningen angående cannabis	136
nr 62 av herr Alsén (s) om lokaliseringsstöd till industriella nyetableringar utanför stödområdet	138
nr 80 av herr Lindkvist (s) om ökad sysselsättning inom byggnads- och tillverkningsindustrin i Stockholmsområdet	138
nr 63 av herr Lindberg (s) ang. kreditvärigheterna vid vissa planerade företagsetableringar	151
nr 76 av herr Granstedt (c) om en bättre fördelning av den statliga sysselsättningen i Stockholmsregionen	153
Meddelande ang. enkla frågor:	
nr 232 av herr Åkerlind (m) ang. direktiven till utredningen om stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön	158
nr 233 av herr Nyhage (m) om bättre ersättningsmöjligheter för dem som drabbas av den s. k. sjukhussjukan	158
nr 234 av herr Alsén (s) ang. inskränkningarna i Sveriges Radios regionala sändning	158

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 22 maj

Skatteutskottets betänkande

Nr 39 ang. ändring i förordningen om skatt på sprit och vin, m. m.	3
--	---

Kulturutskottets betänkande

Nr 15 ang. den statliga kulturpolitiken	3
---	---

Onsdagen den 22 maj

Kl. 9.00

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

§ 1 Justerades protokollet för den 14 innevarande månad.

§ 2 Föredrogs, men bordlades åter konstitutionsutskottets betänkande nr 27, skatteutskottets betänkanden nr 34, 36 och 38, socialförsäkringsutskottets betänkande nr 23, utbildningsutskottets betänkanden nr 29 och 30, jordbruksutskottets betänkanden nr 24–28 samt näringsutskottets betänkande nr 37.

§ 3 Föredrogs skatteutskottets betänkande nr 39 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1974:123 med förslag till förordning om ändring i förordningen (1957:209) om skatt på sprit och vin, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 4 **Den statliga kulturpolitiken, m. m.**

Föredrogs

kulturutskottets betänkande nr 15 med anledning av propositionen 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken jämte motioner, såvitt propositionen och motionerna hänvisats till kulturutskottet, samt

utbildningsutskottets betänkande nr 27 med anledning av propositionen 1974:28 angående den statliga kulturpolitiken i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till bidrag till studiecirkelverksamhet m. m. jämte motioner.

Herr TALMANNEN yttrade:

Kulturutskottets betänkande nr 15 och utbildningsutskottets betänkande nr 27 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Kulturutskottets betänkande nr 15

I det följande redovisas endast de punkter vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkterna 1–3 (riktlinjer för den statliga kulturpolitiken, m. m.)

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1974:1 bilaga 10 under punkterna B 7, B 16 och B 27 beräknat medel till Vissa åtgärder inom kulturområdet, Kulturminnesvård och museer m. m. samt Vissa folkbildningsåtgärder m. m. hade Kungl. Maj:t i propositionen 1974:28, under

Onsdagen den 22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden för den 8 mars 1974, föreslagit riksdagen att, såvitt gällde kulturutskottets verksamhetsområde, — vissa delar av propositionen behandlades av utbildningsutskottet i dess betänkande 1974:27 och 28 —

dels

1. godkänna de riktlinjer för den statliga kulturpolitiken som förordats i propositionen 1974:28,

2. godkänna de i propositionen 1974:28 förordade grunderna för statsbidrag till

a) experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet för amatörer,

b) mindre ensembler och fria grupper,

c) kulturprogram inom föreningslivet,

3. godkänna att Operans och Dramatiska teaterns verksamhet den 1 juli 1975 fördes över på statsägda aktiebolag,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att träffa erforderliga avtal med Operan och Dramatiska teatern om överförandet av verksamheten på statsägda aktiebolag,

5. besluta att teater- och musikrådet, tidskriftsnämnden och verksamheten vid skolöverstyrelsens bibliotekssektion skulle upphöra vid utgången av september 1974,

6. besluta att en central myndighet för vissa uppgifter på kulturområdet skulle inrättas den 1 oktober 1974 enligt de riktlinjer som förordats i propositionen 1974:28,

7. bemyndiga Kungl. Maj:t att vid den centrala myndigheten inrätta en extra ordinarie tjänst som chef för myndighetens kansli,

8. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta de övergångsordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för genomförande av förslagen rörande den nya myndigheten,

dels för budgetåret 1974/75 anvisa de anslag som i detta betänkande redovisats under rubriken "4 Propositionens anslagsdel" samt i anslutning därtill

a) under anslaget Bidrag till regionala och lokala teater-, dans- och musikinstitutioner godkänna vissa statsbidragsgrunder,

b) under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål meddela viss föreskrift angående tjänsterna som föreståndare och forskningsassistent vid Svenska språknämnden,

c) under anslaget Bidrag till vissa museer och arkiv lämna visst bemyndigande angående en överenskommelse med Föreningen Sveriges pressarkiv och pressmuseum.

Beträffande det huvudsakliga innehållet i propositionen 1974:28 anfördes följande:

"I propositionen läggs förslag fram om mål, ansvarsfördelning och organisatorisk struktur för statens kulturpolitiska insatser. Utbyggnaden av de statliga insatserna förutsätts ske enligt en treårsplan.

Förslagen bygger i första hand på utredningar av kulturrådet och 1965 års musei- och utställningssakkunniga.

Mål för kulturpolitiken föreslås. Bl. a. betonas att kulturpolitiken skall i ökad utsträckning utformas med hänsyn till eftersatta gruppers behov. De kulturpolitiska insatserna skall vidare medverka till att skydda yttrandefriheten, motverka kommersialismens negativa verkningar på kulturområdet och ge människor möjlighet till egen skapande aktivitet.

Frågan om fördelningen av ansvaret mellan stat, primärkommuner, landsting och organisationsliv i fråga om insatser inom kulturområdet behandlas. Vikten av att organisationslivet spelar en aktiv roll i kulturverksamheten framhålls.

Ett framträdande drag i den kulturpolitik som föreslås är betoningen av det fria kollektiva skapandet, dvs. konstnärlig verksamhet i grupp utanför kulturinstitutionerna. Förslag läggs fram om vissa ändringar i bestämmelserna för studiecirkelverksamheten och om ett nytt statsbidrag till experiment och utveckling av sådan amatörverksamhet som drivs i andra former än studiecirkeln. Studieförbunden och olika amatörorganisationer föreslås få förstärkt stöd. Stödet till mindre ensembler och fria grupper samt till centrumbildningarna förstärks.

Förslag läggs också fram om ett nytt statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet. Det ersätter nuvarande bidrag till föreläsningssamhet m. m.

Beträffande kulturinstitutionerna redovisas ställningstaganden till frågor om bl. a. ansvarsfördelning, företagsform samt styrelsens och institutionschefens ansvar.

Riktlinjer ges för hur staten bör främja en utbyggnad av teater- och dansinstitutioner med regionalt ansvar. Ett nytt statsbidragssystem föreslås. Operans och Dramatiska teaterns riksansvar betonas. Svenska riksteaterns uppgifter behandlas.

I fråga om musikinstitutionerna framhålls behovet av ett nära samspel mellan olika typer av musikinstitutioner. Yrkesorkestrarna inordnas i samma bidragssystem som teater- och dansinstitutionerna. Rikskonserterns uppgifter förutsätts på sikt bli ändrade.

Riktlinjer anges för det statliga och statsunderstödda museiväsendets verksamhet och organisation. Bl. a. avses nationalmuseet med östasiatiska museet och moderna museet få ny organisation. Frågan om statsbidrag till läns museerna skall utredas.

Riktlinjer föreslås för kulturminnesvårdens centrala och regionala organisation. För att förstärka kulturminnesvårdens ställning i samhällsplaneringen bör länsstyrelserna få nya uppgifter. Länsmuscerna förutsätts dock även i fortsättningen ha kulturminnesvårdande uppgifter. Förslag läggs fram om riktlinjer för en ny organisation för riksantikvarieämbetet och statens historiska museum samt medelhavsmuseet samt om en decentralisering av ärenden från ämbetet.

Folkparksrörelsen föreslås få ett statligt stöd, främst för vissa centrala uppgifter och för lokal och regional försöksverksamhet.

En ny myndighet, statens kulturråd, föreslås bli inrättad. Rådet skall ha rådgivande, utredande och statsbidragsprövande uppgifter. Dess direkta ansvarsområde bör omfatta teater, dans, musik, litteratur, folkbibliotek, konst, museer och utställningsverksamhet. Rådet tar över uppgifter som teater- och musikrådet, tidskriftsnämnden och skolöver-

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

styrelsens bibliotekssektion hittills svarat för. Rådet får en styrelse och tre nämnder.

Under de i propositionen behandlade anslagen för kulturändamål föreslås anslagsökningar som – bortsett från pris- och löneomräkning -- uppgår till sammanlagt 25,5 miljoner kronor. Härtill kommer ökning av anslagen till studiecirklar och studieförbund.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under den allmänna motionstiden väckta motionerna

1974:220 av fru Sundström m. fl. (s),

1974:720 av fru Göthberg m. fl. (c),

1974:722 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari hemställt att riksdagen beslutade uppdra åt regeringen att snarast utarbeta bestämmelser för statsbidrag till kommunala konstsalonger m. m. samt till ersättning för de utställande konstnärerna, allt i enlighet med vad som anförts i motionen,

1974:730 av herr Nordstrandh m. fl. (m, c, fp),

1974:1027 av herrar Åsling (c) och Eriksson i Ulfsbyn (c) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde översyn av formerna för medelstilldelning till byggnadsminnesvärden,

dels de i anledning av propositionen väckta motionerna

1974:1656 av herr Nordstrandh m. fl. (m),

1974:1657 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställt att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna

1. att den nämnd inom statens kulturråd som skulle fördela tidskriftsstödet borde ges en allsidig och kulturpolitiskt differentierad sammanställning,

2. att möjlighet till besvär över av nämnden fattat beslut skulle ges,

1974:1658 av herr Olsson i Edane m. fl. (s),

1974:1688 av fröken Eliasson m. fl. (c, s, m, fp, vpk) vari hemställt
1. att riksdagen beslutade att hemslöjden skulle ingå i det nya kulturrådets uppgifter samt

2. att riksdagen beslutade ge Kungl. Maj:t till känna vad som i motionen i övrigt anförts om hemslöjdens plats i kulturpolitiken och statens stöd till hemslöjden,

1974:1689 av herrar Gustafsson i Stenkyrka (c) och Nilsson i Visby (s),

1974:1690 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nisser (m),

1974:1691 av herrar Nilsson i Agnäs (m) och Nisser (m),

1974:1692 av herr Norrby m. fl. (c, m, fp),

1974:1693 av herr Westberg i Ljusdal m. fl. (fp, s, c, m),

1974:1694 av herr Wiklund m. fl. (s) vari hemställt att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde att det folkrörelseburna kulturarbetet gavs högsta prioritet i det fortsatta reformarbetet på kulturlivets område och att bidragen, på samma sätt som anslagen till kulturinstitutionerna, automatiskt anpassades efter kostnadsutvecklingen,

1974:1700 av herr Karl Bengtsson i Varberg m. fl. (fp, c, m),

1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställen att riksdagen skulle

1. godkänna de mål för den statliga kulturpolitiken som föreslagits i propositionen 1974:28 med det tillägg och den ändring som föreslagits i motionen,

2. hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande en förstärkning av den kulturellt fostrande verksamheten inom skolväsendet i enlighet med de riktlinjer som angivits i motionen,

3. hos Kungl. Maj:t anhålla att vad som i motionen anförts angående Sveriges Radios kulturella och kulturpedagogiska verksamhet beaktades vid utarbetande av nytt avtal mellan staten och Sveriges Radio,

4. hos Kungl. Maj:t anhålla att motionen överlämnades till den pågående utredningen rörande kostnadsfördelningen mellan stat och kommun för beaktande av vad däri anförts angående inrättande av ett statligt bidrag för kommunala åtgärder på kulturområdet,

6. hos Kungl. Maj:t uttala att styrelsen för den förmedlingsbyrå som ålades att fördela bidrag till kulturprogram inom föreningslivet borde erhålla ett parlamentariskt inslag,

7. hos Kungl. Maj:t uttala att nya statsbidragsbestämmelser för läns museerna skyndsamt borde utarbetas och att de borde utformas i största möjliga anslutning till reglerna för bidrag till statsunderstödda teater-, dans- och musikinstitutioner,

8. med avslag på Kungl. Maj:ts förslag i denna del hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag rörande den regionala kulturminnesvårdens organisation i enlighet med de riktlinjer som angivits i denna motion,

9. hos Kungl. Maj:t anhålla att sådana bestämmelser utformades rörande arbetsmarknadsstyrelsens bidragsgivning att bättre möjligheter än för närvarande kunde erbjudas för byggnadsminnesvården även vid objekt i kommunal och enskild ägo,

10. hos Kungl. Maj:t som sin mening ge till känna vad som i motionen anförts beträffande decentralisering av handläggningen av byggnadsminnesförklaringar enligt byggnadsminneslagen samt inrättande av en särskild fastighetsfond och fastighetsbyrå vid riksantikvarieämbetet,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

11. hos Kungl. Maj:t uttala att styrelsen för det nyinrättade statens kulturråd borde ges en helt parlamentarisk sammansättning,

12. besluta att beslut av de till statens kulturråd knutna nämnderna skulle kunna överklagas hos kulturrådets styrelse och att styrelsens beslut skulle kunna överklagas hos Kungl. Maj:t,

13. hos Kungl. Maj:t anhålla att 1974 års höstriksdag förelades förslag till treårsplan för den statliga kulturpolitiken och att i denna särskilt de kulturella institutionernas behov av upprustning samt kulturskaparnas arbetsvillkor beaktades,

14. till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 68 672 000 kronor,

15. till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 17 096 000 kronor,

16. till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor,

17. till Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 4 341 000 kronor,

18. till Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 10 314 000 kronor,

1974:1702 av herr Danell (m),

1974:1703 av herrar Enlund (fp) och Jonsson i Alingsås (fp),

1974:1704 av herr Eriksson i Ulfsbyn (c),

1974:1705 av fru Fränkel m. fl. (fp, s, c, m, vpk),

1974:1706 av herr Fälldin m. fl. (c) i vad avsåg hemställa att riksdagen vid behandlingen av propositionen 1974:28 beslutade

1. att som sin mening uttala att insatserna till stöd för äldre tiders kultur skulle utformas med hänsyn till att kulturlivet måste bäras upp av ett samband i tiden, där ett levande kulturarv var en länk mellan det förflutna, nutiden och framtiden.

2. att hos Kungl. Maj:t hemställa att det föreslagna nya kulturrådet gavs sådan sammansättning, att det fick parlamentarisk förankring med representanter nominerade av riksdagspartierna,

3. att bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. skulle kunna lämnas även till kommuner för arrangemang på platser, där föreningslivet var svagt,

4. att kulturminnesvårdens nuvarande organisation på länsnivå skulle behållas med skyldighet för landsantikvarien eller ställföreträdare för denne att vara föredragande i länsstyrelsen i frågor som rörde kulturminnesvården,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

5. att hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning beträffande byggnadsminnesvårdens finansiering,

6. att till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader för budgetåret 1974/75 anvisa ett i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag med 2 000 000 kronor förhöjt reservationsanslag av 3 078 000 kronor,

7. att till ett nytt anslag, Bidrag till museer för vissa vetenskapliga tjänster m. m., för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor,

8. att till ett nytt anslag, Glesbygdsverksamhet inom vissa organisationer, för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor,

1974:1707 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c, m),

1974:1708 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemstälts att riksdagen beslutade

1. att uttala att nuvarande landsantikvarieorganisation skulle bibehållas och formerna för samarbetet mellan länsstyrelsen och landsantikvarien reglerades i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att ge Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen om statsbidraget till läns museerna,

3. att höja anslaget för vård av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader från 728 000 till 3 000 000 kronor samt i anslutning härtill hos Kungl. Maj:t begära att en särskild statsbidragskungörelse utarbetades,

4. att en särskild fastighetsfond och fastighetsavdelning inrättades vid riksantikvarieämbetet för förvaltning av kulturhistoriskt värdefulla byggnader,

5. att uttala att beslut rörande byggnadsminnesförklaringar borde decentraliseras till länsstyrelserna,

6. att anvisa 250 000 kronor till riksantikvarieämbetet för utarbetande av råd och anvisningar och för utvecklingsarbete rörande vård av äldre byggnader och miljöer,

1974:1709 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemstälts

A. att riksdagen för budgetåret 1974/75 skulle

1. under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisa

a) dels 1 miljon kronor för bidrag till experiment och utvecklingsarbete,

b) dels 3 miljoner kronor för stöd till fria kulturgrupper och mindre musikensembler,

2. utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisa 1 miljon kronor som bidrag till Operan,

3. under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisa 275 000 kronor för överföring av talböcker till kompaktkassetter,

B. att riksdagen skulle

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

1. ge Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen om Bidrag till särskilda kulturella ändamål och Bidrag för experiment och utvecklingsarbete,

2. hos Kungl. Maj:t begära att kulturrådet gavs i uppdrag att framlägga förslag om

a) åtgärder för att upprätthålla enprocentsregeln för konstnärlig utsmyckning av offentliga byggnader,

b) system för utställningsersättningar,

1974:1710 av fröken Hörlén m. fl. (fp),

1974:1711 av fru Jonäng m. fl. (c, m, fp),

1974:1712 av herrar Lindkvist (s) och Palm (s) vari hemställdes

1. att riksdagen hos Kungl. Maj:t begärde en översyn av formerna för medelstillsdelningen till vård och bevarande av byggnader och byggnadsmiljöer,

2. att riksdagen gav Kungl. Maj:t bemyndigande att i avvaktan på kommande utredningsförslag medge ytterligare anslagstillsdelning utöver den som föreslagits i propositionen 1974:28 under rubrikerna Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader respektive Vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader,

1974:1713 av herrar Nisser (m) och Nilsson i Agnäs (m),

1974:1714 av fröken Rogestam m. fl. (c),

1974:1715 av herr Sundman (c),

1974:1716 av herr Sundman m. fl. (c, vpk),

1974:1717 av herr Svanström m. fl. (c, s, m, fp),

1974:1718 av herr Svanström m. fl. (c, m, fp),

1974:1719 av fru Söder m. fl. (c, m, fp),

1974:1720 av herr Wachtmeister i Johannishus (m) vari hemställdes

1. att riksdagen med ändring av propositionen 1974:28 punkt 27.11 till riksantikvarieämbetet anvisade ett reservationsanslag av 3 000 000 kronor samt

2. att riksdagen skulle anhålla om att Kungl. Maj:t i kungörelse om statligt stöd till vård och underhåll av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader gav riksantikvarieämbetet riktlinjer för dispositionen av detta anslag med sådan innebörd, att arbetsmarknadsverket ålades följa kungörelsens bestämmelser i vad avsåg beredskapsarbeten inom det kulturhistoriska området, samt

1974:1721 av herr Werner i Tyresö m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställa att riksdagen beslutade

1. att som riktlinjer för den statliga kulturpolitiken uttala dels vad som anförts i motionen, dels vad som i övrigt förordats i propositionen 1974:28,

2. att hos regeringen hemställa om förslag till lokalt aktivitetsstöd till kulturell verksamhet i enlighet med vad som föreslagits i ledamoten Enquists reservation till kulturrådets betänkande,

3. att i propositionen under punkt 27.8 Bidrag till särskilda kulturella ändamål begärt anslag om 22 777 000 kronor uppräknades med 3 800 000 kronor till 26 577 000 kronor och att denna anslagsökning fördelades så att ytterligare 1 900 000 kronor fördelades på de olika centrumbildningarna och att ytterligare 1 900 000 kronor ställdes till teater- och musikerådets förfogande för bidrag till mindre ensembler och fria grupper,

4. att hos regeringen begära förslag om ett särskilt anslag att användas för stöd till kulturell verksamhet bland barn i enlighet med vad som anförts i motionen,

5. att hos regeringen begära förslag om ett särskilt anslag att användas för stöd till kulturell verksamhet bland invandrare i enlighet med vad som anförts i motionen,

7. att i propositionen under punkt 27.7 Tidskriftsstöd begärt anslag om 1 540 000 kronor förhöjdes till 2 000 000 kronor.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1688, yrkande 1, om överförande av hemslöjden till det föreslagna nya kulturrådets arbetsområde,

2. att riksdagen som sin mening gav till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet med anledning av motionen 1974:1688, yrkande 2, anfört om hemslöjden och kulturpolitiken,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1693 om folkhögskolans roll i kulturlivet,

4. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 2, om den kulturellt fostrande verksamheten inom skolväsendet,

5. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1701, del av yrkande 1 avseende ändring i ett av delmålen för den statliga kulturpolitiken, godkände de i propositionen förordade riktlinjerna för den statliga kulturpolitiken,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701 i vad avsåg ett tillägg till de i propositionen 1974:28 angivna målen för den statliga kulturpolitiken (del av yrkande 1),

7. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1721, yrkande 1, om tillägg till de i propositionen 1974:28 angivna riktlinjer för den statliga kulturpolitiken,

8. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1706, yrkande 1, om insatserna till stöd för äldre tiders kultur,

9. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 4, om ett statligt bidrag till kommunala åtgärder på kulturområdet,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

10. att riksdagen skulle
 - a. som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t vad utskottet anfört med anledning av motionen 1974:1694 i vad gällde en prioritering av det folkrörelseburna kulturarbetet,
 - b. avslå motionen 1974:1694 i vad gällde en automatisk anpassning av vissa anslag till kostnadsutvecklingen,
11. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1709, del av yrkande B 1, godkände de i propositionen förordade grunderna för statsbidrag till experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet för amatörer,
12. att riksdagen godkände de i propositionen 1974:28 förordade grunderna för statsbidrag till mindre ensembler och fria grupper,
13. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1704 om statens stöd till s. k. SOR-orkestrar,
14. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:720 och 1974:1710 om förslag till statsbidrag till den kommunala musikskoleverksamheten,
15. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1721, yrkande 2, om förslag angående ett lokalt aktivitetsstöd av generell karaktär på kulturområdet,
16. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 6, om sammansättningen av förmedlingsbyrån för fördelning av vissa bidrag till kulturprogram inom föreningslivet,
17. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1706, yrkande 3, godkände de i propositionen förordade grunderna för statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet,
18. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1656 om storleken av bidragen till föreläsningar,
19. att riksdagen godkände att Operans och Dramatiska teaterns verksamhet den 1 juli 1975 fördes över på statsägda aktiebolag,
20. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att träffa erforderliga avtal med Operan och Dramatiska teatern om överförandet av verksamheten på statsägda aktiebolag,
21. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1703 om vissa kyrkomusikaliska utbildnings- och samordningsfrågor,
22. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1701, yrkande 7, och 1974:1708, yrkande 2, om statsbidragsbestämmelser för läns museerna,
23. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1701, del av yrkande 10, och 1974:1708, yrkande 5, om decentralisering av byggnadsminnesförklaringar,
24. att riksdagen med anledning av motionerna 1974:1701, yrkande 8, 1974:1706, yrkande 4, och 1974:1708, yrkande 1, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående den regionala kulturminnesvårdens organisation,
25. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1689 om särskilda överväganden rörande kulturminnesvården på Gotland,
26. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1717 om hembygdsrörelsen,
27. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:220, yrkande 2. om

reglering av barnkulturen i statens avtal med Sveriges Radio,

28. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 3, om nytt avtal med Sveriges Radio,

29. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1709, yrkande B 2 a, om upprätthållande av den s. k. enprocentsregeln,

30. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1709, yrkande B 2 b, och 1974:722, sistnämnda motion i vad avsåg utställningsersättningar,

31. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:722 i vad avsåg statsbidrag till kommunala konstsalonger m. m.,

32. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1721, yrkande 4, om förslag till anslag till kulturell verksamhet bland barn,

33. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1721, yrkande 5, om förslag till anslag till kulturell verksamhet bland invandrare,

34. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1690 om samernas internationella kulturutbyte,

35. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1714, första att-satsen, om ökade insatser på samhällsplaneringens område med sikte särskilt på de handikappade,

36. att riksdagen beslutade att teater- och musikrådet, tidskriftsnämnden och verksamheten vid skolöverstyrelsens bibliotekssektion skulle upphöra vid utgången av september 1974,

37. att riksdagen beslutade att en central myndighet för vissa i propositionen 1974:28 angivna uppgifter på kulturområdet skulle inrättas den 1 oktober 1974 (statens kulturråd),

38. att riksdagen beträffande sammansättningen av styrelsen för den centrala myndigheten med anledning av motionen 1974:1706, yrkande 2, samt med avslag på motionerna 1974:1691 och 1974:1701, yrkande 11, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

39. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:220, yrkande 1, om inrättande inom den centrala myndigheten av en barnkulturavdelning,

40. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1713 om inrättande inom den centrala myndigheten av en nämnd med särskilt ansvar för kulturens plats i undervisningen,

41. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1657, yrkande 1, om sammansättningen av den nämnd inom den centrala myndigheten som skulle fördela tidskriftsstöd,

42. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 12, och motionen 1974:1657, yrkande 2, om besvärsmått i fråga om beslut av den centrala myndigheten, respektive viss nämnd inom denna,

43. att riksdagen godkände de i propositionen 1974:28 förordade riktlinjerna för den centrala myndigheten i den mån annat ej följde av riksdagens beslut med anledning av vad utskottet ovan hemställt under 38–40,

44. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att vid den centrala myndigheten inrätta en extra ordinarie tjänst som chef för myndighetens kansli,

45. att riksdagen bemyndigade Kungl. Maj:t att vidta de övergångs-anordningar och åtgärder i övrigt som behövdes för genomförande av förslagen rörande den nya myndigheten,

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

46. att riksdagen skulle avslå motionerna 1974:1701, del av yrkande 10, och 1974:1708, yrkande 4, om inrättande av fastighetsfond och fastighetsbyrå vid riksantikvarieämbetet,

47. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1718 om program för riksantikvarieämbetets fornminnesinventering m. m.,

48. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1701, yrkande 13, om en treårsplan för den statliga kulturpolitiken,

49. att riksdagen med anledning av motionerna 1974:1701, yrkande 9, 1974:1708, del av yrkande 3, och 1974:1720, andra att-satsen, samt med bifall till motionerna 1974:1027, 1974:1706, yrkande 5, och 1974:1712, första att-satsen, hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om en översyn av formerna för medelstilldelningen till vård och bevarande av byggnader och byggnadsmiljöer.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande ändring av målformulering av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1701, del av yrkande 1, godkände de i propositionen förordade riktlinjerna för den statliga kulturpolitiken med den ändring som förordats av reservanterna,

2. beträffande tillägg till målformulering av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 6 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1701, del av yrkande 1, godkände det tillägg till de i propositionen 1974:28 angivna målen för den statliga kulturpolitiken som reservanterna förordat,

3. beträffande tillägg till riktlinjerna för den statliga kulturpolitiken av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1721, yrkande 1, godkände det tillägg till de i propositionen 1974:28 angivna riktlinjerna för den statliga kulturpolitiken som reservanten förordat,

4. beträffande grunderna för statsbidrag till experiment och utvecklingsarbete av fru Fränkel (fp) som ansett att utskottet under 11 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1709, del av yrkande B 1, godkände de i propositionen förordade grunderna för statsbidrag till experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet för amatörer med den ändring som förordats av reservanten,

5. beträffande lokalt aktivitetsstöd på kulturområdet av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1721, yrkande 2, i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om det i motionen angivna förslaget angående ett lokalt aktivitetsstöd till kulturell verksamhet,

6. beträffande den s. k. enprocentsregeln av fru Frænkel (fp) som ansett att utskottet under 29 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1709, yrkande B 2 a, i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till åtgärder med syfte att upprätthålla den s. k. enprocentsregeln,

7. beträffande utställningsersättningar av fru Frænkel (fp), herr Eriksson i Ulfsbyn (c) samt fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 30 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:722 i denna del samt motionen 1974:1709, yrkande B 2 b. i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag snarast förelades riksdagen beträffande ett system för utställningsersättningar,

8. beträffande kommunala konstsalonger m. m. av fru Frænkel (fp), herr Eriksson i Ulfsbyn (c) samt fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 31 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:722 i denna del i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla att förslag snarast förelades riksdagen beträffande statsbidrag till kommunala konstsalonger m. m.,

9. beträffande kulturell verksamhet bland barn av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 32 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1721, yrkande 4, i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till anslag till kulturell verksamhet bland barn i enlighet med vad som anförts i motionen,

10. beträffande kulturell verksamhet bland invandrare av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 33 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1721, yrkande 5, i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till anslag till kulturell verksamhet bland invandrare i enlighet med vad som anförts i motionen,

11. beträffande besvärsmått över beslut av nämnd inom statens kulturråd av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 42 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:1657, yrkande 2, och 1974:1701, yrkande 12, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande besvärsmått i fråga om beslut av nämnd inom den centrala myndigheten.

Vid dessa punkter hade avgivits särskilda yttranden

1. beträffande frågan om den kulturellt fostrande verksamheten inom skolväsendet av fru Mogård (m) och fru Diesen (m),

2. beträffande SOR-orkestrarna av herr Eriksson i Ulfsbyn (c),

3. beträffande arrangemangsbidrag på platser där föreningslivet var svagt av herrar Mattsson i Lane-Herrestad (c), Eriksson i Ulfsbyn (c) och Norrby (c) samt fröken Eliasson (c) och fru Göthberg (c),

4. beträffande vissa kyrkomusikaliska samordnings- och utbildningsfrågor av fru Fränkel (fp),

5. beträffande statsbidragsbestämmelser för läns museerna av fru Fränkel (fp), fru Mogård (m) och fru Diesen (m),

6. beträffande nytt avtal med Sveriges Radio av fru Mogård (m) och fru Diesen (m),

7. beträffande nämndernas sammansättning av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) samt

8. beträffande treårsplanen av fru Mogård (m) och fru Diesen (m),

Punkten 4.2 (bidrag till Operan och Dramatiska teatern)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 399–402) föreslagit riksdagen att till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 67 780 000 kronor. Av detta anslagsbelopp avsågs 45 361 000 kronor till Operan och 22 419 000 kronor till Dramatiska teatern.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) vari i yrkande 14 hemställt om ett anslag av 68 672 000 kronor, vilket i förhållande till propositionen innebar en ökning av Operans del av anslaget med 511 000 kronor och av Dramatiska teaterns del med 381 000 kronor,

1974:1709 av herr Helén m. fl. (fp) vari i yrkande A 2 hemställt att riksdagen utöver förslaget i propositionen anvisade 1 000 000 kronor som bidrag till Operan samt

1974:1719 av fru Söder m. fl. (c, m, fp) vari hemställt om ett anslag av 68 080 000 kronor, vilket i förhållande till propositionen innebar en ökning av Dramatiska teaterns del av anslaget med 300 000 kronor.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, del av yrkande 14, samt med bifall till motionen 1974:1719 beslutade att Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 skulle erhålla en medelsanvisning av 22 719 000 kronor,

2. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionerna 1974:1701, del av yrkande 14, och 1974:1709, yrkande A 2, beslutade att Operan för budgetåret 1974/75 skulle erhålla en medelsanvisning av 45 361 000 kronor,

3. att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, yrkande 14, med bifall till motionen 1974:1719 och med avslag på motionen 1974:1709, yrkande A 2, samtliga motioner i vad gällde anslagsbeloppet, till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 68 080 000 kronor.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

12. beträffande medelsanvisningen till Dramatiska teatern av herr Andersson i Lycksele (s), fröken Sandell (s), herrar Leander (s) och Green (s) samt fru Johansson i Uddevalla (s), fru Ryding (vpk) och fru Rönnung (s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionerna 1974:1701, del av yrkande 14, och 1974:1719 i denna del beslutade att Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 skulle erhålla en medelsanvisning av 22 419 000 kronor,

13. beträffande medelsanvisningen till Operan av fru Fränkel (fp), fru Mogård (m) och fru Dicsen (m) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, del av yrkande 14, samt med bifall till motionen 1974:1709, yrkande A 2 i denna del, beslutade att Operan för budgetåret 1974/75 skulle erhålla en medelsanvisning av 46 361 000 kronor,

14. beträffande anslagsbeloppet

a) av herr Andersson i Lycksele (s), fröken Sandell (s), herrar Leander (s) och Green (s) samt fru Johansson i Uddevalla (s), fru Ryding (vpk) och fru Rönnung (s) som – vid bifall till reservationen nr 12 och till utskottets hemställan under 2 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 samt med avslag på motionerna 1974:1701, yrkande 14, 1974:1709, yrkande A 2, och 1974:1719, samtliga motioner i vad gällde anslagsbeloppet, till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 67 780 000 kronor,

b) av fru Fränkel (fp), fru Mogård (m) och fru Dicsen (m) som – vid bifall till utskottets hemställan under 1 och till reservationen nr 13 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, yrkande 14, med bifall till motionerna 1974:1709, yrkande A 2, och 1974:1719, samtliga motioner i vad gällde anslagsbeloppet, till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 69 080 000 kronor,

c) av herr Andersson i Lycksele (s), fröken Sandell (s), herr Leander (s), fru Fränkel (fp), herr Green (s) samt fru Johansson i Uddevalla (s), fru Mogård (m), fru Ryding (vpk), fru Dicsen (m) och fru Rönnung (s) som – vid bifall till reservationerna nr 12 och 13 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, yrkande 14, med bifall till motionen 1974:1709, yrkande A 2, och med avslag på motionen 1974:1719, samtliga motioner i vad gällde

anslagsbeloppet, till Bidrag till Operan och Dramatiska teatern för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 68 780 000 kronor,

15. beträffande ett eventuellt anslag på tilläggsstat till Operan av herr Andersson i Lycksele (s), fröken Sandell (s), herrar Leander (s) och Green (s) samt fru Johansson i Uddevalla (s), fru Ryding (vpk) och fru Rönning (s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse.

Vid denna punkt hade avgivits ett särskilt yttrande beträffande Operans ekonomiska resurser av fröken Sandell (s).

Punkten 4.6 (tidskriftsstöd)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 416–417) föreslagit riksdagen att till Tidskriftsstöd för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 1 540 000 kronor, vilket innebar bl. a. att utrymmet för bidrag under anslaget beräknades öka med 200 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1721 av herr Werner i Tyresö m. fl. (vpk) vari i yrkandet 7 hemställts att riksdagen till Tidskriftsstöd anvisade ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1721, yrkande 7, till Tidskriftsstöd för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 1 540 000 kronor.

Reservation hade avgivits

16. av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1721, yrkande 7, till Tidskriftsstöd för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Punkten 4.7 (bidrag till särskilda kulturella ändamål)

Kungl. Maj:t hade i detta avsnitt av propositionen 1974:28 (s. 417–422) föreslagit riksdagen att

1. föreskriva att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde skulle medverka vid reglering av anställningsvillkoren för tjänsterna som föreståndare och forskningsassistent vid Svenska språknämnden,

2. till Bidrag till särskilda kulturella ändamål för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 22 777 000 kronor.

1974:1658 av herr Olsson i Edane m. fl. (s) vari hemställt att riksdagen beslutade att under punkten 27.8 Bidrag till särskilda kulturella ändamål Emigrantregistren infördes som bidragsberättigade,

1974:1692 av herr Norrby m. fl. (c, m, fp) vari hemställt att riksdagen vid behandling av propositionen 1974:28 beslutade uttala att statsbidrag skulle kunna utgå till Emigrantregistret i Karlstad,

1974:1707 av herr Gustavsson i Alvesta m. fl. (c, m) vari hemställt att riksdagen vid behandling av propositionen 1974:28

1. beslutade att Stiftelsen Emigrantinstitutet i Växjö skulle ingå bland de institutioner som fick årligt statligt stöd,

2. under ett särskilt anslag till stöd till Stiftelsen Emigrantinstitutet i Växjö anvisade ett belopp om 100 000 kronor för budgetåret 1974/75,

1974:1709 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställt

i yrkande A 1 att riksdagen för budgetåret 1974/75 under anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisade a) dels 1 miljon kronor för bidrag till experiment och utvecklingsarbete, b) dels 3 miljoner kronor för stöd till fria kulturgrupper och mindre musikensembler samt

i yrkandet B 1 att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen om Bidrag till särskilda kulturella ändamål och Bidrag för experiment och utvecklingsarbete,

1974:1715 av herr Sundman (c) samt

1974:1721 av herr Werner i Tyresö m. fl. (vpk) vari i yrkande 3 hemställt att riksdagen beslutade att i propositionen under punkt 27.8 Bidrag till särskilda kulturella ändamål begärt anslag om 22 777 000 kronor skulle uppräknas med 33 800 000 kronor till 26 577 000 kronor och att denna anslagsökning fördelades så att ytterligare 1 900 000 kronor fördelades på de olika centrumbildningarna och att ytterligare 1 900 000 kronor ställdes till teater- och musikerådets förfogande för bidrag till mindre ensembler och fria grupper.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen beträffande användningen av anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål avstyrkte motionen 1974:1709 (yrkande B 1 i denna del),

2. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som förordats i propositionen 1974:28 ökat bidrag till mindre ensembler och fria grupper skulle avslå motionerna 1974:1709 (yrkande A 1 b) och motionen 1974:1721 (del av yrkande 3),

3. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som förordats i propositionen 1974:28 ökat bidrag till experiment och utvecklingsarbete skulle avslå motionen 1974:1709 (yrkande A 1 a),

4. att riksdagen beträffande frågan om ett i förhållande till vad som förordats i propositionen 1974:28 ökat bidrag till centrumbildningar

skulle avslå motionen 1974:1721 (del av yrkande 3),

5. att riksdagen med anledning av motionerna 1974:1658, 1974:1692 och 1974:1707 som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad utskottet anfört om bidrag till Emigrantinstitutet i Växjö och Emigrantregistret i Karlstad,

6. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1715 om ett riksdagsuttalande om anvisande av bidrag till blindskriftstidningar och taltidningar under en särskild post,

7. att riksdagen beträffande medelsanvisningen med bifall till propositionen 1974:28 samt med avslag på motionerna 1974:1709 (yrkande A 1) och 1974:1721 (yrkande 3) till Bidrag till särskilda kulturella ändamål för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 22 777 000 kronor,

8. att riksdagen föreskrev att Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämde skulle medverka vid reglering av anställningsvillkoren för tjänsterna som föreståndare och forskningsassistent vid Svenska språknämnden.

Reservationer hade avgivits

17. beträffande användningen av anslaget av fru Fränkel (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen beträffande användningen av anslaget Bidrag till särskilda kulturella ändamål med anledning av motionen 1974:1709 (yrkande B 1 i denna del) som sin mening gav Kungl. Maj:t till kännä vad reservanten anfört,

18. beträffande medelsanvisningen till mindre ensembler och fria grupper

a) av fru Fränkel (fp), herr Eriksson i Ulfsbyn (c) samt fru Göthberg (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1709, yrkande A 1 b, och med anledning av motionen 1974:1721, del av yrkande 3, beslutade att 3 000 000 kronor utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för stöd till mindre ensembler och fria grupper,

b) av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1721, del av yrkande 3, och med anledning av motionen 1974:1709, yrkande A 1 b, beslutade att 1 900 000 kronor utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för stöd till mindre ensembler och fria grupper,

19. beträffande medelsanvisningen till experiment och utvecklingsarbete av fru Fränkel (fp), herr Eriksson i Ulfsbyn (c) samt fru Göthberg (c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1709, yrkande A 1 a, beslutade att 1 000 000 kronor utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för stöd till experiment och utvecklingsarbete,

20. beträffande medelsanvisningen till centrumbildningar av fru Ryding (vpk) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1721, del av yrkande 3, beslutade att 1 900 000 kronor utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas för stöd till centrumbildningar,

21. beträffande anslagsbeloppet av fru Fränkel (fp), herr Eriksson i Ulfaby (c), fru Ryding (vpk) samt fru Göthberg (c) som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen till Bidrag till särskilda kulturella ändamål för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade det i propositionen 1974:28 föreslagna reservationsanslaget av 22 777 000 kronor med den ändring som föranleddes av riksdagens beslut med anledning av reservationerna 18 a, 18 b, 19 och 20.

Punkten 4.8 (Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 422—427) föreslagit riksdagen att till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 15 096 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) vari i yrkande 15 hemställts att anslaget höjdes med 2 miljoner kronor utöver förslaget i propositionen,

1974:1708 av herr Helén m. fl. (fp) vari i yrkande 6 hemställts om en i propositionen inte beräknad medelsanvisning om 250 000 kronor för utarbetande av råd och anvisningar och för utvecklingsarbete rörande vård av äldre byggnader och miljöer samt

1974:1712 av herrar Lindkvist (s) och Palm (s), såvitt nu var i fråga.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1712 i vad avsåg ett bemyndigande för Kungl. Maj:t att medge en ytterligare anslagstilldelning utöver den som föreslagits i propositionen 1974:28,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1708, yrkande 6 i vad detta avsåg att särskilda medel skulle beräknas för vissa i motionen angivna ändamål,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1708, yrkande 6 i vad detta avsåg hela anslaget storlek, och motionen 1974:1701, yrkande 15, till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 15 096 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

22. beträffande anvisande av särskilda medel för utarbetande av råd och anvisningar m. m. av fru Fränkel (fp) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1708, yrkande 6 i denna del, beslutade att särskilda medel skulle beräknas för vissa i motionen angivna ändamål,

23. beträffande anslagsbeloppet

a) av fru Fränkel (fp) som – vid bifall till reservationen nr 22 – ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1701, yrkande 15, samt med bifall till motionen 1974:1708, yrkande 6, i vad gällde medelsanvisningen, till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 15 346 000 kronor,

b) av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1708, yrkande 6 i vad gällde medelsanvisningen, samt med bifall till motionen 1974:1701, yrkande 15, till Riksantikvarieämbetet och statens historiska museum: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 17 096 000 kronor.

Punkten 4.12 (bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 431–433) föreslagit riksdagen att till Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 341 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) vari i yrkande 17 hemställts om en höjning av anslaget till 4 341 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1701, yrkande 17, till Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 2 341 000 kronor.

Reservation hade avgivits

24. av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1701, yrkande 17, till Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 4 341 000 kronor.

Punkten 4.14 (Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 439–442) föreslagit

riksdagen att till Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 9 903 000 kronor.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) vari i yrkande 18 hemställts om en höjning av anslaget till 10 314 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1701, yrkande 18, till Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 9 903 000 kronor.

Reservation hade avgivits

25. av fru Mogård (m) och fru Diesen (m) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1701, yrkande 18, till Naturhistoriska riksmuseet: Förvaltningskostnader för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett förslagsanslag av 10 314 000 kronor.

Punkten 4.19 (bidrag till de handikappades kulturella verksamhet)

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1974:28 (s. 468–472) föreslagit riksdagen att till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 5 815 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1974:1702 av herr Danell (m),

1974:1709 av herr Helén m. fl. (fp) vari i yrkande A 3 hemställts att riksdagen för budgetåret 1974/75 under anslaget Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit anvisade 275 000 kronor för överföring av talböcker till kompaktkassetter,

1974:1714 av fröken Rogestam m. fl. (c), såvitt nu var i fråga, samt

1974:1716 av herr Sundman m. fl. (c, vpk) vari hemställts att riksdagen till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1974/75 utöver vad som föreslagits i propositionen anvisade 250 000 kronor.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen såvitt gällde frågan om ökade medel i förhållande till vad som beräknats i propositionen skulle anvisas till Föreningen Blinda barns utveckling skulle avslå motionen 1974:1702, yrkande 1,

2. att riksdagen såvitt gällde frågan om ökade medel i förhållande till vad som beräknats i propositionen skulle anvisas till bestridande av kostnaderna för överföring av tidigare inspelade talböcker från öppna spolar till kompaktkassetter skulle avslå motionerna 1974:1709, yrkande A 3, och 1974:1716,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

3. att riksdagen såvitt gällde medelsanvisningen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionerna 1974:1702, yrkande 2, 1974:1709, yrkande A 3, 1974:1714, andra att-satsen, och 1974:1716 till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 5 815 000 kronor.

Reservation hade avgivits

26. av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c), fru Fränkel (fp), herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Norrby (c) samt fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c) och fru Göthberg (c) som ansett

dels att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionen 1974:1709 (yrkande A 3) och med bifall till motionen 1974:1716 beslutade att 250 000 kronor utöver vad som beräknats i propositionen skulle anvisas till bestridande av kostnaderna för överföring av tidigare inspelade talböcker från öppna spolar till kompaktkassetter,

dels ock att utskottet under 3 – vid bifall till yrkandet beträffande hemställan under 2 – bort hemställa,

att riksdagen såvitt gällde medelsanvisningen med anledning av propositionen 1974:28 och motionen 1974:1709, yrkande A 3, med bifall till motionen 1974:1716 och med avslag på motionerna 1974:1702 och 1974:1714, yrkande 2, till Bidrag till de handikappades kulturella verksamhet för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 6 065 000 kronor.

Punkten 4.20 (motioner om anslag till vissa museer)

I denna punkt behandlades motionerna

1974:1705 av fru Fränkel m. fl. (fp, s, c, m, vpk) vari hemställdes till riksdagen beslutade

1. att, i avvaktan på en särskild utredning om statligt stöd till kulturinstitutionerna i Stockholm och Göteborg, för vartdera av budgetåren 1974/75 och 1975/76 anvisa 2 miljoner kronor i statsbidrag till Göteborgs kommun som bidrag för dels museiverksamhet av riks- eller västsvensk karaktär, dels utbildnings- och forskningsaktiviteter inom museiområdet,

2. att hos Kungl. Maj:t hemställa om att den statliga bidragsgivningen till Göteborgs museer i tiden samordnades med införandet av nytt statsbidrag till länmuseernas verksamhet.

1974:1706 av herr Fälldin m. fl. (c) vari i yrkande 7 hemställdes till riksdagen beslutade att till ett nytt anslag, Bidrag till museer för vissa vetenskapliga tjänster m. m., för budgetåret 1974/75 skulle anvisas ett reservationsanslag av 2 000 000 kronor.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1705 i vad avsåg anvisande av medel för budgetåret 1975/76 till Göteborgsmuseerna,

2. att riksdagen skulle

a) avslå motionen 1974:1706, yrkande 7, om anvisande av ett nytt

anslag till Bidrag till museer för vissa vetenskapliga tjänster m. m.,

b) avslå motionen 1974:1705 i vad avsåg anvisande av ett nytt anslag till Bidrag till museiverksamhet i Göteborg,

3. att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1705 i vad avsåg förslag om ett riksdagsuttalande om viss tidsmässig samordning.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Reservation hade avgivits

27. av herr Mattsson i Lane-Herrestad (c), fru Fränkel (fp), herrar Eriksson i Ulfsbyn (c) och Norrby (c) samt fru Ryding (vpk), fröken Eliasson (c) och fru Göthberg (c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av motionerna 1974:1705, yrkande 1 i denna del, och 1974:1706, yrkande 7, till Bidrag till museiverksamhet i Göteborg för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett anslag av 2 000 000 kronor.

Punkten 4.21 (motion om anslag till glesbygdsvksamhet inom vissa organisationer)

I denna punkt behandlades motionen 1974:1706 av herr Fälldin m. fl. (c) vari i yrkande 8 hemställdes att riksdagen beslutade att till ett nytt anslag, Glesbygdsvksamhet inom vissa organisationer, för budgetåret 1974/75 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle avslå motionen 1974:1706, yrkande 8, om anvisande av ett nytt anslag till Glesbygdsvksamhet inom vissa organisationer.

Reservation hade avgivits

28. av herr Mattsson i Lane-Herrestad, herrar Eriksson i Ulfsbyn och Norrby samt fröken Eliasson och fru Göthberg (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1706, yrkande 8, till Glesbygdsvksamhet inom vissa organisationer för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisade ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Utbildningsutskottets betänkande nr 27

Sedan Kungl. Maj:t i propositionen 1974:1 bilaga 10 beräknat medel för Bidrag till studiecirkelverksamhet (punkten G 6) och för Bidrag till studieförbund (punkten G 7) hade Kungl. Maj:t i propositionen 1974:28 under punkterna 27.31 och 27.32 (s. 472—477) föreslagit riksdagen att

1. godkänna de i propositionen 1974:28 förordade ändrade grunderna för statsbidrag till studiecirkelverksamhet,

2. godkänna vad i propositionen 1974:28 anförts om studiecirkelar i energifrågor,

3. till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 259 000 000 kronor,

4. bemyndiga Kungl. Maj:t att enligt de riktlinjer som förordats i propositionen 1974:28 närmare utforma principerna för fördelningen av bidraget till studieförbundens organisationskostnader,

5. till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett anslag av 14 400 000 kronor.

I detta sammanhang hade behandlats

dels den vid riksdagens början väckta motionen

1974:305 av herr Wachtmeister i Staffanstorp (m) och fru Sundberg (m) vari hemställts att riksdagen skulle anhålla om sådan ändring av 15 § stycke d) i Kungl. Maj:ts kungörelse om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet (SFS 1963:463) att kravet på att högst hälften av det totala antalet deltagare i musikcirkel fick vara yngre än 14 år skulle utgå,

dels de i anledning av propositionen 1974:28 väckta motionerna

1974:1655 av herr Nordstrandh m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla

1. att ett särskilt tilläggsbidrag till kulturcirkel prövades,
2. att ytterligare försök gjordes i fråga om omfattningen och fördelningen av studietiden för kulturcirkel,
3. att särbestämmelser av den typ som redan gällde för musik- och teatercirkel prövades även för cirkel på andra kulturområden,
4. att en sänkning av åldersgränsen för deltagande i kulturcirkel försöksvis inleddes,

1974:1701 av herr Bohman m. fl. (m) i vad avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. besluta att av den föreslagna höjningen av anslaget Bidrag till studieförbund 1,5 miljoner kronor skulle avse pedagogiskt utvecklingsarbete inom kulturområdet (yrkandet 5),
2. till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1974/75 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 251 775 000 kronor (yrkandet 19),
3. godkänna de av Kungl. Maj:t föreslagna ändrade grunderna för statsbidrag till studiecirkelverksamhet med den ändringen däri att statsbidraget till allmänna studiecirkel skulle höjas med 1 krona per studietimme (yrkandet 20),

1974:1706 av herr Fälldin m. fl. (c) i vad avsåg hemställan att riksdagen beslutade att fördelningen av anslaget Bidrag till studieförbund även i fortsättningen skulle ske med hänsynstagande till verksamhetens geografiska fördelning (yrkandet 9) samt

1974:1721 av herr Werner i Tyresö m. fl. (vpk) i vad avsåg hemställan att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om förslag om en kraftig förhöjning av bidragen till cirkelledararvodet (yrkandet 6).

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionerna 1974:1655 yrkandet 1, 1974:1701 yrkandet 20 och 1974:1721 yrkandet 6 godkände det i propositionen förordade statsbidragsbeloppet av högst 32 kronor per studietimme,

2. att riksdagen godkände i propositionen 1974:28 i övrigt förordade ändrade grunder för statsbidrag till studiecirkelverksamhet,

3. att riksdagen beträffande slopande av kravet på viss ålder för deltagande i vissa studiecirkel skulle avslå motionerna 1974:305 och 1974:1655 yrkandet 4,

4. att riksdagen godkände vad i propositionen 1974:28 anförts om studiecirkel i energifrågor,

5. att riksdagen beträffande fördelningen av studietiden för kulturcirkel skulle avslå motionen 1974:1655 yrkandet 2,

6. att riksdagen beträffande särbestämmelser för vissa cirkel skulle avslå motionen 1974:1655 yrkandet 3,

7. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1701 yrkandet 19 till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 259 000 000 kronor,

8. att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 och med avslag på motionen 1974:1706 yrkandet 9 bemyndigade Kungl. Maj:t att i enlighet med i propositionen förordade riktlinjer närmare utforma principerna för fördelningen av bidraget till studieförbundens organisationskostnader,

9. att riksdagen beträffande dispositionen av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet skulle avslå motionen 1974:1701 yrkandet 5,

10. att riksdagen till Bidrag till studieförbund för budgetåret 1974/75 anvisade ett anslag av 14 400 000 kronor.

Reservationer hade avgivits

beträffande statsbidragsbeloppet per studietimme

1. av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 samt med avslag på motionerna 1974:1655 yrkandet 1 och 1974:1721 yrkandet 6 ävensom med bifall till motionen 1974:1701 yrkandet 20 beslutade att statsbidraget till allmänna studiecirkel skulle utgå med högst 31 kronor per studietimme,

2. av fru Lantz (vpk) som ansett att utskottet under I bort hemställa,

att riksdagen med bifall till propositionen 1974:28 samt med avslag på motionerna 1974:1655 yrkandet 1 och 1974:1701 yrkandet 20 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten med anledning av motionen 1974:1721 yrkandet 6 anført om ytterligare höjning av bidraget till studiecirkel,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

3. beträffande kravet på viss ålder för deltagande i studiecirkel av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionerna 1974:305 och 1974:1655 yrkandet 4 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande kravet på viss ålder för deltagande i studiecirkel,

4. beträffande anslagsbeloppet till Bidrag till studiecirkelverksamhet av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som vid bifall till reservationen nr 1 ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med anledning av propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1701 yrkandet 19 till Bidrag till studiecirkelverksamhet för budgetåret 1974/75 anvisade ett förslagsanslag av 251 775 000 kronor,

5. beträffande principerna för fördelningen av bidraget till studieförbundens organisationskostnader av herrar Elmstedt (c), Johansson i Skärstad (c), Karlsson i Mariefred (c) och Jonsson i Alingsås (fp) samt fru Ekelund (c) som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med avslag på propositionen 1974:28 och med bifall till motionen 1974:1706 yrkandet 9 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande fördelningen av bidraget till studieförbundens organisationskostnader,

6. beträffande bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet av fru Sundberg (m) och herr Nyhage (m) som ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1974:1701 yrkandet 5 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört beträffande dispositionen av bidraget till studieförbundens pedagogiska verksamhet,

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c):

Herr talman! När vi i dag skall behandla kulturutskottets betänkande nr 15 så kommer vi att behandla en rad frågor som tilldragit sig ett ökat intresse från allmänheten på den senaste tiden. Det väntades på kulturrådets betänkande i rätt stora kretsar. När det kom fick vi ett betänkande i vilket ett betydande faktaunderlag hade insamlats. Efter sedvanlig remissbehandling har detta kulturrådets betänkande tillsammans med betänkandet av 1965 års musei- och utställningssakkunniga lagts till grund för propositionen 28.

När man konstaterar att kulturfrågorna har blivit föremål för ökat intresse på senaste tiden är det också naturligt att man har en förhoppning om att vi med den nya given i kulturpolitiken skall kunna åstadkomma ett rikt kulturliv som engagerar de enskilda människorna i skapande verksamhet och som sprider kulturens yttringar till allt fler människor.

Från vårt parti har vi i olika sammanhang bl. a. här i riksdagen framhållit att kulturlivets resurser bör förstärkas och decentraliseras. Skall kulturens väg nå fram till folket måste kulturutbudet decentralise-

ras. Intresset för kulturyttringarna måste därjämte vara förankrat i de breda folklagren. Satsningen på folkrörelserna och studieförbunden är enligt vår mening ett lovvärt försök att nå många och sedan få dessa engagerade. Det är heller inte någon i utskottet som har protesterat mot detta. Det blir nu en viktig uppgift för de olika kulturorganen att följa verksamheten och genom studier få en bild av förhållandena inom kulturområdet. Men inte bara olika kulturorgan, utan folket, de enskilda medborgarna, skall givetvis engageras. Därigenom skall vi få veta om insatserna är gjorda på rätt sätt eller om förändringar bör ske. Det kan ju vara svårt att träffa rätt i första omgången.

Vad vi nu hoppas på är att en långt större allmänhet skall bli både konsumenter och producenter av kulturaktiviteter – begreppen ”konsumenter” och ”producenter” av kulturaktivitet är användbara i detta sammanhang, även om jag knappast tycker att de är vackra. De används dock ofta och torde också förstås.

Vi strävar efter att människorna oavsett ekonomi och bostadsort skall få möjligheter att delta i olika kulturella utbud som vi får genom biblioteken, filmen, teatern, konserter, utställningar osv. Detta är inte möjligt nu. Men vi vet att t.ex. genom Sveriges Radio kan vissa kulturyttringar komma närmare människorna, och vi vet också att genom en ökad regional verksamhet kan olika kulturaktiviteter komma närmare människorna. Vi vet att med stimulans och ledning kan många bli både konsumenter och producenter av kulturyttringar.

I en rad frågor tror jag att svenska folket är enigt då det gäller kulturfrågor. Att den kulturella verksamheten skall vara mångskiftande och ge stor valfrihet torde vara något man kan enas om. Att olika politiska, religiösa och ideella åsikter skall få framföras opponerar människorna i allmänhet inte emot, även om en del håller så starkt på sin egen åsikt att det ibland är svårt att få fram en enda liten gnutta av tolerans mot olikfärdighet. Men det hör glädjande nog till undantagen. I vår tid har vi kunnat notera att det finns en avsevärt större förståelse för rätten till religionsutövning och religiös verksamhet i kyrka och samfund. Det kristna kulturarvet har fortfarande stor betydelse för oändligt många genom att ge en känsla av trygghet i tillvaron. Förståelsen för detta anser jag har ökat under senare år.

Det finns emellertid också något som vi kallar ett kommersiellt kulturliv. Det är ju så att där vinstintresset kommer in, där gäller det att erbjuda produkter som gillas av så många som möjligt. Men på det sättet riskerar man att komma i den situationen att innehållet inte gör människorna kulturellt aktiva utan att de endast rätt liknöjt följer med efter påverkan från reklamen. Inte heller stimulerar arrangemangen till kritik eller debatt genom att verka engagerande på de enskilda människorna, om man begränsar sig till att bjuda ut det som passar för en bred allmänhet. Det är också många gånger svårt att åstadkomma förnyelse och mångsidighet. Det blir lätt så att man inriktar verksamheten på de områden där det är mest att förtjäna.

Det är i den situationen som folkrörelserna och studieförbunden kommer in. Vi har gjort åtskilliga ansträngningar för att få människorna mera kulturellt aktiva, och det skall göras ytterligare ansträngningar

härvidlag. De ekonomiska förutsättningarna skall förbättras för folk-
rörelserna och studieförbunden. Om dessa insatser blir tillräckliga är svårt
att säga. Men vi får genom en samverkan mellan samhället och
organisationerna en förankring bland de många människorna.

Det behövs ett växelspel mellan kulturpolitiken och andra samhälls-
aktiviteter. Som exempel på detta kan nämnas skolans möjligheter att
stimulera till deltagande och aktivitet i kulturlivet. Genom att inrikta
kulturpolitiken på att främja en egen skapande verksamhet och eftersträ-
va kontakt mellan människorna, kan man säkerligen också bidra till en
ökad jämlikhet och ge möjligheter till ett mera innehållsrikt liv.

I detta sammanhang vill jag gärna nämna behovet av växelspel mellan
kulturpolitiken och andra samhällsaktiviteter då det gäller lokalfrågor.
Förståelsen för behovet av lokaler för kulturell aktivitet tillgängliga på
nära håll för människorna måste bli större. Lätt tillgängliga lokaler är av
den allra största betydelse för de kulturella aktiviteterna, och det har i
samhälslivet alltför ofta glömts bort. Nya samhällen och ny tätbebyggel-
se har tillkommit, men man har ägnat alltför liten tanke åt att
människorna som skall bo där kan ha intresse och behov av kulturell
aktivitet. Det är då inte underligt att departementschefen talar om att vi
fått en isolering i många fall både i tätorter och i glesbygder. Det är
synnerligen viktigt att det finns lokaliteter i vilka lätt kan ordnas
kulturella aktiviteter. Det måste man tänka på inte bara i samband med
nybebyggelse utan också i befintliga stads- och tätortsområden.

Men det är inte nog med att det finns lokaler för dessa aktiviteter.
Boendemiljöerna måste utformas så, att man beaktar att människorna där
inte är bara passiva utan kan ha önskemål om att få vara aktiva på det
kulturella området. En samhällsutveckling som gör människor kontaktlö-
sa antingen genom bostadsområdenas utformning eller genom isolering i
glesbygder är givetvis olycklig.

Sedan må man satsa på skola, folkrörelser och studieförbund – det är
bra – men uppväxtmiljön, möjligheterna att få kulturella upplevelser och
delta i skapande verksamhet i barna- och ungdomsår, gärna tillsammans
med föräldrar och syskon, sätter ofta spår efter sig i det fortsatta livet.

Man klagat ofta över att ungdomar åstadkommer en väldig förstörelse
i många tätorter. Man bör ge dem möjligheter att ägna sig åt någon annan
aktivitet.

I växelspelet mellan kulturell aktivitet och andra samhällsaktiviteter
kommer givetvis också arbetsmiljön och andra arbetsförhållanden in. De
spelar stor roll. Med långa resvägar och jäktande arbete kan det vara nära
nog omöjligt att orka med att vara kulturellt aktiv.

Decentralisering framhölls i kulturrådets betänkande som väsentlig då
det gällde kulturlivet. Under 1960-talet väcktes det motioner i denna
riktning, bl. a. från vårt håll, och det har gjorts också under de första åren
av 1970-talet. Kulturrådet hade just decentralisering som det första
delmålet i sitt betänkande. I propositionen är decentralisering angiven
som det fjärde delmålet. Jag vet inte varför, men kan väl få besked om
det i dag.

Ett levande kulturarv måste vara en länk mellan det förflutna och
nutiden och sikta på framtiden. Vårt kulturarv är tingen omkring oss. Det

är folkliv och tradition. Det är hemslöjd, det må vara textil-, trä- eller metallslöjd. Det är hembygdsrörelsen och dess omhuldande av folkmusik, folkdans och folkdiktning, för att nämna några områden där tradition och förnyelse möts.

När det gäller det levande kulturarvets betydelse som en länk mellan det förflutna, nutiden och framtiden konstaterar utskottet att det påpekande därom som har gjorts i en motion inte strider mot de i propositionen framförda synpunkterna. I och för sig är väl detta riktigt, men givetvis hade det enligt min mening varit värdefullare, om man hade kunnat säga att det står i överensstämmelse med propositionen. Nu har det emellertid skrivits i utskottsbetänkandet att motionärerna med rätta betonat att det levande kulturarvet har betydelse som en länk mellan det förflutna, nutiden och framtiden, och jag hoppas att det kommer att avspeglas i det fortsatta kulturarbetet.

Jag skall säga bara några ord om en reservation. Vi är sju av utskottets ledamöter som har reserverat oss när det gäller anslag till Göteborgs museer. En klar motivering har anförts i reservationen. Det är uppenbart att vissa kommuner i vårt land har gjort stora insatser på det museala området. Jag vet inte hur det skulle fungera inom högskoleutbildningen, om vissa av de kommunala museerna inte funnes.

Vi har i denna reservation koncentrerat oss på Göteborg. Utskottet kunde genom besök på platsen förra året övertyga sig om Göteborgsmuseernas betydelse, och det resulterade i att ett enigt utskott förutsatte att frågan om statsbidrag till Göteborgs museer för sådan verksamhet som är av rikskaraktär skulle prövas i positiv anda. Därför anser jag att den som i dag stöder reservationen 28 därmed stöder vad riksdagen förra året enhälligt beslutade om.

När vi i utskottet har haft olika frågor att behandla är det rätt naturligt att det har blivit ganska mycket resonemang om kulturminnesvården. Remissopinionen var mycket splittrad i den frågan. Vi kan i propositionen ta del av yttranden från såväl tillstyrkande som avstyrkande remissorgan. I propositionen har man föreslagit något som väl närmast kan betecknas som en medelväg, nämligen att i varje länsstyrelse skall finnas en tjänsteman som handlägger kulturminnesvårdsfrågorna.

Utskottet har ansett sig kunna biträda det förslaget men säger: "En förutsättning för utskottets ställningstagande härvidlag är att en försvagning av läns museets/landsantikvariens resurser inte får komma i fråga."

Det är förstäligt att utskottet uttalar detta. Många remissinstanser uttrycker oro för att en överflyttning av landsantikvarien till länsstyrelsen skall innebära att det betydelsefulla sambandet mellan kulturminnesvård och museal verksamhet inte i fortsättningen kan upprätthållas. Man skall också komma ihåg att åtskilliga kommuner liksom flertalet hembygdsförbund samt statens historiska museum och riksantikvarieämbetet förordat ett bibehållande eller en utbyggnad av landsantikvarieorganisationen.

Nu utgår jag emellertid från att statsrådet Zachrisson, som är intresserad av kulturminnesvård och även av museal verksamhet, kommer att begagna tillfället att ta till vara all den kunskap som är förankrad i landsantikvarieorganisationen och läns museerna. Man kommer inte ifrån

att det är många sakkunniga som har uttryckt den oro jag nyss har nämnt. Med sakkunniga menar jag alla de praktiska människor i kommunerna som vet vad de har, som också vet vad de vill och som har funnit det vara av stort värde att det finns ett organ som bedriver både informativ och opinionsbildande verksamhet och är till stor hjälp åt kommunerna då det gäller kulturvårdsarbetet.

I fråga om Operan har vi fått höra hur man från såväl regeringens som utskottets sida skulle ha varit ogin och sökt hålla tillbaka Operans möjligheter. Jag vill emellertid här ha sagt att det är oändligt viktigt att kunna bibehålla institutionsverksamheten. Vi vill gärna att den också när det gäller Operan skall kunna bedrivas på i stort sett samma nivå som under den senaste tiden, och det är vår förhoppning att man skall ha förståelse för detta. Det är viktigt att få till stånd en bred verksamhet, att folkrörelser och studieförbund anknyts och blir mycket engagerade, men det är också alldeles nödvändigt att man har en institutionskultur. Dessa institutioner behövs som kunskaps- och inspirationskällor, som idégivare. Om man inte låter dem arbeta under goda betingelser, tror jag att vi på lång sikt inte får de positiva effekter som man i propositionen väntar sig av den breda verksamheten. Det är frestande att dra en parallell med förhållandena inom idrotten: utan topp ingen bredd.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservationerna nr 26, 27 och 28 i kulturutskottets betänkande nr 15 och i övrigt bifall till utskottets förslag.

Fru MOGÅRD (m):

Herr talman! Innan jag går in på att tala om dagens egentliga ämne, den statliga kulturpolitiken, vill jag gärna komma med några inledande reflexioner.

Kulturrådet tillsattes 1969 och tog tre och ett halvt år på sig för att producera betänkandet Ny kulturpolitik. 1965 års musei- och utställningssakkunniga arbetade i sju år för att få fram betänkandena Kulturminnesvård och Muscerna. Remisstiden för betänkandena har varit omkring sex månader. Departementet tog åtta, nio månader på sig för att utarbeta en proposition på 480 sidor som lades på riksdagens bord i mars. Riksdagsmännen fick som vanligt 15 dagar på sig för att motionera i anslutning till denna proposition. Med hänsyn till den korta tiden är det ett anmärkningsvärt stort antal motioner som väckts -- 79 yrkanden har framställts. Utskottet har arbetat under stark tidspress för att kammaren i dag skall kunna behandla ett betänkande på 90 sidor med icke mindre än 28 reservationer och 9 särskilda yttranden, ett betänkande som förelåg i tryck först i förgår eftermiddag. Under utskottsbehandlingen har ett antal uppvaktningar ägt rum och en rad skrivelser har ingått till utskottet, som dock har haft mycket små möjligheter att noga penetrera de olika önskemål som förts fram. Det måste enligt min mening betecknas som orimligt att en stor och viktig proposition forceras fram på detta sätt. Det borde ha varit möjligt att framlägga de nödvändiga anslagshöjningarna på sedvanligt sätt och att lägga en principproposition om kulturpolitiken på våren, en proposition som kunde ha behandlats först av höstriksdagen.

Nå, är nu detta en proposition som är stor och viktig för den framtida

statliga kulturpolitiken? Ja, troligen ingår de här framförda förslagen i en mera långsiktig plan – en plan som dock ännu så länge är förborgad för andra än möjligen utbildningsministern och hans departement. I det pressmeddelande som presenterade propositionen 28 lät man antyda att propositionens förslag var att se som första ledet i en treårsplan. De upplysningar som ges i propositionen beträffande fortsättningen utgör egentligen bara en uppräknig av vilka områden som inte behandlats i den här föreliggande propositionen. Inga fasta tidpunkter anges, inte heller några konkreta åtgärder. I motionen 1974:1701 hemställs att en verklig treårsplan skall föreläggas årets höstriktsdag. Under utskottsbehandlingen har vi blivit övertygade om att detta är ett orealistiskt yrkande – arbetet är nämligen inte så långt framskridet. Det är utomordentligt beklagligt att riksdagen inte fått möjlighet till en genomgripande diskussion om den statliga kulturpolitikens framtida praktiska utformning – utifrån de mål som anges kan man förvisso komma till olika slutsatser om var prioriteringar och tyngdpunkter skall ligga.

Låt mig peka på ett par områden där moderata samlingspartiet anser åtgärder särskilt angelägna. År efter år har vi här i riksdagen krävt att frågan om kulturskaparnas ekonomiska villkor skall få sin lösning. Enligt vår mening måste en kulturpolitik utgå från det faktum att kulturskaparna och deras arbete är själva förutsättningen för en levande kultur, och frågan om deras levnadsvillkor måste ges hög prioritet. Jag har tidigare här i kammaren klagat över kulturrådets långsamhet då det gäller kulturskaparna och kan nu bara uttrycka förhoppningen att den tidpunkt för kulturrådets förslag som denna gång uppgivits för utskottet – september i år – skall visa sig hålla. Det är otillfredsställande att t. ex. enprocentsregeln, utställningsersättning, kommunala konstsalonger – frågor som återkommer i riksdagen varje år och som i år berörs i några av reservationerna – inte någon gång får behandlas i ett större sammanhang.

Ett annat område där det är svårt att utläsa departementschefens inställning är de kulturella institutionerna. Deras betydelse för kulturlivet, även med den inriktning mot decentralisering som anges i målen för kulturpolitiken, bör inte underskattas. Moderats samlingspartiet har ansett att den föreliggande propositionen har missgynnat institutionerna, och vi har föreslagit vissa ökningar av anslagen, så som fru Diesen senare skall utveckla, ökningar som dock får ses som provisoriska. I kommande års förslag bör de kulturella institutionernas behov av upprustning beaktas.

Herr talman! Inget område är så ömtåligt för styrning, censur, inskränkning av friheten som kulturområdet. Varje försök till styrning av kulturen innebär en risk för att väsentliga bidrag förkvävs, att utvecklingen avstannar. Det ligger en allvarlig fara i att bortse från de risker som är förbundna med samhälleliga åtgärder, som ju, bl. a. i och med att prioriteringar mellan olika områden och inom olika områden måste ske, med naturnödvändighet innebär en viss styrning. Kulturpolitiken måste bygga på frihet och valfrihet och syfta till ett rikt och varierat kulturliv med stort utrymme för enskilda initiativ och med sådan spridning att alla samhällsgrupper stimuleras till ökat deltagande i kulturlivet.

Jag delar utbildningsministerns uppfattning att en målformulering för insatserna på kulturområdet är värdefull. En allsidig målformulering kan vara en god vägledning då det gäller att undvika åtgärder som skulle innebära en minskning av kulturens frihet. När riksdagen nu skall besluta om sådana mål är det viktigt att se till att de är så precisa och heltäckande som möjligt, som uttryck för vad vi i dag anser att kulturpolitiken skall syfta till.

Propositionen föreslår ett mål som skyddar yttrandefriheten. Kulturrens frihet är dock något mera än bara yttrandefrihet; det gäller också att t. ex. garantera medborgarnas frihet att välja mellan olika kulturella begivenheter och verksamheter men även att välja mellan kulturell verksamhet och annan verksamhet. Samhällets åtgärder får inte inriktas på att styra människorna till *en* typ av upplevelser och aktiviteter. En mångfald av aktiviteter av olika slag måste finnas tillgängliga i människors närmiljö och *erbjudas* dem för deras eget fria val. Decentralisering till ett levande lokalt kulturliv är *ett* sätt att stimulera friheten och valfriheten. Frihet och mångfald måste slås fast som ett angeläget mål för kulturpolitiken.

Ett viktigt instrument vid prioritering mellan olika insatser är en kvalitetsprincip. Det är anmärkningsvärt att utbildningsministern i propositionen bara i ett kort stycke nämner att ett relativt stort antal remissinstanser saknar kvaliteten i kulturrådets målkatalog. Någon diskussion om det berättigade i remissinstansernas krav för han inte. I redogörelsen i propositionen för remissinstansernas inställning till målformuleringen avfärdas kravet på kvalitet på tre rader. Bl. a. teater- och musikerådet, ABF, Teatercentrum, Riksteatern och Svenska filminstitutet har dock påpekat att en kvalitetsprincip är ofrånkomlig. Som prioriteringsinstrument bör en kvalitetsbedömning ha en central ställning trots alla svårigheter som det kan medföra att försöka bedöma kvalitet. Samhället kan inte undandra sig sitt ansvar härvidlag, inte heller utbildningsministern.

Moderata samlingspartiet anser att det första målet för kulturpolitiken bör lyda: "Kulturpolitiken skall syfta till att ge människorna möjlighet att delta i ett kulturliv präglad av kvalitet, frihet och mångfald." Jag yrkar därför bifall till reservationen 2.

Ett av de uppräknade målen bör enligt vår mening kompletteras. Kulturpolitiken skall, heter det, "motverka kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet". I det resonemang som förs i propositionen synes dock departementschefen vilja rikta kritik mot all s. k. kommersiell verksamhet inom kulturområdet. Detta resonemang måste vi klart ta avstånd från. S. k. kommersiellt driven verksamhet är inte i sig något ont; tvärtom finns det anledning slå fast att den enskilda sektorn har gjort och gör oersättliga insatser på kulturområdet. Däremot finns det alla skäl att brännmärka den ensidighet i kulturutbudet som kan bli följden av monopolism inom en sektor, vare sig denna sedan är enskild eller samhällelig. Om konkurrens inte får förekomma inom kulturområdet inskränks människors valfrihet och mångfalden sinar. Vi föreslår att det aktuella målet omformuleras till: "Kulturpolitiken skall motverka de negativa verkningar som kan orsakas av ohämmad kommersialism samt

enskild eller samhällelig monopolställning”. Jag yrkar därmed bifall till reservationen 1.

Propositionen formulerar många tankvärda ord om kulturpolitikens syften. Det finns, utöver vad jag nu anfört, inte mycket att invända mot dessa formuleringar. Men viktigast av allt är den grundinställning som finns bakom alla välmotiverade förslag. Det är nödvändigt att de samhälleliga insatserna på kulturområdet bärs upp av respekt för de enskilda människorna och deras önskemål. Det är enskilda människors skapande och enskilda människors upplevelser som bygger upp kulturlivet. Bakom utbildningsministerns misstänksamma inställning till s. k. kommersiell verksamhet på kulturområdet kan man spåra en förmyndarinställning till de vanliga människorna. Detta intryck har förstärkts under de senaste veckorna då utbildningsministern gjort ett antal, förhoppningsvis inte särskilt väl övervägda, uttalanden om kiosklitteratur, om filmutbudet och nu senast om pressen. ”Det oupphörliga nyhetsflödet hotar att dränka människor i stället för att lyfta dem upp ur okunnighetens djup” – det är ett magistralt och ganska fantastiskt uttalande! Kulturlivet skall breddas och kvaliteten höjas – det är vi, hoppas jag, överens om – men jag vill allvarligt uppmana statsrådet Zachrisson att se upp med vilka medel han tillråder för detta.

Om man har ambitionen att bredda kulturlivet och försöka nå allt fler i det svenska samhället, så har skolan – det är min fasta övertygelse – en avgörande ställning. Ett uttalande i Svenska Dagbladet den 12 maj av kulturrådets ordförande, Paul Lindblom, som väl även fortsättningsvis kommer att ha en viktig uppgift i kulturarbetet, ger glädjande nog vid handen att man kommer att gripa sig an problemet att målmedvetet satsa på skolan som kulturförmedlare och väckare av ett kulturintresse. Han säger där: ”Kultur måste komma in mycket tidigt. Kultur är fortfarande en marginell företeelse i skolorna.”

Också beträffande ett annat instrument för att väcka och utveckla ett intresse för kulturlivet, nämligen Sveriges Radio, framhåller Paul Lindblom att större insatser måste till. Han betonar Sveriges Radios stora skyldigheter på området och kritiserar Sveriges Radios nuvarande verksamhet, som han betecknar som mest journalistisk då det gäller att spegla kulturutbudet. Samma sak har fru Diesen och jag velat understryka med ett särskilt yttrande, nr 6, som är fogat till detta betänkande. Vi pekar där på att t. ex. ett livligare utbyte med institutioner som teatrar och museer är högst önskvärt. Vi förutsätter, i likhet med utskottet i övrigt, att sådana synpunkter beaktas vid upprättandet av ett nytt avtal mellan staten och Sveriges Radio.

Att Sveriges Radios nuvarande ekonomiska svårigheter – oavsett orsaken därtill – kommer att få allvarliga kulturpolitiska konsekvenser, som påfördrar ingripanden från utbildningsministern, är alldeles uppenbart.

I propositionen föreslås – och utskottet tillstyrker – att statens kulturråd inrättas den 1 oktober 1974. Detta organ kommer att ha ett avgörande inflytande över kulturpolitikens utformning, och rådets sammansättning är därför av yttersta vikt. Departementschefen föreslår att bland ledamöterna i styrelsen skall ingå representanter för kommuner-

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

na och landstingen, för kulturarbetarorganisationerna, folkbildningsorganisationerna och löntagarorganisationerna. Utskottet har tillmötesgått ett par motionsyrkanden och uttalat sig för att i styrelsen också skall ingå företrädare för olika politiska partier. Därmed har garantier skapats för en bred demokratisk förankring i styrelsen.

I kulturrådets betänkande och i proposition nr 28 finns egendomligt nog ingen antydning om den betydande kulturkälla som det kyrkliga området utgör. Motionen 1691 ger på ett övertygande sätt en bild av vad kyrkan betytt och betyder i kulturlivet, och jag vill här understryka att det inte kan accepteras att denna del av kulturen ställs åt sidan då det gäller att överväga kulturpolitiska insatser. Motionens yrkande om kulturrådets sammansättning har vi i utskottet dock inte velat tillstyrka. Jag förutsätter att kulturrådet även utan en särskild representant för svenskt kyrkoliv skall beakta den kyrkliga kulturens betydelse.

Också sammansättningen av kulturrådets nämnder är av stor betydelse för kulturpolitikens utformning. I motionen 1657 framförs berättigad kritik mot den nu fungerande tidskriftsnämndens sammansättning och handläggning av tidskriftsstödet. Det är därför värdefullt att utskottet understryker att propositionens uttalande om sakkunskap och erfarenhet hos nämndernas ledamöter också måste innebära allsidighet i fråga om åsiktsinriktning.

En viktig principfråga är huvuvida besvär skall kunna anföras över nämndernas och kulturrådets beslut. Sedan utskottet uttalat sig för att i kulturrådets styrelse skall ingå representanter för olika politiska partier torde en besvärsmöjlighet över styrelsens beslut vara onödig. Vad däremot kulturrådets nämnder angår, måste beslut av dessa kunna ställas under debatt, en debatt som skall avse bl. a. hur prioriteringar sker i anslutning till de antagna målen. En sådan debatt gagnas av att besvärsmöjlighet till kulturrådets styrelse föreligger. De svårigheter som kan vara förknippade härmed kan inte vara oöverstigliga. Vi förordar från moderat håll att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna att besvärsmöjlighet över nämndernas beslut bör införas. Jag yrkar alltså bifall till reservationen 11.

Jag vill avslutningsvis, herr talman, med några ord beröra hur moderata samlingspartiet ser på kulturlivets uppbyggnad. Vi instämmer i och vill starkt understryka departementschefens åsikt att kulturlivets tyngdpunkt skall vara kommunerna. En decentralisering måste syfta till att ge människorna möjlighet att delta i kulturaktiviteter, initierade av medborgarna i den egna regionen, och får sålunda inte innebära bara ett kommunalt verkställande av centralt utformade handlingsprogram. Kulturlivet var en gång avsevärt mer lokalt förankrat än i dag och blev på så sätt rikt differentierat och olika utformat i olika regioner. Dithän bör vi åter sträva.

Det är då ofrånkomligt att kommunernas skiftande ekonomiska betingelser beaktas. Lika väl som staten genom sina åtaganden garanterar samma utbildningsstandard över hela landet förtjänar det att övervägas om man inte med statliga insatser, t. ex. ett rambidrag, bör se till att den kulturella standarden inte varierar i besvärande grad på grund av brist på medel. Om kommunerna skall kunna spela den huvudroll i den kulturella verksamheten som vi finner önskvärd, torde det vara nödvändigt med en stimulans i form av statsbidrag.

I detta anförande instämde herrar Wennerfors och Nisser samt fru Diesen (samtliga m).

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Fru FR/ENKEL (fp):

Herr talman! I vår har det ganska ofta på tidningarnas kultursidor hänvisats till gamla sagor och ramsor. Man har bl. a. berättat om mannen som beställde en kostym hos skraddaren, och när han skulle hämta den på lördagen var det bara ämne till ett par byxor; när han kom nästa lördag för att hämta dem var det ämne till en väst, och när han sedan kom den sista lördagen var det bara en tumme kvar. Man har hänvisat till sagan om berget som födde en råtta och ramsan om att gå upp som en sol och ned som en pannkaka. Sensmoralen i dem alla är högtflygande planer och klenst med förverkligandet. Och detta har på kultursidorna anförts med hänvisning till propositionen 28 om den statliga kulturpolitiken. Vad visar det? Jo, det avspeglar bara en besvikelse som många kände när den här propositionen lades fram – efter alla utredningar, efter kulturrådets betänkande och alla de remissvar som lämnats in.

Alltsedan slutet av 1960-talet har olika delar av kulturpolitiken varit föremål för utredningsarbete. Det har varit väl motiverat att i utredningsarbetet göra den uppdelningen. Men det hade varit lättare för riksdagen att ta ställning om den på en gång fått diskutera samtliga statliga insatser som skulle göras. Nu har flera viktiga sektorer lämnats utanför.

Kulturrådets betänkande innehåller värdefulla resonemang med långtgående mål. Rådet ansåg att för att förverkliga målen borde de totala samhällsutgifterna på kulturområdet i början av 1980-talet uppgå till 2 miljarder kronor. Enligt propositionen skall kulturlivet för nästa budgetår få en påspädning med 25 miljoner. Det är onekligen en blygsam summa när man jämför vad regeringen är i stånd att skaka fram till samhällsinsatser på andra områden. Insatser av en annan storleksordning måste till under de år som nu följer för att en kulturpolitisk reform verkligen skall kunna bli genomförd.

Den allmänna syn på kulturpolitiken som kommer till uttryck i propositionen är i huvudsak identisk med folkpartiets. Vår liberala kultursyn slogs fast i vårt *partiprogram 1972*. Där heter det bl. a.:

”Ett levande och vitalt kulturliv är en omistlig del av ett mänskligare samhälle. Kulturpolitikens syfte skall vara att frigöra, stödja och utveckla individens förmåga till upplevelser och engagemang i dagens värld, med dess historiska bakgrund. Människans egen skapande förmåga, hennes förutsättningar att skapa inte blott ting utan även relationer till medmänniskorna är central.

— — — — —

Kulturpolitiken måste präglas av vidsynthet, öppenhet och tolerans. Detta är en förutsättning för ett dynamiskt kulturliv, där det finns utrymme för såväl det traditionella som det okonventionella, det sökande och det stridande. Den måste lämna utrymme även för långtgående politiskt engagemang och samhällskritik. Alla tendenser till värde-monopolisering måste motarbetas.”

Folkpartiet förordar en kulturpolitik, som jag skulle vilja sammanfatta i fyra punkter:

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

1. De kulturpolitiska insatserna bör bygga på en långtgående decentralisering och i första hand utgå från fasta lokalt eller regionalt förankrade institutioner.

2. Stat, landsting och kommuner måste motverka det ensidiga kulturutbud som marknadsmekanismerna kan medföra och sträva efter att garantera kulturlivets allsidighet.

3. Verksamheter som ligger vid sidan av de etablerade kulturinstitutionerna skall stödjas och stimuleras.

4. Det allmänna måste medverka till att ge kulturarbetare av olika slag möjligheter att arbeta under trygga ekonomiska och sociala förhållanden.

Den allmänna syn på kulturpolitiken som finns uttryckt i propositionen och som utskottet anslutit sig till är i linje med våra här skisserade uppfattningar, framför allt när det gäller de tre första punkterna, och på de punkterna yrkar jag bifall till utskottets betänkande.

Kulturrådet tog upp till behandling folkpartiets sedan många år i riksdagen framförda förslag om en statlig kulturfond. Visserligen avstyrkte man skapandet av själva kulturfonden men man underströk hur viktigt det är att vid sidan av ett fast bidragssystem ha medel som kan disponeras för tillfälliga insatser inom kulturområdet. — Det är just vad vi tänkt att vi skulle ha den här kulturfonden till.

Propositionen föreslår nu att inom Bidrag för särskilda kulturella ändamål skapas ett särskilt bidrag till experiment och utvecklingsarbete. Detta bidrag har alltså fått en inriktning som är helt i överensstämmelse med förslaget om en statlig kulturfond, och därför avstår folkpartiet från att på nytt framföra förslaget om en kulturfond. Däremot kan vi inte acceptera de inskränkningar inom själva användningsområdet som propositionen gör, nämligen att bidraget skall gälla projekt på lokal nivå och verksamhet som bedrivs av föreningar och organisationer men endast i vissa fall löst organiserade grupper. Anslaget bör för att kunna tjäna sitt verkliga syfte kunna utgå till enskilda eller för ändamålet speciellt organiserade grupper utan dessa inskränkningar. Därmed vill jag yrka bifall till reservationen 4.

Genom att folkpartiet vill utvidga användningsområdet uppkommer naturligtvis ett ökat medelsbehov, och folkpartiet yrkar att 1 miljon kronor anvisas utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Därmed yrkar jag bifall till reservationen 19.

Beträffande användningen av bidraget till särskilda kulturella ändamål har det utvecklats en praxis att medel fördelas på år efter år återkommande ansökan. Bidraget har alltså till stor del fått karaktären av ett permanent stöd. Folkpartiet anser att när en verksamhet får den karaktären att det utgår ett fast statligt stöd, bör detta utgå i en helt annan form. På denna punkt bör alltså en anslagsomläggning snarast komma till stånd så att hela anslaget under Bidrag till särskilda kulturella ändamål kan disponeras på ett fritt och från år till år varierande sätt. Därmed yrkar jag bifall till reservationen 17.

Den icke institutionsbundna verksamheten på framför allt teater- och musikområdet har inneburit en värdefull förnyelse i det svenska kulturlivet under senare år. I propositionen skisseras nu en viss utvidgning av användningsområdet. Visserligen fördubblar departementschefen det

nu utgående bidraget, men eftersom bl. a. stöd till mindre musikensembler i fortsättningen skall utgå från detta bidrag är det viktigt att det verkligen finns medel därtill. Folkpartiet anser att anslaget till den icke institutionsbundna verksamheten bör räknas upp med 3 miljoner kronor och att beloppet bör reserveras just för stöd till fria grupper av olika slag och till mindre musikensembler. Därmed yrkar jag bifall till reservationen 18 a.

Enligt departementschefen behöver de påbörjade förbättringarna av kulturarbetarnas villkor fullföljas, och han har för avsikt att återkomma. Utskottet har erfarit att kulturrådet kommer att presentera förslag rörande kulturarbetarfrågorna i september 1974. Det kommer att ta tid innan eventuella förslag kan förverkligas, och därför finner jag det otillfredsställande att utskottet inte på några punkter redan nu har kunnat ta en ställning som skulle innebära en ekonomisk förbättring för kulturarbetarna. De måste i många fall i dag kämpa inte bara för att få en med andra likvärdig standard utan helt enkelt för sin existens. Den grundläggande principen för det allmänna måste vara att söka skapa arbetstillfällen och att ge ersättning för fullgjorda arbetsprestationer. Stat och kommun har möjlighet att göra det för bildkonstnärernas del genom sin inköspolitik när det gäller konst. Det är otillfredsställande att statens, landstingens och primärkommunernas anslag för inköp av konst inte motsvarar den norm av 1 procent av byggnadsvärdet som fastställdes av riksdagen 1957. Folkpartiet anser att Kungl. Maj:t bör låta utarbeta förslag i syfte att upprätthålla denna regel. Jag yrkar därmed bifall till reservationen 6.

En stor del av bildkonstnärernas arbeten ställs genom utställningar till allmänhetens förfogande utan särskild kostnad. Konstnären gör därmed en viktig kulturell insats. Ofta innebär det en betydande ekonomisk satsning för honom eller henne. Folkpartiet menar att om det allmänna utnyttjar konstnärerna, eftersom utställningarna är offentliga, bör genom ett ekonomiskt statligt stöd ersättningsprincipen tillämpas. Konstnärerna bör ersättas för att de ställer ut sina produkter. Vi anser att Kungl. Maj:t redan nu bör få i uppdrag att utforma förslag till ett sådant system att föreläggas riksdagen. Därmed yrkar jag bifall till reservationen 7.

Det är ett samhällsintresse att stimulera till en rik och differentierad utställningsverksamhet. När det gäller frågan om statsbidrag till kommunala konstsalonger hänvisar utskottet till vad man sagt 1973, nämligen att bildkonstnärerna bör ha goda utställningsmöjligheter och att man bör invänta kulturrådets betänkande. Nu har vi fått kulturrådets betänkande, och nu skall vi enligt utskottet även invänta kommunalekonomiska utredningen! Folkpartiet vill uppdra åt Kungl. Maj:t att utan dröjsmål utarbeta förslag till statsbidragsbestämmelser. Jag yrkar bifall till reservationen 8.

Några synpunkter på kulturminnesvården, dess organisation och resurser.

Ett enat utskott har biträtt förslaget i propositionen om inrättande vid varje länsstyrelse av en tjänst för handläggning av kulturminnesfrågorna. Förutsättningen för detta ställningstagande är att läns museet med landsantikvarien i spetsen får möjligheter såväl ekonomiskt som på annat

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

sätt att fortsätta att effektivt arbeta i kulturminnesvården. Nuvarande statsbidrag till landsantikvarieorganisationen föreslås i propositionen ersatt av ett nytt bidrag. Detta skall utformas av en arbetsgrupp. Folkpartiet har i sin partimotion föreslagit att detta bidrag ges samma konstruktion som bidraget till de regionala teater- och musikinstitutionerna med ett tilläggsbidrag som motsvarar den grundläggande kulturminnesvårdande insatsen. Utskottet vill inte uttala något om bidragets konstruktion eller att arbetet skall ske skyndsamt — det vill inte ge arbetsgruppen någon pekpinne — utan säger endast att staten inte får undandra sig sitt ekonomiska ansvar. Ja, det tycker jag att det är naturligt att staten inte skall göra. Men som folkpartiets och moderata samlingspartiets ledamöter framhåller i det särskilda yttrandet nr 5 så förutsätter vi dock att bidragsbestämmelser snarast utarbetas och att våra förslag om konstruktionen prövas i positiv anda.

När det gäller vård av fornlämningar och kulturhistoriskt värdefulla byggnader är det angeläget att riksantikvarieämbetet får tillräckligt med resurser. Utskottet har något ökat det i propositionen föreslagna anslaget. Det är bra, men bidraget hade kanske behövt vara ännu större.

Utvecklingen inom byggnadsverksamheten har resulterat i vissa brister på restaureringsområdet beroende på att traditionella material ersatts med nya och arbetsmetoderna har förändrats. Utbildningen av fackmän är otillräcklig just när det gäller äldre byggnadsteknik. Därför föreslår folkpartiet ett anslag på 250 000 kronor till riksantikvarieämbetet för att utforma sakkunniga råd och anvisningar om hur gamla byggnader lämpligen bör vårdas. Därmed yrkar jag bifall till reservationen 22 och likaledes bifall till reservationen 23 a.

I motionen 1709 från folkpartiet yrkas en ökning av den i propositionen föreslagna medelsanvisningen till Operan med 1 miljon kronor. Till följd av ombyggnaden kommer man att vara hänvisad att arbeta utanför sina vanliga lokaler med en begränsad spelplan. Därför vill teatern utvidga turnéverksamheten och även söka göra gästspel i utlandet. Men därtill fordras pengar. Styrelsen för Operan har också i en skrivelse till Kungl. Maj:t anfört att det är oriktigt mot skattebetalarna att låta dyrbara resurser stå obrukade, vilket naturligtvis blir fallet om man inte har någon möjlighet att spela. De anställda kan också begära att få utföra ett meningsfullt arbete.

Därmed yrkar jag bifall till reservationen 13..

I motionen 1709 från folkpartiet uppmärksammas överföringen av tidigare inspelade talböcker från öppna spolar till kompaktkassetter. För den enskilde synskadade låntagaren innebär kassetten stora fördelar, t. ex. lättheten att sätta in en kassett. Även för samhället innebär kassetten stora fördelar, exempelvis en sänkning av portoavgiften. För att överföringen skall kunna ske under den tidsrymd som De blindas förening och skolöverstyrelsen beräknat måste anslaget till De blindas förenings biblioteksverksamhet räknas upp. Annars får man ta pengar som skulle ha använts till något annat.

Därmed yrkar jag bifall till reservationen 26.

Frågan om statsbidraget till Göteborgs museer återkommer i år. Museerna i Göteborg fungerar, såsom det noga redogjorts för i motionen,

som decentraliserade riksmuseer, lokaliserade till västra Sverige. Kulturutskottet skrev 1973 i sitt betänkande nr 16 mycket positivt om museiverksamheten i Göteborg och förutsatte att frågan om statligt bidrag skulle prövas i positiv anda. Vår utbildningsminister var då medlem i kulturutskottet och har alltså skrivit under detta betänkande. Ändå förklarar departementschefen nu helt kallt att han avser att i annat sammanhang fortsätta övervägandena i denna fråga. Och utskottets majoritet instämmer! Vi reservanter hemställer att – i avvaktan på en utredning om statligt stöd till kulturinstitutionerna i Göteborg och Stockholm – till museiverksamheten i Göteborg anvisas ett statsbidrag om 2 miljoner kronor i enlighet med vad MUS 65 rekommenderat.

Därmed, herr talman, yrkar jag bifall till reservationen 27.

I detta anförande instämde herr Sven Gustafson i Göteborg (fp) och fru Swartz (fp).

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Fru Fränkel har yrkat bifall till en rad reservationer, och det är inte möjligt att hinna gå in på dem alla.

När det gäller grunderna för statsbidrag till experiment och utvecklingsarbete utgår fru Fränkel i reservationen 4 från att principerna för det föreslagna statsbidraget är för snäva. Hon menar att bidraget skall få användas utan de inskränkningar till lokal nivå som anges i propositionen. Det bör emellertid observeras att bidraget är sammankopplat med kommunernas bidrag. Departementschefen räknar med att kommunerna kommer att medverka till finansieringen av de projekt för vilka statsbidrag söks och att kommunerna också kommer att upplåta lokaler för verksamheten. Självfallet får vi på det sättet en kollationering av vilken verksamhet som pågår.

Dessutom kommer studieförbunden att få ett med 4 miljoner kronor ökat anslag, för utvecklingsarbete på central nivå, och man kan väl räkna med att en betydande del av detta anslag är avsett för pedagogisk verksamhet. Det hör med andra ord finnas pengar att disponera för experiment och utvecklingsarbete på centralt håll.

För att inga missförstånd skall uppkomma vill jag tillägga att när det talas om central och lokal verksamhet är det naturligtvis inte fråga om att sätta några gränser för utbyte av idéer och uppslag. För sådana bör det givetvis vara fritt fram i båda riktningarna.

När det sedan gäller enprocentsregeln är det helt naturligt att om det köps konst så ger det arbetstillfällen åt konstnärerna. Det är önskvärt att byggnader blir utsmyckade, men man skulle önska att det var behovet av konst som föranledde köp och inte det förhållandet att man vill skapa arbete åt kulturarbetarna. Det följer med automatiskt, men jag tycker behovet skall sättas i första rummet. Fru Fränkels yrkande kostar pengar, och vi har ansett att vi inte kunde gå med på det, även om det är en mycket betydelsefull fråga. Vi får återkomma till denna fråga när vi har fått förslag rörande kulturarbetarfrågorna.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först beträffande enprocentsmålet. Det är klart, herr Mattsson i Lane-Herrestad, att behovet av konst skall tillfredsställas, men då tycker jag det är sorgligt att kommuner, stat och landsting har så litet behov av konst. Om man kunde väcka det behovet och få det tillfredsställt skulle kulturarbetarna också få arbete. Enligt en uppgift från KRO är det bara sex kommuner i Sverige som skulle ha inköpt konst så att man hade uppfyllt enprocentsregeln. Jag måste säga att det är väldigt litet, när riksdagen i alla fall har tagit ett beslut om en norm.

Under hela den tid jag varit med i riksdagen har enprocentsmålet tagits upp varje år. Utskottet har skrivit något positivt, sedan har det inte blivit mer. Man måste verkligen snart göra någonting och inte bara säga någonting vackert.

Det är riktigt att det finns ganska mycket av bidrag till särskilda kulturella ändamål. Men enligt vår mening ges ändå inte tillräckligt av medel för tillfälligt skapande. Den konstnär exempelvis som vill skapa ett konstverk men inte har ekonomiska möjligheter därtill skall kunna få medel i förväg. På samma sätt bör den författare som vill dra sig tillbaka för att skriva en bok men inte har ekonomiska möjligheter därtill kunna få medel ur detta anslag. Men det räcker inte pengarna till för.

Jag vidhåller mitt tidigare yrkande.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Bara helt kort några ord om enprocentsregeln. Nog finns det ett behov av konst, det är inte det frågan gäller. Den gäller i stället om man anser sig ha råd att skaffa den.

Nu kan man ju hoppas på att den nya given, där människorna på ett helt annat sätt skall ägna sig åt kulturlivet och den skapande verksamheten, medför ett ökat intresse så att man, t. ex. när en ny byggnad skall uppföras, ställer krav på att den konstnärliga utsmyckningen tas med i kostnadsberäkningarna från första stund. Vidare får man väl också räkna med att det, genom att kulturarbetarna engageras, skapas förståelse för deras situation. Att här i riksdagen tala om att enprocentsregeln skall tillämpas och liksom kommendera fram att det skall vara på det sättet är inte alldeles säkert det allra bästa. Det kan vara bättre att skapa förståelse för behovet av konst för att därefter åstadkomma en tillräckligt vacker konstnärlig utsmyckning av byggnaderna.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Om man efter att ha läst kulturrådets betänkande ägnar sig åt den proposition, nr 28, som vi nu behandlar, den statliga kulturpolitiken, och som följde på detta betänkande, finner man både snart och lätt, som Aftonbladet uttryckte det den 21 mars i år, att "berget har fött en rätta". Med detta vill jag inte ha sagt att vänsterpartiet kommunisterna ansåg att kulturrådets betänkande var något fulländat verk som av oss kunde godkännas till alla delar. Men jämfört med propositionen låg i alla fall betänkandet långt före.

I propositionen 28 finns det gott om vackra ord och fagert tal, det finns gott om fina teoretiska resonemang, som tar upp t. ex. kulturkom-

mersialismens faror, vikten av att nå ut till de kulturellt underförsörjda, fördelarna med en bred amatörverksamhet osv. Men nu är det tyvärr inte de teoretiska delarna i en kulturproposition som är av den största betydelsen, utan vad som rent konkret föreslås, och det är inte mycket.

I propositionen 28 tillhör rösten, som talar så vackert och som vill oss alla så väl, statsrådet Zachrisson. Men tyvärr, händerna, som också måste med i bilden för att allt vackert tal skall bli verklighet, tillhör finansminister Sträng. Allt som allt får nämligen kulturlivet en statlig påspädning av drygt 25 miljoner kronor under kommande budgetår. Jag kan för min del inte låta bli att jämföra detta belopp med de hundratals miljoner kronor som lades ned på flygplanet Viggen bara i projekteringskostnader. Jag tänker också på de 2 miljarder som kulturrådet ansåg att samhällets utgifter på kulturrådets område skulle uppgå till i början på 1980-talet. Detta är mer än en fördubbling mot i dag. Vad är då egentligen 25 miljoner kronor? 1980-talets inbrott är nu rätt snart förestående.

Till kulturutskottets betänkande nr 15 har som alla sett fogats flera reservationer. Vänsterpartiet kommunisternas första reservation, nr 3 vid betänkandet, gäller målen för kulturpolitiken. I propositionen sammanfattade departementschefen dessa på s. 295. I och för sig är vi inte motståndare till vad som där sägs vara kulturpolitikens uppgift. Men vi anser att man i vårt nuvarande kapitalistiska samhälle inte kan se kulturen isolerad i samhället och som en angelägenhet för en eller flera grupper. Kulturen i ett samhälle är relaterad till den motsättning som är grundläggande för alla kapitalistiska samhällen, motsättningen mellan kapital och arbete. I vårt monopolkapitalistiska Sverige bestäms också kulturens villkor av de krafter som verkligen har det avgörande inflytandet över de ekonomiska och politiska besluten. Kulturen är alltså inte fristående från klasskampen. Det gäller alla historiska kulturer, även vår. Kulturen är ingen resurs som det bara är att fördela litet rättvisare än tidigare. Arbetarrörelsens viktigaste kulturella insats under 1900-talet har bestått i bildandet av fackföreningar, politiska partier och andra organisationer. Denna verksamhet har utgjort ett försvar för arbetarklassens egen kultur. Utan en fortsättning av den kampen kan ingen socialistisk kulturpolitik förverkligas.

Såsom vi säger i vår reservation anser vi att statliga stödåtgärder av den typ som kulturrådets betänkande nu skisserat skall tas för vad de är, men vi knyter inga stora och vida illusioner till dem. En socialistisk kulturpolitik måste vara en del av arbetarklassens och dess förbundnas kamp för socialismen. Detta utesluter dock inte att den nuvarande statliga kulturpolitiken kan förbättras. Ett försvar för den hotade kulturen är ett led i kampen mot monopol och storfinans.

För att få en mera rättvis och riktig bild av den statliga kulturpolitikens mål anser vi inom vänsterpartiet kommunisterna att detta vårt resonemang borde ha varit med, och jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 3 vid kulturutskottets betänkande nr 15.

Sedan vill jag övergå till att beröra det lokala aktivitetsstödet på kulturområdet, som finns upptaget i reservationen 5, vilken jag nu genast ber att få yrka bifall till.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

En av de viktigaste och mest positiva tankegångarna i betänkandet från kulturrådet var att det statliga kulturstödet måste kraftigt prioritera vad man kallar den frivilliga kollektiva skapande verksamheten. Bl. a. föreslog man ett s. k. lokalt aktivitetsstöd till kulturell verksamhet av det slag som inte faller inom de ramar som reglerna för statsbidrag till studiecirkelverksamheten uppställer. Kulturrådet tänkte sig två alternativa vägar att förmedla detta lokala aktivitetsstöd – antingen via folkbildningsorganisationerna eller via de kommunala kulturnämnderna. På denna punkt föranledde betänkandet från kulturrådet en rätt intensiv diskussion. Därför väntade man med intresse på regeringens förslag i denna fråga. Men regeringen lade fram sin proposition och löste denna knut med ett enda svärdshugg. Regeringen avvisar helt förslaget om lokalt aktivitetsstöd. Man föreslår i stället ett statligt bidrag till experiment- och utvecklingsarbete att fördelas av det nuvarande kulturrådet. Men detta bidrag skall endast kunna utgå till föreningar och organisationer, vilket vi finner att vi inte kan godta. Det är i alla fall så att kulturrådet helt tillfredsställande i sitt betänkande har dokumenterat behovet av stöd till kulturaktiviteter av det slag som jag talar om, varför påståendet i propositionen om att verksamheten med lokalt aktivitetsstöd ytterligare måste utforskas inte är korrekt. Jag anser det vara ett utslag av byråkratiskt tänkande och ett uppskjutande av saken på en obestämd framtid.

Dessutom är den verksamhet till vilken lokalt aktivitetsstöd skulle utgå till sin natur experimentell bl. a. på grund av att avsikten är att den skall bedrivas i andra former än de traditionella och av bildningsorganisationerna tidigare tillämpade.

Vårt partis motion 722 väcktes under den allmänna motionstiden, och i den aktualiseras bl. a. frågan om utställningsersättning till konstnärerna. Denna motion tas upp i reservationen 7, som jag ber att få yrka bifall till.

När vår motion 722 skrevs någon gång i januari månad räknade man med att kulturrådet under våren skulle framlägga sitt andra delbetänkande, som gäller kulturarbetarnas ekonomiska villkor. Men nu vet vi bättre. Först i september månad väntar man nu detta delbetänkande. Desto angelägnare blir det då att utan ytterligare dröjsmål ordna frågan om utställningsersättningar till konstnärerna. *Alla* säger sig vara positiva till frågan, men ändå blir det ingen lösning. Jag anser därför att det är hög tid att denna fråga äntligen blir löst genom bifall till motioner, där det yrkas att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder om förslag snarast beträffande ett system för utställningsersättning till bildkonstnärerna. Jag ber därför, som jag sade tidigare, att få yrka bifall till reservationen 7.

I samma motion, nr 722, tar vi från vårt parti också upp frågan om statsbidrag till kommunala konstsalonger samt till konstnärskooperativa utställningslokaler. Inte heller här anser vi det nödvändigt att skapa ytterligare dröjsmål genom att invänta nästa delbetänkande från kulturrådet. Det gäller en mycket brännande och vital fråga för alla konstnärer, vilken verkligen pochar på sin lösning, och jag ber därför herr talman, att få yrka bifall också till reservationen 8.

I motionen 1721 från vänsterpartiet kommunisterna begär vi i yrkandena 4 och 5 särskilda ekonomiska insatser vad gäller kulturell

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

verksamhet bland barn och invandrare. Vad först beträffar kulturell verksamhet bland barn är vi överens med utskottet om att barnkulturfrågorna kommer att ägnas fortlöpande intensiv uppmärksamhet, som det står i betänkandet. Propositionen har uppmärksammat att just barn och ungdom är mer utsatta för kulturkommersialismens verkningar än andra grupper. Men denna uppmärksamhet i propositionen har inte lett till några åtgärder. Det anser vi vara oförsvarligt. Inte minst fordras det ekonomiska resurser för att kunna möta den kommersialism som man talar om. Vi anser därför vårt yrkande att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om förslag till anslag till kulturell verksamhet bland barn vara helt befogat. Jag ber därför också att få yrka bifall till reservationen 9.

Ungefär samma förhållande kan sägas gälla invandrarna. De är i likhet med barn och ungdom mer än andra utsatta för kulturkommersialismens negativa verkningar. Även i detta fall hänvisar nu utskottet till utredningar som skall komma, bl. a. till invandrarutredningen och till litteraturutredningen, men vi anser att dessa nu pågående utredningar inte på något sätt utesluter att man redan nu på ett bättre sätt uppmärksammar invandrarernas kulturella frågor. Som ett led häri kräver vi ett särskilt anslag till respektive länderorganisationer att användas till stöd för kulturell verksamhet bland invandrarna. Jag ber härmed att få yrka bifall till reservationen 10.

Tidigare under årens lopp – bl. a. så sent som förra året i motionen 169 – har vänsterpartiet kommunisterna uppmärksammat det otillräckliga tidskriftsstödet. Nu föreslår departementschefen en liten höjning av detta med 200 000 kronor, vilket i stort sett knappast räcker till mer än att täcka realkostnadsökningarna för de tidskrifter som nu erhåller statligt stöd. Det tillåter under inga omständigheter att några fler tidskrifter kommer i fråga. Detta anser vi rimma mycket dåligt med strävandena att bygga ut det statliga stödet till kulturyttringar som hotas att dö ut i kampen mot ekonomisk övermakt.

I en intervju nyligen i Dagens Nyheter säger utbildningsministern följande: ”Den ekonomiska situationen blir allt svårare för facktidskrifter, förbundstidningar och ideella tidningar. Deras betydelse för debatten i landet är ju så undervärderad, och vi kan inte passivt se hur deras situation förvärras.”

Nej, just det. Detta är alldeles riktigt, men i konsekvens därmed måste också högre anslag ställas till förfogande. Med vår motion nr 1721, yrkande 7, föreslår vi därför att tidskriftsstödet höjs till 2 miljoner kronor för kommande budgetår, alltså med ytterligare 460 000 kronor. Vi menar också att denna höjning skall utgå i form av grundbidrag.

Herr talman! Med vad jag anfört ber jag att få yrka bifall till reservationen 16 beträffande tidskriftsstödet.

Det svenska kulturlivet är i dag starkt präglad av de motsättningar som karakteriserar samhället i stort. Både kulturlivet i vid mening och kulturen i betydelsen konstnärlig verksamhet utarmas. Ytterst är ju kulturrådets betänkande och andra statliga initiativ till stödåtgärder endast en bekräftelse på detta.

Ett exempel på det svenska samhällets kulturfientlighet är de motsättningar som råder mellan de kulturkommersiella krafterna och de

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

s. k. kulturarbetarna. Dessa motsättningar har starkt tillspetsats under det senaste decenniet. Kulturarbetarnas verksamhet har allt svårare att få plats i vårt samhälle. Deras arbete kan inte göras lönsamt och deras insatser har att konkurrera med masskulturprodukter, vilket gör det omöjligt för den seriösa kulturen att skaffa sig en förankring bland bredare grupper av befolkningen.

Kulturarbetarnas oppositionsställning mot den kommersiella kulturens makthavare har accentuerats, och nya vägar har lagts för att sprida den progressiva, seriöst arbetande kulturen när de s. k. traditionella kulturvägarna inom organisationerna av folkrörelsetyp har visat sig inte kunna utgöra ett alternativ till den kommersiella kulturen.

Detta är bakgrunden till att kulturlivet i Sverige i dag rymmer en starkt expanderande sektor, som går under namnet fria grupper och ensembler. Dessa utgör i dag det viktigaste alternativet till monopolens masskultur och bildar den faktor som verksammast kan bidra till den spridning av kulturen som förespråkas av kulturrådet. Därför anser vi att det statliga stödet till just dessa grupper är av mycket stor betydelse, och därför är också de i propositionen föreslagna anslagen alldeles för snålt tilltagna; jag är ändå medveten om att det här handlar om en fördubbling.

Definitionen av begreppet fria grupper och ensembler och gränsdragningen mellan yrkesverksamma och icke yrkesverksamma grupper kan vara ett problem, och för tillfället är det enda effektiva sättet att undanröja de risker dessa faktorer innebär för de fria grupperna och deras framtid att kraftigt höja anslaget till dem.

Med hänvisning till vad jag anfört om de fria grupperna och mindre ensemblerna anser jag det vara mycket angeläget att anslaget höjs mer än vad som föreslagits i propositionen. Ett rimligt krav bör vara en höjning med 1,9 miljoner utöver propositionens förslag. Jag ber därför att få yrka bifall till reservationen 18 b. Skulle denna reservation falla, yrkar jag i andra hand bifall till reservationen 18 a, som också vill höja anslaget till de fria grupperna och de mindre ensemblerna.

Vad jag anfört beträffande de fria grupperna gäller till mycket stor del också centrubildningarna. Genom dessa sammanslutningar av typ Författarcentrum och Teatercentrum bedrivs en framgångsrik uppsökande och arbetsförmedlande verksamhet av och bland kulturarbetare. Men även för detta ändamål är medelstilledningen för knappt tilltagen. Vpk hävdar i motionen 1721, yrkande 3, att även centrubildningarna skall få 1,9 miljoner kronor utöver vad departementschefen har föreslagit.

Departementschefen säger på s. 315 i propositionen att centrubildningarnas arbete bör få utvecklas vidare, och han förordar en ökning av det ekonomiska stödet -- dock enligt vår uppfattning en otillräcklig ökning. Men sedan skriver departementschefen på samma ställe i propositionen att frågan om centrubildningarnas arbetsförmedlande verksamhet skall beredas tillsammans med kulturrådets kommande betänkande, varför departementschefen inte nu är beredd att ta upp den frågan. Men, herr talman, centrubildningarna *har* i dag arbetsförmedlande verksamhet som är av den allra största vikt för många kulturarbetare och för deras möjligheter till arbetstillfällen. Man kan ju inte bortse från detta när man bedömer anslaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 20 i kulturutskottets betänkande nr 15 och i övrigt till de reservationer där mitt namn förekommer.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart att man kan tänka sig olika lösningar när det gäller att medverka till en ökad aktivitet i grupperna, och det kan åberopas att olika förslag har framförts. Men någon gång får man ju stanna för något och föreslå det. Nu har utskottet inte funnit anledning att föreslå något avsteg från propositionen i fråga om grunderna för det nya bidraget. Men vi är självfallet medvetna om att de bidragsgrunder som föreslås kan komma att behöva revideras senare. Man får ändå räkna med att studieförbunden också är förankrade i olika grupper, i folkrörelser med skiftande inriktning, och man kan väl hoppas på en verksamhet med en bred förankring på det sättet. Vi har som sagt inte kunnat biträda vad fru Ryding föreslagit i fråga om det lokala aktivitetsstödet.

Frågorna om utställningsersättningar, som det här har talats om, är ju gamla bekanta. Man vill nu i reservationen 7 ha särskilda statsbidrag för utställande konstnärer. Det finns väl anledning att förmoda att detta också skall bli föremål för överväganden när det framdeles kommer förslag om kulturarbetarnas ersättningar och deras villkor i övrigt.

Sedan kan man naturligtvis säga: Hur långt ned skall staten gå i detaljerna? Organisationslivet kan ju också förväntas få ökad verksamhet, och man kan väl där komma överens med dem som har utställningar så att de får ersättning och rimliga förhållanden.

I fråga om kommunala konstsalonger har åberopats en utredning – den kommunalekonomiska utredningen. Fru Fränkel talade om att man nu har en annan utredning som man alltså kan hänvisa till. Men vi har från utskottets sida sagt att vi har förståelse för behovet av utställningslokaler. Vi har emellertid inte kunnat följa reservanterna och föreslå att det skall utgå statsbidrag på just det här speciella området. Man kommer in på väldigt mycket detaljer om man skall föreslå att det skall utgå statsbidrag på det och det området med så och så många procent.

När det gäller invandrarna vill jag helt instämma med fru Ryding i att det är viktigt att observera deras situation och se till att de får möjligheter till kulturell aktivitet.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är klart, herr Mattsson i Lane-Herrestad, att vad vi i dag beslutar kan behöva revideras framdeles.

Herr Mattsson säger att frågan om utställningsersättning och kommunala konstsalonger skall bli föremål för överväganden. Men det hjälper ju inte våra konstnärer i dag, och deras problem är inte av gårdagens datum, utan det har sedan flera år tillbaka varit samma problem för konstnärerna. Problemen har blivit "föremål för överväganden" vartenda år utan att det resulterat i någonting. Jag har full förståelse för konstnärerna som nu äntligen vill se resultat.

Herr Mattsson å sin sida säger att han har full förståelse för våra krav

när det gäller invandrarna. Det är roligt att höra, men det hjälper heller inte invandrarna när det gäller att få ekonomiska bidrag för att de skall kunna bibehålla eller utöka sin egen kulturella verksamhet. På samma sätt är det beträffande barnkulturen. Det är konkreta förslag och konkreta åtgärder – naturligtvis av *ekonomiskt* slag, tyvärr – som här behövs, och det är detta som vi har tagit upp i reservationerna och som vi vill ha genomfört nu.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller invandrarna är det på det sättet att invandrarutredningen är i slutskedet av sitt arbete. Då tror jag det är klokare att avvakta utredningens förslag, så att gången får vara den vanliga. Det är bättre än att man gör någonting som man kanske sedan får ändra på – någonting som ena stunden kan bli till glädje men andra stunden till besvikelse.

Jag har full förståelse för att vi måste observera invandrarnas kulturella situation. Vi kan lära oss mycket av dem genom att de får tillfälle att utöva kulturell aktivitet här. Vi skall integrera dem i vår verksamhet, men de skall också få möjlighet att utöva aktiviteter som de så att säga får med sig från sina hemländer. På det sättet måste invandrarna kunna upprätthålla sin kulturella situation.

Detta är så viktigt och så väsentligt, och det gäller väldigt många frågor. Det gäller t. ex. lokalfrågorna, biblioteksverksamheten, språket, radion, teatern och musiken.

Alla dessa områden måste vi som sagt observera, men utskottet har inte ansett sig nu kunna gå in för vad fru Ryding föreslår i reservationen. Förståelsen finns emellertid.

Vad barnkulturen beträffar vill jag nämna att synpunkter senare i dag kommer att framföras från utskottets sida.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår de synpunkter som herr Mattsson i Lane-Herrestad nu senast anlägger. Men jag kan inte förstå att det på något sätt skulle skada invandrarna och deras kulturella verksamhet om vi nu beslutar att invandrarna skall ha ekonomiskt stöd. Hur det än kommer att bli i framtiden fordras det ju pengar, och därför anser jag att det vore riktigt om vi fattar beslut härvidlag i dag.

Herr ANDERSSON i Lycksle (s):

Herr talman! ”Kulturell jämlikhet är lika angelägen som ekonomisk och social jämlikhet. Det materiella välståndet är en nödvändig förutsättning för människors frigörelse från tvång, otrygghet och bekymmer. Det är också en grund för människors möjligheter att ta till vara sina inneboende möjligheter. Möjligheter till kulturella upplevelser följer dock inte automatiskt med ökat materiellt välstånd. På samma sätt som det krävs målmedvetna insatser för att skapa social och ekonomisk utjämning krävs det målmedvetna insatser för att demokratisera kulturlivet.”

Det här anförda är citat ur utbildningsdepartementets sammanfattning av propositionen 28 om den statliga kulturpolitiken, som vi också har

citerat i kulturutskottets betänkande.

Historien uppvisar många exempel på hur kulturpolitiken har använts som ett av de främsta medlen i förtryckets tjänst. Diktatorer av skilda slag har alla insett att den fria konsten, sången och dikten är de mest effektiva medlen i kampen för frihet. Därför tilläts inte en fri kultur.

Tyvänn gäller detta konstaterande inte enbart om passerade skeenden i historien. Också i vår tid, just nu, vilar det kulturpolitiska trycket tungt och kvävande över många länder och folk.

En fri kultur är ett grundelement i en demokrati. Men ingen demokrati är fullkomlig. För att vidga människornas handlingsfrihet och utvecklingsmöjligheter är vidgade insatser på kulturpolitikens område nödvändiga även i en utvecklad demokrati som vår. Samhällets insatser måste syfta till att ge oss en mer befriande kultur.

Bakom propositionen om den statliga kulturpolitiken ligger, som redan anförts i dag, ett omfattande arbete. Två betänkanden avgivna av kulturrådet och MUS-65 har utgjort grundmaterialet. Därtill kommer ett enormt stort antal remissvar. När man läser de sex sidor i propositionen som upptar bara namnen på alla organ som avgett remissvar får man ett starkt intryck av folkets delaktighet i arbetet på en ny kulturpolitik. Man skulle med visst fog kunna tala om en folkets kultur i detta hänseende.

De många människornas deltagande i arbetet på utformningen av de kulturpolitiska insatserna, har också lett till att man sett fram mot kulturpropositionen med mycket högt ställda förväntningar. När det gäller det materiella innehållet, som det tar sig uttryck i propositionen i form av anvisade medel för nästa budgetår, har detta inte svarat mot alla de höga förväntningarna. Kulturutskottet har från olika håll fått motta uttryck för de svikna förväntningarnas missnöje.

Om det förekommit klagomål beträffande vissa anslagsbelopp för nästa budgetår, så har tillfredsställelsen med innehållet i propositionens principiella avsnitt varit desto mera samstämmig. Formuleringarna av målen för den statliga kulturpolitiken, som de uttryckts i propositionen, har mötts med instämmanden från de allra flesta. En god grund läggs nu för ställningstaganden i fråga om statens insatser under de närmaste åren.

När fru Fränkel här tidigare talade om att kulturpropositionen har mötts med stor besvikelse är detta, tycker jag, en ganska grov överdrift. Som jag har uppfattat det begränsar sig besvikelsen till frågan om de direkta penninginsatserna för nästa budgetår. Men Rom byggdes inte på en dag, och kulturpolitiken kan inte heller den byggas på grundval av bara ett budgetårs beviljade anslag.

Det är viktigt att betona att samhällets insatser för kulturpolitiken inte begränsar sig till vad staten kan och vill göra. Kommuner, landsting och folkrörelser spelar en mycket stor roll på detta område. När nu riktlinjer har utarbetats för den statliga kulturpolitiken är det utomordentligt angeläget att kommuner och landsting inom sina ansvarsområden och så långt resurserna räcker samstämmer sina insatser med de statliga. I propositionen framhålles att många av de kulturpolitiska behoven bäst kan bedömas på lokal nivå. Det betraktas därför som angeläget att varje kommun fastställer egna mål och riktlinjer för sin verksamhet. Jag vill livligt instämma i detta önskemål. Här tror jag att kommunerna har ett

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

verksamhetsområde som i hög grad kan stimulera den kommunala demokratin.

Det har sagts i kommentarerna till propositionen 28 att den utgör en myndighetsförklaring av folkrörelserna. Det konstateras att i organisationslivet ges människorna tillfälle till personlig utveckling och socialt engagemang, vilket utgör ett av syftena med kulturpolitiken. Organisationerna har större möjligheter än kulturinstitutionerna att nå eftersatta grupper. Vidare slår propositionen fast att organisationerna bör få medverka på sina egna villkor. De måste ha rätt att profilera verksamheten med hänsyn till den ideologiska förankringen och de aktuella arbetsuppgifterna.

En sats i propositionen som ofta citerats av organisationernas företrädare är denna: Samhället har ingen anledning att driva en verksamhet som lika bra eller bättre sköts av en idéburen rörelse.

Det är viktigt att detta konstaterande görs. Icke minst angeläget är det att påminna om detta i den kommunalpolitiska debatten.

Arbetet i kulturutskottet med det betänkande som nu behandlas här i kammaren har präglats av samstämmighet på väsentliga punkter. Där motsättningarna från början framstod som svårast – jag tänker då på frågan om kulturminnesvårdens organisation – har utskottet arbetat sig fram till ett enhälligt ställningstagande. Utskottet godtar den organisation för den regionala kulturminnesvården som föreslagits i propositionen. Med anledning av de motioner som avlämnats gör utskottet ett tillkännagivande där utskottet betonar behovet av goda resurser för läns museerna.

Den samstämmighet jag tidigare nämnt kan kanske ifrågasättas med hänvisning till att 28 reservationer och 9 särskilda yttranden fogats till betänkandet. Det bör emellertid noteras att de flesta reservationerna rör smärre detaljer och anslagsjusteringar. I två fall avspeglas riksdagens jämviktsläge i utskottets ställningstaganden. De avser anslagen till Dramaten och Operan. I övriga fall står breda majoriteter bakom utskottets ställningstaganden.

I fråga om målen för kulturpolitiken har moderaterna i utskottet reserverat sig på två punkter, och vpk:s representant har avgett en egen reservation.

Utskottet konstaterar att det erbjuder stora svårigheter att i ett begränsat antal kortfattat formulerade punkter ange målen för den statliga kulturpolitiken. Det är inte lätt att på det sättet bli heltäckande. Men utskottet har funnit att de formuleringar som gjorts i propositionen är väl avvägda och har tillstyrkt dem. Moderaterna vill ha in en sats om kvalitet, frihet och mångfald. Utskottsmajoriteten anser att strävandena till frihet och mångfald i hög grad tillgodoses i propositionens mål utan att just dessa ord är nämnda i de kortfattade målformuleringarna. Det råder därför i sak ingen motsättning mellan utskottet och reservanterna i detta hänseende.

Vad gäller kvalitetskravet erkänner reservanterna att detta är svårt att precisera men anser ändå att det skall utgöra grund för samhällets prioriteringar.

Vilka prioriteringar vill moderaterna då göra utifrån kvalitetskravet?

Ja, det framskyntar i annat sammanhang i den moderata partimotionen 1701. Där föreslås att institutionerna skall erhålla en prioriterad ställning. Det sker i anslutning till kravet på mera pengar till Operan och Dramaten.

Om kvalitetskravet skall utnyttjas för att ge de kungl. teatrarne en prioriterad ställning så frågar man sig naturligtvis på vems bekostnad denna prioritering skall ske.

Ingen vill ha dålig kvalitet. De satsningar som nu görs och som vi alla hoppas skall följas upp med ytterligare insatser under de närmaste åren är naturligtvis i hög grad ägnade att stimulera inte bara en kvantitativ utbyggnad utan också en kvalitativ sådan.

De skrivningar som görs i moderaternas motioner och reservationer visar emellertid tydligt vilka svårigheter som kommer att möta om man skriver in kvalitetskravet som en prioriteringsgrund. Vem är den allvise som skall avgöra om den ena teatern representerar en högre kvalitet än den andra?

Fru Ryding för i reservationen 3 en argumentation för socialismen. Jag vill här betona att kulturpolitiken är ett led i samhällets samlade politiska insatser. De mål som styr arbetet med att förändra samhället måste även gälla kulturpolitiken. Den skall ses som ett instrument för att skapa ett samhälle som är präglad av jämlikhet och som ger människor möjlighet till ett rikare liv.

I kulturaktiviteterna, om de sker inom institutionernas ram, i folkrörelserna eller i helt fria grupper, måste olika idéer få komma till uttryck. Det är en omistlig del av vår demokrati. Den inriktning och målformulering som propositionen ger åt kulturpolitiken anser utskottet väl fyller dessa krav och vill därför i alla delar tillstyrka förslagen därvidlag.

Herr Mattsson i Lane-Herrestad frågade varför målet om decentralisering kommer först som fjärde delmål. Jag har inte fattat uppräknningen av de åtta delmålen som en inbördes prioritering dem emellan. Jag är rädd för att vi ännu inte skulle ha varit färdiga med kulturutskottets betänkande om vi hade försökt rangordna delmålen — då skulle diskussionen säkert ha blivit mycket lång. Här finns åtta delmål, och de är alla väsentliga. Men vill herr Mattsson i Lane-Herrestad flytta upp decentralisering som första delmål kan jag inte tänka mig att någon har någonting att invända mot detta.

En viktig del av det beslut som vi skall fatta i dag är inrättandet av statens kulturråd. Det får viktiga kulturpolitiska uppgifter. På detta organ kommer att vila en stor del av ansvaret för de kulturpolitiska insatser vi i övrigt tar ställning till nu.

När det gäller kulturrådets sammansättning uttalar utskottet att vi finner det önskvärt med ett parlamentariskt inslag.

I det här sammanhanget har framförts krav om besvärsrätt såväl över kulturrådets som över nämndernas beslut. Moderaternas representanter i utskottet har emellertid ansett sig kunna avstå från besvärsrätten i kulturrådet sedan det stod klart för dem att där kommer att ingå ett antal riksdagsledamöter. Jag skall inte klaga över att moderaterna har släppt en del av kraven i sina motioner — antalet reservationer är stort

nog ändå – men jag kan inte låta bli att uttrycka en viss förvåning över motiveringen på den här punkten. Anser moderaterna att ett antal riksdagsledamöter är den erforderliga garantin för att riktiga beslut kommer att fattas och att man därför kan avstå från besvärsrätten? I dessa tider, när parlamentariker är utsatta för mycket stor misstro i olika sammanhang, kan moderaternas argumentering i och för sig upplevas som en viss tröst.

Men besvärsrätt i anledning av nämndernas beslut vill moderaterna ha – för i dessa nämnder blir det troligen inga riksdagsledamöter, skulle man kanske kunna tillfoga.

Nu är emellertid denna fråga ganska komplicerad rent tekniskt. Jag lämnar här resonemanget om riksdagsledamöterna, som kan betraktas som en parentes i sammanhanget. Det erkänns också i reservationen att frågan är komplicerad, men reservanterna vill att Kungl. Maj:t skall försöka lösa problemet.

Jag tror att det blir svårt att finna former för en besvärsrätt när det gäller beslut om fördelning av statsbidrag i de fall sökanden kan komma i fråga för bidrag i mån av tillgång på medel, som vi uttrycker det i betänkandet. Det finns risk för att alla som anser sig ha fått för litet bidrag eller inte fått något bidrag alls skulle komma att besvara sig. Det är svårt att se vilka besvärgrunder som skall kunna åberopas, när någon ovillkorlig rätt till bidrag inte föreligger. Jag befarar att en besvärsrätt i sådana här fall skulle medföra att beslutsprocessen blir mycket omständlig och tidsödande.

Ett av de ändamål som erhållit den kraftigaste uppräknings av sina anslag i propositionen är de handikappades kulturella verksamhet. Det hälsas med tillfredsställelse att den uppräknings kunnat ske redan nu. Som framhålles i propositionen väntas handikapputredningen under innevarande år börja lägga fram förslag beträffande insatser för de handikappades kultur- och fritidsverksamhet. Det blir alltså skäl att ganska snart mera ingående behandla denna fråga.

Av ökningen på 1 miljon kronor till de handikappades kulturella verksamhet tillfaller 600 000 kronor De blindas förening, framför allt för dess biblioteksverksamhet. I denna verksamhet ingår arbetet med att överföra tidigare inspelade talböcker från öppna spolar till kompaktkassetter. I reservationen 26 föreslås ytterligare 250 000 kronor för detta ändamål, och det har tidigare här pläderats för den reservationen.

Utskottsmajoriteten finner det angeläget att denna överföring till kassetter kan ske så snart som möjligt men har inte ansett sig kunna tillstyrka ytterligare höjning av beloppet nu. Det bör i sammanhanget framhållas att övergång till den här typen av kompaktkassetter kan beräknas medföra vinster genom en förenklad hantering inte bara för de blinda utan också för biblioteket i fråga. De anvisade pengarna kan därför beräknas räckta längre än vad reservanterna har utgått från.

När det gäller anslaget till museerna i Göteborg, som behandlas i reservationen 27 och som fru Fränkel har pläderat för, kommer herr Green att svara för utskottets ställningstagande längre fram under diskussionen här.

Jag vill sedan övergå till att säga några ord i anledning av reservationer-

na 12 och 15, som mitt namn står först på. Dessa båda reservationer gäller de statliga bidragen till Operan respektive Dramatiska teatern.

Först kan väl rent allmänt konstateras att prutningar har gjorts på en lång rad anslagsäskanden som behandlas i kulturpropositionen. Så har också skett beträffande Operan och Dramaten.

Att moderata samlingspartiets representanter bland alla här behandlade anslagsposter väljer att prioritera de kungl. teatrarna i Stockholm är ju i och för sig konsekvent med det som man i övrigt uttalat och som jag redan har berört, men att centerpartiet går åstad och gör sammalunda är något överraskande.

Vad först gäller Dramaten har det gjorts en mycket liten prutning på det äskade beloppet – jag vill minnas att det rör sig om 194 000 kronor. I propositionen räknas biljettinkomsterna upp med 300 000 kronor. Det hör till bilden att Dramaten beräknar att redan under innevarande år uppnå detta högre belopp i fråga om biljettinkomster. Jag förstår inte varför det är så orimligt att räkna med ett motsvarande belopp också för kommande år. De borgerliga har av någon anledning valt att just på denna punkt begära ett högre statsbidrag. Prutningarna har varit långt större när det exempelvis gäller Svenska riksteatern, men där har inte förekommit några borgerliga motioner eller reservationer.

Anslaget till Operan vill moderaterna och folkpartisterna höja med ytterligare 1 miljon kronor. Där har centerpartiet valt en annan, och jag frestas säga klurigare, väg. Centerpartisterna begär inga pengar direkt men vill göra en beställning hos Kungl. Maj:t om att återkomma med en proposition där Operans önskemål skall tillgodoses.

Vid realbehandlingen i utskottet var vi överens med centerpartisterna om att precisera denna beställning till att gälla kompensation för de ökade sociala avgifterna. Vid justeringen ville emellertid centerpartiets representanter inte stå fast vid detta utan krävde en *allmän* beställning av mera pengar.

Jag tolkar denna ändrade attityd så att centern här vill hålla två dörrar öppna. Å ena sidan vill man kunna framstå som allmänt återhållsam och hänvisar till att man inte har begärt mera pengar. Å andra sidan vill man kunna hänvisa till att man har velat tillgodose önskemålen från Operan men skjuter medelsanvisningen och ansvaret över på regeringen.

Vi har inom kulturutskottet gjort erfarenheter i liknande sammanhang som utgör varnande exempel. Jag tänker här på vår behandling av medelsdispositionen inom Sveriges Radio. Den gemensamma skrivning som utskottet där gjorde med hänvisning till Sveriges Radios möjligheter att nyttja dragningsrätten på 15 miljoner kronor har vi sedan erfarit att centerpartiet använder i sin propaganda som exempel på hur centern har räddat Sveriges Radio ur den ekonomiska kris som regeringen hade försatt företaget i.

Efter att ha gjort den erfarenheten finner jag det naturligt att vara försiktig med samskrivningar av den typ som centern har inbjudit till i fråga om anslaget till Operan.

Med det anförda vill jag yrka bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter med undantag för avsnittet 4.2, där jag yrkar bifall till

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

reservationerna 12 och 15 samt tillämplig följreservation i fråga om anslagstilldelningen, 14 a eller c.

I detta anförande instämde herr Henrikson (s).

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag tycker det är mycket tillfredsställande att även herr Andersson i Lycksele understryker att propositionen har mötts med besvikelse. Men han tillade att det gäller ju bara anslagsfrågorna. Det är väl, herr Andersson, inte så bara! Vad hjälper det med alla dessa vackra teoretiska resonemang, hur utmärkta de än är, om det inte finns några medel till att omsätta teorierna i praktiken?

Så skall jag tillägga några ord om den miljon extra som folkpartiet vill ge Operan. Jag försökte i mitt första anförande säga att vi understryker att den miljonen skall ges just nu, när Operan är i en särskild situation och inte kan spela i sin egen byggnad, så att Operan kan decentralisera sina föreställningar t. ex. tillsammans med Riksteatern eller ha föreställningar utanför Sverige.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är svårt att i ett begränsat antal mål ange alla önskvärda riktlinjer -- ungefär så uttryckte sig herr Andersson i Lycksele. Men det är inte detta diskussionen handlar om. Det är nödvändigt att slå fast de viktigaste målen för kulturpolitiken. Från moderat håll anser vi att frihet, mångfald och kvalitet är oerhört viktiga mål.

Nu säger herr Andersson att önskemålen om frihet och mångfald är tillgodosedda i de andra målen. Jag känner mig inte så oroad över den formuleringen, eftersom herr Andersson inledde sitt anförande med en lovsång till friheten. Men det hade varit konsekvent, tycker jag, om han hade tillstyrkt att man också skulle ha med detta i målformuleringen.

När det gäller kvaliteten har herr Andersson lyckats tolka den moderata inställningen så att vi med kvalitet menar att Operan och Dramaten skall prioriteras. Ja, det medges, de institutionerna är betydelsefulla faktorer för kvaliteten. Men det handlar naturligtvis om kvalitet inom varje område.

Vem är nu den allvise som skall avgöra kvaliteten? frågar herr Andersson. Ja, det är en svår uppgift. Men det är vår skyldighet att ta på oss den -- samhället kan inte undandra sig det ansvaret.

I en rapport från socialdemokraternas kontaktkommitté för skol- och kulturfrågor 1969 slogs det fast: Kvalitetsprincipen är en ofrånkomlig riktpunkt inom kulturpolitiken. Herr Andersson har en annan formulering: Ingen vill dålig kvalitet. Det tycker jag är en mycket negativ och ganska oroväckande formulering av vad det egentligen handlar om. Jag tycker att det är belysande, ja skrämmande, att man inte anser att kvalitetsprincipen måste vara vägledande för statlig kulturpolitik i detta land.

Sedan tog herr Andersson upp besvärsrätten och frågade om ett antal riksdagsledamöter är garanti för att riktiga beslut fattas. Nej, men det är garanti för en allsidig bedömning. Det är sorgligt att herr Andersson inte

förstår det, och jag måste säga att det är pinsamt att han står här i kammaren och gör sig litet lustig över sin och sina riksdagskamraters roll i samhället. Jag tycker att det här inte är ett välvalt ställe att göra det — och det är, för herr Anderssons del, inte något annat ställe heller.

Det är tekniskt svårt att åstadkomma en besvärsrätt över nämndernas beslut, säger herr Andersson. Ja, det är det, men herr Andersson kan slå upp s. 393 i propositionen, där det står: "Över de beslut om fördelning av statsbidrag som f. n. meddelas av teater- och musikrådet kan besvär anföras hos Kungl. Maj:t." Jag har naturligtvis inte så stor tilltro till dagens svenska regering, men faktum är att jag tror att Kungl. Maj:t skulle kunna klara de tekniska svårigheterna om herr Andersson och hans partikamrater kunde bringas till insikt om att det är principiellt betydelsefullt att besvärsrätt finns.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Herr Andersson i Lycksele hade en hel del synpunkter.

I fråga om uppräknigen av delmålen vet herr Andersson lika väl som jag att företrädarna för utredningen inför utskottet sade att det här med decentralisering var någonting alldeles fantastiskt som man skulle arbeta för. Man trodde då att det skulle stå främst även i propositionen, men så blev inte fallet.

Herr Andersson var förvånad över att centerpartiet hade föreslagit ett ökat anslag till Dramaten. Vad är det för märkvärdigt med det? Dramaten behövs väl! Och man behöver kunna bedriva verksamhet där. För att säkerställa sina biljettinkomster kan teatern bli nödsakad att avstå från skolsamarbetet och att avvisa gruppbesök till väsentligt nedsatta priser. Teatern kan också tvingas allvarligt överväga att begränsa sitt turnerande. I varje fall kan man behålla de mest attraktiva pjäserna hemma för att få större inkomster och i stället skicka mindre attraktiva program till landsorten. Bl. a. detta har motiverat förslaget till anslagsökning.

Så gällde det Operan! Skall vi behålla verksamheten på i stort sett oförändrad nivå eller inte? Det är det saken gäller! Det talades i första omgången om sociala avgifter osv., och vi har velat tillmötesgå önskemålet att verksamheten skall bedrivas på i stort sett oförändrad nivå. Detta uttalas ju även i propositionen. Är det då så märkvärdigt att man försöker få en majoritet för att det skall bli en realitet att nivån på verksamheten blir i stort sett oförändrad.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Får jag börja med det som herr Mattsson i Lane-Herrestad sist berörde.

I propositionen sägs att man räknar med att det beviljade anslaget skall ge möjlighet att spela på oförändrad nivå. Sedan har vi till utskottet fått en framställning från Operan där det nämns olika belopp. Det är 2 miljoner kronor och det är 3 miljoner kronor som önskas. Centerpartisterna vill skicka över detta till Kungl. Maj:t och säga att det i stort sett är vad man vill bevilja. Vi har velat begränsa oss till att tillstyrka anslag för de sociala avgifterna och därom var vi överens vid realbehandlingen. Jag

kan inte förstå annat än att centerns nya vändning i frågan är, som jag sade tidigare, ett försök att spela något av en dubbelroll; men kanske är det också ett uttryck för att man vill prioritera institutioner i Stockholm framför allt.

Dramaten behövs väl, säger herr Mattsson i Lane-Herrestad. Ja, visst behövs den, ingen har ifrågasatt detta. Men jag framhöll att beträffande exempelvis Riksteatern, som också behövs, har departementet funnit skäl att göra mycket större prutningar på anslagsäskandena och det har gillats av de borgerliga i utskottet. Men den lilla prutningen på äskandet för Dramaten väcker plötsligt reaktioner, också från centerpartiet, och det har jag sagt är litet överraskande.

Så till fru Mogård om kvalitetskravet. Moderaterna vill lägga kvalitetskravet som grund för prioriteringar, och nu säger fru Mogård att kravet på kvalitet måste gälla inom varje område. Men när staten skall prioritera är det en avvägning mellan olika områden. Moderaterna vill i sin stora partimotion pruta 7,2 miljoner kronor på studiecirkelmedel för att fördela detta belopp på institutioner. Det är den prioritering moderaterna vill göra, och då har jag sagt att det är illavarslande att lägga kvalitetskravet till grund för sådana prioriteringar.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Propositionen ger inte något underlag för bedömning av vilken beräkning av de sociala avgifterna vid Operan som är den riktiga – departementets eller Operaledningens. När man kommer till riksdagen med proposition i sådana här frågor är materialet alltid knapphändigt. För utskottet har det emellertid varit väsentligt att ta fasta på departementschefens ord om att det föreslagna anslaget bör möjliggöra för teatern att bedriva en verksamhet på i stort sett samma nivå som för närvarande. Vad Operaledningen haft att säga bör enligt utskottets mening föranleda en förnyad genomgång av ärendet i departementet. Utskottet anser det inte uteslutet att denna genomgång kommer att visa att anslagsbehovet är större än som förutsatts i propositionen, och i så fall bör ytterligare medel anvisas på tilläggsstat. Det är inget märkvärdigare med den saken.

När jag sedan talade om att Dramaten behövs, sade herr Andersson i Lycksele att det har man inte ifrågasatt. Nej, men den skall ju också kunna arbeta! Med nuvarande budgetkonstruktion kan Dramaten inte arbeta så som vi önskar att den skall arbeta.

Så talas det om Riksteatern. Ja visst, Riksteatern och Dramaten samarbetar ju. Program bl. a. från Dramaten förs ut av Riksteatern. Varken herr Andersson i Lycksele eller jag har väl därför någon anledning att vara missbelättna med att Dramaten ges möjlighet att arbeta.

Sedan vill jag säga att vi måste vara försiktiga med kulturinstitutionerna. Man får inte glömma att de är omistliga delar av kulturlivet och man får inte underskatta deras betydelse. När herr Andersson i Lycksele försöker få det att framstå som om jag för att jag inte är stockholmare – det är för övrigt inte han heller – skulle ha någonting emot kulturinstitutionerna i Stockholm, om det är vad han vill komma fram till, då har han tagit fel, åtminstone såvitt angår mig. Man får inte underskatta deras

betydelse då det gäller att hålla känslan för och kravet på kvalitet levande osv., men vi får kanske tillfälle att senare återkomma till den debatten.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Vad innebär nu kvalitet i fråga om de föreliggande politiska förslagen? Där har vi, herr Andersson i Lycksele, något olika uppfattningar om hur prioriteringen skall ske. Men det är ju inte det som vi nu diskuterar, utan vad det gäller är om kvalitet skall anges som ett mål för den statliga kulturpolitiken.

Ni kommer inte undan kvalitetsfrågorna, vilket inte heller departementschefen har gjort. Han för på många sidor i propositionen resonemang som har att göra med kvalitet. Han talar t. ex. om att vi inte skall ha likgiltigt allmångods eller ett kulturutbud som är torftigt och undermåligt. Det är alltså just en kvalitetsbedömning som måste till. Därför tycker vi från moderat håll att det i målen för den statliga kulturpolitiken är oerhört viktigt att slå fast det som socialdemokraterna i varje fall i den här kommittén år 1969 slog fast, nämligen att kvalitetsprincipen skall vara en ofrånkomlig riktpunkt inom kulturpolitiken.

Jag tycker inte man skall sväva på målet när det gäller kvaliteten. Det är därför jag vill ha den med i målformuleringen. Det skall inte vara någonting som man kan tubba på av sociala eller andra skäl; sådana debatter har vi fört under åren. Jag kan bara dra den slutsatsen av herr Anderssons i Lycksele resonemang, att socialdemokraterna nu har lämnat den uppfattning man hade år 1969, att kvalitetsprincipen skulle vara en ofrånkomlig riktpunkt, och att alltså socialdemokraterna nu i olika lägen kan tänka sig att tubba på den riktpunkten. Jag påstår mig ha mitt partis stöd när jag säger att vi inte vill vara med om det.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! Några ord om kvalitet igen.

Jag har tidigare sagt att vi självfallet vill ha god kvalitet. Men jag har också pekat på svårigheterna att lägga kvalitetskravet som grund för en prioritering mellan olika ändamål, mellan institutioner och organisationer osv. Inom institutionernas, organisationernas och studieförbundens verksamhet är självfallet strävan efter en god utvecklad kvalitet en riktig strävan. Men fru Mogård har inte preciserat vem denne allvise är som skall sitta och avgöra vad som är god kvalitet. Att sätta sig i den situationen vid anslagsfördelningen innebär att det lätt blir en diskussion om vad man tycker om respektive inte tycker om, och det är som bekant litet vanskligt.

Herr Mattsson i Lane-Herrestad lovordar institutionernas betydelse. Javisst, jag har inte uttalat någon underskattning av institutionerna. Men centerpartisterna gör en prioritering mellan institutionernas verksamhet och andra ändamål, och då väljer man Operan och Dramaten.

Prutningen i förhållande till av Dramaten äskat belopp är blygsam. Den känslighet som centerpartiet och övriga borgerliga partier visar inför denna prutning överraskar mig. Det är bara det jag har velat uttrycka. Herr Mattssons i Lane-Herrestad reaktion tycker jag inte stämmer med

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

den ambition som han hade i ett tidigare inlägg då han talade om att lyfta upp decentraliseringskravet som det första målet för kulturpolitiken.

Jag är skyldig fru Fränkel en kommentar från den tidigare replikväxlingen då hon sade att hon gladdes över att också jag var besviken över de små anslagen i propositionen. Det var väl att göra en övertolkning av vad jag sade. Jag refererade till reaktionen och sade att det har varit en viss besvikelse när det gäller anslagsbeloppens storlek *nästa budgetår*. Men jag sade också att det här inte är något som man bygger upp på ett år, utan att vi förväntar en fortsatt uppbyggnad av de kulturpolitiska insatserna.

Jag betonade att när det gäller målen för kulturpolitiken har detta mötts med ett brett intresse. Jag vill inte betrakta målet för kulturpolitiken och de allmänna principerna som enbart vackra ord, utan de är riktninggivande för den statliga verksamheten i fortsättningen. Jag hoppas att de också skall vara riktninggivande för kommuners, landstings och organisationers verksamhet.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag hoppas då att den fortsatta uppbyggnaden går i snabbare takt än vad det här lilla första steget har gjort. Det har ju varit bra litet.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Politik är – som denna kammare är väl medveten om – ett ofta hårt och mödosamt vardagsarbete, fjärran från massmedias strålkastarbelysning, präglad av förhoppningar om framsteg i bästa fall. Politiska reformer är ingenting som utan vidare trollas fram ur rockärmen; de är ofta resultatet av en ganska långsam process från idé till förverkligande. Själva omständligheten i proceduren kan naturligtvis vara ett problem ibland, men grundligheten i det politiska reformarbetet är också en styrka för demokratin. Medan idéerna och förslagen stöts och blöts kan de fördjupas och förbättras och samtidigt få en bredare förankring.

Något av denna process kännetecknar utvecklingen på kulturpolitikens område. När propositionen om den statliga kulturpolitiken lades på riksdagens bord för två månader sedan, var den resultatet av många års arbete: tidigare kulturreformer, utredningars möda, organisationers och myndigheters synpunkter, och en bitvis mycket intensiv debatt. Fru Mogård och fru Fränkel har här tidigare sagt att vi borde ha väntat tills vi hade svaren på alla gåtor och lagt fram allihop på en gång. Det hade väl inte varit särskilt välbetänkt. Det strider ju mot hela den grundsyn som vi har, nämligen att den kulturella medvetenheten skall växa steg för steg. Och vad skulle fru Mogård och fru Fränkel ha sagt om jag hade skjutit på denna proposition till kommande år?

När kammaren i dag går till beslut om kulturpolitikens framtida utformning, är det därför ett viktigt mål som uppnåtts, men det är naturligtvis samtidigt och kanske framför allt en startpunkt för en mångårig utveckling på kulturpolitikens område. Folkrörelser och studieförbund får efter riksdagens beslut i dag väsentligt förbättrade arbetsmöjligheter. Kulturminnesvården ges en fastare form. Teater- och musikgrup-

per och den i vårt land så omfattande amatörverksamheten får resurser för en som jag hoppas rikt differentierad kulturverksamhet. Samtidigt som de professionella teater- och musikenssemblerna efter överenskommelse mellan stat, kommuner och landsting får väsentligt bättre förutsättningar att arbeta. Men vi har film- och litteraturutredningarna ute på remiss, vi väntar på museiutredningens slutförslag, kulturrådet skall komma med sitt betänkande om kulturarbetarnas arbetsvillkor, och till hösten skall det nya kulturrådet börja sitt arbete.

Det är givet att ett riksdagsbeslut i dag om kulturpolitikens mål och former inte löser alla problem på en gång. Om någon tycker att steglängden varit en smula liten i det första steget så beror det på att så många av de konkreta frågorna fortfarande ligger ute för behandling i utredningar och i grupper av olika slag. Det är därför viktigt att konstatera, som herr Andersson i Lycksele redan har gjort, att det är rörelseriktningen, målformuleringen, som är avgörande i det mångåriga utvecklingsarbete som vi nu står inför på kulturpolitikens område.

Detta har också kulturutskottet uppenbarligen tagit fasta på i sitt arbete, och jag vill gärna ge utskottet en eloge för ett grundligt och gediget arbete. Utskottet har utan tvekan haft en mycket svår uppgift, inte minst med bortfåt fyrtioalet motioner och dubbelt så många yrkanden. Jag skall gärna erkänna, att det fanns en del enligt min mening mycket illavarslande motioner om förändring av målen för kulturpolitiken, om kulturminnesvårdens utformning och om värnande av institutionerna på bekostnad av folkrörelserna och förslag om nedrustning av studieförbunden, men glädjande nog har det grundliga utskottsarbetet lett till att de sakliga motiveringarna i propositionen också blivit utskottets, varför de kulturpolitiska insatserna efter dagens beslut nu kan föras ut i stor enighet och med stor målmedvetenhet.

Herr talman! Vi lever i ett utomordentligt dynamiskt samhälle med stigande välstånd, successivt utbyggd social trygghet, kvalificerad utbildning osv. Allt detta är naturligtvis glädjande, men det finns åtskilligt kvar att göra. Den ekonomiska standarden har höjts i vårt samhälle, men många har fått betala ett högt pris för den industriella utvecklingen. De har betalat med sin kropp – fysiskt och psykiskt. De har inte fått sin rättmätiga del av standardstegringen, de har många gånger berövats livskänsla och människovärde, och det har skapat bitterhet och apati.

Alltför ofta har vi tacklat dessa problem som om de endast var av ekonomisk natur – att den ekonomiska fattigdomen är ett grundproblem är i och för sig en självklarhet – men vi har mer och mer fått lära oss, att människan inte lever av bröd allenast. Fattigdom är inte bara brist på pengar utan även ett monotont arbete, en händelsefattig fritid, en ofrivillig ensamhet, en diskriminerande omgivning, en torftig bostadsmiljö. Den kulturpolitik som inte söker frigöra de potentiella resurser som finns hos samhällets eftersatta grupper – den är inte värd namnet. Jämlikhet måste vara ett riktmärke i kulturpolitiken lika väl som i den sociala och ekonomiska politiken. Kulturfattigdomen innebär, att människors möjligheter till aktivitet och engagemang förkvävs eller inte ges stöd att utvecklas. Detta är i sig odemokratiskt. Möjligheter till skapande aktivitet, gemenskap och kommunikation är både en förutsättning för

och ett resultat av en önskvärd förnyelse av kulturpolitiken. För den enskilde betyder detta en chans att tillgodose ett upplevelse-, uttrycks- och kontaktbehov, samtidigt som kulturell verksamhet är ett redskap för att utforska verkligheten och kritiskt granska samhället.

I linje med detta och för att ta vara på det finmaskiga kontaktnät som folkrörelserna erbjuder har tyngdpunkten i kulturreformens första fas lagts på folkrörelserna och deras arbetsuppgifter, och det kan finnas skäl att helt kort beröra de senaste decenniernas utveckling som lett fram till dagens situation.

På 1940- och 1950-talen, då stödet till studieförbunden och organisationerna byggdes upp på den statliga sidan, utgick stödet bara till neutral verksamhet. Man tassade försiktigt fram, och de politiska partierna fick inte något stöd alls. De politiska ungdomsförbundens verksamhet betraktades som någonting nästan halvskumt och i varje fall inte bidragsvärdigt. På kommunalt håll satte man i gång egen ungdomsverksamhet i neutralitetens förmenta tecken, och föreningarna hade stora ekonomiska svårigheter.

1960-talet innebar en försiktig övergångsperiod, där opartiskhet och samarbete blev utgångspunkter för samhällets stöd. Dessutom började staten se på organisationerna som instrument för att t. ex. förverkliga samhällets nykterhetspolitik, socialpolitik osv.

Den kulturreform som vi i dag skall besluta om innebär att organisationerna myndigförklaras, att de får leva sitt eget liv i kraft av sina egna idéer. De betraktas inte längre av samhället enbart som mottagare av beställningsarbeten, de ses nu som oundgängliga instrument för utveckling av demokratin. Talet om decentralisering, herr Mattsson i Lane-Herrestad, blir meningslöst, om det inte kopplas med ett kraftigt stöd till organisationerna. I det här sammanhanget är centerpartiets halvhjärtenhet märklig. Centern har ju en stark organisationsförankring, och ändå har centerpartiet ställt sig i spetsen för motioner om starkare prioritering av institutionskulturen på organisationernas bekostnad. Men det är kanske här som med jordbrukets föreningsrörelse: politiken i riksdagen skall inte blandas ihop med det dagliga ansvaret i organisationerna. Jag är övertygad om att man i många folkrörelser med stor förvåning har iakttagit detta egendomliga agerande från centerpartiets sida, som ju i praktiken innebär att centern ger ett visst stöd åt moderaternas folkrörelsefientlighet. Det är min bestämda övertygelse att endast organisationerna har förutsättningar att engagera människor i den breda folkliga aktivitet vi ser som kulturpolitikens främsta uppgift. De har, som t. ex. fackföreningarna på en arbetsplats, kunskap om människors önskningar och behov och kan påverka och utforma de nödvändiga åtgärderna.

På liknande sätt måste insatserna för eftersatta grupper utformas med hänsyn till deras erfarenheter och behov, och dessa insatser måste ligga mycket långt fram på prioriteringslistan. Därför kommer t. ex. de handikappades kulturinsatser att få förstärkning redan nu i väntan på handikapputredningens förslag för kulturverksamheten.

Två kategorier intar en särställning i det fortsatta arbetet: barnen och invandrarna. Barnen, som mer än andra kanske är utsatta för kulturkom-

mersialismens negativa verkningar, är självklart en ytterst viktig grupp då det gäller att på sikt ändra kulturmönstret och slå ut rent spekulativa kulturutbud. Vi har alla stora förväntningar på skolan och förskolan när det gäller att ge barnen möjligheter till egna kulturella aktiviteter och till en rik allmän kulturell orientering. Och det blir en viktig uppgift för kulturorganen på skilda nivåer att satsa på åtgärder inte minst inom barnkulturens område. I väntan på mer omfattande förslag till åtgärder från bl. a. barnstugeutredningen i fråga om barnkulturen kommer regeringen – bl. a. för att markera sin politiska vilja på detta område – att under kulturmedelsanlaget höja anslagen till barnfilmskommittén och barnboksinstitutet, två viktiga och effektiva instrument för att fördjupa våra insatser på barnkulturområdet. Det viktiga är dock inte enbart enstaka åtgärder och beslut. För barnens skull måste en ny attityd och en ny medvetenhet till inom organisationer och kulturinstitutioner för att vi skall kunna utveckla en motkultur mot det hårda kommersiella trycket.

Herr talman! Vi har numera ett stort antal invandrare i Sverige, och vi måste aktivt stödja dem i deras arbete för att upprätthålla och utveckla den kultur de fört med sig hit. Jag instämmer i vad herr Mattsson i Lane-Herrestad sade tidigare, nämligen att dessa kulturmönster berikar och inspirerar vår egen kulturella utveckling.

Vi vet att mötet mellan svenskar och invandrare många gånger leder till konflikter – det ömsesidiga främlingskapet förstärker känslan av främlingskap, och svårigheten att tala med varandra förstärker svårigheten att förstå varandra också i djupare mening.

När samhälle och arbetsliv förändras är det lätt att den enskilde kommer i kläm, och vid emigration behövs det stora insatser i solidaritetens tecken från både utvandrare- och invandrarlandet för att det inte skall ske.

Länge levde invandrarländerna i den föreställningen, att det var bäst att så snabbt som möjligt söka undertrycka invandranas kultur och att söka assimilera dem så omärkligt som möjligt. I dag har vi börjat inse att det för både kulturens och människornas skull är önskvärt med en rikare och mer differentierad kulturpolitik.

Den insikten betyder inte att alla problem är lösta. Politik är på det här området liksom på alla andra en fråga om det möjligas konst, men vi har i varje fall gjort betydande försök i Sverige att skapa bättre förutsättningar för invandrarna, speciellt då invandrabarnen. Man kan enligt min mening inte nog betona, att det här är fråga om solidaritetspolitik och att det samhälle som inte för en sådan politik riskerar att underminera sin egen existens.

Enigheten om den grundsyn jag här redovisat är att döma av kulturutskottets uppslutning kring kulturpropositionen glädjande stor i denna kammare. Det finns emellertid ett problemkomplex där den konservativa moderata kultursynen bryter sig ur åsiktsgemenskapen. Det gäller frågor om att införa kvalitetscensur på kulturaktiviteter, att prioritera institutioner och synen på kulturarvet. Eftersom man i vissa moderata tidningar på den sistnämnda punkten har kallat propositionens förslag kulturkonserverat – och det är tydligen avsett som beröm – är

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

det kanske bäst att jag börjar i den änden.

I fråga om äldre tiders kultur har det varit en intressant strömkantring på gång sedan 1960-talets andra hälft. Dessförinnan, under den liberala s. k. kulturradikalismens gyllene epok, fanns det en tendens att så kraftigt betona nuet att man riskerade att tappa bort det historiska perspektivet. Det skedde i reaktion mot en konservativ historiesyn som drömde om "den gamla goda tiden" och som inte förmådde knyta samman nuets händelser med en äldre tids samhälle. Det ländes socialister och andra vänsterdebattörer till ära att de gått i bräschen för uppvärderingen av historiens betydelse för förståelsen av dagens samhälle – sedan kan man ibland på många punkter ha invändningar mot vissa vänsterteoretikers utläggningar om skilda historiska förlopp.

Bara den som vet hur dagens orättvisor har uppstått, kan lägga grunden för ett rättvisare framtida samhälle. Bara den som inser att historia är inte främst de privilegierades ståndsmässiga värderingar utan de breda folklagrens kamp för frigörelse kan levandegöra kulturarvet i dess helhet. Det skulle vara överraskande men glädjande om moderaterna i dag är beredda att beteckna denna grundsyn som kulturkonservatism.

Däremot hade bifall till en rad motioner allvarligt kunnat förändra den situation vi nu har fått efter ett grundligt arbete i utskottet när det gäller kulturminnesvårdens utformning. Kulturutskottet har efter en mycket noggrann prövning kommit till samma resultat som regeringen, och jag vill försäkra herr Mattsson i Lane-Herrestad att ett tungt vägande skäl för den ordning som vi föreslog i propositionen var att vi skulle ge landsantikvarierna och länsmuscerna stor frihet i det fortsatta arbetet. Men ett bifall till en rad motioner hade enligt min mening allvarligt kunna försvaga landsantikvariernas ställning.

Så bara några ord om kvalitetstänkandet. Herr Andersson i Lycksele har redan i allt väsentligt sagt vad jag också tänkte säga. Att kvalitetstänkandet inte har uttryckts som ett separat mål i propositionen kan naturligtvis i och för sig föranleda en debatt. Men att målformuleringen om att kulturell och konstnärlig förnyelse skall göras möjlig och det faktum att kulturarbetare skall utses som ledamöter i stipendienämnder och kulturrådsorgan är ett slags kvalitetsgaranti. Det är dock inte det som är kärnfrågan, och jag antar att det egentligen inte heller är det för moderaterna. Bakom deras krav på kvalitet ligger, tror jag, ett vanskligt elittänkande. Begreppet kvalitet har alltför ofta missbrukats och blivit ett slagträ mot det som man tycker illa om. Den minsta lilla insikt i kulturhistorien kan ge belägg för detta påstående. Alltför ofta har traditionellt kulturkonservativa krafter sökt kväva konstnärliga och kulturella förnyelsesträvanden – inom eller utanför institutionerna – för att det skall vara tillrådligt att ge dessa krafter det minsta lilla lillfinger som de kan utnyttja i reaktionens tjänst. Att utskottet så bestämt har avvisat det moderata motionskravet ser jag som en mycket viktig principiell vinning.

"Ting kan mätas och vägas, men människor måste studeras med kärlek och samhällen måste studeras i hoppet om frigörelse", sade den franske filosofen Roger Garaudy när han var på besök i Sverige för en tid sedan. Det är en bra sammanfattning av den kulturreform som vi nu strax skall

besluta om – en kulturpolitik som utgår från en sådan grundsyn där människor studeras med kärlek och där samhället i hopp om frigörelse bör kunna bidra till att skapa ett rikare liv och större rättvisa för människorna.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Det var ju en ordentlig breddside som statsrådet Zachrisson levererade mot mig, när han talade om att vi från vårt håll hade slutit upp kring en folkrörelsefientlig uppfattning. Icke på ett enda ställe har det sagts någonting sådant från vår sida i motionerna eller i utskottsbetänkandet.

Detta vill jag först slå fast. Men blanda sedan gärna de olika inslagen, herr Zachrisson. Det skall vara både—och: det skall vara ett stöd åt folkrörelserna och studieorganisationerna, men institutionerna skall också kunna bedriva sin verksamhet.

Och vad är det för fel när man säger att man önskar att verksamheten skall bedrivas på i stort sett oförändrad nivå? Är det något fel – skall man inte få göra det?

Det ju nu meningen att det fria kollektiva skapandet skall stimuleras, och det är bra. Men det är också framtiden och framtidens kulturmiljö som vi skall tänka på, och då anser jag att man måste ha kulturinstitutionerna som omistliga delar av kulturlivet. Det gäller att behålla känslan för kvalitet och kravet på kvalitet, och jag har sagt att vi behöver institutionerna som kunskaps- och inspirationskällor samt som idégivare.

Herr Zachrisson talade något om jordbruk i samband med att han påstod att vi skulle vara folkrörelsefientliga. Ja, jordbruk är det lätt att blanda in i en kulturdebatt, för inom jordbruket bedrivs det odling, och när vi talar om odling på det kulturella området kan vi överföra det till växtligheten. Växten skall utvecklas och grönska och det skall bli ett rikt bladverk, men det behövs också ett rotsystem för att växten skall leva vidare. Jag anser att på det kulturella området är det institutionerna som utbildar och utvecklar, och sedan arbetar även vi ute i folkrörelserna för utveckling.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Utbildningsministern utdelade en hel rad klappar på huvudet åt sitt forna utskott. Han tyckte att utskottet hade arbetat grundligt och tagit intryck av propositionens sakliga motiveringar. Det var ju glädjande.

Jag kan i och för sig ge utbildningsministern en eloge för hans anförande i dess första hälft. Det var riktigt bra, tyckte jag. Men man skulle så hemskt gärna ha velat få några närmare upplysningar om vad som kommer senare i den s. k. treårsplanen, för nu har det ju gått två månader sedan propositionen framlades.

I stället fick vi i den senare hälften av anförandet en beskrivning av moderatmotionerna: tydliga motioner som gick ut på att skapa världens

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

undergång. Moderaterna var självfallet också folk rörelsefientliga, vi ville ha kvalitetscensur, och vi gav uttryck för elittänkande.

Detta är ett återfall i en attityd som jag har upplevt när utbildningsministern ännu var en vanlig dödlig och satt i utskottet, fast det var kanske litet roligare och litet lättare att få honom att sluta med det då än det förmodligen är nu.

Kulturens frihet – ja, det måste fordras väldigt stor uppfinningsrikedom för att få moderat syn till ett elittänkande. Jag rekommenderar som vanligt mitt anförande till läsning; det var riktigt bra bl. a. när det handlade om frihet. Jag undrar om utbildningsministern verkligen vill säga att också teater- och musikrådet, ABF, Teatercentrum, Riksteatern och Svenska filminstitutet har hänfallit åt elittänkande. Det är i så fall ruskigt!

Jag tycker att utbildningsministerns utläggning om kvalitet var utomordentligt illavarslande för svensk kultur. Det var bättre så länge han höll sig till skrivningen i propositionen. Jag tror att vi alla kan enas om kvalitet som en riktpunkt för kulturpolitiken i samhället. Men när socialdemokraterna nu avskaffar kvaliteten, vad skall då sättas i stället? Skall det bli någon sorts godtycke? Jag är rädd för det. Och jag konstaterar än en gång att socialdemokraterna – eller i varje fall utbildningsministern och Georg Andersson i Lycksele – har gått ifrån den inställning som jag förmodar att de hade 1969, nämligen att kvalitetsprincipen skall vara en ofrånkomlig riktpunkt inom kulturpolitiken. Det är synd. Jag har i många anföranden framhållit detta som något mycket positivt i socialdemokratisk kulturpolitik.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Jag förstår att herr Mattsson i Lane-Herrestad höjer rösten en smula. Det är med honom som med prästen, att när argumenten är svaga måste man höja rösten.

Det är väl ingen tvekan att det behövs ett både-och, dvs. både institutions- och organisationskultur. Ingen av oss har sagt något annat. Men här handlar det om prioriteringar, herr Mattsson! Det är vad vi hela tiden i väldigt hög grad diskuterar här i kammarken. Och då är det intressant att konstatera att centerpartiet, jag vill säga för första gången på mycket länge, har ställt sig i bredd med dem som tycker att vi skall prioritera institutionerna, vilket naturligtvis i så fall måste ske på folkrörelsernas bekostnad. Det har ni inte talat så mycket om, säger ni. Nej, det har ni inte. Men gärningarna talar. Ert sätt att föreslå var ni vill lägga pengarna vittnar ju om var ni har ert hjärta.

Så frågade fru Mogård: Vad kommer sedan? Ja, det beror på vad utredningarna – som ännu inte är klara – kommer fram till och vad fru Mogård och många andra, hoppas jag, kommer att skriva i de remisser som vi så småningom skall behandla i departementet. Det är inte vanligt att vi i departementet står upp och talar om hur lösningarna skall se ut innan remisserna kommit in. Vi tror i hög grad på den öppna debatt som, fru Mogård, egentligen är det bästa sättet att skapa kvalitet. Det gör man inte genom något slags dogmskrivningar och målformuleringar om vad kvalitet är – skrivningar som sedan leder till funderingar och reglementen

i nämnder och på andra håll.

Det väsentliga är att vi nu får resurser att ställa till förfogande för organisationer, studieförbund och folkrörelser av olika slag. Och min erfarenhet av dem – jag vet inte vad fru Mogård har för erfarenhet – är att de är utomordentligt kvalitetsmedvetna. Därför lägger jag med stor glädje och förtröstan de resurser, som jag hoppas att riksdagen nu skall lämna oss, i deras händer.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag behöver inte höja rösten för att jag saknar argument. Prioriteringen, herr statsrådet Zachrisson, är gjord i och med utarbetandet av propositionen; däri prioriteras i hög grad studieförbund och folkrörelser. Dessa propositionens prioriteringar har vi inom centern på intet sätt haft något att erinra mot. Vi är i stället kända för att arbeta i folkrörelserna och i organisationslivet.

Men nu är det inte fråga om det, utan vad det här gäller är att samtidigt som regeringen så starkt har prioriterat och satsat på folkrörelser och studieförbund vill vi att man också skall upprätthålla hög kvalitet på verksamheten inom institutionerna. Kan det vara något fel med det, herr statsrådet Zachrisson? Jag kan inte förstå det.

Statsrådet tror väl att de fria grupperna, folkrörelserna och studieförbunden skall klara så väsentligt mycket mer än för närvarande. Och visst kan där ske en utveckling – det har vi alla klart för oss. Men det måste någonstans finns en topp – på detta område liksom t. ex. på idrottens område. Jag ser det på det sättet och jag anser inte att jag då företräder någon annan uppfattning än den centern framfört under tidigare år.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag efterlyste – med rätta, tyckte jag – upplysningar om vad som kunde komma efter den här propositionen. Utbildningsministern hänvisade till att det pågår utredningar och att det inte är vanligt att man gör uttalanden innan remissarbetet och den livliga debatt som man hoppas på kommit till stånd. Då begriper jag inte alls varför man påstått att det här förslaget är första steget i en treårsplan. Det måste vara en ny tolkning av begreppet treårsplan – den tycks vara hemlig t. o. m. för utbildningsministern.

Jag tycker inte att det är särskilt snyggt att ge svenska folket intrycket att man på kulturpolitikens område har en noggrann plan för de närmaste tre åren, när man faktiskt inte har ett dugg planerat för de två kommande åren.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Herr Mattsson i Lane-Herrestad säger – nu litet tystare – att vi i propositionen har prioriterat organisationerna och folkrörelserna. Ja, det är precis vad vi har gjort. Men det intressanta är att ni inom centern gör försök att korrigera det och i stället vill lägga pengar på institutionerna. Det är bara det jag har konstaterat. Det är en intressant förändring i centerns attityd, och jag tycker att den är så anmärkningsvärd att det kan finnas anledning att påpeka den. Märkvärdigare var inte

min kommentar på den punkten.

Fru Mogård vill att vi skall försöka lyfta på den förlåt som kan finnas. Ja, det är inte så svårt att titta bakom den. Fru Mogård har, om jag rätt minns de tillfällen då vi haft möjlighet att tala med varandra, god fantasi. Men man kan naturligtvis, om man så vill, sätta upp en katalog. Om det behövs för pedagogisk vägledning skall vi gärna stå till tjänst med det.

Litteraturutredningen är, som jag sade i mitt anförande, färdig. Det är en i och för sig mycket intressant utredning med en rad utomordentligt viktiga förslag. Det skall bli intressant att se vad som kommer ut av dem när de nu har passerat remissorganen. Filmutredningsbetänkanden har vi flera stycken, och den sista är nu ute på remiss. De måste självfallet föranleda förslag -- det är inte så konstigt. Vidare kommer det ett förslag från Mus 65, som skall ge oss viss vägledning när det gäller utställningsverksamhetens framtid. Det är en viktig fråga, som diskuterats flera gånger tidigare i utskottet.

Vi får också förslag -- tyvärr litet försenat, beroende på omständigheter som vi inte har kunnat råda över: sjukdom och liknande -- från kulturrådet om kulturarbetarnas ställning. Det är efterlängtat -- det skall jag gärna erkänna. Självfallet måste det föranleda förslag från regeringen om hur ersättningen till kulturarbetarna skall ordnas i framtiden.

Jag skulle kunna göra den här katalogen ännu längre, men jag vet att fru Mogård är läskunnig, och dessa upplysningar kan man utan alltför stort besvär inhämta både i skrifter och tal som varit tillgängliga under senare tid.

Herr ERIKSSON i Ulfsbyn (c):

Herr talman! Det industrisamhälle vi lever i är rikt på många sätt. Vi tillhör kretsen av de rikaste länderna. Vi har skapat en ekonomisk välfärd omkring oss, och detta har gett oss resurser och ekonomiska möjligheter att skaffa allehanda ting. Den ekonomiska välfärden har också gett oss olika grad av trygghet.

En sak kan man notera: vi omger oss i detta välfärdssamhälle med en mängd materiella ting och prylar -- därav många statusprylar. Häri ligger kanske en fara för kulturfrågorna. De kan lätt komma i kläm i ett allmänt materialistiskt och kommersialiserat samhälle. Vi har alltid haft lätt att vidga välfärdsbegreppet men ofta glömt bort att i samma grad vidga kulturbegreppet. Detta senare är nödvändigt med tanke på att vi måste skapa så bra samhälls- och livsmiljöer som möjligt. Tiden medger inte att jag i detta sammanhang utvecklar denna problematik. Låt mig bara ge följande exempel.

Vi har mycket bestämda regler för hur stort utrymme parkeringsplatser skall ta, men vi har inte utrymme för barnens lekar och kulturaktiviteter i närmiljö. Med andra ord: när det gäller samhällsplanering och boendemiljö måste ett vidgat kulturbegrepp -- parat med en rad åtgärder direkt inom kulturfältet -- betyda att man kan skapa bättre samhällsmiljöer. Kulturen måste mer integreras som en del i samhällslivet.

Vi är materiellt sett mycket välförsedda och kulturellt sett i mångt och mycket mindre välförsedda. Jag tänker i första hand på att kulturutgifterna utgör en synnerligen liten del -- knappt 1 procent -- av

de totala statliga driftutgifterna.

Därför kan man säga att kulturpropositionen angående den statliga kulturpolitiken i många avseenden var välkommen när den kom, främst därför att i propositionen fastlägges en statlig kulturpolitik, anges mål och skapas en ram för utbyggnad av samhällets satsning. Det är takten i denna ekonomiska satsning som det råder mycket delade meningar om, men jag skall inte förledas att referera tidningsrubriker i detta sammanhang.

Av de mål som anges i propositionen om kulturpolitiken kan man särskilt glädjas åt decentraliseringen, som innebär att regioner och kommuner får ökade möjligheter till kulturverksamhet. Ett vidare mål är att ge människorna ökade möjligheter till egen skapande aktivitet och främja kontakten människor emellan. Det är också värt ett särskilt understrykande att man lägger speciell vikt vid eftersatta gruppers behov för att ernå ett så brett kulturliv som möjligt.

Det gäller inte bara att sträva efter en breddad kulturkonsumtion, det gäller också, i lika hög grad, att åstadkomma en breddad kulturproduktion – detta för att vi skall få ett kulturaktivt, ett kulturvänligare samhälle. Här kan man säga att de yrkesverksamma kulturarbetarna bör finna vägar att hjälpa till att berika den satsning på amatörismen som både kulturrådsbetänkandet och kulturpropositionen vill främja.

Jag kan också i detta sammanhang peka på den vikt och det värde som hela den provinsiella kulturen har.

Det har till detta kulturutskottets betänkande fogats många reservationer och särskilda yttranden. Eftersom vi nu har avverkat en talar- och debattrunda har bl. a. reservationerna 7 och 8 samt 18 a och 19 berörts av både Ingegerd Fränkel och Gunvor Ryding. Jag kan, herr talman, nöja mig med att yrka bifall till dessa reservationer, i synnerhet som vi har en lång talarlista i dag.

Kommunerna ute i vårt land anslår stora summor till biblioteksverksamhet och till de kommunala musikskolorna. När det gäller de kommunala musikskolorna har jag hört uppgifter om att kommunerna satsar drygt 150 miljoner kronor per år på denna verksamhet som inte är statsbidragsberättigad. Det är stora summor för våra kommuner, men utskottet har inte i det här betänkandet kunnat stödja kravet på statsbidrag till de kommunala musikskolorna, vilket har förts fram i olika motioner. Här måste man påskynda den utredning där skolan, staten och kommunerna i samarbete med det föreslagna statliga kulturrådet skall pröva hur en bättre samordning mellan skolans obligatoriska undervisning och frivillig kommunal verksamhet skall komma till stånd och hur detta påverkar statsbidragsfrågorna.

Några ord om byggnadsminnesvården! Jag är mycket glad över den skrivning som utskottet har gjort, där utskottet anser att en översyn behövs i fråga om formerna för medelstildelningen till vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefulla byggnader och byggnadsmiljöer.

I detta sammanhang vill jag nämna betydelsen av de insatser som gjorts inom byggnadsminnesvården med stöd av medel för sysselsättningspolitiken. Eftersom byggnadsminnesvården är eftersatt i vårt land är det angeläget att statsmakterna markerar sitt intresse för byggnadsminnesvården genom att bl. a. garantera en ram för olika insatser. Detta skulle

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

möjliggöra en bättre planering i det årliga restaureringsarbetet. Vi har i detta land bevarat och underhållet en lång rad slott och herresäten. Jag ifrågasätter inte det kulturvärde ett gammalt slott kan ha, men vi bör ha i minnet att det bara är ett fåtal människor som har bott i dessa slott. Nu är det mesta spolerat och borta av det som kunnat visa hur den svenska allmogen har bott och arbetat genom århundraden, och nu håller vi också på att riva och utplåna en lång rad av olika arbetarmiljöer i vårt land. Bevara gärna slotten, men låt det inte ske på bekostnad av bevarandet av sådana byggnader och byggnadsmiljöer som skall visa dagens och morgondagens generationer hur bönder, hantverkare och arbetare har levat och verkat i vårt land!

I det sammanhanget kan jag påpeka att de medel som anslås till hela denna verksamhet totalt för vårt land ungefär motsvarar behovet hemma i mitt eget län, Älvsborgs län. Där har vi projekt, färdiga att ta itu med omgående, det är byggnadsrestaureringar till ett värde av 2–3 miljoner som nu får vänta. Situationen är likartad i de flesta län.

Litet också om Sveriges Orkesterföreningars riksförbund och dess verksamhet! När det gäller orkesterföreningarna utgår statsbidrag till åtta stora yrkesorkestrar i Stockholm, Göteborg, Malmö, nordvästra Skåne, Norrköping, Västerås, Örebro och Gävle. Till Sveriges orkesterföreningars riksförbund är ytterligare anslutna ett 70-tal orkestrar, spridda över hela landet – det finns 2 600 musiker i dessa orkestrar – och aktiviteten inom förbundet utövas av amatörer med stöd av mer eller mindre tillfälliga inslag av yrkesmusiker.

Förra året gav dessa orkestrar 330 konserter för åhörare som kunde räknas i hundratusental. För denna stora grupp av åhörare är dessa orkestrars framträdande den enda tillgängliga kontakten med levande orkestermusik. Här förekommer också fin samverkan mellan yrkesmän och amatörer i SOR-orkestrarna. SOR och dess medlemsarbete ligger helt i linje med flera av propositionens grundtankar. Organisationen är värd allt stöd i syfte att öka konsertutbudet, höja den kvalitativa nivån och möjliggöra anslutning av fler medlemmar. I propositionen har angivits vissa åtgärder för befrämjande av SOR:s verksamhet. Bl. a. skall statsbidrag kunna utgå till grupp av yrkesmusiker som utgör kärna i en stor orkester. Detta förslag innebär ett tillmötesgående av tidigare av SOR i utredning framförda önskemål. I de flesta fall kommer kommunerna att ha primäransvaret och initiativet vid inrättande av musikertjänsterna, och då är det viktigt att de vet i vilken omfattning statsbidrag utgår. Enligt SOR hade det varit en bättre konstruktion om statsbidrag till SOR-kärnan i orkestrarna hade utgått på samma grunder som till yrkesorkestrarna. Vidare har SOR centralt en önskan om att även i fortsättningen få fördela bidrag till konsertverksamheten enligt hittills tillämpade grunder för att ha en möjlighet att övervaka verksamheten. SOR besitter ju den stora sakkunskapen på detta område. Jag hoppas emellertid att utbildningsministern skall följa verksamheten inom SOR-orkestrarna och att de ges möjlighet att framgent fylla sin viktiga funktion.

Jag vet, herr utbildningsminister, att det kommer många önskemål till en så här stor proposition och jag förstår innerligt väl svårigheterna att

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

vid propositionsskrivandet finna de lämpligaste och ändamålsenligaste konstruktionerna för en lång rad av ändamål och verksamheter.

Till sist vill jag skicka med den förhoppningen att utbildningsministern kraftigt höjer anslagsramarna i kommande kulturpropositioner. Det blir god förräntning på det kapitalet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer där mitt namn finns med.

Fru DIESEN (m):

Herr talman! Flera talare har redan berört svårigheten att överblicka materialet i denna proposition, så omfattning och mångordig, men inte så fylld av gåvor till kulturlivet som många hade väntat sig. Sammanlagt 25 miljoner i anslagsökningar, bortsett från pris- och löneomräkning, är vad departementschefen föreslår. En betydligt större höjning, 54 miljoner, kommer på studiecirklar och studieförbund.

Moderata samlingspartiet kan inte i viktiga avseenden dela statsrådet uppfattning. Som fru Mogård redan har nämnt finner vi det angeläget att slå vakt om institutioner av olika slag, teatrar och museer. Institutionernas ställning får inte försvagas, vilket det finns risk för om man följer departementschefens förslag. Institutionerna står för kvalitet, yrkeskunskande och tradition.

Moderata samlingspartiet finner den försvagning som enligt propositionens förslag skulle drabba de kungl. teatrar vara allvarlig. Departementschefen anser att när det gäller en begränsning av den stående repertoaren på Operan kan en viss minskning i förhållande till nuläget försvaras. Att vissa klassiska verk således skulle försvinna vore högst beklagligt och ingalunda önskvärt. Samtidigt säger herr Zachrisson att Operan och Dramaten har ett riksansvar som traditionellt bestått i att vårda den klassiska, särskilt den svenska, repertoaren. Det är två något motsägande uttalanden, dessutom litet dunkla, eftersom Operans klassiska svenska repertoar torde vara rätt obefintlig.

Operan kunde under förra spelåret uppvisa en genomsnittlig beläggning av 92 procent vilket måste anses utomordentligt. Under nästa spelår måste Operan på grund av ombyggnad spela på olika platser, förhyra lokaler för turnéverksamhet m. m. Detta kostar pengar, liksom också de utländska gästspel till vilka vår opera har inbjudits och som vittnar om en hög uppskattning av dess verksamhet på skilda håll i världen.

Beträffande Dramaten har utskottet delvis tillgodosett vårt motionskrav på ökade medel. När det gäller Operan har moderata samlingspartiets och folkpartiets representanter i utskottet i en reservation yrkat på ytterligare anslag av 1 miljon kronor.

Kulturrådet skall i fortsättningen också ha hand om museiverksamheten, men hur detta skall ske bringar propositionen inte klarhet i. Flera olika utredningar har under nästan tio år sysslat med museerna och kulturminnesvården, och nu aviserar statsrådet nya utredningar. Det är inte särskilt tillfredsställande och måste kännas ovisst för alla som är verksamma inom denna sektor.

Ett av de fem à tio främsta naturvetenskapliga museerna i världen är naturhistoriska riksmuseet, som fick sin nuvarande organisation 1965 och

då utlovades upprustning. I en interpellation 1968 till en annan utbildningsminister — han hette för resten Palme — frågade jag hur eftersläpningen vid museet skulle upphämtas. Statsrådet hänvisade till pågående utredningar och svarade för övrigt: "Det var relativt snålt i år. Vi kunde göra små förbättringar där det var som svårast för flera av våra museer. Men det skedde egentligen ingen verklig upprustning på något av våra många museer — vi hade inte råd till det i år."

Jag antar att det är ett uttalande som statsrådet Zachrisson kan anse giltigt också i år.

Museerna har otvivelaktigt en stor roll att spela när det gäller kulturella aktiviteter, men förutsättningen är ju att de får tillräckliga resurser.

Riksmuseet sysslar både med kvalificerad forskning och med en framgångsrik utställningsverksamhet. När tunnelbanan blir färdig ut till Frescati hoppas man kunna nå en ännu större publik än för närvarande. Men det fordras också medel för en nödvändig teknisk upprustning.

Moderata samlingspartiets reservation vill ge riksmuseet ytterligare drygt 400 000 kronor.

Kulturminnesvård och byggnadsminnesvård är en sektor som alltmer har kommit i blickpunkten både här i landet och utomlands. Av de utredningar som har gjorts på senare år kan man inhämta, att gällande lagstiftning och organisation för kulturminnesvården är föråldrad och ofullständig och inte svarar mot de krav som nu ställs från olika håll. Ansvaret för kulturminnesvården åvilar riksantikvarieämbetet, som i sin petita för nästa år har begärt 191 nya tjänster, varav de flesta kvalificerade. Departementschefen medger bara sju och vill avvakta med resten och vänta på ny utredning.

Riksantikvarien säger i en skrivelse bl. a., att vid den konferens i Europarådets regi som hölls i juli 1973 i Zürich som förberedelse för byggnadsvårdsåret 1975 bekräftades intrycket av att vårt land håller på att komma på efterkälken i fråga om kulturminnesvård. Herr Pålsson sade också vid sitt besök hos utskottet: "Jämmerlig anslagsknapphet har kännetecknat riksantikvarieämbetet."

Fru Mogård och jag har i en reservation yrkat på en ökning av anslaget till riksantikvarieämbetet: Förvaltningskostnader med 2 miljoner kronor.

Samtidigt som ämbetet upplever en besvärande brist på resurser har det skett en väsentlig åtstramning av arbetsmarknadsverkets bidragsgivning för beredskapsarbeten inom kulturminnesvården. Det är önskvärt att man här får klara bidragsbestämmelser, så att detta arbete kan fortsätta. Det är över huvud taget svårt att få tag i kunniga arbetare för restaureringsarbeten. Här behövs utbildning och anvisningar. När AB Stadsholmen nu rustar upp husen på Mariaberget, lägger man ut arbetena på små privata byggnadsfirmor, som har den arbetskraft som erfordras men naturligtvis inte i tillräcklig mängd för alla arbeten som står i tur.

Den engelske arkitekten Crosby har i sin bok "Det nödvändiga monumentet" bl. a. talat om Tower Bridge, som han anser har "ett omistligt värde som urban dekoration, vilken är överväldigande och vida överglänser dess ursprungliga trafikfunktioner". Även vi har våra omistliga monument och jag tycker för min del att det gamla riksdagshuset

torde kunna väl betraktas som en urban dekoration av värde för stadsbilden.

I linje med vad jag nyss talat om ligger också en förstärkning av läns museernas verksamhet. Utskottet följer här departementschefens förslag om oförändrat belopp i avvaktan på ett nytt bidragssystem. Riksantikvarieämbetet anser emellertid en förstärkning av läns museerna synnerligen nödvändig och förordar en särskild post på 5,5 miljoner under anslaget Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen. Beloppet bör delas lika mellan den kulturminnesvårdande och den museala verksamheten inom länen. Reserverna från moderata samlingspartiet vill ställa ett med 2 miljoner kronor ökat belopp till förfogande under nämnda anslag.

Vi har också i ett särskilt uttalande framhållit, att det är nödvändigt att de nya statsbidragsbestämmelserna för läns museerna snarast utarbetas, och hoppas att den bidragskonstruktion som vi har förordat kommer att positivt prövas och att staten här kommer att ta sin del av ansvaret för landsantikvarieorganisationen och läns museerna.

Herr talman! Med hänvisning till vad jag här har anfört beträffande vissa nödvändiga förstärkningar på vitala kulturella områden ber jag att få yrka bifall till reservationerna 13 med följdreservationen 14 b, 23 b, 24 och 25 i kulturutskottets betänkande.

Herr HERMANSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall begränsa mitt inlägg i denna kulturpolitiska debatt till ett enda område, men ett område som är av helt avgörande betydelse i dagens och morgondagens samhälle, nämligen radio och television. Det är dessutom ett kulturområde där det i dag råder en akut kris på grund av statsmakternas vägran att ta det ekonomiska ansvaret för vad en fullödig programpolitik kostar.

Om någon tycker att omdömet akut kris är för starkt så vill jag hänvisa till följande fakta och opinionsyttringar:

De s. k. frilansarna vid Sveriges Radio har gått i strejk för att understryka sin oro inför det avskedshot som många av dem står inför. Drygt tusen personer samlades i går till strejkmöte utanför radiohuset. Många frilansar – hur många hundra är ännu inte klart -- hotas med avsked den 1 juli därför att Sveriges Radio icke fått de medel som är nödvändiga för att upprätthålla verksamheten i oförändrad omfattning. Ett par hundra fasta medarbetare, framför allt tekniker, hotas också med avsked.

Personalrepresentanterna i ljudradians avdelningsnämnd, dvs. företagsnämnd, förklarade i ett uttalande den 10 maj att de saknar förtroende för radiochef och styrelse.

Personalrepresentanterna inom TV 1:s företagsnämnd har uttalat sig på samma sätt. De motiverade sin inställning med följande ord: "Den krissituation som Sveriges Radio manövrerat sig in i kommer att få till följd en katastrofal försämring av programmets kvalitet och avskedande av ett stort antal värdefulla medarbetare, vilket i sin tur kommer att innebära en allvarlig begränsning av mångfalden i programutbudet."

Vid ett stort protestmöte av personalen vid Sveriges Radio den 17 maj

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

mot regeringens avslag på radioledningens begäran om extra anslag antogs ett uttalande, där man bl. a. framhåller att regeringens beslut "innebär att TV-tittarna och radiolyssnarna inte får valuta för de licenspengar de redan har betalt in. Radio- och TV-programmen kommer att minska, både i omfång och kvalitet."

Vice radiochefen Jan-Otto Modig framhöll i en kommentar till regeringsbeslutet, att Sveriges Radios situation nästa budgetår blir mycket svår: "Vi får endast 15 av de drygt 30 extra miljoner som vi begärt till följd av pris- och löneökningar. För att täcka bristen måste vi snabbt göra nedskärningar på olika håll. Tyvärr blir även en personalminskning oundviklig. I första hand blir det den korttidsanställda personalen som drabbas."

Personalens oro tycks alltså ha mycket reella orsaker.

Vilka möjligheter finns då att lösa de akuta problemen för Sveriges Radio? Från såväl radioledningens som personalens sida har pekats på att pengar finns i rundradiorörelsens fond, som för närvarande är på drygt 300 miljoner kronor. Den består av oförbrukade licenspengar. Under de tre senaste åren har Sveriges Radio betalat in ca 33 miljoner kronor till fonden. Detta är medel som anvisats Sveriges Radio av statsmakterna, men som sparats in genom rationaliseringar och andra åtgärder. "Det är svårt att undertrycka en viss indignation över att vi inte ens i ett besvärligt läge kan få tillbaka pengar som vi själva sparats, men som vi av formella skäl inte kunnat behålla som reserv inom företaget", sade herr Modig i sin kommentar.

Personalen har ställt liknande krav, nämligen att licenspengarna skall användas till de program som allmänheten redan betalat för. Vid strejkmötet i går ställdes följande fyra krav: att sändningstiden inte skall skäras ned, att de inbetalda licensmedlen går till programmen, att radiofonden öppnas, att inga avskedanden görs.

Personalmötet liksom de strejkande har starkt understrukit vad som är det grundläggande i deras aktioner och opinionsyttringar, nämligen det ansvar som Sveriges Radio och alla dess anställda har inför allmänheten. Det handlar inte främst om deras egna jobb, även om kampen för rätten till arbetsplatsen naturligtvis spelar en viktig roll i sammanhanget, utan om den särställning och det särskilda ansvar som Sveriges Radio har som kulturmedium, som nyhetsmedium, för folkbildningen osv.

Vårt parti har i olika sammanhang kritiserat utvecklingen inom Sveriges Radio. Framför allt har vi vänt oss mot den tendens att låta kommersiella metoder och program tränga in i särskilt televisionens programutbud som kommit till synes. Vi har krävt en bättre programpolitik, som mera ansluter sig till riktlinjerna i radioavtalet.

Vi har inte varit ensamma om denna kritik. Den framförs t. ex. också i det remissvar till kulturrådets betänkande som avgavs av Stockholms FCO. Det heter där: "Man tävlar med metoder som är kommersialismens, utan att det finns något egentligt skäl till det. Ungdomar från kulturellt stimulansfattiga miljöer får inte längre en ökad kulturell valfrihet via TV -- --."

Samtidigt som den kritiska granskningen av programverksamheten måste fortsätta är det emellertid angeläget att understryka den stora

betydelse som radio- och TV-verksamheten har just när det gäller kampen mot de kulturkommersiella krafterna. Vi har här ett medium med en utomordentlig slagkraft. Det har dessutom en särställning genom att det icke behöver vara indraget i det kommersiella livet, där profitjakten gör kulturyttringarna till spekulationsobjekt och konstprodukterna till varor. En debatt om kulturlivet och kulturpolitiken i Sverige kan inte föras utan att radio- och TV-frågorna ges en central plats.

Jag vill också peka på ett annat, omedelbart orsakssammanhang. I en skrivelse till regeringen från KLYS – Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd – understryks att den minskning Sveriges Radio måste göra av programverksamheten genom de otillräckliga anslagen till sin huvuddel drabbar kulturarbetarna och kan motsvara ca 200 – 250 årsanställningar eller 867 stora arbetsstipendier. Som jämförelse kan nämnas att antalet sådana arbetsstipendier innevarande budgetår uppgick till 245. För en yrkeskår som består av ca 10 000 personer är en sådan försämring av utkomstmöjligheterna utomordentligt allvarlig.

Samtidigt som vi här i riksdagen diskuterar stora satsningar på vissa kulturpolitiska områden sker alltså mycket stora nedskärningar på ett annat och synnerligt viktigt kulturområde, nämligen radio och television. Detta kan inte vara rimligt.

En enhällig riksdag har sagt att Sveriges Radio bör ges medel att driva verksamheten på en oförändrad nivå under nästa budgetår. Man har också understrukit att det är synnerligen angeläget att Sveriges Radio noga följer programverksamhetens konsekvenser för kulturarbetsmarknaden. Nu har det efter avtalsrörelsens slut visat sig att de beräknade medlen inte är tillräckliga. Ett fullföljande av riksdagens mening kräver då att ytterligare medel ges företaget, som krävts av såväl de anställda som radioledningen. Detta kan inte vara omöjligt att ordna om den politiska viljan finns.

Personalen vid Sveriges Radio har vädjat till allmänheten att instämma i och understödja dess krav. Det är en berättigad och riktig vädjan. Jag vill här uttrycka vänsterpartiet kommunisternas stöd för den kamp som personalen, såväl fast anställda som frilansar, i dag utvecklar för att Sveriges Radio skall uppfylla det ansvar företaget har inför allmänheten. Regeringen måste ompröva sin inställning och bevilja de ytterligare anslag som erfordras. Om man av formella skäl inte anser sig kunna ge ytterligare anslag ur rundradiofonden finns ju alltid möjligheten att återkomma till riksdagen med en anslagsbegäran. Mot bakgrunden av vad en enig riksdag redan uttalat borde det vara självklart med ett ja också till en sådan begäran.

Herr utbildningsministern ZACHRISSON:

Herr talman! Herr Hermanssons intresse är en smula sent påkommet. Riksdagen hade anslagsfrågan till behandling för bara någon månad sedan. Den behandlingen föregicks av en mycket noggrann utskottsprovning. Utskottet lät därvid representanter för radioledning och anställda komma till tals, och utskottet kom fram till att den ram som var angiven i statsverkspropositionen var riktig, men att man med hänsyn till de ökade kostnaderna som hade redovisats borde kunna använda

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

dragningsrätten, om Sveriges Radio kom in med en motiverad ansökan. Det har Sveriges Radio gjort, och vi har efter ett beslut i veckan låtit Sveriges Radio använda dragningsrätten upp till dess maximala gräns 15 miljoner kronor.

Herr Hermansson är ju numera rätt mån om att man skall ta konstitutionella hänsyn. Regeringens beslut innebär att den i nuvarande läge har sträckt sig precis så långt som det över huvud taget är möjligt. Jag vill påpeka – vilket herr Hermansson också borde vara medveten om – att det var en enig riksdag som tog beslutet. Det fanns ett kommunistiskt särskilt yttrande, men inte heller i det gick man utöver medelsramen, utan talade också där bara om 15 miljoner via dragningsrätten. De fakta som nu föreligger var kända för riksdagen i det ögonblick den fattade sitt beslut.

Jag tror att det är viktigt att det här blir sagt offentligt.

Herr HERMANSSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Utbildningsministern ansåg att mitt intresse för den här frågan var sent påkommet. Jag vet inte vad han avsåg med det. Om han menar mitt intresse för radiofrågorna, kan jag hänvisa till det anförande jag höll i riksdagen 1966 när det nuvarande avtalet diskuterades, där jag utvecklade mina principiella synpunkter på radioverksamheten och dess betydelse. Om han avser den speciella akuta kris som råder just nu, är det ju så att den har skärpts de senaste dagarna. Jag förmodar att vågorna från den krisen också rullar in i utbildningsdepartementet, för det lär inte vara så väl avskärmat med vågbrytare.

Det är alltså en mycket akut krissituation som råder just nu, markerad av frilansarnas strejk, de protestmöten som har hållits av hela personalen och de uttalanden som gjorts av radioledningen. Jag tror att det är fel att, som utbildningsministern gör, försöka avfärda detta bara med en hänvisning till det beslut som riksdagen redan har fattat. Det väsentliga i riksdagens beslut – som jag fattade det, och jag stöder mig därvid på betänkandet från kulturutskottet – var nämligen att verksamheten under nästa budgetår skulle drivas på en jämfört med budgetåret 1972/73 oförändrad nivå.

Sedan detta beslut fattades av riksdagen har avtalsrörelsen blivit klar. Man har konstaterat att kostnadsökningarna blivit större än man tidigare räknat med och därför begär man ett större anslag. Om riksdagen skall hålla fast vid sitt uttalande i anslutning till behandlingen av kulturutskottets betänkande nr 6, vore det logiskt att statsmakterna såg till att anslaget höjdes på det sätt som är nödvändigt med hänsyn till de kostnadsfördyringar som har inträffat.

Ett sådant beslut kan ordnas på olika sätt. Om kulturministern anser att det är omöjligt att ta pengarna ur rundradiofonden, vilket jag inte riktigt förstår, går det att återkomma till riksdagen med en begäran om ett extra anslag. Det skulle för övrigt motsvara vad som sägs i 14 § i det gällande radioavtalet, att Sveriges Radio bör utfä det belopp som "bedöms erforderligt". Såvitt jag förstår måste det bedömas såsom erforderligt att anslagssumman till Sveriges Radio ökas så att företaget kan fullfölja de förpliktelser som det har gentemot allmänheten.

Herr GREEN (s):

Herr talman! Jag hade tänkt att något uppehålla mig vid de allmänna riklinjerna för den framtida kulturpolitiken. Men eftersom min uppfattning i allt väsentligt överensstämmer med vad utskottets vice ordförande redan deklarerat, vill jag spara in några minuter av kammarens tid genom att i all korthet instämma i vad herr Andersson i Lycksele sagt beträffande målinriktningen.

Jag övergår därför genast till att något beröra punkten 4.7 i utskottets betänkande, dvs. punkten Bidrag till särskilda kulturella ändamål, alltså den del av betänkandet som rör medelsanvisningen till mindre ensembler och fria grupper, och de därtill fogade reservationerna 18 a och 18 b samt vidare den del som rör medelsanvisning till experiment och utvecklingsarbete och den därtill fogade reservationen 19.

Beträffande de fria gruppernas betydelse för kulturlivet råder inga som helst delade meningar mellan reservanterna och utskottsmajoriteten. De har utgjort och kommer framdeles att utgöra ett välbehövligt komplement till teater-, dans- och musikinstitutionerna genom sina bättre förutsättningar att nå ut till kulturellt underförsörjda grupper i samhället. Kulturrådet tillmäter som bekant vid sidan av organisationerna de fria grupperna stor betydelse som kulturdistributörer, vilket också mycket starkt understryks i propositionen.

För budgetåret 1974/75 föreslås också ett bidrag med drygt 3 miljoner kronor till fria grupper och mindre ensembler, vilket innebär i stort sett en fördubbling mot nuvarande anslag. Utskottet kan i motsats till reservanterna, vilka vill öka anslaget med ytterligare 3 respektive 1,9 miljoner, inte finna annat än att en fördubbling av anslaget till nämnda grupper måste komma att innebära en markant förbättring av deras arbetsmöjligheter.

I propositionen poängteras starkt vikten av att människorna ges förbättrade möjligheter till egen skapande aktivitet, och en rad förslag läggs fram för att stimulera amatörverksamheten. Bl. a. behandlas i utskottets betänkande, punkten 4.7, ett nytt föreslaget bidrag på 2 miljoner kronor, som skall användas till experiment och utvecklingsarbete just inom amatörverksamheten. Dessa pengar skall fördelas till projekt som inte kan få stöd på annat sätt och gälla dels nya arbetsmetoder i amatörverksamheten, dels försök med att föra ut kulturaktiviteter till nya grupper och i nya miljöer.

Även till denna punkt finns fogad en reservation, i vilken reservanterna kräver en ökning med ytterligare 1 miljon kronor till 3 miljoner kronor. Med anledning av ekonomiska realiteter, och dessutom med tanke på att av de direkta ökningarna av kulturanslagen under det första året av treårsperioden ungefär hälften går till s. k. fri verksamhet utanför institutionerna yrkar jag avslag på reservationerna 18 a, 18 b och 19 samt bifall till utskottets hemställan i punkten 4.7 momenten 2 och 3.

I punkten 4.20 behandlar utskottet bl. a. motionen 1705 av fru Frænkel m. fl., i vilken hemställs om statsbidrag till Göteborgs kommun för dess museiverksamhet samt för utbildnings- och forskningsaktiviteter inom museiområdet. Vidare krävs att den statliga bidragsgivningen till Göteborgs muscer i tiden samordnas med införandet av ett nytt

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

statsbidrag till läns museernas verksamhet. Motivet skulle enligt motionärerna vara bl. a. att museiverksamheten i Göteborg i betydande omfattning riktar sig till en västsvensk publik med hemvist utanför kommunen och till viss del även till en rikssvensk publik.

Som framgår av utskottets betänkande delar utskottsmajoriteten uppfattningen att ett statligt stöd till Göteborgs museer är motiverat men anser inte att riksdagen bör föregripa den behandling av frågan som aviserats i propositionen. Jag vill därför, herr talman, yrka avslag på reservationen 27 av fru Fränkel m. fl. och bifall till utskottets hemställan i punkten 4.20, momenten 1--3.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller reservationerna om medelsanvisning till mindre ensembler och fria grupper är vi tydligen fullständigt ense om vart medlen skall gå. Bara på en punkt skiljer sig våra uppfattningar. Vi vill att det redan i starten verkligen skall bli ett ordentligt bidrag så att denna aktivitet omedelbart kan få betydelse.

Beträffande museiverksamheten i Göteborg framhåller utskottsrepresentanten åter att den frågan får skjutas på framtiden. Tidigare under debatten i dag anklagades jag och de borgerliga över huvud taget för att prioritera institutioner i Stockholm, bl. a. Operan. Men hur är det nu med museerna? Är det inte en klar prioritering av museerna i Stockholm? Vad gör socialdemokraterna? Jo, tillsammans med moderaterna fortsätter de att prioritera museerna i Stockholm.

Fru Diesen framhöll för en stund sedan mycket värtaligt museernas betydelse. Men vilka museer menade hon? Jo, museerna i Stockholm. Inte nog med att Stockholms museer i dag får 48 miljoner kronor i statsbidrag; fru Diesen yrkade ändå på medelsanvisning för ett högre statsbidrag till ytterligare ett museum i Stockholm.

Utskottet fick vid sitt besök i Göteborg både i siffror och i ord klart belägg för att museerna i Göteborg har precis samma betydelse för västra Sverige som museerna i Stockholm har för den östra delen. Antalet museer är lika stort och de har lika många besökare. Trots detta vill alltså utskottet inte ge något som helst statsbidrag till Göteborg.

Det måste bli en slutprövning mellan statsbidragen till Göteborg och till Stockholm. Det kan inte vara rimligt att Stockholm då får 48 miljoner kronor och Göteborg 2 miljoner kronor. Riksdagen måste tillfälligtvis bifalla de 2 miljoner kronor som MUS 65 föreslår.

Herr talman! Jag yrkar än en gång bifall till reservationen vid denna punkt.

Herr GREEN (s) kort genmäle:

Herr talman! Det gäller inte, fru Fränkel, att prioritera den ena eller andra kommunen, utan frågan är om vi skall tillämpa den praxis som är vanlig i detta hus. Har pågående utrednings- eller översynsarbete aviserats, brukar riksdagen innan någon ställning tas avvakta ett kommande förslag.

Fru FRÆNKEL (fp) kort genmäle:

Herr talman! Man kan väl inte avvakta i all oändlighet. Det blir ju aldrig något resultat. Det har talats så vackert i kamraren om Göteborgs

museer, och utskottet har skrivit välvilligt i sitt betänkande.

Under diskussionerna i utskottet skrev jag upp vad vår nuvarande utbildningsminister sade. Jag var tydligen visionär och förstod att jag kunde använda det, när han blev utbildningsminister. Han anförde: "Det är en orimlig situation i Göteborg." Den orimliga situationen kunde han avhjälpas.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

Herr NORRBY (c):

Herr talman! Kulturrådet föreslår i sitt betänkande att det övergripande målet för samhällets kulturpolitik erhåller lydelsen: "Kulturpolitiken skall medverka till att skapa en bättre samhällsmiljö och bidra till jämlikhet."

I sina motiveringar för förslaget anför kulturrådet bl. a.: "Kulturell verksamhet syftar huvudsakligen till att tillgodose ett upplevelse-, uttrycks- och kontaktbehov hos människan och att vara redskap för utforskning av verkligheten och kritisk granskning av samhället."

Diskussionen kring kulturpolitikens uppgifter har tidigare oftast handlat om vidgad utbildning i estetiska ämnen, spridning av böcker, konst, teater, musik osv. till olika delar av landet och estetisk utsmyckning av den yttre miljön. En kulturpolitik som förs utifrån detta synsätt blir begränsad.

Synen på samhällets kulturpolitiska åtaganden måste vidgas. Kulturpolitiken bör ses som en del av samhällets miljöpolitiska engagemang i stort. Den knyter an till frågor som rör hela den sociala miljön – utbildning, arbetsmiljö, boendemiljö, fritidsmiljö, vårdmiljö etc. – men också till planering och utformning av den yttre miljön – fysisk planering, serviceplanering, landskapsvård och andra delar av miljövården.

Samhällets kulturpolitiska ansvar måste vidare vidgas till att avse all kulturverksamhet, oavsett om den drivs av samhället eller av enskilda. Samhället kan aldrig förlita sig på att de fria marknadskrafterna skapar en mångsidig och över landet jämnt fördelad kulturproduktion och kulturverksamhet eller en rimlig försörjning för kulturarbetarna. Lönsamhet får inte bli avgörande för vad som skall produceras och hur produktionen skall spridas.

Radio och TV utgör tillsammans med det tryckta ordet de kulturmedier som når alla. De får därigenom en central plats i kulturpolitiken. De tillgodoser emellertid inte kontakt- och uttrycksbehoven. Detta kan däremot ske i den övriga kulturverksamheten. När det gäller denna övriga kulturella verksamhet finns det brister särskilt i tre avseenden.

För det första existerar det allttjämt mycket stora skillnader i fråga om förutsättningarna för kulturell verksamhet i olika delar av landet och inom olika delar av kommunerna.

För det andra råder det mycket stora skillnader i fråga om de kulturella villkoren mellan olika utbildnings- och inkomstgrupper och andra grupper, såsom fysiskt eller psykiskt handikappade och invandrare.

För det tredje är skillnaderna mellan generationerna mycket stora i fråga om förmågan att tillgodogöra sig kulturutbudet och intresset för att delta i kulturaktiviteter.

Det är en grundläggande orättvisa att människor av geografiska,

Onsdagen den
22 maj 1974.

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

ekonomiska, utbildningsmässiga eller andra skäl eller på grund av brister i kulturlivets organisation är utestängda från aktiviteter och upplevelser. Klyftorna i fråga om föreställningsramar och uttrycksmöjligheter medför isolering och konflikter. Omfattande långsiktiga insatser måste göras för att övervinna dessa brister. Betydande åtgärder måste vidtas för att minska skillnaderna mellan olika delar av landet.

För att förverkliga det övergripande målet har kulturrådet föreslagit att delmål fastställs för den statliga kulturpolitiken. Departementschefen har också i propositionen 28 utvecklat vad delmålen innebär för de statliga insatserna. Dessa delmål skall jag här inte gå in på — de har berörts tidigare i debatten. Man kan bara konstatera att samma mål i stor utsträckning kan läggas till grund för kommunernas och landstingens kulturpolitik. Dessa målsättningar för samhällets insatser på det kulturpolitiska området ansluter sig till de värderingar som kommer till uttryck i centerns partiprogram. Det är särskilt värdefullt om kulturpolitiken kan inriktas på att främja egen skapande aktivitet och förbättra kontakten mellan människorna. Olika former av amatörverksamhet och verksamhet bedriven i ideella organisationer bör få ökat stöd. En decentralisering av kulturlivet måste ges stor tyngd.

Herr talman! Jag skall inte fördjupa mig i kulturutskottets digra betänkande med anledning av propositionen 28. Jag skall bara kort kommentera några av de frågor som har varit föremål för debatt och som har orsakat reservationer eller särskilda yttranden till betänkandet. I centerpartiets motion nr 1706 föreslås att riksdagen beslutar anvisa ett reservationsanslag på 250 000 kronor för glesbygdsverksamhet inom vissa organisationer. I motionen framhålles att en stor del av samlingslokalerna i våra glesbygder ägs och drivs av föreningar tillhörande någon av de tre riksorganisationerna Bydegårdarnas riksförbund, Folkets Husföreningarnas riksorganisation eller Riksföreningen Våra gårdar. För att göra det möjligt för människorna på sådana orter att få tillgång till olika sociala och kulturella aktiviteter bör enligt vår uppfattning medel ställas till förfogande för de nämnda organisationerna för utpräglad glesbygdverksamhet. Organisationerna har själva i skrivelse till utbildningsministern hemställt om ett sådant bidrag för vissa film- och teaterföreställningar samt för speciellt ungdomsinriktade program. Det är av olika anledningar, inte minst från rättvisesynpunkt, angeläget att organisationerna erhåller bidrag till den planerade verksamheten, företrädesvis i glesbygderna.

En fråga som har mycket nära anknytning till den föregående är statsbidraget till kulturprogram inom föreningslivet. Det avses utgå uteslutande till föreningslivet och stå under tillsyn av det statliga kulturrådet. Vi har i ett särskilt yttrande pekat på de särskilda förhållanden som råder på platser där föreningslivet är svagt och där det är förenat med särskilda kostnader att förmedla eller ordna kulturaktiviteter. Vi har pekat på att hänsyn bör tagas till de särskilda förhållanden som kan råda och som kan verka kostnadsfördrande. Vi anser att det bör ankomma på bidragsgivande myndigheter att beakta dessa förhållanden vid bidragsgivningen.

Jag vill uttrycka förhoppningen att det skall vara möjligt att ställa medel till förfogande för de ökade kostnader som kan uppstå. Vi har i

dessa frågor tyvärr inte fått anslutning i utskottet för våra krav, vilket är att beklaga. Om man sedan drar lika felaktiga slutsatser som utbildningsministern gör när han beskyller centern för att prioritera institutionerna därför att vi har medverkat till en inkomstförstärkning för Dramaten på 300 000 kronor – när det gäller Operan befinner sig centern faktiskt på samma nivå som herr utbildningsministern – så skulle man, om man vore demagog, kunna ställa frågan: Är det en prioritering socialdemokraterna gör när de inte vill ge glesbygderna tillgång till kulturella aktiviteter? Jag hoppas att en sådan slutsats är lika felaktig som herr utbildningsministerns.

Herr talman! Det vore frestande att också säga något om andra viktiga frågor i detta betänkande såsom kulturminnesvården, landsantikvarieorganisationen, anslag till museer och till Operan och Dramaten, men andra talare har tidigare i debatten berört dessa frågor, varför jag avslutningsvis bara vill uttrycka min tillfredsställelse med den behandling frågan om statligt stöd till emigrantinstitutet i Växjö och emigrantregistret i Karlstad har fått i betänkandet. Utskottet framhåller att den verksamhet som bedrivs vid dessa institutioner är av sådant värde och allmänt intresse att ett regelbundet årligt bidrag av statsmedel bör utgå. Utskottet är enhälligt i sitt beslut. Därmed kan verksamheten vid dessa båda institutioner anses vara säkrad för framtiden.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till de reservationer där mitt namn finns upptaget, och i övrigt yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERSSON i Lycksele (s) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller reservationen 28 om det speciella glesbygdstödet vill jag i korthet bara påpeka att i propositionen anmäls att behovet av statligt stöd till folkparksverksamheten och Folkets Husrörelsen skall utredas, och i det sammanhanget skall också frågan om stödet till Bygdegårdarnas riksförbund och Riksföreningen Våra gårdar behandlas. Det är mot den bakgrunden som utskottet inte nu har kunnat tillstyrka det anslag som centerpartiet har motionerat om.

Den tanke som framförs i ett särskilt yttrande om att kommunerna borde få konkurrera om det särskilda programbidraget har avvisats av ett samfällt utskott. Vi har inte ansett oss kunna medverka till ett sådant konkurrensförhållande mellan kommunerna och föreningarna. Förhållandet dem emellan bör i stället vara baserat på samarbete. Vidare är det ju en fråga hur man skall tolka uttrycket "områden där föreningslivet är svagt". Vad är kriteriet på detta? Jag tycker att det är ett alldeles för diffust utformat önskemål för att riksdagen skall kunna införa en sådan bestämmelse.

Herr Norrby och kanske även andra centerpartister känner sig tydligen litet sårade i den här debatten, när de upptäcker att de har hamnat för nära moderaterna i fråga om prioriteringar. Det kommer till uttryck nu i herr Norrbys resonemang om att vi inte vill stödja tillgången på kulturaktiviteter i glesbygder. De förslag som inryms i propositionen och som tillstyrks av utskottet är ju i många stycken i hög grad ägnade att

stärka kulturaktiviteterna i hela landet, framför allt då genom organisationerna, och detta kommer självfallet glesbygderna till del.

Herr NORRBY (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag tar herr Anderssons i Lycksele svar som belägg för att vi i stort har samma syn på detta problem. Med det särskilda glesbygdsstödet vill vi dock starkare betona de större kostnader som kan uppstå när man ordnar kulturaktiviteter i sådana bygder. Vårt krav var från början att kommunerna skulle få del av dessa pengar. Vi har släppt det i utskottet, men vi har ändå velat trycka på de särskilda förhållanden som råder.

Vår grundsyn är ändå lika, vilket jag tror att jag konstaterade i mitt första inlägg, och då tycker jag att det är litet onödigt att göra sådana konstateranden som herr Andersson i Lycksele och utbildningsministern gjorde. Den prioritering och det framhållande av glesbygdernas möjligheter till kulturaktiviteter som vi har gjort ger inte stöd för den beskylning som rests i det föregående.

Fröken SANDELL (s):

Herr talman! Under den senaste tiden har här i kammaren den vanan utvecklats att de talare som står i kön på talarlistan går upp i talarstolen och säger: Jag skall inte förlänga debatten. Och sedan talar man ungefär tio minuter. Men jag skall vara ärlig, herr talman, och säga att jag ämnar förlänga debatten, dels därför att jag tycker att propositionen 28 är värd en mäsas, dels därför att jag vill något kommentera det särskilda yttrande som jag har fogat vid kulturutskottets betänkande nr 15.

Som så många före mig här vill jag uttrycka min stora glädje över vad herr Andersson i Lycksele så träffande betecknade som folkrörelsernas myndighetsförklaring i denna proposition. Det är ett välkommet erkännande åt de många tusenden som utan uppmuntran och under knappa ekonomiska förhållanden i studiecirkel och mötesverksamhet berikat livet för både enskilda människor och stora grupper av organisationsmedlemmar.

Jag ser framför mig den lilla godtemplarlokalen i min barndoms och ungdoms samhälle. Det var en enkel kåk, men under decennier var den den enda lokal där bygdens befolkning kunde få avkoppling och gemenskap. Huset innehöll en stor möteslokal med läktare, ett litet kök och ett s. k. förrum. Detta förrum minns jag som det mest intressanta för mig då. Väggarna var klädda med stora skåp fyllda med böcker, som lånades ut till såväl logemedlemmar som icke medlemmar. Där fanns den största boksamling som jag sett vid den tidpunkten i mitt liv. Jag tror inte någon vill förneka att denna godtemplarloge, som tagit av sin magra kassa för att köpa hem ett rikt urval ur världslitteraturen, här gjorde en stor kulturinsats. Jag vill också påstå att det inte endast var detta bibliotek utan hela föreningshuset som var en betydelsefull kulturinsats på denna ort — liksom så många godtemplarlokalerna och folkets hus som under stora uppoffringar byggdes upp i detta land under början av 1900-talet. Här lades grunden till en aktivering av de enskilda människorna som vi nu betraktar som nödvändig för den samhällets kulturpolitik som fram emot

nästa sekel skall berika livet för medborgarna.

Många kanske sätter likhetstecken mellan kultur och underhållning, men i propositionen är det så riktigt understruket att det även är en fråga om flera samverkande livsyttringar som tillsammans skapar en kulturmiljö.

Under den gångna nattens engagerade debatt om bokskogens bevarande yttrade herr Wachtmeister i Johannishus ungefär följande: Förutsättningen för kulturlandskapet är att det ger avkastning. Är inte det förutsättningen för all kultur – avkastning i form av känslomässig förändring av människans attityder, till gagn för den enskilda människan och för hennes omgivning? Något så enkelt som att man låter bli att gråla eller säga fula ord när någon irriterar en eller argumenterar emot vad man anser vara den bästa åsikten, det är också kultur.

Vi människor vill så gärna skapa oss symboler för det vi anser vara kultur. För en är en inramad målning på väggen symbol för kultur, för en annan en skulptur i parken och för en tredje kanske ett museum eller en annan kulturinstitution. Kommersiella intressen skyndar sig också att ge oss nya sådana symboler och även att framställa dessa som omistliga. Vad jag tycker är så värdefullt i propositionen är dess strävan till att medborgarna, var de än bor i landet, skall garanteras fritt val både som kulturkonsumenter och som konstnärligt skapande människor.

Men hur vackra visioner man än har, så är det ändå, till sist, de ekonomiska tillgångarna som bestämmer taktén. Under punkten 4.2 Bidrag till Operan och Dramatiska teatern har jag hamnat i kläm mellan de dubbla lojaliteterna kulturintresset och medansvaret för statens budget. Jag tycker att utskottets och mina partikamraters inställning på denna punkt är fotad på en felaktig bedömning av Operans läge. Som jag redovisat i mitt särskilda yttrande så är det kungl. teaterns externa verksamhet som är det allvarsamma i den här historien. Eller rättare sagt: de minskade förutsättningarna för extern verksamhet under den tid då Operan är stängd för ombyggnad.

En ökad turnéverksamhet är ju helt i linje med den progressiva kulturpolitik som kräver spridning av kulturaktiviteter, ut från institutionerna till orter ute i landet, till alla människor som aldrig kan kostas på sig en resa till Stockholm för att uppleva en opera- eller balettföreställning.

Jag anser mig således företräda konsumentintressena då jag velat markera hur betydelsefullt jag anser det vara att Operan får departementets stöd för att kunna genomföra den planerade verksamheten. Om sedan herr Zachrisson av den anledningen vill beteckna mig som kulturkonserverativ, må det stå som hans insats för en bättre kulturmiljö. Och visst kan det sägas att detta ändå bara är en detalj i ett stort och omfattande kulturprogram med många krav på samhället.

Fru Mogård frågade: Är den här propositionen stor och viktig? För min privata del, fru Mogård, vill jag svara ett obetingat ja. Den är betydelsefull för människorna, eftersom den handlar mer om människor än om institutioner. Den centralisering som fru Mogård och herr Mattsson i Lane-Herrestad har efterlyst finns förankrad i styrningen mot folkrörelsernas människovårdande verksamhet. Dessa människovårdande insatser utgör tillsammans en stor kulturverksamhet.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Herr ELMSTEDT (c):

Herr talman! Jag tänker uppehålla mig några minuter vid den del av utbildningsutskottets betänkande nr 27 som gäller fördelningen av bidraget till studieförbundens organisationskostnader. Studieförbunden har ju under många år spelat en betydande roll inte endast inom den direkta vuxenutbildningen utan samtidigt och parallellt med denna också fyllt funktionen att förmedla kulturell verksamhet och service inom högst skilda områden. Inte minst gäller detta i glesbygder där utbudet av förklarliga skäl har varit och fortfarande är begränsat. Studieförbunden har vunnit ett erkännande, men trots allt är jag inte övertygad om att deras insats i det här avseendet har värderats i den omfattning som vore motiverat. Det är klart att om man tar varje liten aktivitet för sig – varje kulturarrangemang, varje studiecirkel osv. – kan det synas vara en blygsam verksamhet, men ser man alla dessa aktiviteter runt om i landet sammantagna blir det strax andra proportioner.

Den decentraliserade karaktär som studieförbundens verksamhet har är särskilt viktig i de här sammanhangen. Det är helt klart att folkrörelsekaraktären ger en bred och viktig – och också naturlig – kontaktyta.

De flesta studieförbunds målsättning är ju att nå ut också i bygder där de geografiska avstånden många gånger kan försvåra verksamheten. Om avstånden får vara ett hinder för kulturutbudet, innebär detta att de manifesteras inte endast geografiskt utan i långt vidare mening.

Visst har ökade anslag ställts till studieförbundens förfogande allteftersom verksamheten vuxit, och så föreslås också nu. På en punkt har emellertid vi från centern erinringar att göra, och det gäller beräkningen av organisationsbidraget till studieförbunden. I en partimotion i anledning av kulturpropositionen tas den upp som en delfråga, och vi kräver att nuvarande regler – som tar hänsyn till den geografiska spridningen av förbundens verksamhet vid bidragsberäkningen – skall gälla även i fortsättningen. Vi tycker att detta krav står i bättre samklang med den vidgning av studieförbundens möjligheter på kulturområdet som propositionen anger – det medger jag gärna.

Departementschefen föreslår nu att ingen hänsyn skall tas till den geografiska spridningen av verksamheten vid bidragsberäkningen. I stället skall schablonmässiga regler tillämpas. Jag fruktar att man på det här området, som på så många andra, när man går över till schablonmässiga regler strax finner att de slår mycket snett. Motiveringen är som så ofta numera kommunsammanslagningarna, som skulle göra det svårare att tillämpa nuvarande regler. Jag kan inte riktigt förstå detta. Verksamheten på det här området bedrivs ju på samma sätt som hittills. Det är väl inget tvivel om att nuvarande regler innebär att studieförbunden inte av kostnadsskäl avhålls från att söka sig ut i glesbygden utan tvärtom stimuleras till detta, men dessutom verkar de mera rättvist studieförbunden emellan än de bestämmelser som nu föreslås. Det är också en faktor som man bör ta i beaktande.

Majoriteten i utbildningsutskottet har tillstyrkt propositionens förslag och gått emot centermotionen på den här punkten. Motiveringen är knapphändig. Man hänvisar till departementschefens uttalande att hänsyn

skall tas till arten och omfattningen av förbundens verksamhet. Det är allt, och det ligger väl då nära till hands att dra slutsatsen, att det kan bli aktuellt att vid anslagsberäkningen göra en gradering av verksamheten. Jag föreställer mig att en sådan gradering varken är möjlig eller på något sätt önskvärd att få till stånd.

Vi har i reservationen 5 till utbildningsutskottets betänkande yrkat på att nuvarande regler skall bibehållas, av den enkla anledningen att vi anser att de är rättvisare än de som föreslås i propositionen och dessutom verkar stimulerande på studieförbunden när det gäller den viktiga verksamhet ute i glesbygden som vi bedömer vara av avgörande betydelse för både vuxenutbildningen och kulturlivet i stort.

Jag yrkar, herr talman, bifall till reservationen 5 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! Förra året var antalet deltagare i statsbidragsberättigade studiecirklar mer än 2 miljoner. I genomsnitt deltog alltså mer än var fjärde svensk – spädbarn och åldringar inräknade – i en studiecirkel. I realiteten deltog dock flera i mer än en cirkel, varför beräkningen givetvis haltar en del. Den ger dock en bild av den stora aktivitet som kommer till uttryck i studiecirkelverksamheten. Denna aktivitet är av ett utomordentligt stort värde, vilket jag gärna från början vill påpeka, när jag ställer mig undrande till sammanförandet av frågan om statsbidrag till allmänna studiecirklar med det kulturpolitiska stödet. Det värdefulla tillskott till den vanliga utbildningsverksamheten som det frivilliga studiearbetet utgör är oomstritt. Men att knyta det starkt till kulturverksamheten kan vara tvivelaktigt.

I studiecirkelverksamheten dominerar estetiska ämnen, samhällsämnen och språk. De två förstnämnda ämnesgrupperna svarar vardera för ungefär en tredjedel av studieverksamheten. Riksdagen har prioriterat cirklar i svenska, engelska, matematik och samhällskunskap, vilka svarar mot grundskolans läroplan, genom att besluta att för sådana cirklar skall utgå ett tilläggsbidrag på sammanlagt högst 15 kronor per studietimme. I övrigt utgår statsbidrag till cirklar med 75 procent av kostnaderna för ledararvode och studiematerial, dock högst 30 kronor per studietimme.

I propositionen föreslås nu att denna maximigräns höjs till 32 kronor, medan moderata samlingspartiet vill höja med 1 krona till 31 kronor. Detta innebär alltså inte att vi på något sätt är negativt inställda till studiecirkelverksamheten.

Men nu gäller det anslag till vårt lands kulturella verksamhet. Att då, som socialdemokraterna gjort, så prioritera studiecirkelverksamheten att det i särklass högsta stödet går till denna medan andra verkligt tvingande behov åsidosätts, finner vi vara felaktigt. Fru Diesen har, liksom fru Mogård, redogjort för de motiv som ligger till grund för vårt ställningstagande och de prioriteringar vi velat göra på det kulturpolitiska området.

Studiecirkelarna bygger bl. a. på principen att med olika former av utbildning nå så många människor som möjligt i vårt land. En viss tveksamhet gör sig på många håll gällande i fråga om utformningen av stödet till rent hobbybetonade cirklar, och den tveksamheten finner jag

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

vara berättigad, även om gränsen mellan hobby och kultur är flytande och skall så vara. Riksdagens revisorer anför i sin granskningspromemoria angående vuxenutbildningen bl. a.: ”Drygt en tredjedel faller under rubriken Litteratur, konst, teater, film och musik. En närmare analys av dessa ämnen ger stöd för antagandet att den helt övervägande delen av dessa cirklar har karaktär av förströelseverksamhet eller står på gränsen därtill.”

Som exempel vill jag nämna att 50 000 personer ägnade sig åt vävning, 38 000 åt keramik, 32 500 åt träslöjd, 28 000 åt konstvävning och nära 22 000 åt porslinsmåleri. Kanske ger detta oss en tankeställare.

Den socialdemokratiska höjningen förefaller särskilt omotiverad mot bakgrund av att, som utskottet anför, såväl SVUX som FÖVUX i år beräknas lägga fram förslag om nya bestämmelser om statsbidrag till bl. a. studiecirkelverksamhet -- enligt vad jag har hört redan på förhören. Utskottet påpekar med anledning av moderata samlingspartiets partimotion att frågan om bidrag till nämnda cirklar inom kort kommer att behandlas i annat sammanhang. Mot bakgrund därav tillstyrker man propositionens förslag och avstyrker moderata samlingspartiets.

Den intressanta frågan är i stället: Kommer detta ökade stöd på en krona, som skiljer förslagen åt, att bidra till en ökad studieverksamhet, och var kommer i så fall ökningen att ske? Får vi fler som väver flamskt? Får vi fler som studerar engelska? Därom vet vi intet. Sluter man upp kring reservationen 3 av herr Nyhage och mig vid utbildningsutskottets betänkande kommer emellertid potentiella kulturresurser hos eftersatta grupper att utökas, för att använda statsrådet Zachrissons vokabulär.

I dag gäller en säregen bestämmelse att i musikcirkel får som villkor för statsbidrag ingå deltagare under 14 år, dock att antalet sådana deltagare får uppgå till högst hälften. Detta krav anser vi reserverna vara kulturfiendligt och bidragande till kulturell ojämlikhet. Musiken utgör en av de största kulturella upplevelserna. Var och en som rör sig bland ungdom kan konstatera hur musikintresset ständigt stiger. Ingen torde heller kunna förneka att det är i de yngre åldrarna, när intresset vaknar, som åtgärder skall sättas in för att skapa förutsättningar för aktivt musikutövande under resten av livet. 14-15-åringarna är i många fall för gamla för att börja på ett nybörjarstadium -- de upplever sig vara för gamla. I kommuner som saknar kommunal musikskola blir det alltför många barn med goda förutsättningar för musikalisk verksamhet som aldrig kommer i kontakt med möjligheterna till musikutbildning under de åldrar när dessa förutsättningar är som störst. I många fall, där kommuner känner sitt ansvar, får de ändå delta i studiecirkelverksamheten och kommunen betalar, vilket innebär en övervältring på kommunerna.

Även om utskottet ställer sig positivt till våra önskemål avstyrks motionen om borttagande av bestämmelsen att högst hälften av deltagarna i en sådan här studiecirkel får vara under 14 år med hänvisning till barnstugeutredningens väntade förslag. Detta förslag berör emellertid i första hand barn som går på lågstadiet och kommer inte att ta upp åldersgruppen 11-14 år som här är aktuell. Förslaget kan därför enligt min uppfattning inte utgöra motiv för avslag.

Att satsa på ungdomens kulturella aktiviteter är kanske det mest väsentliga för att få en spridning av kulturupplevelserna. Ett aktivt musicerande och deltagande i konst- och teatercirklar bidrar inte bara till att lägga grunden till ett livslångt kulturengagemang - det ger dessutom tillfälle till fritidsaktiviteter som gör fritiden rolig och meningsfull. För att uttrycka det konkret: Det måste vara bättre att satsa på en blockflöjtscirklar för 13-åringar än på porslinsmålning för 53-åringar. Båda aktiviteterna skall finnas, men samhället skall inte prioritera den senare, som nu görs. Vi tycker också att för alla typer av kulturcirklar bör man kunna starta en försöksverksamhet beträffande sänkt åldersgräns för deltagarna.

Herr talman! Också på ett annat område har herr Nyhage och jag velat prioritera ett ökat stöd till kulturverksamheten. I propositionen föreslås att studiecirkelarna till sin pedagogiska verksamhet skall få ett med 2 miljoner kronor förhöjt anslag. Vi föreslår att 1,5 miljoner härav skall specialdestineras till kulturområdet - ett yrkande som utskottsmajoriteten inte biträder under förespeglning av att studieförbunden själva bör få svara för fördelningen. Vårt ställningstagande grundar sig på övertygelsen att just kulturområdet har behov av ett extra stöd i den centrala verksamheten, och vi anser inte att samhället i sin bidragsgivning bör frånhända sig ansvaret för vad bidraget destinerats till.

Jag vill med dessa ord hemställa om bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 6 vid utbildningsutskottets betänkande nr 27.

Men, herr talman, det må vara mig tillåtet att i ett speciellt avseende uttrycka min besvikelse över kulturpropositionen. Jag syftar då på den exklusiva inriktningen av satsningen på kulturpolitiken när det gäller organisationerna i betydelsen folkrörelser. Det är inte så att jag missunnar dessa organisationer stöd, men denna satsning har medfört att andra sammanslutningar, utan anknytning till någon riksorganisation men fyllda av kulturella ambitioner och med ansvar för en ofta vittomfattande och engagerad kulturverksamhet, blivit ställda åt sidan.

Även om inte samhället satsar pengar för att stödja dessa sammanslutningar är det anmärkningsvärt att deras verksamhet i så ringa form omnämns i propositionen. Särskilt gäller detta vår hemslöjd. Vi lever i ett alltmer sekulariserat samhälle, där industrin tagit över produktionen av praktiskt taget alla våra vardagsföremål. Desto mer angeläget är det att vårda sig om tradition och estetik från tider när all tillverkning var beroende av den enskilda människan och hennes kulturuppfattning.

Våra olika hemslöjdsföreningar arbetar ofta under ytterligt svåra ekonomiska förhållanden, men deras insatser på kulturområdet är oskattbara. Låt oss se oss omkring. Den enda utsmyckning som består i denna riksdagens plenial är resultatet av månghundraårig hemslöjdsverksamhet. Åtskilliga av riksdagens ledamöter har kanske också fått sitt konstintresse väckt av verksamheten i vår egen konstklubb. Många av oss är aktivt engagerade i hembygdsföreningarna. Skönhet och tradition är värden som måste skyddas, och just riksdagsmännens, dvs. våra egna, engagemang i dessa avscenden visar att vi delar den uppfattningen. Kulturpolitiken kommer att förändras och nya satsningar kommer att göras, och jag vill här gärna uttrycka den förhoppningen att i framtiden

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

dessas sammanslutningar, vilkas kulturverksamhet är så omistlig, inte blir bortglömda.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Under de senaste tre veckorna har vi vid tre tillfällen diskuterat bildnings- och utbildningsverksamhet för vuxna. Vi startade med den kommunala vuxenutbildningen, i förra veckan var det folkhögskolornas tur och i dag har vi anledning dröja inför studieförbundens verksamhet. Tidigare har de frågorna kommit i en särskild proposition, men i år kommer de tillsammans med det stora kulturförslaget. Och även om det utskottstekniskt kan vara litet besvärligt att hantera en sådan här stor proposition vill jag ändå tolka det som en symbol för och en markering av den kulturgärning som bedrivits i det fria folkbildningsarbetet.

Vid sidan av utbildningsklyftan mellan unga och äldre som skäl för satsningen på vuxenutbildningen finns anledning att på nytt understryka det gamla klassiska folkbildningsmotivet: utbildning för medborgarrollen. Det ökade avståndet mellan medborgare och beslutsfattare samt växande makt hos kommunala och statliga myndigheter gör det nödvändigt för alla att öka sina kunskaper för att kunna följa och påverka samhällsutvecklingen. Detta gäller om såväl den allmänna samhällsplaneringen som miljöfrågor, internationella relationer och flera andra problemområden.

Studieförbunden har visat sig vara goda instrument för att föra ut vuxenutbildningen till de lägst utbildade och därmed i någon mån minska utbildningsklyftan mellan äldre och yngre. Här kan hänvisas till FÖVUX-kommitténs verksamhet samt flera andra projekt med uppsökande verksamhet.

I fråga om människors möjligheter att följa och påverka samhällsutvecklingen på viktiga punkter lär det vara svårt att finna bättre kanaler för kommunikation mellan människor och samhällsorgan än studieförbunden och folkrorelsernas övriga organ. Den uppgift som lämnas i propositionen att över två miljoner människor förra arbetsåret deltog i denna verksamhet stryker ju också kraftigt under detta.

Kulturpropositionen som helhet andas mycket av välvilja och rymmer många vackra ord, även om de inte alltid följs upp av praktiska åtgärder. På ett område kan man dock förmärka en viss skillnad, och det är beträffande decentraliseringsproblematiken. Den var starkare betonad i kulturrådets betänkande än vad som framkommer av propositionen. Vi har från center- och folkpartihåll fogat en reservation till utskottets betänkande rörande den saken, och med tanke på att man strukit bort ett av kriterierna för det centrala stödet till studieförbunden, nämligen det geografiska, tycker vi att man där har tappat bort den decentralisering som det ofta talas så vackert om. Det är inte oväsentligt på vilka grunder studieförbunden får sina medel. Vi vet nämligen att de medlen har en mycket starkt styrande effekt, och vi tycker att man i propositionen inte har givit något motiv för att ta bort det geografiska kriteriet. Det talas i propositionen om kommunsammanläggningen, men i övrigt har man inte några argument som styrker att det kan föreligga skäl för att göra det.

Departementschefen återkommer längre fram till frågan genom att

säga att viss hänsyn dock bör kunna tas till arten och omfattningen av de olika studieförbundens verksamhet, som kan medföra att kostnaden per studietimme varierar. Har man en omfattande verksamhet i de stora glesbygdssområdena, så har man en varierande och större kostnad. Min fråga till utskottets företrädare blir närmast om det möjligen är så att man i någon mån tänker ta tillbaka det man tidigare strukit i propositionen när det gäller grunderna för stödet. Jag är inte övertygad om att det är tanken, men om det är så, skulle vår reservation vara onödig. I avvaktan på ett besked att så är fallet, yrkar jag bifall till reservationen 5.

Sedan en fundering av principiell art. Den gäller det förhållandet att man från statsmaktens sida kan stimulera studieförbund att ta på sig speciella uppgifter. Jag tänker då på den studie- och informationskampanj i energifrågorna som kom att äga rum under hösten. Det är självfallet mycket viktiga spörsmål, och det är naturligtvis angeläget att den informationen når ut, men jag tror att det kan ligga en fara i detta, om den byggs ut mycket systematiskt. Det innebär självfallet en mycket stark styrning, och det kan på lång sikt nagga det fria folkbildningsarbetet i kanten.

Uppräkningen av anslaget till studieförbundens verksamhet är riktig. Man kan möjligen tycka att den kunde ha varit litet större. Jag är förvånad över att fru Sundberg, som i övrigt hade många berömmade ord att säga om studietarbetet, kom till slutsatsen att förslaget innebär en för stor satsning på det allmänna utbudet och därför vill sänka anslaget i förhållande till propositionens förslag. Det är en tankegång som jag och majoriteten i utskottet icke kunnat följa. Jag menar att anslaget närmast följer kostnadsökningen. Højningen innebär reellt sett ingen uppräknig. Det vore oriktigt att i enlighet med den moderata reservationen försämra studieförbundens ekonomiska villkor.

Allmänt vill jag säga att jag tror att varje stöd skall ges på sådant sätt att studieförbundens självständighet och oberoende vidmakthålls och så att olika studieförbund får en likartad behandling. Det är ingen nyhet -- så står det också i författningen -- men jag tycker att det finns anledning att upprepa detta allt emellanåt.

Jag vill sluta med att säga att jag tycker att studieförbunden utgör en naturlig bas för en omfattande och mångsidig kulturell aktivitet. De bör av stat och kommun ges ett stöd som svarar däremot.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utbildningsutskottets hemställan på alla punkter utom punkten 8 där jag yrkar bifall till reservationen 5.

Fru LANTZ (vpk):

Herr talman! Studiecirkelverksamheten har under senare år kraftigt ökat. Antalet deltagare förra verksamhetsåret var 2,1 miljoner människor. Enligt Folkbildningsförbundets beräkning ökar antalet studiecirklar från 180 000 år 1969/70 till 285 000 året 1981/82.

Denna ökning är glädjande. Studiecirkelverksamheten fyller inte bara ett stort behov på utbildningssidan utan har även en social, kontaktskapande funktion som är viktig, inte minst för invandrargrupper. Studieför-

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

bunden bedriver en omfattande uppsökande verksamhet, som har betydelse när det gäller att nå ut till bl. a. korttidsutbildade personer och invandrare.

Det är framför allt tre ämnesgrupper som dominerar studiecirkelverksamheten, nämligen språk, estetiska ämnen och samhällsämnena. På språksidan och på invandrarsidan blir det allt vanligare att studieförbunden har heltidsanställda cirkelledare. Studiecirkelledararvodet utgår dock givetvis bara under den tid cirkelverksamhet bedrivs.

När det gäller de estetiska ämnena är oftast studiecirkelledarskapet en viktig inkomstkälla för många kulturarbetare. Statsbidrag till allmänna studiecirkclar utgår, enligt kungörelse nr 409 år 1973 om statsbidrag till det fria och frivilliga folkbildningsarbetet, med högst 75 procent av kostnaderna för ledararvode och studiematerial, dock högst med 30 kronor per studietimme. Av detta belopp får högst 24 kronor avse ledararvode.

Kungl. Maj:t föreslår nu att statsbidraget till de allmänna studiecirkclar-na skall höjas med 2 kronor till högst 32 kronor per studietimme. Denna höjning anser vänsterpartiet kommunisterna vara alltför liten. Vi har i motionen 1721 yrkat att bidragsbeloppet ytterligare skall räknas upp. Vad som vidare motiverar en höjning, utöver det jag här anfört, är det faktum att den nu av Kungl. Maj:t föreslagna höjningen på intet sätt ens täcker in den penningvärdeminskning som skett sedan den senaste höjningen av bidraget.

Samhällets ekonomiska bidrag till olika institutioner brukar öka år från år i takt med den allmänna löne- och kostnadsutvecklingen. Det borde vara lika naturligt att regelbunden uppräknning skedde av medlen till studieorganisationer. Dessutom borde statsbidraget vara indexreglerat för att eftersläpningar skulle förhindras.

Herr talman! Jag ber att med det anförda få yrka bifall till reservationen 2 vid utbildningsutskottets betänkande nr 27.

Herr WIKLUND (s):

Herr talman! Utbildningsutskottet har behandlat en del av kulturpropositionen; det är den delen vi diskuterar just nu - den som avser studieförbundens verksamhet.

Rent allmänt vill jag uttrycka tillfredsställelse över att utbildningsministern försökt ta hänsyn till den allmänna grundsyn som har rått inom studieförbunden i många år - att anslagen bättre än nu bör motsvara aktiviteten inom de olika områden där studieförbunden för närvarande arbetar. Nya grepp föreslås därför, och jag vill inledningsvis uttala förhoppningen att det skall medverka till en ytterligare förbättring av studieförbundens roll som bärare av ett ännu bredare kulturutbud när vi strävar efter att nå ut till nya grupper av befolkningen.

Innan jag går in på utbildningsutskottets betänkande nr 27 vill jag med några ord beröra motionen 1694, i vilken jag och några riksdagskolleger framför den principiella synen att det folkrörelseburna kulturutbudet skall ges högsta prioritet när det gäller det fortsatta reformarbetet på kulturlivets område och att bidragen automatiskt skall anpassas efter kostnadsutvecklingen.

Kulturutskottet har anslutit sig till tankarna i motionen med motiveringen att varje budgetår skall bära sina bördor. Jag vill citera vad kulturutskottet har anfört:

”Även utskottet anser att organisationerna har en mycket betydelsfull uppgift på kulturområdet. Utskottet vill med anledning av yrkandet i motionen om en prioritering av det folkrörelseburna kulturarbetet framhålla vikten av att organisationerna i det fortsatta reformarbetet ges goda möjligheter att verka på kulturpolitikens område. Vad utskottet nu anfört med anledning av motionen 1974:1694 i denna del bör riksdagen som sin mening ge till känna för Kungl. Maj:t.”

Längre kan vi väl inte komma, och därför bör vi inte träta om det här mera, utan vi ansluter oss till det ställningstagandet. Men jag vill nog som en allmän princip framhålla att vi inte kan acceptera att det folkrörelseburna kulturarbetet sätts på undantag i framtiden.

Herr talman! Innan jag går in på utbildningsutskottets betänkande nr 27 och reservationerna i anslutning till detta vill jag något kommentera de inlägg av tidigare talare som har gjorts kring utbildningsutskottets betänkande.

Mellan herr Elmstedt och mig råder inga delade meningar om den allmänna bedömningen av aktiviteterna och strävandena att nå ut i glesbygderna. Han menar att det har varit en bra metod att knyta an till den geografiska fördelningen. Det är möjligt att det har varit en bra metod, men utvecklingen har gått vidare. Vi har fått större kommunenheter – det konstaterade också herr Elmstedt – men vi har dessutom fått en ganska tung och besvärlig administrativ apparat att ta hänsyn till. Därför har vi som tillhör utskottsmajoriteten anslutit oss till de tankegångar som framkommer i propositionen.

Jag tänker nu något kommentera reservationen 5.

I överensstämmelse med den allmänna inriktningen i kulturpropositionen föreslår utbildningsministern en annan beräkningsgrund för bidraget till organisationskostnaderna inom studieförbunden. Vi har anslutit oss till det förslaget. Studieförbunden har länge haft ett önskemål att få en bättre grund för bidragen till denna del av verksamheten. För det kan många skäl anföras, men jag skall bara anföra ett, nämligen följande.

Man har eftersträvat att få en jämnare fördelning mellan de olika aktiviteterna. Vi ansluter oss till tanken att anslaget skall beräknas på det genomsnittliga antalet studietimmar som har noterats under de tre senaste åren. Vi menar att det därmed blir, om jag får använda ett ofta citerat uttryck, ”en mindre ryckighet” i bidragsbeloppen. Den geografiska fördelning som tidigare har utgjort grundelementet i bidragsgivningen har ju inte samma aktualitet i dag.

Motionärerna talar om behovet av insatser i glesbygdsområdet. Vi anser att det behovet inte blir sämre tillgodosett med den här föreslagna ändringen av bidragsformerna. Dessutom är det ju så efter kommunreformens genomförande att tätort och glesbygd kompletterar varandra i de allra flesta kommuner. Dessutom menar vi att man kan åstadkomma ett ännu bättre resultat på grund av att anslaget har ökats med 4 miljoner kronor. Det är ett betydande påslag, eftersom anslaget tidigare var drygt

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

10 miljoner.

Att hälften av denna anslagshöjning är avsedd för studieförbundens pedagogiska verksamhet förstärker helhetsintrycket av satsningar på aktivitet och kvalitet i dessa sammanhang. Utskottet kan därför inte instämma i de synpunkter som har framförts i reservationen, utan vi yrkar avslag på den.

När den uppmärksamme läsaren av reservationerna studerar reservationerna 1 och 2 konstaterar han att det föreligger en ganska ordentlig motsättning mellan dem. Moderata samlingspartiet vill sänka bidragen, medan vänsterpartiet kommunisterna vill höja bidragen. Vi inom utskottsmajoriteten menar att utbildningsministerns förslag om en höjning av timbidraget med 2 kronor per studietimme är ganska väl avvägt, och vi har anslutit oss till det.

Fru Sundberg åberopar utskottets motivering, och pekar på att det ganska snart blir en allmän översyn av frågorna om bidrag till studiecirklar. Därför borde det vara onödigt att nu göra någon höjning. Motivet för detta har ju en annan grund och sammanfaller med det förslag som moderata samlingspartiet har lagt fram, nämligen att man vill peka ut en viss grupp av studiecirklar och ge dem ökat stöd. Det menar vi kan ingå i den allmänna översynen när man börjar titta på de förslag som kommer från FÖVUX om att söka upp de svåra grupperna, de som jobbar i serviceyrken och skiftarbete.

Jag yrkar alltså avslag på reservationerna 1 och 2. Jag yrkar också avslag på reservationen 4, som vi anser vara en följdreservation till förslaget om sänkning av timbidraget.

Några ord om reservationen 3. Vi skulle kunna föra en ganska lång debatt om vad vi känner och tycker inför folkbildningsbegreppet, studiecirkelbegreppet och fritidsgruppsbegreppet. Jag skall inte gå närmare in på det i dag, därför att det finns anledning att återkomma. Principerna för vad som kan betecknas som studiecirkel och vad som är att hänföra till exempelvis fritidsgruppsverksamhet är ständigt föremål för prövning och diskussion. Och gränserna skulle bli ännu suddigare om man anslöt sig till reservationens tankegångar att helt häva den begränsning som nu ligger i att bara hälften av deltagarna i en studiecirkel i musik får vara under 14 år.

I motionerna 305 och 1655 har moderata samlingspartiet förnyat den här diskussionen med hänvisning till kulturpropositionen och menar att åldersgränsen för deltagare i musikstudiecirklar bör tas bort. De bestämmelser som gäller för musikstudiecirkelarna i dag anser vi övriga i utskottet inte vara så dåliga – hälften av deltagarna får ju vara yngre än 14 år. Hur mycket det skulle kosta att ta bort spärren är svårt att beräkna. Både fru Sundberg och fru Lantz har ju talat om att vi har ett väldigt stort antal studiecirklar, och man kan alltså förutsätta att det skulle bli en stor kostnadsökning om spärren helt togs bort. Men det är inte enbart kostnadsfrågan som är intressant; viktigare är kanske principen var gränsen skall dras mellan vad som är studiecirkel i folkbildningens tolkning och vad som är fritidsgrupp.

Med den motivering som utskottet har anfört om barnstugeutredningens prövning av frågan om bidrag till fritidsgrupper yrkar jag

avslag på reservationen 3.

Herr talman! Med det anförda ber jag alltså att få yrka avslag på reservationerna 1–6 i utbildningsutskottets betänkande nr 27 och i övrigt bifall till vad utskottet hemställt.

Herr ELMSTEDT (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag fäste mig vid att herr Wiklund använde samma argumentering för yrkandet om avslag på vår framställning som anförts i utskottsbetänkandet, och det finns väl inga andra skäl. Jag tycker att de är i tunnaste laget. Att bara hänvisa till kommunsammanläggningarna är inte tillräckligt. Jag har svårt att förstå varför just dessa skulle vara skäl för att ändra ett system som vi vet fungerar tillfredsställande och gå över till någonting som vi inte har en aning om vad det innebär. Samtidigt strävar man från olika håll efter en vidgning av möjligheterna till ökade kulturaktiviteter inte minst i glesbygden där, som jag sade i mitt huvudanförande, utbudet av förklarliga skäl är mer begränsat än på andra håll. Jag finner inga godtagbara skäl att ändra på det system som nu fungerar. Från skolöverstyrelsen och från andra håll har heller inga sådana krav ställts.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill gärna hålla med herr Wiklund om att det föreligger svårigheter att dra gränsen mellan en fritidsgrupp och fackbildningsverksamhet. Jag försökte också betona det i mitt anförande. Men om man accepterar att den gränsen är svår att dra när det gäller vuxna och tillåter flamsk vävnad, porslinsmålning och studier i engelska är det ologiskt att man, när det gäller dem som är yngre än 14 år och en så klart definierad kulturverksamhet som deltagandet i musikcirkel, vill använda just svårigheten att dra denna gräns som ett hinder för att gå med på en utökad verksamhet.

Den administrativa belastningen bl. a. för ABF, som svarar för en mycket stor del av den här musikutbildningen i våra kommuner, är alldeles enorm, t. ex. då man bland tre eller fyra hundra deltagare i den musikverksamhet som ABF bedriver bl. a. i min hemkommun skall avgöra vilka som är under och vilka som är över 14 år och om möjligt dela upp klasserna så att trettonåringar sätts tillsammans med fjortonåringar, för att man på det sättet bättre skall klara statsbidragsfrågorna. I praktiken blir det här ett fullständigt orimligt förfarande, herr Wiklund.

Jag vill säga några ord även om herr Wiklunds avslagsyrkande på vårt förslag att begränsa höjningen till 1 krona. Jag vill först erinra om att vi i fråga om höjningen av anslaget till den centrala verksamheten, bortsett från inriktningen, inte har någon avvikande uppfattning om stödets storlek. Skillnaden mellan herr Wiklund och mig är att vi har velat utöka verksamheten och nå fler människor, medan det angelägna för herr Wiklund tycks vara att denna krona kommer studiecirkelledaren tillgodo. Det kan inte vara det mest väsentliga, särskilt som en stor del av denna verksamhet kommer att ligga utanför det kulturpolitiska området.

Låt mig till sist bara nämna att statsverkspropositionen för budgetåret 1970/71 upptog ett anslag till studiecirkelverksamheten på 98 miljoner

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

kronor. I verkligheten blev utgiften 121 miljoner kronor. Nu har vi ett anslag på 205 miljoner kronor för 1973/74. Vi vet ännu inte hur stor den verkliga utgiften blir. Detta är ett förslagsanslag och måste så vara.

Herr JONSSON i Alingsås (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wiklund sade i sin kommentar till reservationen 5 att vi nu rör oss med andra beräkningsgrunder. Tyvärr spred herr Wiklund inget ljus över den oklarhet som kan råda om vad propositionen och utskottsmajoriteten egentligen avser när man säger att arten och omfattningen av de olika studieförbundens arbete kan medföra olika kostnader per studietimme och att detta bör beaktas.

Herr Wiklund säger också att den stora satsningen på pedagogisk upprustning m. m. är en garanti för den kvalitetsförbättring man eftersträvar. Det är naturligtvis mycket bra. Det gäller bara att se till att det inte kolliderar med andra goda avsikter, och det är där jag menar att propositionen gör den logiska kullerbyttan att man mycket ofta talar om att decentralisera utbudet men samtidigt avskaffar en ersättningsregel som har motverkat centralisering. Det är därför jag tycker att det är så angeläget att kammaren biträder reservationen 5.

Fru LANTZ (vpk) kort genmäle:

Herr talman! År 1970 beslutades att 30 kronor skulle utgå i statsbidrag per studietimme, och nu 1974 sker en uppräknig med 2 kronor eller med 6 procent. Om man jämför den ökningen med den allmänna kostnadsutvecklingen är ökningen alldeles för liten. Jag tycker, herr Wiklund, att även om det beräknas att SVUX och FÖVUX under innevarande år kommer att lämna förslag beträffande bestämmelser om statsbidrag till studiecirkelverksamhet, finns det ingen anledning till handlingsförklaring i denna fråga. Nog har vi råd med ett påslag på studiecirkelledararvodet.

Det för kanske för långt att här gå in på nationalekonomiska diskussioner, men vänsterpartiet kommunisterna har många gånger tidigare pekat på var resurser kan tas, t. ex. från bolagsvinsterna, från aktiekapital och genom nedskärning av militärutgifterna.

Herr WIKLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall först rätta till mitt tidigare inlägg, om fru Sundberg fattade det så att jag skulle ha talat om att 1 krona skulle gå som ökat bidrag till handledare. Det var fru Lantz som talade om det, och hon upprepade det nyss. Vi har ingen annan aktivitetsmätning. Det är det som är det besvärliga i sammanhanget.

Jag sade, herr Elmstedt, att utöver detta med större kommuner har det blivit ganska besvärligt administrativt att fördela pengarna enligt det tidigare systemet. Jag är övertygad om att vi kommer att bättre kunna tillgodose kraven på aktivitet även i glesbygder med de föreslagna ändringarna i bidragsgivningen. Självfallet kommer man i framtiden att väga in även geografiska hänsyn vid bidragsberäkningen. Om en kommun har mycket stor glesbygd, är det klart att den har mycket större kostnader i dessa sammanhang. Man kommer alldeles säkert att hitta en bra form för den nya bidragsberäkningen.

Att jag kan vara så bestämd på den punkten beror på att utbildningsministern i kulturpropositionen redovisar att han haft överläggningar med studieförbunden i frågan. Jag tycker att även vi andra borde lyssna på studieförbunden mer. Då skulle vi inte tycka att detta förfarande är så orimligt som fru Sundberg sade. Den beskrivning hon gav var både orimlig och oriktig. Det är skäl att vara vaksam så att det inte inträffar någonting allvarligt.

Det bevisar vad jag säger, att det är svårt att börja ge efter med gränsdragningen. Jag skulle vilja fråga fru Sundberg: Vad kommer det att likna om alla i en musikstudiegrupp är under 14 år? Det kommer inte att vara en studiecirkel i vanlig bemärkelse utan det får i högsta grad betecknas som en fritidsgrupp.

Sedan tycker jag att fru Sundberg inte bör vara så ömsint när det gäller att öronmärka pengar, eftersom man hos moderaterna ju har tagit 1,5 miljoner av de 2 miljoner kronorna till pedagogiskt utvecklingsarbete och direkt utpekade att de skall gå till kulturområdet.

Fru SUNDBERG (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan inte se att det är på minsta sätt orimligt om vi nu har en statsbidragsbestämmelse som säger att högst hälften av eleverna får vara under 14 år – att man försöker dela upp eleverna så att man uppfyller de krav som ställs för att få statsbidrag. Att detta är ett otympligt administrativt förfarande, om man har att göra med 13-, 14- och 15-åringar, det tror jag herr Wiklund och jag kan vara överens om.

Beträffande fritidsgrupper försökte jag i min förra replik klargöra att jag inte kan se någon större skillnad mellan s. k. fritidsgrupper för vuxna personer och fritidsgrupper för tonåringar. Gränsdragningen är precis lika svår på det ena området som på det andra. Tillåter vi en verksamhet som går utöver gränsen i det ena fallet, bör vi göra det också i det andra fallet.

Vad beträffar en musikcirkel med ungdomar där mer än hälften är under 14 år tror jag, herr talman, att man kan tyda herr Wiklunds yttrande som en diskriminering av de förnämliga cirkelledare som finns. Det är trots allt, såvitt jag kan bedöma, i varje fall inte någon större svårighet för dem om inte hälftenbegreppet hålls.

Herr WIKLUND (s) kort genmäle:

Herr talman! Ja, fru Sundberg, jag kan se skillnaden mellan det vi kallar för studiecirkel och det vi kallar för fritidsgrupp. Skillnaden ligger i kvaliteten. Jag ställer ett mycket högt kvalitetskrav på studiecirkelverksamheten, och vi bör enligt min mening vara mycket vaksamma i fråga om gränsdragningen mellan vad som är att betrakta som studiecirkel respektive fritidsgrupp. Vi bör här avvakta barnstugeutredningens synpunkter. Såvitt jag förstår kommer man i detta avsnitt att till speciell prövning ta upp situationen för barn och ungdomar i de nedre tonåren.

Sedan förstod jag inte riktigt det där med handledarna, men det må vara mig förlåtet.

Herr WIKSTRÖM (fp):

Herr talman! I den här något ostrukturerade debatten återvänder jag nu till de avsnitt som rör kulturutskottets del av kulturpropositionen.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

I propositionen finns bland mycket annat ett avsnitt om radio och television. Departementschefen tillkännager där att han avser att tillkalla en parlamentarisk utredning för att analysera frågorna om rundradioverksamhetens organisation och finansiering och om formerna för Sveriges Radios kontakt med publiken.

Det är ett bra men alltför senkommet beslut som regeringen nu har fattat. I januari 1973 motionerade herr Sundman och jag om just en sådan utredning, men det kravet avsågs av den socialdemokratiska majoriteten. Det var faktiskt skada att den utredning som nu skall tillsättas inte kom till redan i fjol. Då hade den haft bättre tid att arbeta med de komplicerade och långsiktiga frågor som måste lösas inom de närmaste åren. Då hade vi i dag också haft bättre underlag att bedöma de frågor om Sveriges Radios personella och ekonomiska resurser som i dessa dagar orsakar så stor uppståndelse.

Vad är det då striden just nu gäller? Ja, det är faktiskt inte så lätt att svara på. Formellt rör det sig om det budgetära utrymmet för Sveriges Radio under det kommande arbetsåret. Radioledningen har meddelat att utan den extra medelstildelning man begärt och nu fått nej till tvingas Sveriges Radio till drastiska personalinskränkningar och nedskärningar i programutbudet.

Förklaringen kan ju inte rimligen vara enbart brister i Sveriges Radios interna planering. Visserligen kan det verka säreget att man i januari, sedan statsverkspropositionen publicerats, hävdade att 20 miljoner kronor fattades för att sedan – när riksdagen anvisat 15 miljoner kronor extra – förklara att trots detta ytterligare 16 miljoner behövs. Men bakgrunden är faktiskt så pass enkel som att de oväntat stora lönestegringarna drabbar ett personalintensivt företag som Sveriges Radio särskilt hårt.

Nej, snarare ter sig denna konflikt mellan Sveriges Radios styrelse och ledning å ena sidan och utbildningsdepartementet å den andra som ett tecken på bristande kontakter mellan radiohuset och kanslihuset. Enligt många uppgifter känner sig radiostyrelsen närmast maktlös i denna situation. Man upplever departementschefens ställningstagande i anslagsfrågan som uttryck för en direkt kommandoväg från kanslihuset gentemot Sveriges Radio. Man ifrågasätter på sina håll rent av om inte detta är en markering från regeringens sida av den förtroendekris som påstås existera i förhållande till Sveriges Radio.

I längden är det orimligt att sådana oklarheter består. Om man i kanslihuset är missnöjd med radiostyrelsens och radioledningens skötsel av Sveriges Radio bör detta markeras i andra former än genom ekonomiska sanktioner. Om det är skilda bedömningar av det sakliga kostnadsunderlaget som föreligger, bör det kunna klaras ut i en förtroendefull dialog mellan departementets och radiohusets folk. Det är för övrigt underligt och oroande att motsvarande klyftor i bedömningen av det sakliga underlaget föreligger mellan departementet och Operan.

Den restriktivitet som präglat regeringens handläggning av Sveriges Radios krav innebär uppenbara risker för både de anställdas och frilans-medarbetarnas trygghet. Det är otillfredsställande. Det hjälper ju inte mycket om man med ena handen ger ett nytt bidrag till de fria

kulturarbetarna, när man med den andra gör dem arbetslösa vid en viktig och för vissa kulturarbetarkategorier unik arbetsplats som Sveriges Radio.

Men ännu mer oroande är att departementets prutningar leder till ett mindre omfattande och säkert även kvalitativt sämre programutbud för radiolyssnarna och TV-tittarna.

Om man nu från departementets sida vill slå radioledningen på fingrarna är risken stor att det blir publiken som träffas. Och det var väl ändå inte meningen!

Herr SUNDMAN (c):

Herr talman! Det här är på sitt sätt en märkesdag. Det är – i varje fall vad jag vet – första gången riksdagen har en mera principiell, övergripande kulturdebatt.

Med dagens beslut kommer riksdagen att fastställa att "kulturell jämlikhet är lika angelägen som ekonomisk och social jämlikhet" och att "kulturpolitiken är ett medel att skapa en välfärd som utgår från ett vidare begrepp än tidigare och som syftar till att vidga människornas handlingsfrihet och utvecklingsmöjligheter". Det är verkligen ett betydelsefullt steg.

Under min tid i riksdagen har jag – av lättförklarliga skäl – ägnat de kulturpolitiska frågeställningarna ett särskilt intresse. Det var min avsikt att göra ett ganska omfattande principiellt inlägg i dag. Jag saknar inte synpunkter.

Därför antecknade jag mig som talare i kammarkansliet redan i torsdags eller i fredags. Frånsett utskottets ordförande var jag den förste som anmälde sig.

Vid utskottets slutsammanträde befann jag mig dess värre i Trondheim för ett sammanträde med Nordiska rådets kulturutskott – jag har ju också engagerat mig i den nordiska kulturpolitiken. Jag finns alltså inte med bland de utskottsledamöter som signerat betänkandet och inte heller bland reservanterna. Det är möjligen av detta skäl jag får ordet först nu.

Det vore emellertid förmädat av mig att nu, efter det debatten varat i fem timmar, börja om från början.

Herr talman! Som man förr sade i de lantliga kommunalfullmäktige-församlingarna: tack för ordet!

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Det är ju alltid förargligt att komma en liten bit ned på talarlistan därför att man inte tillhör reservanterna, som inte heller jag gör, men jag skall försöka bära det med jämnmod.

Av den nya statliga kulturpolitiken blev det, som vi nu ser och som det har framgått av dagens debatt, inte så mycket, åtminstone vad gäller insatser i form av nödvändiga pengar. Det rör sig – har det med någon överdrift sagts – närmast om smulor. Så skulle jag kanske inte vilja uttrycka mig, men uttalandet finns alltså.

Jag vill ta upp ett yttrande av utbildningsministern. Denne sade något av innebörd att studiecirkelverksamheten har fått väsentligt förbättrade villkor. Det är väl ändå inte riktigt. Det längsta man kan sträcka sig till är att säga att verksamheten inte fått försämrade villkor. Det går väl, som

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

jag har räknat på det, närmast jämnt ut -- men det må ju vara bra det också.

Den s. k. satsningen skall löpa under en treårsperiod. Årets etapp, den första, är som jag ser det inte alltför imponerande. Tyvärr ges inte heller någon klar antydan om att de två senare etapperna skall bli avsevärt bättre. Hoppet är emellertid som alltid kvar också för studieförbundens del, något som jag ett ögonblick vill återkomma till.

Utbildningsministern uttalar en principiell uppskattning av folk-rörelserna -- däribland studieförbunden -- och av deras kulturinsatser, och det är ju alltid tacksamt att höra och läsa. Realiteter är det dock inte så gott om. Att studiecirkelbidragen höjs med två kronor per studie-timme är enligt min uppfattning inte mycket att orda om. Det är i stort blott och bart en inflatoriskt betingad kostnadsuppräknig -- studie-cirkelbidragen har inte allmänt höjts på åtskilliga år; jag syftar alltså på en allmän höjning, inte på höjningar i speciella fall. Årets hårda förhand-lingar mellan studieförbunden och lärarorganisationerna, som jag känner till en del om, resulterar i icke obetydliga höjningar av cirkelledar-arvodena. Hänsyn härtill har enligt vad jag kan förstå icke tagits.

Att under sådana förhållanden vilja begränsa höjningen av bidraget per studiecirkeltimme från två kronor till en krona är, det måste jag konstatera som ansvarig för en icke obetydlig del av folkbildningsverk-samheten i vårt land, så långt ifrån att vara välgrundat att det närmast måste betraktas som verklighetsfrämmande. Med folkrörelsefientlighet, som utbildningsministern försökte leda tankarna till i sitt anförande, har det emellertid ingenting att göra. Det är jag angelägen att understryka, även om jag inte som det framgår har någon förståelse för en reducering av höjningen.

Den föreslagna bidragsreduceringen kan inte ske -- det vet jag som sysslar med folkbildningsarbetet praktiskt taget dagligen -- utan uppen-bara risker för studiecirkelverksamheten, som ju ändå är en bildnings- och utbildningsform som når ut till de många människorna. Jag är helt övertygad om att avsikten inte är att hämma denna verksamhet, men följderna kan faktiskt bli något i den vägen.

Goda villkor för studiecirkeln, som jag gärna betecknar som folkbild-ningens pulserande hjärta, är av helt avgörande betydelse för folkbild-ningen. Det måste, om så krävs, understrykas gång på gång.

Syftet med att begränsa höjningen av studiecirkelbidraget till en krona är att utnyttja mellanskillnaden i anslagsmedlen till andra ändamål: för Operan i Stockholm, för riksantikvarieämbetet och för statens historiska museum, för naturhistoriska riksmuseet etc. Därom är i och för sig inget annat än gott att säga -- det vill jag verkligen understryka i debatten om institutionskultur och mera personligt skapande kultur. Vederbörande institutioner torde otvivelaktigt behöva anslagsförstärk-ningar, men sådana får inte gå ut över ett annat ändamål, studiecirkel-verksamheten, som är minst lika behjärtansvärt. Det går inte att klara balansen här med medelsöverflyttningar. Det enda möjliga är, som jag ser det, att nya pengar tas till.

Det är, säger utbildningsministern på något ställe i propositionen, angeläget att på olika sätt stödja studiecirkelverksamheten i kulturämnen,

dvs. i litteratur, konst och konsthantverk, teater och dans, foto och film, musik samt allmänna kulturfrågor. Ack ja, herr utbildningsminister, det vore verkligen en önskedröm, en kulturpolitisk giv med mycket mål och mycken mening i!

Men mer än en önskedröm har det inte heller blivit. Stödet inskränker sig till några cirkelorganisatoriska bagateller. Det enda radikala är ett förslag om tilläggsbidrag till kulturcirklar, och det avvisas alltså, åtminstone tills vidare. Institutionskulturen får vissa, om också obetydliga, pekuniära uppmuntringar. Den konstnärliga verksamheten i grupper utanför de fasta kulturinstitutionerna, t. ex. i studieförbundens kulturcirklar, får i stort sett nöja sig med uppmuntrande tillrop – i och för sig mycket angenämt men knappast skapande mera kulturaktivitet i nya folkgrupper.

Inte ens förslaget i motionen 1655 om att ett särskilt tilläggsbidrag till kulturcirkelarna åtminstone skulle kunna *prövas* har vunnit något gehör nu. Men sanna mina ord, herr utbildningsminister, det kommer tillbaka – och då kanske, hoppas jag, från regeringshåll.

I sammanhanget vill jag gärna understryka att studiecirklar också i kulturämnen noggrant följer en fastställd utomordentligt seriös studieplan. Ingen studiecirkel är alltså förströelse i den meningen att den inte leder och *skall* leda till ett klart kunskaps- eller bildningsmål. Att en studiecirkel samtidigt kan skänka nöje skall inte förnekas. Det är förmodligen det som utgör dess extra attraktivitet framför de flesta andra studieformer.

I reservationen 27 vid kulturutskottets betänkande nr 15 – och nu kommer jag till en annan lika viktig sak i dagens sammanhang – yrkas att 2 miljoner kronor skall gå till museiverksamheten i Göteborg. Staden Göteborg känner ju utbildningsministern mycket väl till. Motiveringen är – det har väl redan framhållits i debatten men jag vill understryka det med orden i reservationen – att museiverksamheten i denna rikets andra stad till viss del ”går utöver vad som normalt är att betrakta som en primärkommunal uppgift”. Museiverksamheten riktar sig i betydande omfattning också till en stor västsvensk publik med hemvist utanför kommunen och till viss del även till en rikssvensk publik. Den vetenskapliga betydelse som dessa museer har är inte heller att förglömma.

Frågan om museiverksamheten i Göteborg har ju varit på tal tidigare i rikssammanhang, och nu menar vi motionärer att rätta ögonblicket är inne att äntligen göra slag i saken. Landet är inte bara Stockholm, inte heller när det gäller institutionella kulturyttringar.

Reservationen stöds av centerpartiet, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna – som det förefaller i deras helhet – och det är att notera med tillfredsställelse. Frånvaron av socialdemokratiska och moderata namn bland reservanterna betyder emellertid inte, såvitt jag förstår, att sympatier för den här reservationen saknas i dessa partier. Sådana sympatier finns, efter vad jag har förstått, inte bara hos kammarledamöter från Göteborg och Västsverige. Det finns faktiskt hos alla dem som ser saken inte som en bypolitisk angelägenhet – som man ibland litet föraktfullt säger – utan som en ganska principiell fråga: Skall riksintresse-

na vara knutna uteslutande till Stockholm och dess kulturinstitutioner, eller skall de beakta också andra städers rättmätiga krav och önskingar? I dag gäller det alltså Göteborg, i morgon kanske det kan gälla någon annan större kommun.

Reservationen 27 vid kulturutskottets betänkande nr 15 har stöd också från åtskilliga moderater, och jag yrkar bifall till denna reservation.

I detta anförande instämde herr Wennerfors (m).

Fru RÖNNUNG (s):

Herr talman! Två av de bärande och mycket fina delmålen för den statliga kulturpolitiken, utformad i propositionen 28, är att kommersialismens negativa verkningar inom kulturområdet skall motverkas och att särskild hänsyn skall tas till eftersatta gruppers behov.

Det är naturligt att i det här sammanhanget speciellt uppmärksamma barnens behov. För barnen är egen skapande verksamhet ett medel att utveckla sin personlighet och sin känsla för social gemenskap. Och vi vet att barn som tidigt får goda läsvanor, teater- och musikvanor ofta grundlägger ett intresse som varar hela livet.

Barnen är, om inte samhället aktivt motverkar detta, en speciellt skyddslös grupp som lättast faller för den reklam kring det kommersiella kulturutbudet som vi tyvärr har. Det är viktigt att alla barn, och inte bara de från speciellt gynnade grupper, på ett så tidigt stadium som möjligt får uppleva annat än maskintillverkad, stereotyp litteratur, dåliga seriemagasin och filmer med brutala våldsinslag och falsk sentimentalitet. Från socialdemokratiskt håll har också påtalats den roll Pressbyrån spelar som distributör av undermåliga tryckalster.

Departementschefen räknar med att statens kulturråd ägnar barnkulturfrågorna stor uppmärksamhet.

I motionen 220 har fru Sundström ett allmänt resonemang där hon ger många värdefulla synpunkter på barnens utsatthet för det kommersiella kulturutbudet, synpunkter som nära ansluter till departementschefens och utskottets ställningstagande. Men när hon i sin första att-sats begär en utredning som skall utmyнна i att en särskild avdelning för barnkultur inrättas inom det statliga kulturrådet, då är vi inte överens med henne längre.

Under styrelsen i kulturrådet skall finnas tre nämnder – en för teater, musik och dans, en för konst, museer och utställningar samt en för litteratur och bibliotek. Vi ser som självklart att det inom dessa nämnder skall arbetas med ett så viktigt område som barnkultur. I betänkandet sägs ordagrant: "Utskottet vill kraftigt understryka att barnkulturfrågorna måste ägnas stor uppmärksamhet – – –."

Barnkulturen bör inte för sin egen skull isoleras i en särskild nämnd. Ibland känns också gränsdragningen mellan vuxenkultur och barnkultur litet konstlad. Barn, åtminstone vissa barn, kan tillgodogöra sig och ha utbyte av sådana ämnen som tidigare betraktats som något uteslutande för vuxna.

Risk för dubbelarbete kan uppkomma om en särskild nämnd för barnkultur inrättas, då övriga nämnder skall syssla med frågan. Kultur-

rådets styrelse skall ha befogenhet att vid behov tillsätta särskilda arbetsgrupper för berednings- och utredningsuppgifter, och där kan alltså barnkultur i speciella fall behandlas.

Utskottet avstyrker mot denna bakgrund motionen 220, yrkande 1.

Vidare begär fru Sundström att barnkulturen skall regleras i statens avtal med Sveriges Radio. En parlamentarisk utredning skall arbeta med att precisera vad som skall stå i det nya avtal som skall gälla för Sveriges Radio från den 1 juli 1977. Utskottet förutsätter att fru Sundströms begäran kommer att övervägas av denna utredning och avstyrker därför hennes yrkande nr 2 i motionen.

Herr talman! Jag yrkar alltså bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Herr Werner i Tyresö skriver i sin motion 1721 om vissa grupper i samhället som är speciellt utsatta för kulturkommersialismens verkningar och nämner i detta sammanhang barn och invandrare. Det är ingen ny och egen upptäckt han gör genom att på det sättet ta till orda. En av de bärande idéerna i kulturpropositionen är just att motarbeta kulturkommersialismen, låt vara att vi inte använder oss av kommunistklyschor om att bryta storfinansens kulturmonopol o. d. Man undrar i sitt stilla sinne vad kommunisterna vill sätta i stället – ett statligt kulturmonopol som skulle leda till censur och förkvävande av det fria ordet kanske?

En annan bärande idé i propositionen är att speciell hänsyn skall tas till eftersatta gruppers behov. Herr Werner påstår att inga förslag till åtgärder vidtagits för gruppen barn och föreslår att ett opreciserat men, som han säger, betydande belopp skall utgå till barnkultur och ge stöd till förskole- och ungdomsgårdsverksamhet.

Med detta skulle man alltså enligt vpk ha gjort vad som bör göras för att främja barnkulturen och all rättvisa bli tillgodosedd. Herr Werner kallar detta att ingenting gjorts för barnkulturen en allvarlig försummelse och säger med en retorisk fint att denna försummelse bara lätt maskeras av att det skall falla på Kulturrådet att utforska framtida åtgärder. Vad menas med utforska i det här sammanhanget för resten?

Kulturrådet skall ha utredande, rådgivande och statsbidragsprövande uppgifter, om man skall hålla sig till sanningen. Kulturrådet, som än så länge inte ens startat sin verksamhet, dömer herr Werner tydligen ut i förväg. Det är också ett sätt att argumentera på som inte är direkt tilltalande.

Med utgångspunkt i herr Werners motion skriver fru Ryding sin reservation nr 9 till kulturutskottets betänkande, där det bl. a. står: "Barn och ungdomar är i hög grad utsatta för kulturkommersialismens verkningar, vilket också har uppmärksammats i propositionen men tyvärr inte lett till några förslag till åtgärder. Inte minst erfordras det härvidlag ekonomiska insatser." Vidare yrkar fru Ryding i punkten 4 bifall till motionen 1721. Ett enigt utskott – så när som på fru Ryding – håller inte med om att ingenting tidigare har gjorts för barnkulturen. Det framhåller tvärtom att viktiga insatser redan görs och att det på många områden finns en grund att bygga vidare på. Vi pekar bl. a. på att litteratur- och filmutredningen föreslår ökat stöd för barnkultur. Som utbildningsministern framhållit skall också anslagen till barnfilmskom-

mittén och barnboksinstitutet höjas. Vidare har förskolan, som inom kort blir tillgänglig för alla sexåringar, som en av sina uppgifter att främja barnkultur av god kvalitet. Likaså har bidragen till de fria grupperna räknats upp från 1,7 till 3,1 miljoner kronor. Det ökade statliga bidraget till centrumbildningarna kommer givetvis barnen till godo.

Glädjande nog har nämnda grupper alltid visat stort intresse av att tillgodose barnens kulturbehov. Utskottet tar det också som helt självklart att kulturrådet besinnar sitt ansvar för att barnkulturen tillgodoses. Utskottet slutar med att säga att vi har goda skäl att räkna med att barn- och ungdomskulturfrågan fortlöpande kommer att ägnas intensiv uppmärksamhet av vederbörande myndigheter och organisationer. Intensiv uppmärksamhet, alltså.

Allt detta kommer att kosta pengar – och det är meningen att det *skall* kosta också. Att i det här läget yrka på ytterligare pengar med ett opreciserat belopp till opreciserade aktiviteter är att vara ute i ogjort väder, minst sagt. Jag vill ge vpk ett råd: Vänta i stället och se vad som kommer att hända, och vilka summor som genom en mängd olika aktiviteter verkligen kommer barnkulturen till godo.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan, vilket innebär avslag på fru Rydings reservation nr 9.

Fru RYDING (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag på det bestämdaste tillbakavisa fru Rönnungs påstående att vi kommunister på något sätt vill förkväva det fria ordet och införa censur. Det vore ju detsamma som att vrida klockan tillbaka. Vi har vid många tillfällen visat att det verkligen är lögn och förtal när man beskyller oss för detta.

Vad sedan angår barnkulturen och fru Rönnungs angrepp på min reservation tycker jag att vad fru Rönnung sade var överord som jag inte förstår. Jag delar ju utskottets uppfattning att det skall ägnas uppmärksamhet åt dessa frågor. Men vad jag vill är, att det skall ställas pengar till förfogande. Det är ju tyvärr så i vårt samhälle att utan pengar kommer man inte särskilt långt.

Sedan gav fru Rönnung oss rådet att vänta och se. Ja, det är inte svårt att ge oss det rådet. Vad skall vi annars göra? Vi har ingen egen majoritet här i riksdagen och kan därför inte anslå några pengar – om inte också andra ledamöter går med oss, vilket de väl inte lär göra i detta fallet. Det är ekonomiska resurser som behövs för att på ett bättre och riktigare sätt kunna möta den kommersialism som barnen är utsatta för, och de pengarna får inte dröja för länge. Jag tycker det är bättre att vara ute i god tid än att komma för sent.

Slutligen har vi inte angivit något opreciserat belopp, utan vi har överlåtit till den socialdemokratiska regeringen att framlägga förslag om anslag till barnkulturen.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till reservationen 9.

Fru SUNDSTRÖM (s):

Herr talman! Det har avgivits många löften om att sätta barnen i förgrunden när det gäller att planera kulturfrågorna, och det är vi som

har motionerat i denna fråga mycket glada för. Redan under den allmänna motionstiden väckte vi en motion – nr 220 – för att stimulera till en bättre debatt kring barns rätt till en mer allsidig kulturupplevelse i vårt samhälle. Vi anser att barnens situation är så allvarlig och utsatt att man bör ge barnen förtur vid planeringen av kulturutbudet i samhället. Barnen är så utsatta för den kommersiella verksamhet som bedrivs att de knappast kan freda sig mot alla utbud. Det är alltför många personer som skall tjäna pengar på att barnen känner en längtan efter att ha något läsbart i sina händer eller efter att uppleva aktivitet på sin fritid. Jag tänker då i första hand på alla de dåliga serietidningar och serieböcker som finns överallt – i kiosker, i varuhus och i livsmedelsbutiker – och vilkas skriftspråk ofta är så utarmat att det knappast kan inspirera barnen att söka sig till bättre litteratur. Lika ofta är innehållet i dessa tidningar våldshändelser, där den råa styrkan och vapnen går mot seger och den lilla, tystlåtna människan blir till en dummerjöns som lider nederlag. Men de mest spännande händelserna kommer alltid i nästa nummer, och det gör att barnen måste köpa också det. Eller också har man fiffigt nog samlarmärken i tidningarna, vilket gör att barnen måste köpa även följande nummer för att få en liten belöning.

Uppgifterna om dessa tidningars försäljningssummor har gjort åtminstone mig en smula fundersam. Föräldrar och barn och vårt land tecknar prenumerationer på dessa tidningar för mellan 5 och 10 miljoner kronor per år. Och detta kanske blir barnens enda läsning, utöver det skolmaterial som vissa barn och ungdomar har. Vi köper för närvarande i vårt land serietidningar för sammanlagt 80–85 miljoner kronor om året.

Man måste beklaga att vi har så få tillfällen att visa upp alternativ till dessa tidningar. När biblioteken ute i våra bygder annonserar ut sina nyförvärv av bättre litteratur eller ställer ut nyinköpta böcker i sina fönster drunknar deras små försök att sprida bättre litteratur i den överdimensionerade reklamen för det kommersiella utbudet.

Det har föreslagits att vi i större utsträckning skulle försöka stimulera produktionen av bra barn- och ungdomsböcker i samhället. Som det är nu är detta ofta en ekonomisk fråga för barn- och ungdomsboksförfattarna. De kanske först och främst får lov att producera böcker som går att sälja. På våra bokförsäljningsställen kan vi se att det först och främst är s. k. säsongaker som tas upp i barn- och ungdomsböckerna. För närvarande finns det en uppsjö av hästböcker, därför att hästintresset är stort bland våra ungdomar. Vi har haft liknande säsongproduktioner med rymdmänniskor eller indianer som genomgående ämnen; det har då under en liten tid varit populärt bland ungdomarna att läsa om dessa saker.

Vi säger också i vår motion att barn är en utsatt grupp när det gäller TV-tittande. Enligt undersökningar sitter barn framför TV-apparaten flera timmar om dagen. Jag vet inte om det finns någon uppgift som vederlägger att de grupper som saknar gemenskap i ännu större utsträckning än andra människor söker sig till TV. Detta säger jag bl. a. med utgångspunkt i de uppgifter som framkommit om att våra invandrarbarn i ännu högre grad än andra barn sitter framför TV-apparaten på dagarna. Vi har sagt att TV har ett stort ansvar härvidlag.

I vår motion har vi också pekat på grupper som ofta blir svältfödda — exempelvis handikappade och invandrabarn — därför att vi inte producerar särskilt bra material, som de kan tillgodogöra sig. Jag tänker på synsvaga, hörselskadade, utvecklingshämjade och barn från andra länder, som inte riktigt förstår vårt språk, utan skulle behöva ha andra uttrycksmedel.

Men kultur är också relationer människor emellan, och ofta halkar vi förbi barnens krav på att få del av de vuxnas värld. Jag är inte särskilt konservativ, men jag har inte kunnat undgå att se att barn har ett verkligt stort behov att få nära kontakter med äldre personer, höra dem berätta om tider som gått, om en tid då barnen själva inte fanns till eller förmedla intryck från aktuella arbetsplatser. Det är en stor kulturfara om personer från olika åldrar inte förstår varandras språk. Därför skulle barn, när de vistas på våra barnstugor, ha rätt till naturliga dagliga kontakter med äldre människor och personer av båda könen. Ofta läggs grunden till intresse för kulturaktiviteter under barn- och ungdomsåren.

Låt oss alltså inte förledas att tro att den kommersiella världen löser våra problem genom att erbjuda undermåliga filmer, dålig litteratur, korykosker eller några avskalade träd som enda aktivitet ifrån oss vuxna. Barn har rätt att ställa samma krav på kvalitet i vårt kulturplanerande som vi vuxna har.

Som motionärer är vi glada över att de synpunkter som vi har framfört i vår enkla motion har kommit upp till debatt. Både av propositionen och utskottets betänkande framgår att de synpunkter som vi har framfört skall bli beaktade i framtiden och att resurser skall sättas in som kan medverka till att åstadkomma ett bättre och djupare intresse för barnens kultur i fortsättningen.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan med undantag för de punkter där herr Andersson i Lycksele m. fl. till betänkandet fogade reservationer, som jag yrkar bifall till.

I detta anförande, under vilket herr talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde fru Berglund (s) och herr Wikner (s).

Herr ALSÉN (s):

Herr talman! Jag tror knappast det är någon överdrift att påstå att kulturrådets betänkande, som kom i slutet av 1972, väckte stor och berättigad förväntan hos kulturlivets många företrädare i det här landet. Inte minst utlöste rådets tankar, meningar och förslag en bred och engagerad debatt inom folkrörelserna. Detta är ett helt naturligt och, som jag ser det, riktigt förhållande mot bakgrund av att våra folkrörelseorganisationer av olika slag — bildningsorganisationer, fackliga och kooperativa organisationer, nykterhetsrörelsen, de frireligiösa, de politiska organisationerna m. fl. — alltid utvecklat en omfattande kulturell aktivitet. Ja, jag skulle vilja påstå att de varit bärare av en betydelsefull folkligt anknuten och förankrad kulturdebatt.

Nu har utbildningsministern framlagt sin kulturproposition, som vederbörligen utskottsbehandlats och föranlett betänkanden från kultur- och utbildningsutskotten. Det är väl riktigt att säga att propositionen inte

fick något ovationsartat mottagande. Jag tror att det först och främst berodde på de högt ställda förväntningarna.

För visst finner man – om man granskar propositionen – att den innehåller många och viktiga förslag. Jag skall inte försöka ge mig in på att beröra mer än ett litet avsnitt, ehuru det väl kunde vara frestande att främst uttrycka sin tillfredsställelse över det mesta men också anmäla bestämda förhoppningar om en kraftfull fortsatt utbyggnad av de statliga ekonomiska insatserna enligt den aviserade treårsplanen. Inte minst viktigt ter sig det beslut om formerna för de statliga insatserna för kulturarbetarna som måste komma under denna treårsperiod.

Men, herr talman, jag tänker litet närmare beröra frågor som sammanhänger med motionen 1694, som väckts av ett antal socialdemokratiska ledamöter i kammaren. Motionen pekar i väl underbyggda formuleringar på folkrörelsernas och organisationernas viktiga uppgifter i framtidens svenska kulturliv. Man framhåller sin tillfredsställelse över att propositionen så klart myndighetsförklarat folkrörelserna och organisationerna på det kulturpolitiska fältet. Men man gör också det logiska och angelägna påpekandet att anslagsgivningen måste svara mot den viktiga roll som folkrörelserna avses komma att spela i den framtida kulturpolitiken. Glädjande nog har ett enigt utskott – såsom framgår av sista stycket på avsnittet 2.4, s. 21 i betänkandet – föreslagit riksdagen att tillkännage för Kungl. Maj:t sin önskan om en prioritering av det folkrörelseburna kulturarbetet i den framtida anslagsgivningen. Härmed har ett väsentligt yrkande i motionen tillgodosetts. Jag tycker det finns skäl att, med erfarenhet från utskottsbehandlingen, peka på det något anmärkningsvärda uti att centerpartiets representanter var obenägna att i utskottet biträda den här tanken. Man gjorde det visserligen, och det hälsar jag med tillfredsställelse, men det skedde inte med den där spontana anslutningen som man tycker hade varit naturlig från en i hög grad folkrörelseburen organisation. Däremot har utskottet av ganska naturliga skäl inte ansett sig kunna biträda motionsyrkandet om en automatisk anpassning av anslagen till kostnadsutvecklingen.

Mitt starka betonande av folkrörelsernas roll hindrar emellertid inte att jag kraftigt vill betona de mindre ensemblernas och de fria gruppernas viktiga uppgifter och deras behov av och rätt till utbyggt stöd för sin verksamhet.

Jag vill i anslutning till mitt resonemang om folkrörelsernas och organisationernas viktiga roll göra en liten kommentar i anledning av förslaget om införande av ett nytt bidrag, kallat anslag till Kulturprogram inom föreningslivet. Förslaget, som återfinns i avsnittet 25.6 i propositionen, innebär att det nuvarande statsbidraget till föreläsningar – ett gammalt och för folkbildare välkänt bidrag – skall avlösas av ett statsbidrag till kulturarrangemang utanför institutionerna. Bidraget föreslås uteslutande utgå till föreningslivet, och det avses gälla föreläsningar, sång-, musik- och dansprogram, dramatisk framställning, film och utställningar.

I centerpartiets motion 1706 föreslås i yrkandet 3 att det här bidraget också skall kunna utgå till kommuner för arrangemang på platser där föreningslivet är svagt. Det låter sig ju sägas, och det kan vid första

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

påseendet synas vara en naturlig propå. Men om man tänker litet närmare på förslaget är det egentligen ganska märkligt och har en - jag skulle vilja uttrycka det så starkt - obehaglig släktskap med den femtiotalfilosofi som fanns i en rad av våra kommuner och som ledde fram till ett omfattande kommunalt ungdomsgårdsengagemang till stort förfång för föreningslivet. Jag är en varm vän av samhälleliga insatser på många områden, men jag vill bestämt varna för att välja den vägen i det här sammanhanget. Att följa centerpartiets motionskrav skulle, som jag ser det, vara att göra allvarligt avkall på den viktiga myndighetsförklaringen av folkrörelser och organisationer. Det är märkligt att centern, som talar sig varm för folkrörelser, så lätt faller ifrån sin tro på organisationernas möjligheter att göra en insats på detta område.

Nu skall i ärlighetens namn sägas att efter lämplig påverkan i utskottet från vårt håll har centerrepresentanterna frångått motionsyrkandet. I ett särskilt yttrande, som återfinns på s. 85 i betänkandet, har de tvärtom - och helt riktigt utifrån mina utgångspunkter - valt att framhålla en problemlösning genom att satsa särskilt generöst på just föreningslivet för att tillgodose behovet av programverksamhet i områden där föreningslivet är svagt. Man förutsätter då en viss ambulerande verksamhet. Det måste vara den riktiga vägen, om man verkligen tror på och känner för föreningslivets möjligheter och värden i skilda avseenden.

I en annan fråga har centern också märkligt nog gått ifrån en i vanliga fall driven agitationstes - det har berörts tidigare i kammaren, men jag vill återkomma till det - nämligen talet om decentralisering. I sällskap med övriga borgerliga representanter i utskottet föreslår de en höjning av anslaget till Dramaten. Nog kunde man väl ha hittat en något mer decentraliserad institution! I synnerhet gör man den reflexionen när utskottets värderade ordförande, herr Mattsson i Lane-Herrestad, frågar - jag förmodar att frågan var riktad till utbildningsministern - varför målpunkten om decentralisering har hamnat först på fjärde plats. Då är det litet märkligt att centern vill satsa på framför allt institutionsverksamhet, som rimligen måste gå ut över just den verksamhet som centern i varje fall med läpparna bekänner sig till, nämligen den ideellt och frivilligt burna kulturverksamheten.

Ja, herr talman, mycket mer skulle kunna sägas om detta stora och viktiga betänkande, men jag inskränker mig till det sagda. Jag vill bara till slut uttala förhoppningen att det nya kulturrådet, som föreslås inrättas från och med den 1 oktober i år, skall kunna bedriva en progressiv och aktiv statlig kulturpolitik med den färdriktning som finns angiven i de åtta målpunkterna.

Jag ber att få yrka bifall till vad utskottet hemställt med undantag för avsnittet 4.2, Bidrag till Operan och Dramatiska teatern, där jag yrkar bifall till reservationerna 12, 14 a och c och 15.

Herr MATTSSON i Lane-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! När det gäller bidraget till folkrörelserna hade vi en bestämd känsla av att utbildningsministern verkligen hade tagit ett krafttag och att vi därför kunde känna oss tillfredsställda med vad som stod i propositionen. Men sedan kom förslaget att vi också skulle skriva

att folkrörelserna bör ha goda möjligheter att påverka kulturpolitiken framdeles, och vi kom överens om att göra det.

Till herr Alsén skulle jag vilja säga att vi i utskottet bör arbeta på det sättet att när det läggs fram förslag från olika håll skall vi sedan försöka komma fram till det bästa möjliga. Inte skall man väl behårt hålla på ett förslag om det kommer fram någonting bättre. Jag tycker inte att det är något märkligt i det. Herr Alsén har också sagt att han och övriga socialdemokratiska utskottsledamöter inte till alla delar har kunnat följa upp en socialdemokratisk motion. Det kan vara naturligt att det blir på det sättet.

Jag kan naturligtvis än en gång ta upp frågan om anslaget till Dramaten. Det är bl. a. för att Dramaten skall kunna komma ut utanför Stockholm med sina program som vi har yrkat på ett högre anslag. För att Dramaten skall kunna komma ut i landet med sina program, bl. a. genom Riksteatern, måste Dramaten ha dessa pengar, och det är därför vi har föreslagit denna ökning.

Herr ALSÉN (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har full förståelse för de visdomsord som herr Mattsson i Lanc-Herrestad var vänlig att rikta till mig. Jag är också medveten om att ett utskottsarbete, liksom all annan demokratisk verksamhet där människor strävar efter att nå lösningar, måste vara ett givande och tagande. Jag är självfallet glad åt att herr Mattsson i Lanc-Herrestad och hans partivänner i utskottet fann anledning att lägga våra synpunkter till grund för sitt särskilda yttrande. En sådan utveckling skulle svenskt kulturliv och svensk kulturpolitik i fortsättningen må väl av. Den utvecklingen kommer jag att verka för, och jag hoppas att herr Mattsson kommer att visa samma följsamhet i fortsättningen.

Herr MATTSSON i Lanc-Herrestad (c) kort genmäle:

Herr talman! Om vi nu skall tala om följsamhet, herr Alsén, så skall det väl inte bara vara i ena riktningen.

Herr KARL BENGTTSSON i Varberg (fp):

Herr talman! I motionen 1700 anholder vi, några halländska riksdagsmän, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 28 angående den statliga kulturpolitiken om ett med 53 000 kronor förhöjt bidrag till Varbergs museum. Om detta bifölls skulle museet få tillhoppa 113 000 kronor. Kungl. Maj:t har i propositionen upptagit ett oförändrat anslag med 60 000 kronor även för nästa budgetår. Som framgår av vår motion finns med utgången av 1973 ca 32 000 registrerade föremål i museets samlingar. Det finns ca 1,5 miljoner dokument i folkliksarkivet handlande om folkliv och folktradition. Det är ett av landets största – det fjärde i ordningen – med traditionsuppteckningar, äldre handlingar, bild- och pressmaterial, personhistoria m. m. Härtill kommer ett forskningsbibliotek på ca 20 000 volymer -- unikt för ett museum i landsorten. Det är uppbyggt bl. a. genom ett stort antal bytesförbindelser med in- och utländska institutioner.

Museets samlingar har på olika sätt utnyttjats i den vetenskapliga

utbildningen vid Göteborgs universitet, särskilt inom den högre undervisningen i etnologi.

Museet besöktes 1973 av totalt 74 926 personer, vari ingår 10 403 skolelever fördelade på 482 klasser. Museets vandringsutställningar i länet för skola och folkbildning har studerats av ca 21 000 personer.

Varbergs museum, förening för Hallands folkkultur och Varbergs historia, bildades 1916 och har lokaler i Varbergs fästning.

Samlingarna växte snabbt, bl. a. på grund av den överenskommelse som träffades 1929 mellan museiföreningarna i Halmstad och Varberg om en uppdelning av verksamheten i länet. Hela länet skulle vara verksamhetsområde för båda museerna, men med delade funktioner, och detta är fortfarande gällande. Museerna kompletterar således varandra. Museet i Halmstad svarar för dokumentation och visning av länets förhistoria och konst, medan museet i Varberg på samma sätt tar hand om länets folkkultur. Ett stort folklivsarkiv har också byggts upp, vilket i dag utgör en väsentlig del av verksamheten i Varbergs museum. Bägge museerna har således betydande länsomfattande samlingar och utför undersökningar på fältet.

Sedan 1961 arrangerar Varbergs museum årligen ett stort antal tillfälliga utställningar av konst och kulturhistoria samt svarar för en stor del av de pedagogiska vandringsutställningarna till länets skolor och folkbildningen.

År 1963 inrättades ett folkrörelsearkiv för norra Halland i museets lokaler, vilket i dag omfattar ca 30 hyllmeter med material från ett femtiotal fackliga och ideella organisationer.

Museets fast anställda personal 1974 utgörs av museichef, amanuens, museitekniker, kassör och vaktmästare. Därtill kommer 8 arkivbiträden, som avlönas genom arbetsmarknadsstyrelsens försorg. Tillfällig arbetskraft anställs under sommar månaderna.

Verksamheten upprätthålls i största utsträckning genom bidrag från Varbergs kommun, Hallands läns landsting och staten. För år 1974 disponerar museet anslag på sammanlagt 370 000 kronor, varav 165 000 från kommunen, 145 000 från landstinget och 60 000 från staten.

Redan på 1920-talet visade sig staten välvillig mot museet och dess verksamhet genom tilldelning av ett flertal lotterimedelsanslag för inredning av lokaler och uppbyggnad av samlingarna. Då museet i Halmstad 1928 erhöll anslag av lotterimedel till uppförande av museibygnad, fick Varbergs museum samtidigt medel för inredning av museilokaler i medeltidsslottet.

Under åren 1932–1945 erhöll museet bidrag från avkastning av den statliga lönefonden. Beslut om särskilt statsanslag som bidrag till museichefens avlöning fattades av 1945 års riksdag och utbetalades genom Kungl. vitterhetsakademien. Alltsedan dess har museichefen i Varberg och landsantikvarien i Halmstad haft samma lönegrad och förmåner i enlighet med statens löneförordning.

Bidrag enligt särskilda grunder har utgått under budgetåren 1955/56–1960/61 från anslaget till Bidrag till avlöningar inom landsantikvarieorganisationen, som uppfördes på riksstaten 1955.

Med regleringsbrevet budgetåret 1961/62 intas särskilda bestämmelser

och villkor angående statsbidraget till museet under egen huvudtitel Bidrag till Varbergs museum. Det då anvisade anslaget med 25 000 kronor ställdes till förfogande av länsstyrelsen i Hallands län. Budgetåret 1967/68 ändrades bidraget till ett allmänt driftbidrag för verksamheten under titeln Bidrag till vissa museer.

Varbergs museum intar en särställning. De sakkunniga har i betänkan- det Museerna (SOU 1973:5) framhållit:

”Varbergs museums verksamhetsprogram förenar lokala och för Hallands län gemensamma uppgifter. — — — Museets ställning som självständigt organ med egen styrelse och egen chef måste därför ovillkorligen bibehållas. En kontinuerligt fortgående verksamhet med bibehållna funktioner inom samlings- och dokumentationsverksamheten är likaledes ofrånkomlig. Det är mot bakgrund härav nödvändigt att museet garanteras ett statligt stöd av sådana proportioner att museets vidareutveckling kan anses tryggad.”

Den historiska utvecklingen av de båda halländska museerna och deras verksamhet pekar tydligt på den särställning Hallands län intar, då ett nytt bidragssystem skall införas för läns museerna.

Det är synnerligen angeläget att framhålla de förutsättningar som lett till att Varbergs museum i likhet med Kulturhistoriska museet i Lund givits ett särskilt statligt stöd genom beslut av riksdagen under en följd av år. Dessa båda museer har en särställning i svenskt museiväsen, vilket tidigare framhållits vid olika statliga utredningar i denna fråga. Med hänsyn till den speciella utredning rörande Kulturhistoriska museet i Lund som MUS 65 påbörjat har vi funnit det vara önskvärt att en motsvarande utredning görs av musei- och utställningssakkunniga beträffande museerna i Halmstad och Varberg, samt att dessa utredningsresultat skulle ligga till grund för ett ställningstagande *inom den arbetsgrupp som departementschefen avser föreslå Kungl. Maj:t att tillsätta* (proposition 1974:28, s. 342). Det är nödvändigt att verksamheten vid de bägge museerna i Halmstad och Varberg kan bedrivas i oförändrad omfattning och med länsomfattande funktioner till dess att arbetsgruppen är klar med sitt ställningstagande. Därför borde en erforderlig ökning av det statliga bidraget utgå för höjda omkostnader.

Jag har, herr talman, velat få in dessa synpunkter i dagens protokoll. Jag avstår från att yrka bifall till vår motion 1700. Det är vår förhoppning att den förestående verksamheten i den nyssnämnda arbetsgruppen skall ge till resultat att museiverksamheten i Varberg och Halland kan fortgå och vidareutvecklas.

I detta anförande instämde herr Oskarson (m).

Herr OLSSON i Edane (s):

Herr talman! Jag skall bara under ett par minuter återknyta till radio- och TV-frågorna, som först herr Hermansson och senare herr Wikström tog upp.

På s. 361-365 i den proposition vi nu har att behandla tar departementschefen upp radio- och TV-frågorna. Han pekar på behovet av en noggrann analys, bl. a. av frågor rörande rundradioverksamhetens

organisation och finansiering samt formerna för Sveriges Radios kontakt med publiken. För denna mera långsiktiga analys bör, enligt departementschefen, en parlamentarisk utredning svara. En sådan utredning kommer också att tillsättas före sommaren. Vid sidan av detta mera långsiktiga utredningsarbete fick också i mars månad en särskild arbetsgrupp till uppgift att ta itu med frågor inom ramen för nuvarande avtal. Denna särskilda arbetsgrupp bör inte minst med hänsyn till dagsläget arbeta mycket snabbt.

Departementschefens förslag till åtgärder måste betecknas som mycket angelägna, särskilt med hänsyn till den oro som i dag råder ute i de små distrikten. Det är en oro och samtidigt en kritik som i några fall har resulterat i kanske alltför drastiska åtgärder. Medan vi här i kammaren i dag diskuterar bl. a. Sveriges Radios verksamhet har omkring 600 frilansmedarbetare punktstrejkat. Denna strejk är dock avblåst sedan kl. 12.00 i dag.

Vi upplever följaktligen en kris inom Sveriges Radios verksamhet. En rikstidning i dag rubricerar detta som något av kaos i radiohuset. Det är nämligen inte bara hastigt iscensatta strejkåtgärder som i dag påminner oss om att det råder oro i radiokretsar. Även för de anställda ute på distriktskontoren verkar framtiden allt annat än ljus, och detta är en något märklig dagssituation vi upplever med hänsyn till vad Sveriges Radio för bara två år sedan antydde beträffande distriktsverksamheten. Det talades då allmänt inom Sveriges Radio om en nära förestående satsning på distrikten som avsågs expandera — detta inte minst som en följd av de senaste årens lyssnarundersökningar, som pekat på hög lyssningsfrekvens ute i de olika distrikten.

Det som nu sker visar på en helt annan trend. Personligen tror jag att det finns anledning att analysera Sveriges Radios fördelningsprinciper. Faktum är att de små distrikten inte förmår bibehålla den programverksamhet som successivt har byggts upp. Kulturella och underhållande program har redan på en del håll fått strykas ur produktionen. Även en del nyhetssändningar har gått förlorade, och fler är i farozonen. Heltidsarbetande kontaktmän hotas av avsked, och med den personalinskränkning som befaras bland den fast anställda personalen riskerar man att tvingas skära ned programverksamheten till kanske en enda nyhets-sändning per dag; detta fortfarande med hänsyftning till de små distrikten, som i det här läget drabbas hårdast.

Den utveckling som nu upplevs ute i distrikten rimmar egentligen illa med de positiva synpunkter på etermediernas centrala roll i samhälls- och kulturlivet som förs fram i propositionen.

Departementschefen skriver bl. a., att insatserna på radio- och TV-området har setts som en viktig del av samhällets totala insatser för att minska människors isolering, ge bättre information, höja allmänbildningen, skapa större medvetenhet och rikare kulturupplevelser.

Det sista är inte minst värdefullt från regionalradions synpunkt. Varje landskap har sin särart, och tack vare det regionala utbudet av framför allt radioprogram har landskapen beretts tillfälle att profilera sig. Det är oss alla bekant att man ute i landet för cirka två år sedan såg med optimism fram mot det som då benämndes som länsradio, eventuellt med

fristående redaktioner, där man nu har kontaktställen som betjänas av frilansmedarbetare. Denna optimism har hastigt förbytt i en oro, och den anställningstrygghet som man åtminstone hittills känt något utav existerar inte längre.

Herr talman! Med det anförda vill jag livligt understryka behovet av en noggrann analys av Sveriges Radios verksamhet. Men här måste till snabba åtgärder så att den lokala verksamhet som så framgångsrikt byggts upp inte tynar bort innan åtgärder sätts in. Den spegling av landskapens särarter som kommit fram via etermedia får inte äventyras. Det är viktigt att vi slår fast detta just i dag då målet för den framtida kulturpolitiken skall utstakas.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I den omfattande proposition om den statliga kulturpolitiken som nu behandlas finns många detaljområden som vore värda närmare belysning. Jag avser att helt kort framföra några betänkligheter som jag hyser beträffande ett sådant område, nämligen rikskonsertverksamheten.

För det första vill jag mera allmänt uttrycka förundran över den omfattning Rikskonserters lokala ledning har fått. Måhända beror det på okunnighet från min sida, men jag har likväl den uppfattningen att ledningsorganet med ca 100 anställda är stort i relation till verksamhetens omfattning. Detta för med sig hög kostnadsbelastning. Rikskonserters centrala lokalkostnader har dessutom varit utomordentligt höga. Huvuddelen av Rikskonserters personal har haft sina tjänsterum i LKAB-huset fram till för cirka ett år sedan. Sedan dess finns den centrala ledningen under ett tak i Gamla Stan, där man enligt uppgift disponerar ca 3 000 kvadratmeter. Kostnaden härför är enligt uppgift betydligt lägre per kvadratmeter än i LKAB-huset.

Denna i och för sig lovvärda kostnadsbesparing utesluter ändock inte att kostnaden för just denna del av den centrala verksamheten fortfarande är hög. Att beloppet dessutom i kronor inte minskat för hyreskostnaden totalt sett i motsvarande omfattning beror på att de nya lokalerna i Gamla Stan är 50 procent större än de tidigare disponerade. Och det är kanske det mest anmärkningsvärda att man fått så kraftigt utökade lokaler samtidigt som den nya kulturpolitiken tar sikte på decentralisering av en stor del av verksamheten till regionerna. Utredningens intentioner har ju varit kända sedan i vart fall ett par år tillbaka. Det hade enligt min mening varit möjligt att när man flyttade till nya lokaler också ta hänsyn till detta.

Den andra punkten som enligt mitt förmenande inger oro är den interna konsertverksamhet som IRK bedriver. Grundtanken för denna verksamhet har uttryckts vara att introducera och skapa förståelse för musik bland grupper i samhället som inte nåtts av god musik. Jag har uppfattat denna målsättning så att grupper som i första hand bör komma i fråga är människor som av ett eller annat skäl inte har haft möjlighet att få kontakt med offentliga konserter på detta sätt skulle erbjudas god musik. Jag anser att människor på sociala inrättningar av skilda slag borde ha kommit i första rummet. Jag tänker då på åldringar och interner.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Nu visar det sig i Rikskonserters verksamhetsberättelse, som under de två senaste åren innehåller en jämförbar statistik, att de sociala inrättningarna ingalunda har erhållit merparten av musikutbudet. Tvärtom var denna verksamhet under ett av dessa år nästan obefintlig. Av totalt 1 375 konserter 1971/72 framfördes endast två på sociala inrättningar. Året därefter var bilden något bättre men fortfarande utomordentligt anmärkningsvärd. Således utfördes 1972/73 111 konserter på sociala inrättningar av totalt framförda 1 605.

Var har då merparten av konserterna framförts? Jo, studieförbunden och deras medlemsorganisationer, som det heter, har erhållit i runda tal 85 procent av hela utbudet. Under 1971/72, då de sociala inrättningarna erhöll två konserter, mottog studieförbunden 1 219 av de 1 375 konserter som framfördes. Året efter, 1972/73, då de sociala inrättningarna erhöll 111 konserter, fick studieförbunden 1 387 av de totalt 1 605 som gavs.

Kommentarer är egentligen överflödiga. Studieförbunden eller de politiska partier som möjligen kan finnas bakom kan rimligtvis inte i så hög grad sammanfatta de kategorier människor som har svårt att komma i åtnjutande av det offentliga konsertutbudet att det motiverar den snedbelastning som enligt mitt förmenande föreligger. En förskjutning av konsertutbudet mot de människor som inte har tillgång till det fria konsertutbudet vore enligt min mening i högsta grad motiverad.

Den tredje punkt jag vill kommentera är Rikskonserters fonogramverksamhet. Målsättningen i denna del har varit att producera, som det heter, svårsåld musik, som på grund av sin lilla marknad inte fått tillräckligt rum på den mer kommersialiserade skivmarknaden. En ambition i den riktningen är möjligen motiverad. Men när man senare konstaterar att det är alltför tungarbetat att enbart producera svårsåld musik och att man därför också skall göra skivor med annan musik såsom komplement till den förra, är det svårt att se skillnaden på denna verksamhet och den som bedrivs av vilket skivförlag som helst. Vilken musik är det egentligen som kompletterar den andra?

Kvar står att det finns ett skivbolag, Caprice, som producerar och distribuerar musik som alla andra skivbolag men med den väsentliga skillnaden att Caprices verksamhet är starkt subventionerad. För budgetåret 1974/75 skall skattebetalarna erlagga 1,8 miljoner kronor. Jag anser att det finns åtskilliga viktigare objekt i detta land att satsa skattepengar på än att göra grammofonskivor. Det är ingen tynande marknad som här stöds.

Följande tanke, som förs fram i SOU 1972:66, Ny kulturpolitik, är intressant: "En väg är att samhället t. ex. genom en kulturinstitution gör kompletterande insatser inom en sektor som i övrigt drivs privat. Rikskonserters produktion av grammofonskivor är ett exempel."

Jag tycker att det verkar klokt och vettigt. Det skulle kanske kunna ge samma resultat till lägre pris. Tycker nu någon att det skulle vara motbjudande att stödja ett privat företag för att få denna typ av musik producerad, så vill jag peka på att t. ex. Sveriges Radio skulle kunna stimuleras att bedriva denna verksamhet. Sveriges Radio har alldeles obestridligt resurser för detta. Rikskonserter skulle möjligen kunna

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

initiera verksamheten och ge impulser, och svenska folket i gemen skulle kanske få skörda frukterna av en så förnuftig upplägning.

Herr talman! Jag har med detta velat föra fram i belysning ett kulturområde där verksamheten enligt mitt förmenande lämnar en del frågor obesvarade.

Herr ENLUND (fp):

Herr talman! Remissbehandlingen och den offentliga debatten kring kulturrådets betänkande tyder på att både myndigheter och berörda organisationer i princip stöder kulturrådets förslag. Detta stöd finns följaktligen också för propositionen, eftersom den i väsentliga delar ansluter till kulturrådets förslag beträffande den framtida statliga kulturpolitiken – målen för den och utformningen av de statliga insatserna inom olika sektorer.

Genom mitt inlägg i den här debatten vill jag bl. a. rikta uppmärksamheten på folkrörelsernas och de fria organisationernas roll i kulturlivet. Betydande delar av den statliga kulturpolitiken måste enligt min mening bestå i stöd till folkrörelserna och till de fria organisationerna.

Jag finner det otillfredsställande att folkrörelserna ägnas så liten uppmärksamhet i propositionen. Redan i departementschefens historiska tillbakablick framträder denna brist. Även om propositionens huvudinnehåll ägnas de statliga insatserna, ter sig en kulturhistorisk tillbakablick i det närmaste "historielös" om man inte med ett ord nämner kyrkans och de stora folkrörelsernas betydelse för vårt lands kulturella utveckling. Det finns anledning att fråga hur vårt och för övrigt hela västerlandets kulturarv skulle ha sett ut inom t. ex. skulptur, måleri, litteratur och musik om de religiösa inspirationskällorna saknats. Och hur skulle 1800-talets kulturella utveckling ha gestaltats utan de insatser som utfördes av svenska kyrkan, väckelserörelsen, nykterhetsrörelsen och arbetarrörelsen. Utan deras insatser hade kulturlivet i vart fall utanför de större tätorterna sannolikt fört en tynande tillvaro.

Här bör särskilt understrykas att ett av de delmål som nämns i kulturrådets förslag och som också återfinns i departementschefens sammanfattning av målen för den statliga kulturpolitiken, nämligen gemenskaps- och aktivitetsmålet, knappast kan uppnås utan kraftig medverkan från folkrörelserna.

Trots olikheterna i fråga om de idéer och målsättningar som bär upp och håller dem samman har folkrörelserna ett gemensamt drag – viljan att skapa kommunikation och gemenskap människor emellan. Därmed tillhandahåller de dels inspiration för de enskilda kulturarbetarnas skapande, dels marknad för deras produkter. Författaren finner läsare, musikern lyssnare och skulptören/målaren åskådare, för att nämna några exempel.

I departementschefens skrivning angående gemenskaps- och aktivitetsmålet finns det synpunkter på de idéburna organisationernas betydelse som jag finner mycket värdefulla och som jag gärna vill citera: "Det är viktigt att de idéburna organisationerna aktivt deltar i detta arbete. Våra folkrörelser har en central roll i vår demokrati och kan genom sin verksamhet skapa intresse och engagemang för olika samhällsfrågor." Det

heter vidare: "Insatser för att öka människors möjligheter till egen kulturell aktivitet bör ges hög prioritet i den framtida kulturpolitiken. Organisationslivet kommer genom sin direkta anknytning till människors erfarenheter och intressen att ha en central roll i detta arbete. Av stor betydelse är därvid att organisationerna får möjligheter att arbeta utifrån sin idémässiga särart. Profileringen bör stimuleras, ty den utgör den grundläggande kraften i organisationernas arbete."

I det citat som jag här anfört vill jag instämma -- och gör det mycket gärna -- eftersom det är min övertygelse att vårt lands kulturliv även i framtiden kommer att vara starkt knutet till folkrörelserna och de fria organisationernas verksamhet. Vid utformningen av den statliga kulturpolitiken bör man därför i betydligt högre grad än vad som framgår av de konkreta förslagen i propositionen räkna med folkrörelsernas och de fria organisationernas insatser.

Jag vill sedan, herr talman, nämna ett par av detaljerna i propositionen. Båda återfinns under rubriken Musikinstitutioner.

Den ena detaljen gäller statsbidraget till de statsunderstödda orkestrarna. Genom dagens riksdagsbeslut inordnas Västerås Musiksällskap och Örebroorkestern i det bidragssystem som gäller för de hittills statsunderstödda yrkesorkestrarna i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Norrköping och Gävle. Beslutet innebär en mycket kraftig ökning av bidraget till Västerås- och Örebroorkestrarna. Det innebär också att ett välmotiverat rättvisekrav tillgodoses. Över detta vill jag uttala min glädje.

Den andra detaljen som jag vill nämna tas upp i ett särskilt yttrande av fru Fränkel och är fogat vid kulturutskottets betänkande under samma rubrik: Musikinstitutioner.

Det särskilda yttrandet har avlämnats i anledning av en motion som gäller dels återinförande av kyrkomusikerutbildningen vid lärarhögskolorna under pågående läsår, dels en översyn av de bestämmelser som gäller för bl. a. skolkantorerna i fråga om samordning av arbetsuppgifterna inom olika verksamhetsområden.

Det finns i vårt land cirka 1 600 skolkantorstjänster. Det har på senare år blivit allt svårare att besätta dessa tjänster och detta leder till att skolstyrelserna under flera år får nöja sig med icke ordinarie förordnanden under den tid skolkantorstjänsterna ledigförklaras. Det skall i regel ske tre gånger innan man hos domkapitlet kan anhålla att få skilja lärartjänsten från arvodesbefattningen som kyrkomusiker. Detta medför för skolans del betydande nackdelar med bl. a. flera lärarbyten för eleverna.

Det tycks förhålla sig på det sättet att bristen på skolkantorer hänger nära samman med att kyrkomusikerutbildningen vid lärarhögskolorna slopades för några år sedan. Trots ganska ihärdiga efterforskningar har jag inte lyckats reda ut hur och när det beslut fattades som ledde till att dessa kurser försvann. Resultatet av att de togs bort har emellertid blivit att de av Musikaliska akademien administrerade sommarkuserna, där lärare och lärarkandidater tidigare hade företräde, nu inte längre utnyttjas i större utsträckning av denna kategori.

Följden av den här utvecklingen kan bara bli en enda: Tillgången på skolkantorer kommer att ytterligare minska. Detta kommer i sin tur att

medföra att vid de mindre skolenheter inom grundskolan där underlag för särskild musiklärartjänst saknas får man mycket svårt att på ett tillfredsställande sätt uppehålla den schemalagda obligatoriska musikundervisningen. Många skolkantorer gör dessutom värdefulla insatser inom den frivilliga musikundervisningen och för bygdens musikliv i övrigt.

Utskottet har i sitt betänkande ställt sig positivt till synpunkterna i vår motion, men man har hänvisat till att organisationskommittén för högre musikutbildning enligt sina direktiv även skall behandla frågor rörande den lägre kyrkomusikaliska utbildningen. Utskottet har också hänvisat till att samordningsfrågorna har uppmärksammats i propositionen.

Vad utskottet därmed har sagt utgör enligt min mening inte tillräckliga garantier för att de önskemål som förts fram i motionen 1703 inom rimlig tid kommer att tillgodoses.

Eftersom vi ännu har ett stort antal skolkantorstjänster är det rimligt att motsvarande utbildningsmöjligheter också finns tillgängliga. Det är enligt min mening synnerligen angeläget att man återinför möjligheten att under pågående läsår erhålla kyrkomusikalisk utbildning vid lärarygskolorna, och det hade varit önskvärt att utskottet velat markera detta som en riktning för det pågående utredningsarbetet.

Jag avstår, herr talman, från att yrka bifall till vår motion. Självfallet är jag tacksam för den positiva syn som utskottet redovisar, men jag har med det jag nu anfört ytterligare velat belysa de problem som tagits upp i det särskilda yttrandet av fru Fränkel under punkten Musikinstitutioner.

Herr HUGOSSON (s):

Herr talman! Förra året uttalade ett enhälligt kulturutskott att det var befogat och väl motiverat att museiverksamheten i Göteborg skulle få statsbidrag. Liknande synpunkter har MUS 65 givit uttryck för och samma uppfattning har även uttalats av kulturrådet. Vi från Göteborg blev när propositionen avlämnades mycket missräknade på denna punkt. Trots alla positiva uttalanden som tidigare gjorts har det i propositionen inte tagits upp något statsbidrag till museiverksamheten i Göteborg.

Det torde vara få sektorer inom kulturområdet som har en sådan disproportion när det gäller medelstilldelning som museiverksamheten. Av totalt 53 miljoner kronor i statliga bidrag går inte mindre än 48 miljoner till museerna i Stockholm. Det finns nio museer i Stockholm och nio museer i Göteborg. Förra året var det 1,4 miljoner besökande på Stockholms museer, på Göteborgs museer i det närmaste en miljon.

Universitetet i Göteborg måste helt förlita sig på de kommunala museerna när det gäller undervisning i arkeologi, etnologi, historia, konsthistoria, teaterhistoria och zoologi. Det arkeologiska och historiska museet i Göteborg fyller den funktion i kommunen som landsantikvarierna fyller i länen och fungerar därigenom som riksantikvarieämbetet i andra landsdelar. Etnografiska museet i Göteborg har i frågor om internationellt samarbete med sina faktasamlingar om u-länderna en riks betydelse jämförbar med motsvarande museums i Stockholm, varför statligt huvudmannaskap borde övervägas. Jag vill som ytterligare ett argument slutligen anföra att museilektorsverksamheten på statliga

museer i Stockholm har statlig avlönning medan den i Göteborg är helt kommunal.

Vi blev alltså missräknade på propositionen i denna del och väckte en *fempartimotion*. Den motionen har följts upp av en reservation. Ingen socialdemokrat har undertecknat denna reservation, vilket beror på att Lars-Ingvar Sörenson, som är ledamot av kulturutskottet och som deltog i den förberedande behandlingen av motionen och därvid stödde den, på grund av andra arbetsuppgifter inte kunde delta vid ärendets slutgiltiga handläggning. Det skulle annars varit även ett socialdemokratiskt namn på denna reservation.

Nu har kulturutskottets majoritet visserligen ånyo ställt sig positiv till att i framtiden statsbidrag skall utgå till museieverksamheten i Göteborg och talesmän för utskottsmajoriteten har i dag uttalat sig i denna riktning. Men jag vill, herr talman, deklarerat att när vi nu går till votering kommer jag tillsammans med andra partivänner från Göteborg att stödja reservationen 27 för att ge uttryck åt vår principiella inställning att det bör utgå ett statligt stöd till den omfattande museieverksamheten i Göteborg, som har betydelse inte bara lokalt utan också för riket som helhet.

I detta anförande instämde fröken Mattson (s).

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! I kulturutskottets betänkande nr 15 behandlas bl. a. två motioner, nr 1717 och 1718, under vilka jag står som första namn.

Motionen 1717 är en fyrpartimotion och innehåller ett allmänt resonemang om hembygdsrörelsens betydelse. Vi redovisar den organisatoriska uppbyggnaden på regionplanet och riksplanet, samarbetet med myndigheter och organisationer och behovet av ökat statligt bidrag liksom av en översyn beträffande kulturminnesvärden, särskilt i de regionala sammanhangen.

Jag kan med tillfredsställelse notera att utskottet välvilligt instämmer i motionens – och propositionens – förslag om ett ökat statsbidrag framför allt till Samfundet för hembygdsvård och förutsätter att prövningen av denna fråga kommer att göras i positiv anda.

Beträffande de övriga önskemålen i motionen säger utskottet att det förutsätter att ”hithörande frågor kommer att tas upp till bedömning av den i propositionen aviserade och av utskottet i det föregående berörda arbetsgruppen”. Att utskottets resonemang så småningom ändå leder fram till ett avstyrkande är bara i enlighet med den praxis som vi har vid utskottsbehandlingen.

Eftersom utbildningsministern är närvarande i kammaren vill jag passa på tillfället att än en gång – jag har gjort det många gånger tidigare – understryka hur tacksamma vi inom den frivilliga, ideellt arbetande hembygdsrörelsen är för det stöd som vi får från statsmakterna och vilka förhoppningar vi hyser att kunna arbeta ännu mer intensivt, om vi kan få ytterligare resurser.

Vi har anledning att observera att det i dag över hela landet finns en ökad förståelse för hembygdsrörelsens idéer. Det bästa av allt är att man

är helt öppen för den förnyelse av ämnesinriktningen för vilken vi i samfundet verkar. Hembygdsrörelsen begränsar numera inte sitt arbete till enbart kulturbevarandet, utan engagerar sig med liv och lust i åretruntverksamhet med studier omkring miljövärdsfrågor och liknande problem. Vi tror att vi har möjligheter att göra en betydande insats även i fortsättningen, om vi får vidgade ekonomiska resurser.

Motionen 1718 är en trepartimotion och innehåller yrkanden som syftar till en intensifiering av riksantikvarieämbetets fornminnesinventering och en vidgning av arbetsprogrammet. Bl. a. tar vi upp möjligheten att på de ekonomiska kartorna markera även kulturområden utöver de fornminnen som tidigare finns utmärkta. Det kan vara fråga om gamla agrara eller industriella verksamhetsplatser som nu är mer eller mindre lagda i ruiner, det kan röra sig om tidigare väganläggningar och liknande. Sådana lämningar har ett betydande kulturhistoriskt intresse, och de skulle således på detta sätt kunna markeras.

Om dessa i motionen påtalade frågor säger sig utskottet ha inhämtat den uppgiften, att de för närvarande övervägs inom riksantikvarieämbetet och väntas bli behandlade i ämbetets anslagsframställning för budgetåret 1975/76. Eftersom jag vet att en viss försöksverksamhet med redan nu för riksantikvarieämbetet tillgängliga medel bedrivs, skulle jag gärna vilja uttala förhoppningen att det blir möjligt att tillgodose de här önskemålen vid den behandling av anslagsframställningar för budgetåret 1975/76 som snart kommer i gång.

Herr talman! Jag har alltså velat begagna tillfället att i slutet av denna långa och intressanta kulturdebatt också införa våra små, blygsamma ambitioner från hembygdsrörelsen. Vi vill gärna med utnyttjande av det stora och mycket uppoffrande enskilda intresse som finns runt om i landet bidra till att på denna sektor, som i första hand har med kulturminnesvården att göra, ge ett rikare utbyte för människorna. Det är ingen liten folkrörelse vi representerar. Jag brukar räkna med att det finns ca 400 000 svenskar engagerade genom medlemskap i den frivilliga hembygdsrörelsen. Vi är således beredda att efter förmåga medverka till att kulturutbudet i landet på den här sektorn fördjupas och förmeras.

Med tacksamhet noterar jag den välvilliga behandling som de nu nämnda motionerna varit föremål för i utskottet.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! I motionen 1973:35, som herr Bengtsson i Göteborg och jag väckte på värriksdagens första dag 1973, liksom i motionen 1974:1705 redovisas en hel del uppgifter avseende verksamhet, ekonomi m. m. beträffande de göteborgska museerna, varför jag inte finner det påkallat att upprepa dessa uppgifter.

Kulturutskottet förutsatte förra året i sitt betänkande 1973:16 "att frågan om statligt bidrag till Göteborgs museer för sådan verksamhet som är av rikskaraktär kommer att framdeles prövas i positiv anda i samband med att ställning tas till nyssnämnda betänkande (MUS 65) i övrigt".

MUS 65 rekommenderade i sitt betänkande ett bidrag "i första skedet" på 2 miljoner kronor till Göteborgs museer. Vid remissbehandlingen av betänkandet har ett tiotal instanser kommenterat detta förslag,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

och alla har varit positivt inställda. Flera av instanserna anser att bidrag bör utgå med betydligt högre belopp än som föreslagits.

I detta sammanhang vill jag erinra om den kostnadskrävande och unika markfaunainventering som bedrivs vid Göteborgs naturhistoriska museum sedan 1921 och som nu bedöms få en allt större samhälls- och rikskaraktär från naturresurs- och miljövårdssynpunkt. Tillgängligt material erbjuder helt unika jämförelsemöjligheter, som kan anknytas till naturvårdsplaneringen. Men såväl personal- och lokalbehov som kostnader är nu så stora att de kan äventyra museets verksamhet, om inte bättre statligt stöd kan påräknas.

Till min besvikelse fann jag att propositionen 1974:28 inte innehåller något konkret förslag till lösning av de göteborgska museernas ekonomiska problem. Med några korta kommentarer på s. 348 respektive 391-392 ställer departementschefen anslagsfrågan på framtiden under hänvisning till ytterligare utredningar. Jag kan inte acceptera detta, eftersom jag befarar att "medan gräset växer dör kon". Utan bättre ekonomiska resurser finns betydande risk för att den vetenskapliga verksamheten vid Göteborgs museer förtvinar genom att skickliga forskare söker sig till andra institutioner med bättre ekonomiska villkor.

Glädjande nog har utskottets företrädare för centern, folkpartiet och vänsterpartiet kommunisterna i reservationen 27 krävt ett anslag på 2 miljoner kronor såsom bidrag till museiverksamheten i Göteborg. Herr Hugosson har redovisat att han och hans partivänner i Västsverige kommer att stödja denna reservation, vilket också är glädjande. Det är nu angeläget att västsvenska företrädare för både socialdemokraterna och moderaterna gör en konkret insats för ett decentraliserat kulturutbud på museiområdet genom att rösta för denna reservation. Det skall bli intressant att ta del av röstningsprotokollet efter den här ifrågavarande voteringen.

Herr SÖRENSON (s):

Herr talman! Jag begärde ordet närmast därför att jag under ett tidigare skede av debatten fångades av fru Mogårds försök till analys av kvalitetsbegreppet. Fru Mogård tyckte sig kunna konstatera en historisk utveckling under vilken vi socialdemokrater skulle ha vikit från en tidigare kraftig betoning av kvalitet i kulturfrågor till en position där vi numera engagerade oss i ett kvantitativt tänkande. Detta skulle illustreras genom kulturpropositionens betoning av en breddad kulturaktivitet och en satsning på amatörverksamhet, fria ensembler, fria teatergrupper, ideella organisationer, folkbildningsorganisationernas studieförbund osv. Det skulle i så fall vara en utveckling som fru Mogård beklagade.

Låt mig dröja en stund vid denna analys.

Vi lever inte i ett stillastående samhälle. Under nu rådande produktionsförhållanden och i spåren av ett stigande materiellt välstånd följer också att vi har andra och mer komplicerade motsättningar än i närmast föregående skede. Inom svensk arbetarrörelse har vi precis som fru Mogård säger alltid starkt betonat kvalitet i kulturlivet. Men det har varit fråga om en totalupplevelse, en livskvalitet, och det har varit fråga om ett

kvalitetsbegrepp som fått sin politiska prägel av vår uppfattning om samhället som klassamhälle. I detta samhälle har vi upplevt hur några tillgodogör sig inte bara de ekonomiska frukterna av arbetet och produktionen utan – och som en följd därav – även de kulturella utfällningarna annorlunda och rikare än flertalet.

Från detta utgångsläge blir kvalitetsbegreppet mer komplicerat och mångtydigt än i fru Mogårds tolkning. Numera vet vi mer om hur sambanden går mellan klasser och kulturella utfällningar. Utformningen av språk, kulturprodukter, analysmetoder, uttolkningar av det som sker runt omkring oss i det sociala spänningsfältet, tillgången till informationskanaler, det konstnärliga skapandet osv. sker med ett mångdubbelt starkare tryck inom överklass än inom arbetarklass. Det som då i avgörande mening kommer att påverka och utforma kvalitetsbegreppet repressivt blir givetvis också de värderingar som produceras av och i överklassen. Dessa värderingar och utformningar av kvalitet går och har historiskt alltid gått fram genom samhällets institutioner och därigenom utbildat ett konservativt och klassbundet mönster för kulturlivet. Mot den därav följande kulturkonservatismen har den progressiva framväxten och förnyelsen av kulturlivet i samhället i historisk tid alltid vuxit fram dialektiskt och buren av grupper och klasser som stormat barrikader, i överförd mening begränsad till det kulturellt-konstnärliga fältet, parnassen.

Detta innebär inte att vi förkastar institutionerna, men vi ser dem som mer mångtydiga. De representerar en sida, kanske flera sidor, och genom dem redovisas komplicerade tolkningar av samhället, men inte alla sidor. Och de är i sig själva helt otillräckliga om vi genom dem ställer kravet på tillgodoseende av hela folkets kulturbehov. Också de blir reflexer av ett kapitalistiskt klassamhälle vari speglas detta samhälles motsatsförhållanden: frihet att växa, men också frihet att förtrycka.

Med reservationen att det är de etablerade socialgruppernas värderingar och intressen som speglas genom de etablerade institutionerna, så är detta trots allt en spegling av världen som i all sin exklusivitet uppvisar många intressanta och mångtydiga grepp. Detta är det ena utbudet, och det är öppet för de välutbildade, men ganska låst för lågutbildade och hårt arbetande människor, för att inte tala om de socialt helt utslagna. För dem finns ett annat utbud – det som vi kallar kulturkommersialismens.

För några dagar sedan såg jag Lars Ulvenstams reportage från Harlem. Där fanns utslagna människor som redovisades på ett otroligt fascinerande och, som jag upplever det, djuplodande sätt när det gäller de förhållanden som råder i ett strängt kulturkommersialiserat samhälle. En av de unga intelligenta svarta män som försökte göra sin analys påvisade att det som finns i Harlem representerar ett slags centrumbildning i den totala bilden av Förenta staterna. Där fanns utslagenhet, utnötta, söndersprängda människor, men där fanns också bland dessa människor det största antalet Cadillacbilar, det största antalet massproducerade kulturkommersialiserade produkter, konsumerade av dessa utslagna människor. Med sin utbildningsbakgrund förkastar medelklassen dessa utbud av kulturkommersialismen och lever ett annorlunda och rikare liv

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

än man gör i Harlem. De "går inte på", som den intervjuade unge mannen uttryckte det, den enkla, ledande reklamens utbud utan väljer annorlunda.

Med detta menar jag inte att vi lever samma utslagna liv i Sverige som man gör i Harlem. Men jag menar att vi inte vill göra det, och tendenserna, sådana de redovisades i detta reportage, kan också återfinnas här. Därför måste vi skapa en balans och få en motvikt till denna typ av kulturkommersialism i det svenska samhället.

Till synes aningslöst lyfter nu fru Mogård fram kvalitetsbegreppet som vi socialdemokrater skulle ha stigit av ifrån genom satsningen på en motvikt till institutionerna. I själva verket går fru Mogård med instinktiv säkerhet direkt fram till kvalitetsbegreppet i dess överklassmening. En satsning på "kvalitet" genom institutionerna blir alltid främst en satsning på det etablerade, på det som gynnar och motiverar den överklass hennes parti står för. Det blir den etablerade elitens livsstil och livsmönster som därigenom lyfts fram och ställs ut och som – om den inte balanseras och ges alternativ – kommer att styra och sätta sin "kvalitetsprägel" också på alla andra försök till kulturskapande och kulturaktivitet i samhället.

Per Holmberg har i ett försök till polarisering och hävdande av mångtydigheten i kultur- och kvalitetsbegreppet vinklat från vänster i tidskriften Fönstret nr 6 år 1972: "En modern socialist, kanske även en modern liberal, kan tänkas formulera kulturens innebörd och mål på ungefär följande sätt: kultur gäller att möjliggöra *kvalitet* i människornas liv, dessa kvaliteter utvecklas lättare av mellanmänsklig gemenskap än av konkurrens, lättare av att människorna inser sina roller i de större sammanhangen än av att de accepterar sig såsom små kugghjul och atomer, lättare av att människorna ägnar sig åt aktivt skapande än åt passivt konsumerande av prylar. I denna tappning får kulturen en sprängkraft också politiskt. Kulturarbetet blir en kärnfråga även i det politiska arbetet."

Det är ju detta det djupast gäller. Det är dessa tankegångar och värderingar som djupast återfinnes i kulturpropositionen. För att kunna verka i ett demokratiskt och alltmer komplicerat samhälle krävs jämlika insikter och möjligheter och en kommunikation som inte hindras av det nuvarande samhällets skrankor. En kulturpolitik kan inte begränsas till udda aktiviteter inom det avgränsade liv vi nu benämner kulturlivet. Den omfattar samhällets totalitet. Det innebär insatser som omfattar hela samhället och djupast dess ekonomiska grundvalar och de förhållanden under vilka vi producerar. Detta innebär inte att vi kan stiga av från insatser direkt i den avgränsade sfär som vi i dag kallar kulturlivet.

Med detta har jag velat påvisa att vi i arbetarrörelsen inte har stigit av från kvalitetsbegreppet, men vi vill ge en ny dimension åt det: arbetarklassen och dess värderingar tränger på och vill också ha ett ord med i laget vid utformningen av det mångfasetterade kvalitetsbegreppet.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter utom i de avsnitt som motsvarar reservationerna 12, 15 och 27, vilka jag stöder.

Fru MOGÅRD (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag tror att kammarens ledamöter är tacksamma för att jag inte vid denna tidpunkt tar upp en intensiv debatt med herr Sörenson om begreppet kvalitet. Jag tycker mig ha sagt vad som i dag behöver sägas i den frågan. Herr Sörensons bidrag, som har sitt intresse, får oemotsagt av mig föras till protokollet.

Fru RYDING (vpk):

Herr talman! Utbildningsminister Zachrisson sade i middags i polemik mot herr Hermansson att kulturutskottet enhälligt har givit Sveriges Radio dragningsrätt på 15 miljoner kronor samt att herr Hermanssons intresse för radio- och TV-frågorna nu var väl senkommet.

Ja, herr talman, kulturutskottet var enhälligt när man rekommenderade regeringen att lämna Sveriges Radio en dragningsrätt på 15 miljoner. Men – och det är därför som jag nu har begärt ordet – det är inte med sanningen överensstämmande när statsrådet Zachrisson påstår att kulturutskottet vid den tidpunkten kände till Sveriges Radios anslagsbehov på över 30 miljoner kronor. Det beloppet var då aldrig nämnt, utan den summan är ny för kulturutskottet. Den akuta krisen i dag på Sveriges Radio är beroende på de uteblivna miljonerna utöver dragningsrätten på 15 miljoner.

Slutligen bara en kort och enkel fråga till herr Zachrisson: Var finns det fastslaget att Sveriges Radio endast skall få utnyttja 15 miljoner kronor i dragningsrätt ur rundradiofonden? Jag har endast sett det beloppet i statsverkspropositionen och jag frågar av ren okunnighet.

Överläggningen var härmed slutad.

Kulturutskottets betänkande nr 15

Punkterna 1–3

M o m. 1–4

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 5 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Mogård och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 252
Nej — 49
Avstår — 16

M o m. 6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 6 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av fru Mogård och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 251
Nej — 48
Avstår — 18

M o m. 7

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 7 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 299
Nej — 18

M o m. 8–10

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 11

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av fru Fränkel, och förklarades den förra propositio-

nen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 11 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av fru Fränkel.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 290
Nej – 27

M o m. 12–14

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 15

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 15 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 299
Nej – 18

M o m. 16–28

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 29

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av fru Fränkel, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 29 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av fru Fränkel.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 284
Nej - 29
Avstår - 2

M o m. 30

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av fru Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1-3 mom. 30 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av fru Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 248
Nej - 65
Avstår - 1

M o m. 31

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av fru Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1-3 mom. 31 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av fru Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 64
Avstår - 2

M o m. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 9 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen

vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 32 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 297
Nej — 18

M o m. 33

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 10 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 33 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 10 av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 295
Nej — 18

M o m. 34–41

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 42

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Mogård begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkterna 1–3 mom. 42 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av fru Mogård och fru Diesen.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Mogård begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 267

Nej - 48

M o m. 43--49

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.2

Herr TALMANNEN yttrade:

Först företas utskottets hemställan och därtill hörande motivering till avgörande momentvis. Därefter ställs propositioner beträffande utskottets motivering i den del som berörs i reservationen nr 15 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Andersson i Lycksele m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Lycksele begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.2 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 157

Nej - 158

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 13 av fru Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.2 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 13 av fru Fränkel m. fl.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 235
Nej -- 77
Avstår -- 2

M o m. 3

Kammaren biföll reservationen nr 14 a av herr Andersson i Lycksele m. fl.

Ett eventuellt anslag på tilläggsstat till Operan

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels den i reservationen nr 15 av herr Andersson i Lycksele m. fl. anförda motiveringen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Andersson i Lycksele begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner kulturutskottets motivering i betänkandet nr 15 punkten 4.2 i vad den berörs i reservationen nr 15 av herr Andersson i Lycksele m. fl. angående ett eventuellt anslag på tilläggsstat till Operan röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt den i reservationen nr 15 anförda motiveringen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades tvekan kunna råda angående resultatet, varför votering med omröstningsapparat verkställdes. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 156
Nej -- 157

Punkterna 4.3–4.5

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4.6

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 16 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.6 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 16 av fru Ryding.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 291
Nej — 19
Avstår — 1

Punkten 4.7

M o m. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 17 av fru Fränkel, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.7 mom. 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 17 av fru Fränkel.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 285
Nej — 26

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 18 a av fru Fränkel m. fl. samt 3:o) reservationen nr 18 b av fru Ryding, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fru Fränkel begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapropositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Ryding begärt votering beträffande kontrapropositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraproposition i huvudvoteringen angående kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.7 mom. 2 antar reservationen nr 18 a av fru Fränkel m. fl. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraproposition i nämnda votering antagit reservationen nr 18 b av fru Ryding.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 68
Nej — 21
Avstår — 220

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.7 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation nr 18 a av fru Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	233
Nej	—	79
Avstår	—	1

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 19 av fru Fränkel m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.7 mom. 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 19 av fru Fränkel m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	259
Nej	—	51
Avstår	—	2

M o m. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 20 av fru Ryding, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Ryding begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.7 mom. 4 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 20 av fru Ryding.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kultur-
politiken, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Ryding begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	292
Nej	—	18
Avstår	—	2

M o m. 5—8

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.8

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 22 av fru Fränkel, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Fränkel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.8 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservation nr 22 av fru Fränkel.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Fränkel begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	281
Nej	—	29
Avstår	—	1

M o m. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 23 b av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.8 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 23 b av fru Mogård och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 262
Nej — 46
Avstår — 3

Punkterna 4.9–4.11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4.12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 24 av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 24 av fru Mogård och fru Diesen.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 261
Nej — 47
Avstår — 3

Punkten 4.13

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 25 av fru Mogård och fru Diesen, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Diesen begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 25 av fru Mogård och fru Diesen.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Diesen begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	262
Nej	—	46
Avstår	—	2

Punkterna 4.15—4.18

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 4.19

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2 och 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 26 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mattsson i Lane-Herrestad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.19 mom. 2 och 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 26 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mattsson i Lane-Herrestad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	152
Nej	—	157
Avstår	—	2

Punkten 4.20

M o m. 1

Utskottets hemställan bifölls.

M o m. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 27 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mattsson i Lane-Herrestad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.20 mom. 2 röstar ja, den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 27 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

Den statliga kulturpolitiken, m. m.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mattsson i Lane-Herrestad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	151
Nej	—	159
Avstår	—	1

M o m. 3

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 28 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Mattsson i Lane-Herrestad begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller kulturutskottets hemställan i betänkandet nr 15 punkten 4.21 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 28 av herr Mattsson i Lane-Herrestad m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Mattsson i Lane-Herrestad begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	220
Nej	—	86
Avstår	—	5

Utbildningsutskottets betänkande nr 27

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 1 av fru Sundberg och herr Nyhage samt 3:o) reservationen nr 2 av fru Lantz, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fru Sundberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan fru Lantz begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Den statliga kultur-
politiken, m. m.*

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 1 antar reservationen nr 1 av fru Sundberg och herr Nyhage röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 2 av fru Lantz.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Lantz begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 53
Nej — 23
Avstår — 229

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av fru Sundberg och herr Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 257
Nej — 46
Avstår — 3

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av fru Sundberg och herr Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 3 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av fru Sundberg och herr Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 256
Nej — 50

Punkterna 4–7

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 8

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Elmstedt m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Elmstedt begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 8 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Elmstedt m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Elmstedt begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 200
Nej — 106

Punkten 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av fru Sundberg och herr Nyhage, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan fru Sundberg begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utbildningsutskottets hemställan i betänkandet nr 27 punkten 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av fru Sundberg och herr Nyhage.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Sundberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 258
Nej — 48

§ 5 Föredrogs

Utbildningsutskottets betänkande

Nr 28 med anledning av propositionen 1974:1 i vad avser anslag för budgetåret 1974/75 till skolöverstyrelsen, m. m. jämte motion

Kulturutskottets betänkande

Nr 11 med anledning av propositionen 1974:34 angående anslag för budgetåret 1974/75 till byggnadsarbeten m. m. inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde jämte motion

Lagutskottets betänkande

Nr 26 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 6 Anslag till centralnämnden för fastighetsdata, m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 30 i anledning av propositionen 1974:48 angående anslag till Centralnämnden för fastighetsdata för budgetåret 1974/75, m. m., jämte motioner.

Herr TURESSON (m):

Herr talman! Vi vet alla att det inte är svårt att skapa modeord. Och ordets makt över tanken är stor. Inte minst vi som arbetar i det här huset känner till detta. Vi borde därför vara särskilt vaksamma. Jag vill nu inte alls påstå att riksdagens ledamöter inte är vaksamma, men visst får vi väl vilse ibland.

Ett bra exempel på ett modeord, som lätt förför oss, är ADB. Denna enkla bokstavskombination står för sådana begrepp som effektivitet, snabbhet, rationalisering, förbilligande. I många fall är nog dessa associationer också riktiga, men inte alltid. Och när de inte är det blir följderna lätt och snabbt katastrofala ur ekonomisk synpunkt.

För två år sedan upptäckte jag att den omläggning till datateknik av fastighetsregistrering och inskrivningsväsende, som 1968 och 1970 års riksdagar fattade beslut om, höll på att gå snett. Det var väl inte så många ledamöter här i kammaren som jag den gången lyckades väcka till medvetande om vad som höll på att ske. Men i följet mötte min fortsatta kritik större gensvar hos riksdagens ledamöter. Då blev också både justitieministern och finansministern intresserade. Vad som skett därefter tyder på ett omtänkande inom regeringen, som är värt respekt. Bättre sent än aldrig.

Den parlamentariska utredning, som nu tillsatts för att utröna om nyttan och värdet av denna reform verkligen svarar mot de enorma kostnaderna har fått direktiv, som i allt väsentligt kan anses tillfreds-

ställande. Om utredningen också kan slänga alla prestigehänsyn över bord bör den ha förutsättningar att nå resultat, som kommer att bespara skattebetalarna många tiotal miljoner av onödiga utgifter.

Men skyndsamhet är av nöden. I första hand bör man nu bedöma om inte det ADB-system som är under utveckling skall läggas ned. Det är därvid angeläget att man väger in betydligt flera faktorer och kostnader än dem som är synliga i propositionen nr 48 till årets riksdag. Bl. a. måste följdkostnaderna inom lantmäteriet, domstolarna, länsstyrelserna, kommunerna, bankerna, hypoteksföreningarna och försäkringsbolagen beaktas. Det bör också övervägas om de mycket stora kostnaderna för den i nuvarande skede alltför stora dator som står till förfogande verkligen är motiverade. Dessa kostnader uppgår enligt skriften "Statliga datorer 1974" till inte mindre än 252 000 kronor per månad i hyra.

Mycket mer skulle naturligtvis kunna sägas i dag och många flera synpunkter, förslag och önskningsar skulle kunna presenteras. Jag skall emellertid inskränka mig till att ännu en gång uttala tillfredsställelse över att en seriös utredning nu äntligen har kommit i gång. Låt oss hoppas att den skall lyckas rätta upp det som kommit snett!

Under detta anförande övertog fru tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVANSTRÖM (c):

Fru talman! I anslutning till civilutskottets betänkande nr 30 vill jag säga några ord om bakgrunden till de kulturhistoriska aspekterna på registerreformen.

Jag noterar att inte bara propositionen utan även i hög grad civilutskottets betänkande vittnar om en stark vilja att tillmötesgå den opposition mot de följder som den fastlagda fastighetsregisterreformen kom att föra med sig när det gäller ortnamnen. Det är nu med största tillfredsställelse som jag och andra som har opponerat sig kan konstatera att det blir möjligt att i princip bibehålla alla by- och gårdsnamn, alltså det som vi har kallat för ortnamn. Enligt propositionen kan detta åstadkommas genom att man för in en sifferkod som också möjliggör en lika rubricering i stad som på landsbygd. Utskottet har emellertid tyckt att den koden inte var tillfredsställande. Det förslag som nu har lagts fram får väl anses ge möjligheter att i princip bibehålla alla gårds- och bynamn, och enligt min mening blir det samtidigt möjligt att bibehålla sockennamnen i klartext. Civilutskottets förslag är alltså ur min synpunkt om möjligt ännu bättre än propositionens. Det ger vissa möjligheter att bibehålla sockenbegreppet i kollisionsfallen. Socken skall med angiven gräns i förekommande fall anges på kartan. Det är ingen tvekan om att detta är en positiv sak.

Jag har haft förnånen att som rådgivare få delge både propositions-skrivare och civilutskott mina synpunkter. För min egen del har det varit angenämt, och för hembygdsrörelsen, som jag företräder, har det varit aktningsvärt att få komma till tals på detta sätt. Den lilla reform som nu genomförs innebär bl. a. att vissa ändringar av namnet kan ske när det gäller ortnamn som inte längre är levande och när det gäller ej bebyggda

*Om åtgärder mot
liberalisering av
lagstiftningen an-
gående cannabis*

avstyckningar. I dessa fall skall ändringsbesluten delges ägarna. Det är ett av de krav som vi har framfört under vår kampanj om jag får kalla den så.

Jag kan alltså konstatera att hembygdsrörelsen och den starka oppositionen i hela landet nu fått sina önsknings tillgodosedda. Jag har försäkrat vederbörande myndigheter – och jag vill understryka det även här – att det finns anledning att mycket uppmärksamt följa ärendet när den reform vi nu fattar beslut om skall föras ut i verkligheten genom de fortsatta tillämpningsföreskrifterna.

Ytterligare några ändringar kommer att genomföras. Traktstorleken får nu vara hur liten som helst. Därmed försvinner ännu en av våra anmärkningar.

Fru talman! I detta betänkande berörs också en motion av herr Pettersson i Örebro och mig. I den tar vi upp frågan om tillsättandet av en särskild nämnd för ortnamn. Om detta säger utskottet att frågan enligt vad utskottet har inhämtat övervägs i Kungl. Maj:ts kansli. Med detta vill vi motionärer förklara oss helt nöjda.

Med det anförda har jag bara velat säga några berömmande ord till såväl regeringen som utskottet och uttala förvissningen att den reform riksdagen kommer att fatta beslut om på detta område kommer att trygga de ortnamn som vi har kämpat för. Jag har alltså inget annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Om åtgärder mot liberalisering av lagstiftningen angående cannabis

Herr socialministern ASPLING erhöll ordet för att besvara herr *Bengtssons* i Göteborg (c) den 14 maj framställda interpellation, nr 82, till herr justitieministern, och anförde:

Fru talman! Herr Bengtsson i Göteborg har frågat justitieministern om han har för avsikt att vidta några åtgärder för att motverka sådana förändringar i internationella överenskommelser på narkotikasidan, som skulle kunna leda till en ökad liberalisering av lagstiftningen angående cannabis, och i så fall vilka. Enligt fastställd ärendefördelning ankommer det på mig att besvara interpellationen.

1961 års allmänna narkotikakonvention omfattar bl. a. cannabis i olika former. Enligt konventionen skall staterna vidta de lagstiftnings- och administrativa åtgärder som behövs för att begränsa användningen av narkotika till uteslutande medicinska och vetenskapliga ändamål. Staterna skall också vidta de åtgärder som behövs för att varje handling i strid mot konventionen skall utgöra ett straffbart brott. Konventionen har ratificerats av bl. a. Sverige och Nederländerna.

En omfattande forskning pågår för närvarande på olika håll i världen om cannabismissbrukets farlighet. Den allmänna uppfattningen bland forskare på området är att missbruket medför medicinska och sociala skadeverkningar.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om åtgärder mot
liberalisering av
lagstiftningen an-
gående cannabis*

För att en avkriminalisering av t. ex. innehav av cannabis skall kunna ske i ett land som är anslutet till den allmänna narkotikakonventionen krävs att konventionen ändras. Härför krävs i sin tur att en viss i konventionen föreskriven ordning iakttas. Något initiativ till en sådan ändring av konventionen har såvitt känt hittills inte tagits. Eftersom Sverige har ratificerat konventionen kommer vi omedelbart att få kännedom om eventuella förslag till ändring av den och har då som medlem av FN:s narkotikakommission stora möjligheter att påverka ärendets handläggning. Enligt min mening finns det inget underlag för beslut om ändring av konventionen såvitt rör bedömningen av cannabis.

Herr BENGTTSSON i Göteborg (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation.

Interpellationen har väckts med anledning av uppgifter som kan tolkas så att Hollands regering eventuellt förbereder en uppmjukning av lagen vad gäller cannabis. Att detta har skapat en viss oro hos dem här i landet, som på olika sätt försöker komma till rätta med och hjälpa människor som har fått problem i samband med att de använder narkotika av olika slag, är självklart. Det svar statsrådet lämnat bör ge trygghet åt alla dem som varit oroliga för att liberalisering skulle kunna komma till stånd. Jag vill därför ytterligare peka på vad socialministern säger i sitt svar i dag:

”Något initiativ till en sådan ändring av konventionen har såvitt känt hittills inte tagits. Eftersom Sverige har ratificerat konventionen kommer vi omedelbart att få kännedom om eventuellt förslag till ändring av den och har då som medlem av FN:s narkotikakommission stora möjligheter att påverka ärendets handläggning.”

Det är också utomordentligt betydelsefullt att, som sägs i interpellationssvaret, den allmänna uppfattningen bland forskare på området är att missbruket av cannabis medför medicinska och sociala skadeverkningar. Jag vill därför till protokollet ytterligare en gång anföra, vad jag bl. a. påtalat i min interpellation. ”Men cannabis medför inte bara medicinska risker. Väl så allvarligt är att de som använder cannabis ofta blir passiva inför sina svårigheter. Många använder cannabis, eller andra droger, för att komma bort från en besvärlig verklighet. Men flykten med droger ändrar inte verkligheten utan konserverar bara problemen.”

Vi hade för några dagar sedan en ganska omfattande debatt i denna kammare med statsrådet Lena Hjelm-Wallén i hithörande frågor. Jag har därför inget önskemål att i dag dra i gång en debatt av liknande slag. Vi har alla en målmedveten strävan, herr statsråd, att försöka komma till rätta med dessa allvarliga problem. Jag vill därför än en gång uttrycka mitt tack till statsrådet för det klarläggande svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

Onsdagen den
22 maj 1974

Om lokaliseringsstöd till industriella nyetableringar utanför stödområdet

§ 8 Om lokaliseringsstöd till industriella nyetableringar utanför stödområdet

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att i ett sammanhang besvara dels herr *Alséns* (s) den 28 mars framställda interpellation, nr 62, dels herr *Lindkvists* (s) den 8 maj framställda interpellation, nr 80, och anförde:

Fru talman! Herr *Alsén* har frågat mig, om jag är beredd att positivt pröva lokaliseringsstöd till företag som har för avsikt att etablera industriell verksamhet inom kommuner utanför stödområdet med allvarlig obalans på arbetsmarknaden.

Herr *Lindkvist* har frågat mig på vilket sätt och med vilka medel jag är beredd att medverka till en ökad sysselsättning inom byggnads- och tillverkningsindustrin i Stockholmsområdet.

Jag besvarar interpellationerna i ett sammanhang.

Enligt de principer som riksdagen har fastställt för den regionalpolitiska stödverksamheten skall lokaliseringsstödet främst inriktas på de delar av landet som ingår i det allmänna stödområdet. Lokaliseringsstöd kan emellertid utgå också i övriga delar av landet när t. ex. en industrinredläggning medför avsevärda sysselsättningsvårigheter eller om ett område med ensidigt näringsliv eller isolerat läge behöver tillföras ytterligare industriell verksamhet.

Dessa riktlinjer har varit vägledande för de lokaliseringpolitiska insatser som gjorts i olika delar av landet. Under perioden den 1 juli 1965 till den 31 december 1973 har 985 företag fått lokaliseringsstöd med omkring 2,4 miljarder kronor. Huvudparten av stödet har gått till företag i det allmänna stödområdet. 805 företag i detta område har fått lokaliseringsstöd med drygt 1,9 miljarder kronor, vilket utgör 79 procent av det totala stödet. En inte oväsentlig del av lokaliseringsstödet, eller 21 procent, har gått till företag utanför det allmänna stödområdet. 180 företag i södra och mellersta Sverige har fått lokaliseringsstöd med över 500 miljoner kronor. Även sysselsättningseffekterna har varit goda utanför stödområdet. Sysselsättningseffekten uppgår till omkring 7 000 personer mot närmare 18 000 inom det allmänna stödområdet.

Stödet till företag utanför det allmänna stödområdet har inriktats främst på de regioner som gränsar till stödområdet. Det har emellertid också gjorts punktinsatser i andra delar av mellersta och södra Sverige för att bemästra akuta sysselsättningsproblem eller för att differentiera näringslivet. Även i fortsättningen kommer det att bli nödvändigt att göra sådana punktinsatser. Som herr *Alsén* framhåller har ett delvis nytt regionalt obalansproblem uppstått under senare år i vissa regioner utanför det allmänna stödområdet. I ett flertal tätorter i södra och mellersta Sverige som tidigare haft en stark industriell expansion har det skett en markant omsvängning så att antalet arbetstillfällen inom industrin har minskat påtagligt. Detta har medfört negativa sociala återverkningar i skilda avseenden, inte minst i fråga om ungdomens möjligheter till ett fritt yrkesval.

Enligt min mening är det nödvändigt att med olika medel söka motverka en sådan utveckling. Härvid bör också lokaliseringpolitiska

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

insatser kunna komma i fråga. Inom ramen för den omfattande arsenal av regionalpolitiska stödåtgärder som står till förfogande får det från fall till fall avgöras vilken åtgärd som kan vara motiverad i det enskilda fallet.

Inom Stockholmsregionen har industrissysselsättningen minskat starkt under senare år. Som herr Lindkvist framhåller i sin interpellation har denna oroande utveckling också uppmärksammats av statsmakterna. I propositionen 1972:111 angående regional utveckling och hushållning med mark och vatten framhöll sålunda statsministern i fråga om storstadsområdena att det inte är önskvärt att industrissysselsättningen fortsätter att gå tillbaka på det sätt som har skett t. ex. i Stockholm under de senaste åren. Statsministerns uttalande, som biträdades av riksdagen, har varit vägledande bl. a. vid tillämpningen av bestämmelserna om regionalpolitiskt stöd. Under det senaste året har lokaliseringssöd inte i något fall beviljats företag som planerat att flytta från Stockholmsområdet. Denna princip ligger fast.

Ytterligare åtgärder erfordras emellertid för att bevara den nuvarande industrissysselsättningen. Som ett led i dessa strävanden kommer regeringen att göra en sådan ändring i kungörelsen om lokaliseringssamråd att industrin i de berörda kommunerna undantas från de näringsgrenar som omfattas av samrådsskyldighet.

Enligt min mening krävs därutöver också positiva åtgärder för att främja utvecklingen inom den befintliga industrin. När det gäller de mindre och medelstora företagen vill jag erinra om den roll som företagarföreningen spelar. De ökade resurser som företagarföreningen i Stockholms län har fått i form av administrationsbidrag och lånemedel är ett uttryck för statsmakternas önskan att skapa goda förutsättningar för näringslivet inom regionen. Till sist är det emellertid kommunerna själva som har det avgörande inflytandet på hur näringslivet utvecklas i länet. Den industriella miljön i form av god tillgång till mark, bostäder och kommunikationer har stor betydelse i detta sammanhang, och jag utgår från att de kommunala organen i samverkan med länsmyndigheterna ägnar uppmärksamhet åt dessa frågor. Från regeringens sida är vi beredda att underlätta kommunernas strävan att skapa goda utvecklingsmöjligheter för näringslivet.

Herr ALSÉN (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för ett både snabbt och positivt svar på frågor av väsentlig betydelse för människor och kommuner i några av våra mer befolkningsrika områden i landet.

Det är glädjande nog mot bakgrund av ett ganska positivt läge på arbetsmarknaden i stort som vi i dag kan föra våra diskussioner. Men den i stort sett ljusa bilden, som jag kan tänka mig särskilt gläder arbetsmarknadsministern, har alltså sina mörka inslag. Det gäller dels områden i landet med allmänt besvärande brist på sysselsättningstillfällen som kräver fortsatt starkt engagemang av samhällets olika organ, dels också, som jag pekat på i min interpellation, storstadsområden med stark obalans i sysselsättningsutbudet.

I interpellationssvaret lämnas en kortfattad redogörelse för statens lokaliseringpolitiska insatser från 1965 till utgången av 1973. Det är

Onsdagen den .
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

väsentliga resultat som har uppnåtts. Det finns anledning att vid ett tillfälle som detta uttrycka en bestämd uppskattnings av de människors arbete som närmast har haft ansvaret för den här utvecklingen.

Jag ser i detta framgångsrika statliga engagemang något som bådär gott för möjligheterna att åtgärda de problem som jag har pekat på i min interpellation. De problemen finns, som jag inledningsvis nämnde, i områden utanför det allmänna stödområdet med särskild tyngdpunkt i vissa kommuner i mellersta och södra Sverige. Där är bristen på sysselsättningsstillfällen inom tillverkningsindustrin särskilt besvärande.

För Uppsala kommun, som jag naturligtvis känner bäst till, innebär det i konkreta siffror att de industrisysselsatta representerar endast 10 procent av de yrkesverksamma människorna. När man då vet att riksgenomsnittet ligger på drygt 30 procent upplever jag situationen i Uppsala kommun som närmast skrämmande. Den innebär t. ex. att för många ungdomar som lämnar skolan finns det inga arbetstillfällen över huvud taget i en kommun som ändå till storleken är Sveriges fjärde och som ligger i en i många avseenden expansiv del av landet. Detta förhållande har under senare tid, då uppgången i sysselsättningen allmänt sett varit stark i landet, illustrerats av att flera av landets stora industriföretag har en rekryteringsdrive t. ex. genom arbetsförmedlingen i Uppsala, där man har placerat människor med särskild uppgift att fånga in de unga uppsalabor som står i begrepp att gå ut på arbetsmarknaden. Det kan inte – som vi upplever det, och jag förstår av arbetsmarknadsministrarnas svar att han delar vår uppfattning – anses tillfredsställande.

Jag vill gärna peka på ett förhållande som vi har funnit mycket besvärande. Tills för bara några år sedan bedrev AMS – Uppsala kommun ovetande – direkta värvningsaktioner bland industriföretag på orten. Dessa aktioner innebar att man med statliga pengar medverkade till utflyttning av företag från Uppsala till orter inom det allmänna stödområdet. Den här litet tvivelaktiga verksamheten har sedan något år tillbaka upphört efter det att Uppsala kommun hos arbetsmarknadsverkets dåvarande generaldirektör påtalat det orimliga i förhållandet. Det finns alltså i dag inte anledning att gråta över spilld mjölk. Detta vittnar dock i någon mån om bristande kontakt mellan höger och vänster hand.

Jag är mycket tacksam för att arbetsmarknadsministern så klart instämmer i de värderingar som jag har givit uttryck åt i interpellationen, att man främst från social synpunkt måste uppleva de rådande förhållandena som mycket otillfredsställande.

Jag delar statsrådets mening att det kan bli fråga om att använda olika medel för att komma till rätta med den här situationen. Jag noterar med stor tillfredsställelse att arbetsmarknadsministern bland de medlen också nämner regionalpolitiska stödåtgärder. Givetvis – det finner jag helt naturligt och riktigt – blir det nödvändigt att man ingående prövar från fall till fall.

Jag delar också statsrådets uppfattning att det utöver eventuella statliga insatser krävs en väsentlig kommunal aktivitet. Självfallet måste detta i hög grad baseras just på lokal verksamhet, där kommunen måste spela en framträdande roll.

I den speciella situation som råder i Uppsala har vi på socialdemo-

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

kratiskt håll – vi befinner oss tyvärr i minoritet sedan ett antal år tillbaka – under senare år kunnat iaktta en vilja till aktiv medverkan av den borgerliga majoriteten i detta kommunala arbete för att lösa det problem jag pekar på. Det gör, med det svar från arbetsmarknadsministern som i dag ligger på riksdagens bord, att vi har anledning att ställa förhoppningar på framtiden. Vi räknar självfallet med att företagarföreningen skall spela en aktiv roll och medverka till en förbättring av situationen. Arbetsmarknadsministern pekade på företagarföreningen i Stockholms län. Vad han därvid sade gäller i hög grad också företagarföreningen i Uppsala län, ehuru resursförstärkningen där inte varit lika påtaglig som i Stockholms län. Självfallet hoppas vi också på de regionala statliga organens engagemang i denna fråga.

Med detta vill jag, fru talman, än en gång understryka tacket till arbetsmarknadsministern och konstatera att vi har anledning att knyta förhoppningar till den fortsatta verksamheten på detta område.

Herr LINDKVIST (s):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min interpellation. Jag uppfattar svaret som både positivt och konstruktivt. Det vittnar om en glädjande förståelse för de problem som finns också i Stockholmsregionen.

De kommentarer som jag skall göra i anslutning till interpellations- svaret ansluter nära till de synpunkter som herr Alsén nyss gav uttryck för.

Obalansen i Stockholmsregionens näringsliv är ett beklagligt faktum. Bristen på sysselsättning inom tillverkningsindustrin har gett kravet på ett differentierat näringsliv en kraftig slagsida. Det intressanta är den stora aktivitet som de fackliga organisationerna utvecklar för att få bukt med det allt ensidigare näringslivet.

När det gäller målsättningen för såväl Stockholmsregionen som andra tätortsregioner är vi i mycket hög grad överens. I interpellationssvaret påminner statsrådet Bengtsson om statsministerns uttalande vid 1972 års riksdag, då regeringsförslaget om regional utveckling och hushållning med mark och vatten behandlades. Det var inte önskvärt, framhöll statsministern vid det tillfället, att industrissysselsättningen fortsatte att gå tillbaka på det sätt som skett t. ex. i Stockholm under de senaste åren.

Samma konstaterande gjorde inrikesutskottet i sitt betänkande nr 5 vid årets riksdag, som behandlades den 18 april, nämligen att dämpningen av tillväxten i storstadsområdena inte borde ske på ett sådant sätt att man eftergav kravet på differentierade arbetsmarknader.

När arbetsmarknadsministern i svaret anknyter till statsministerns uttalande sker det med mycket viktiga upplysningar. Svaret bekräftar att lokaliseringsstöd inte i något fall har beviljats företag som under det senaste året planerat att flytta från Stockholmsområdet och att den principen skall ligga fast. Det är ett klart och entydigt besked. Därigenom bör också den irritation som uppstått på grund av den aktivitet som lokaliseringseenheten vid AMS utvecklat vid kontakt med företagare i Stockholmsområdet kunna undanröjas och helt avvecklas.

Alltjämt stöter man på den uppfattningen att Stockholmsregionen är

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

ett tillväxtområde när det gäller befolkningmängden. Så är ingalunda fallet. Det sker en utflyttning härifrån som tidvis varit mycket stark. Detta måste sägas, även om arbetsmarknaden kring Stockholm – liksom på åtskilliga andra håll i landet – just nu präglas av en stor efterfrågan på främst utbildad arbetskraft. Men frågan om utvecklingen och differentieringen av näringslivet inom Storstockholm måste ses i ett längre perspektiv. De ledamöter av riksdagen som är verksamma i Stockholmsområdet har med en viss förundran åsett den aktivitet och uppslagsrikedom som både på politiskt håll och inom vissa statliga myndigheter utvecklats för att flytta ut företag till andra orter i landet från huvudstadsregionen. Detta har skett med stöd av den mångsidighet som ligger i lokaliseringsmedlen. Nu måste den trenden hejdas. Nu utgår inte längre något lokaliseringsstöd som ju eljest har haft en förstärkt stimulerande effekt vid utflyttning av företag. Tidpunkten är nu inne för en planerad tillväxt i regionen av tillverkningsindustri.

Regeringen planerar ytterligare åtgärder för att bevara den nuvarande industrisysselsättningen, framgår det vidare av interpellationssvaret. Som ett led i dessa strävanden kommer regeringen att göra en sådan ändring i kungörelsen om lokaliseringssamråd att industrin i de berörda kommunerna undantas från de näringsgrenar som omfattas av samrådsskyldighet.

Allt detta är bra. Det är ett klart och entydigt besked. I svarets förlängda mening – allt i min egen tolkning av svarets innebörd – ligger också en möjlighet att för nyetablering av industrier i Stockholmsområdet kunna påräkna någon form av lokaliseringsmedel. Jag tänker då närmast på utbildningsbidrag. Här föreligger ett samordnat intresse mellan de fackliga organisationerna, de kommuner i regionen som satsar på näringslivets utveckling i form av konkreta åtgärder och arbetsmarknadens växande krav på utbildad arbetskraft. Det gäller verkstadsindustrin, byggnadsindustrin och de företag i övrigt inom näringslivet där efterfrågan är påfallande hög också mätt i ett längre tidsperspektiv. Under den period vi haft av ojämn konjunktur har vissa företag minskat sin utbildningskapacitet främst för ungdom och har därför en begränsad möjlighet till inskolning av arbetskraft för utbildning. Här måste självfallet en upprustning ske. En kraftigt ökad utbildning främst inom verkstadsindustrin och ökade utbildnings- och omskolningsmöjligheter för byggnadsjobbare är primära uppgifter i nuets Storstockholm. Utbildningsbidragen har där en stor och viktig uppgift att fylla.

Det är naturligtvis riktigt som arbetsmarknadsministern hävdar att flera samverkande faktorer måste till för att främja utvecklingen inom industrin. Statsrådet påminner om företagarföreningarnas roll och de ökade resurserna i form av administrationsbidrag och lånemedel som företagarföreningen i Stockholms län har fått, och han konstaterar att kommunerna själva har det avgörande inflytandet över hur näringslivet utvecklas i länet. Regeringen för sin del är beredd att underlätta kommunernas strävan att skapa goda utvecklingsmöjligheter för näringslivet.

Självfallet skall inte staten överta kommunernas ansvar. Kommunerna måste vara inställda på en ordentlig handlingsberedskap. Det är därför inte försvarligt när åtskilliga kommuner runt Stockholm minskar sin

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

ambitionsgrad i fråga om bostadsbyggandet eller visar inaktivitet i fråga om planering för det naturliga samband som finns mellan bostad, arbetsplats och kommunal service. Landshövdingen har varnat för en sådan utveckling, och det borde föranleda en omprövning av den kommunalpolitik som förs i åtskilliga kommuner runt Stockholm med borgerlig majoritet. Vill inte kommunerna satsa helljärtat på en utbyggd kommunal service, minskar det samtidigt tilltron till deras förmåga att intressera företagen för etablering i kommunen eller i regionen. Då hjälper heller inga subventioner eller utbildningsbidrag. För att Stockholmsregionen skall utvecklas till en differentierad arbetsmarknad är det nödvändigt att kommunerna i avsevärt högre grad än hittills uppmärksammar den roll de har att spela i sammanhanget.

Till sist. Arbetsmarknadsministern har på regeringens vägnar sträckt ut sin arm och inbjudit till samverkan för att utveckla näringslivet. I dagarna har finansborgarrådet i Stockholms kommun skickat en skrivelse till regeringen – närmare bestämt till kommunikationsminister Norling – och gett uppslag för att få behålla televerkets förråd i Stockholm. Dessa möjligheter finns.

Jag vill också påminna om den aktivitet som pågår på Järvafältet – vilken som bekant har skett under konfrontation och motstånd från borgerligt håll – där bostadsprogrammet fullföljts liksom anläggandet av nya arbetsplatser. På länsstyrelsenivå pågår en stark aktivitet för att skapa goda förutsättningar för industriell utveckling.

Jag påminner slutligen om Stockholms skärgård. Där kommer samhällets vilja också att sättas på prov för att bevara arbetsmöjligheterna för befolkningen, främst då hantverk och service, även om de åtgärder som behöver sättas in kräver en likvärdig social och industriell insats.

Det här är några exempel – flera finns naturligtvis att hänvisa till – där arbetsmarknadsministern och hans kolleger i regeringen får tillfälle till ett samarbete på både läns- och kommunalplanet; allt i syfte att skapa goda utvecklingsmöjligheter för näringslivet i Stockholmsområdet.

Herr ULANDER (s):

Fru talman! Problemen för Stockholmsregionen när det gäller den hittillsvarande industriutflyttningen berör naturligtvis både direkt och indirekt andra sysselsättningsområden än den egentliga industrin. På grund av utflyttningarna har arbetsmarknaden i Stockholm blivit otrygg för många. Framtiden för flera branscher är inte speciellt ljus. Byggbranschen t. ex. är ett av de områden som går en oviss framtid till mötes. Problemen med den framtida sysselsättningen inom byggsektorn för också med sig problem inom flera andra branscher, t. ex. byggnadsämnesindustrin. De skapar bekymmer för byggtekniker och andra anställda. Även metallindustrin, transportsektorn och andra delar av näringslivet drabbas.

Problemen på byggarbetsmarknaden accentueras med de nya politiska majoriteterna i Stockholmsområdet. De nya byggplaner som kommunerna lagt fram – speciellt de kommuner där centern är tongivande – är de lägsta under efterkrigstiden. Enligt uppgift håller kommunerna på att ytterligare beskära de tidigare rekordlåga byggplanerna. Centern och de

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

övriga borgerliga partierna satsar hårt för en bostadsbrist inom en nära framtid. Samtidigt får man genom att inte ha litet is i magen en oriktig utveckling i regionen. Händer ingenting kommer vi att få uppleva en rekordarbetslöshet under 1975.

År 1973 byggdes i Stockholmsområdet 18 000–19 000 bostäder. De nya planerna betyder att man kommer att bygga mindre än hälften av den produktionen, vilket får till resultat att de 21 000 verksamma byggnadsarbetare som finns i produktionen minskas till hälften. Vilka följer detta får kan naturligtvis lätt räknas ut.

Ovanpå detta deltar landstinget i nedskärningstävlingen. Landstingets nämnder har inför 1975 att skaffa fram beredskapsarbeten. Den borgerliga majoriteten där har föreslagit en betydande nedskärning, från 700 till ca 280.

Tittar man på byggnadsarbetarkåren finner man att avgången är stor. Det finns de som säger att det är bra. Men jag ställer frågan: Är det bra? Exempelvis under 1973 minskade Byggnadsarbetareförbundet med ca 4 000 medlemmar. Av den minskningen drabbade 37 procent Stockholmsområdet. Medlemsmässigt utgör Stockholm ungefär 16 procent av förbundet. År 1973 var avgången i Stockholm 1 596 personer, och av dem var 997 under 30 år. Med den minimala ungdomsutbildning till byggyrken som vi för närvarande har kommer vi inom en snar framtid att få en snedbalans i byggnadsarbetarkåren, vilket naturligtvis får konsekvenser.

De beslut som man tidigare fattat om industriutflyttning och den stagnation som Stockholmsområdet har haft får naturligtvis en massa effekter. Jag har här pekat på *ett* område, ett nyckelområde för sysselsättningen totalt. Mot den bakgrunden är det nödvändigt att speciella åtgärder sätts in. Detta för att skapa byggnadsarbete i Stockholmsområdet. Jag befarar att om inte speciella insatser sätts in redan under hösten kommer arbetslösheten att vida överträffa de redan tidigare höga arbetslöshetsciffror som byggnadsarbetarna under årens lopp har fått vänja sig vid. Detta drabbar naturligtvis speciellt de äldre och långtidsarbetslösa, som även i relativt goda tider har svårt med sysselsättningen.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Det är självfallet helt riktigt som både herr Alsén och herr Lindkvist har framhållit att den här frågan skall ses i ett längre perspektiv. Man får inte utgå ifrån läget sådant det är i dag, då det finns 11 500 lediga platser i Stockholms län och bara 4 500 arbetslösa. Det finns, vilket jag sagt tidigare, trots den här ljusa bilden av arbetsmarknaden en del problem – två av dem har vi diskuterat här i dag.

Det ena problemet är den regionala obalansen, där man naturligtvis i första hand tänker på skogslänen. Arbetslösheten i skogslänen är fortfarande alltför stor, men det finns också en regional obalans inom regioner av typ Stockholm och Uppsala. Därför har vi anledning att se allvarligt på denna fråga. Det framgick ju av vad jag sade i den regionalpolitiska debatten att vi också får titta på den sortens balans. Det är riktigt, som herr Lindkvist uttolkade av mitt svar, att vi är beredda att

göra punktinsatser, där vi självfallet vill pröva mycket noga från fall till fall vad som kan göras för att stimulera industrisysselsättningen i området.

Jag borde kanske ha sagt också ett par ord om byggnadssysselsättningen, som jag menar är det andra problemet vi har att brottas med. Måhända är det inte akut för dagen, men på sikt blir det säkerligen allvarligt om ingenting görs i frågan. Vi har därför i regeringen försökt att vidta en rad åtgärder i syfte att komma till rätta med de problem som man kommer att möta inom byggsektorn. Bl. a. planerar vi en hel del arbeten för vintern 1974–1975. Arbetsmarknadsstyrelsen har utarbetat planer för byggen till en kostnad av 480–490 miljoner kronor, som vi skall pröva, och på Stockholms län faller härav ca 113 miljoner kronor, som skall ge vintersysselsättning för byggnadsarbetarkåren. Dessutom har vi tillsatt byggsysselsättningsdelegationen, som är ett bevis för hur allvarligt vi ser på byggnadssysselsättningen. Vi hoppas med hjälp av den kunna komma till rätta med en del av de problem som bl. a. herr Ulander tagit upp.

Herr SCHÖTT (m):

Fru talman! Vi är ju inte många ledamöter i kammaren – knappast någon vid sidan av statsrådet och interpellanterna – men jag råkade händelsevis vara närvarande när herr Lindkvist berörde frågan om televerkets utflyttning. Han uttalade ett önskemål om att det beslut som riksdagen fattat inte skulle fullföljas. Eftersom en del av televerket skall flyttas till min hemstad Kalmar, vill jag klart säga ifrån att vi där finner det alldeles otänkbart med någon ändring i det beslut som riksdagen fattat. Det behöver väl inte här återigen erinras om vilka våldsamma bekymmer som just Kalmar län har och vilken eftersläpning som där ägt rum. Jag vill nu endast begagna tillfället att understryka angelägenheten av att det beslut som är fattat om utflyttning av en del av televerket till Kalmar verkligen kommer att fullföljas.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Fru talman! Under 1960-talet försvann inte mindre än 15 000 arbetstillfällen inom verkstadsindustrin i Stockholmsområdet. Enbart under de tre senaste åren har antalet sysselsatta byggnadsarbetare i Stockholm minskat med mer än 5 000. Under 1960-talet har folkmängden i Stockholms kommun minskat med mer än 100 000, och Stockholm har nu långt mindre än 700 000 invånare. Samtidigt saknar en mycket stor mängd människor egen bostad i Storstockholm.

Denna negativa befolkningsutveckling och den minskning i sysselsättningen som inträffat i området har inte åtföljts av någon förståelse bland övriga partier i kammaren för de problem som uppstått. Centern har t. ex. för inte så länge sedan menat att man genom generella etableringsavgifter och kontroller skulle hindra företagsetableringar i vår region. Centern har dock på senare tid börjat tänka om, i varje fall vad avser denna region.

Under 1960-talet har antalet sysselsatta i tillverkningsindustrin i länet minskat mycket kraftigt, och Stockholm har tillsammans med övriga

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

delar av länet fått svara för nästan hela den minskning av sysselsättningen som skett inom tillverkningsindustrin i landet.

Stockholm har alltså utvecklats i en allt snabbare takt till att bli en administrations- och servicestad. Det har skett på bekostnad av sysselsättningen inom industri och hantverk.

Speciellt hårt har verkstadsindustrin drabbats. Det är därför naturligt att det framför allt är Metall som har ägerat och gång efter annan riktat uppmärksamheten på utvecklingen.

Vi startade redan 1958, då Metallettan i Stockholm vid en stor konferens tog upp industriflyktens problematik. Forskningen var representerad liksom industrin, de kommunala myndigheterna och självfallet hela den övriga fackföreningsrörelsen i Stockholm.

Man enades vid det tillfället om att vidta gemensamma åtgärder för att avvärja ytterligare industriflykt, så att Stockholm skulle kunna fungera som en huvudstad med tillräcklig spridning av industrissysselsättningen.

År 1965 var frågan uppe igen, den gången i Stockholms stadsfullmäktige. Sedan 1958 hade ytterligare 4 000 arbetare i ett 30-tal företag förlorat sina arbetsplatser på grund av utflyttning till andra orter. Det konstaterades då att Stockholmsområdets industriella verksamhet alltmer inriktades på högklassisk tillverkning baserad på yrkesskicklig arbetskraft. Man framhöll också att det är en angelägen uppgift att ge industrin goda utvecklingsmöjligheter.

En av åtgärderna var att inom olika delar av regionen skapa en reserv av färdig industrimark så att expanderande företag inte skulle tvingas flytta ut sin produktion till andra områden i landet av ren utrymmesbrist.

Stockholms stads stora markförvärv, trafiksystemets utbyggnad och det regionala samarbetet borde ge rum för en systematisk industrilokalisering i stor skala på lång sikt. Enbart på Järvafältet planerades stora industriområden för sammanlagt 13 000 anställda.

Men hur blev det med industrin på Järvafältet? Vi vet alla att efter 1966 års kommunalval drabbades den här regionen av en borgerlig majoritet. Stadens dittills goda ekonomi förstördes i grunden, och fyra dystra år följde. De borgerliga partierna har varit eniga när det gäller att stoppa eller försena utbyggnaden av Järva.

Jag skall citera några ord av Byggettans ordförande:

”Tänk om all den energi borgarna utövat för att stoppa eller fördröja Järvafältets utbyggnad hade använts i positiv anda, då hade vi haft färre arbetslösa byggnadsarbetare redan 1972!”

Vi har alltså under många år inom fackföreningsrörelsen inom Stockholm försökt påverka situationen, och vi har också kraftigt protesterat mot utflyttningen av företag, som dessutom har skett med hjälp av lokaliseringpolitiska åtgärder.

Det är först under det senaste året som vi på ett avgörande sätt lyckats att rikta myndigheternas uppmärksamhet på de svårigheter som avindustrialiseringen medför. Vi kan nu börja notera att ansträngningarna är på väg att ge resultat.

Men det får inte stanna vid detta. Ytterligare tyngd måste läggas bakom de fackliga kraven på ökad sysselsättning för de arbetare som finns inom Stockholmsregionen.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

Vi har en bostadskö i Storstockholm som fortfarande är mycket lång. Vi har ett stort behov av sanering av lägenheterna i innerstaden. Det gäller också att sanera alla de källarverkstäder och andra mindre arbetsplatser som är belägna inom de här saneringsområdena.

De borgerliga med centern i spetsen har motsatt sig ett fortsatt högt bostadsbyggande i Storstockholm, livligt understödda av de borgerliga tidningarna, som ju dominerar mycket stort i det här området. Man pekar på antalet outhyrda lägenheter. Därom vill jag bara säga att visst finns det outhyrda lägenheter, men det måste ju vara på det viset om man skall ha en fungerande bostadsmarknad. De lägenheter som står outhyrda för närvarande utgör mindre än 1 procent av det totala lägenhetsbeståndet.

Det finns och har funnits skäl att protestera mot den arbetslöshet som rått under den senaste lågkonjunkturen. Men det har inte gått att lösa sysselsättningsfrågorna i det här området på det sätt som de borgerliga partierna, hetsade av centern, har försökt när de velat minska bostadsbyggandet, bl. a. Järvafältet. Den storstadfientlighet, som centerpartiet i sak står för, innebär mindre bostadsbyggande och ger även stora störningar i industrisysselsättningen, som ju i ganska stor utsträckning är beroende av bostadsbyggandet. Vi menar att man får pröva möjligheterna att genom politiska styrmedel få en samhällsplanering som gagnar människorna i detta område, och det är nödvändigt att vi får sätta in dessa styrmedel nu.

AMS-stöd bör, som här i dag har deklarerats och som även tidigare har framgått av uttalanden från regeringen, inte utgå till industrier som flyttar från Stockholm. Lokaliseringssamrådet kommer enligt dagens besked att upphöra.

Men även företagen måste åläggas ansvar för den som sysselsätts i Stockholm. Lokaliserings- och regionalpolitiken måste beaktas på ett sådant sätt att vi får en allsidigt sammansatt arbetsmarknad med starkt inslag av tillverkningsindustri. Företagen i regionen bör alltså få en rättvis andel av kreditmarknadens resurser. De mindre och medelstora företagen får inte missgynnas i förhållande till landet i övrigt. Det är glädjande att notera att anslagen till företagarföreningarna kommer att innebära en uppjustering för Stockholms län.

Vi bör också se till att vi får stopp på den markspekulation och den industriförslumning som fortlöpande förekommer i den här regionen. Kommunerna bör givetvis äga marken och upplåta den till industri- och bostadsbyggande med tomträtt. I dag konkurrerar man tyvärr med upplåtelseformen när det gäller mark.

Planering och utbyggnad av Stockholmsregionen bör syfta till en allsidigt sammansatt arbets- och bostadsmiljö. Detta kan bara ske genom en stark solidarisk politik under samhällets ledning. Kommuner och landsting måste få en rimlig andel av statsbidrag och lån, så att inte en balanserad utveckling förhindras beroende på bristande finansiella resurser. Endast genom en fortsatt hög bostadsproduktion kan eftersatta behov tillgodoses, segregationen motverkas och allas rätt till bostad tryggas. Därigenom skapar vi också en lägenhetsreserv, som ger större möjlighet till valfrihet så att man kan kombinera byte av arbetsplats med byte av bostad.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

Betydande insatser måste göras för att upprusta äldre och förslummade bostadsområden. Saneringen måste inriktas på innerstaden och äldre delar av ytterstaden och förorter samt tillskapa lägenheter som i fråga om storlek, standard och allmän bostadsmiljö tillgodoser barnfamiljernas behov och krav. I detta sammanhang bör man beakta effekterna av de mycket kraftiga ökningarna av kostnaderna på bostadsmarknaden, och vi hoppas få en lösning på det problemet under det här året.

Vi behöver alltså ha en ur arbetsmarknadssynvinkel balanserad utveckling i den här staden och i den här regionen. Antalet arbetsplatser, deras sammansättning, standard och läge är av grundläggande betydelse för en sund utveckling och en regional balans inom länct. För detta krävs att fler arbetsplatser skapas inom tillverkningsindustrin, att de usla arbetsmiljöerna byts bort och att de brister som fortfarande finns i många bostadsmiljöer elimineras.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! I synnerhet under det senaste inlägget fann jag att det kanske finns behov av att göra vissa tillrättalägganden.

Vi skall väl inte i och för sig ha en kommunalpolitisk eller regionalpolitisk debatt här i kammaren, men jag tror det är viktigt, när Sivert Andersson pekar på befolkningsminskningen i Stockholms kommun, att framhålla att den befolkningsminskningen inte har berott på brist på sysselsättning i kommunen utan snarare på motsatsen. Det faktum att områden i Stockholms kommun som tidigare har varit bostadsområden förvandlats till arbetsplatsområden har varit en av orsakerna till befolkningsminskningen. En annan orsak har varit familjesplittringen — färre människor har bott i varje lägenhet, och det har bidragit till att sänka invånarantalet.

Befolkningsminskningen i Stockholms kommun under 1960-talet skedde ju parallellt med en mycket drastisk befolkningsökning i länet utanför Stockholms kommun. Vad som skedde var alltså att människor som inte kunde bo i Stockholms kommun, därför att det inte fanns bostäder, i stället bosatte sig i förortskommunerna. I själva verket hade vi alltså under 1960-talet en mycket, mycket snabb befolkningstillväxt i regionen i dess helhet. Och jag tror det är viktigt att man ser på regionen i dess helhet och inte bara håller sig innanför Stockholms kommuns gränser.

När man sedan diskuterar industriutflyttningen, så är det ju inte något slags centerpropaganda som har fått en mängd industrier att lämna Stockholmsområdet. Mycket viktiga orsaker till industriutflyttningen är att söka just i den snabba tillväxten i Stockholmsregionen under 1960-talet. Den här snabba tillväxten ledde bl. a. till kraftigt ökade markpriser och även till ständigt försämrade kommunikationsförhållanden.

Dessa hotande fakta gjorde det mindre attraktivt för industrier att verka i Stockholmsregionen, och man fann det alltså ekonomiskt mera tilltalande att verka i andra delar av landet. Det inledde en i och för sig beklaglig utveckling när det gäller industriutflyttningen — en utveckling

som lett till snedvridning i fråga om sysselsättningen inom regionen. Denna snedvridning - dvs. brist på industrissysselsättning i förhållande till andra former av sysselsättning inom regionen - har vi också från centerpartiets sida i många sammanhang påtalat. Den föreställning som man här försökt ge uttryck åt, att centern skulle vara på något sätt anhängare av en minskad industrissysselsättning, stämmer alltså inte. Vad vi har uttalat oss för är en balanserad befolkningstillväxt i Stockholmsregionen - en befolkningstillväxt som sker i ungefär samma takt som befolkningstillväxten i landet i dess helhet - och tillgång till sysselsättning som står i proportion till den befolkning som skall finnas här. Det innebär att vi hela tiden har förutsatt en ständig tillväxt i sysselsättningen inom Stockholmsregionen, och detta framgår också klart av de alternativ som vi fört fram exempelvis till Regionplan 70.

Nu har det blivit en stagnation i fråga om befolkningen inom Stockholmsregionen. I det läget är det naturligtvis knappast aktuellt med några åtgärder för att dämpa tillväxten - det finns ingen tillväxt att dämpa.

Detta är således inte något akut problem i dag. Däremot har den planering som skett i regionen - en planering för snabb tillväxt - lett till att vi i dag har ett kraftigt överskott på bostäder. Eftersom man inte i tid velat slå till bromsarna när det gällt regionens tillväxt har man hamnat i en situation där man inom många kommuner nu måste panikbromsa. Därigenom har vi i många kommuner fått ett radikalt nedskuret bostadsbyggande. Det har i denna debatt hävdats att det är något specifikt för borgerligt styrda kommuner att man tvingats till att drastiskt skära ner bostadsbyggandet. Detta låter för mig mycket egendomligt, eftersom jag själv kommer från en socialdemokratiskt styrd kommun, nämligen Södertälje kommun, där man av precis samma skäl som övriga kommuner har tvingats att drastiskt skära ner bostadsbyggandet. Det är alltså ingenting som har med den politiska färgen på kommunen att göra i och för sig utan sammanhänger helt enkelt med befolkningsutvecklingen och bostadsmarknaden i kommunen.

Herr Sivert Andersson i Stockholm tog mycket lätt på de outhyrda lägenheterna, men jag kan försäkra att hans partikamrater i Södertälje kommun definitivt inte tar lika lätt på den frågan. Och jag tror att många andra socialdemokratiska kommunalpolitiker runt om i länet inte gör det heller.

Till sist vill jag understryka att vi i centerpartiet är mycket angelägna om att få en balanserad sysselsättningsstruktur i den här regionen, dvs. en arbetsmarknad som kan erbjuda olika sorters sysselsättning. Vi vet att vi i dag kanske har ett överskott på förvaltningssysselsättning i förhållande till andra typer av sysselsättning, och vi har definitivt ett underskott på industrissysselsättning. Därför hälsar vi med tillfredsställelse alla åtgärder som kan leda till förbättringar när det gäller industrissysselsättningen i Stockholmsregionen.

Herr SIVERT ANDERSSON i Stockholm (s):

Fru talman! Jag vill säga till herr Granstedt att här får vi nu uppleva ett mycket egendomligt uppvaknande i centerpartiet när det gäller

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om lokaliserings-
stöd till industriella
nyetableringar utan-
för stödområdet*

lokaliseringspolitiken. Centern har under mycket lång tid i denna kammare och i andra församlingar kraftigt framhållit att man måste dämpa tillväxttakten i storstadsregionerna, en tillväxttakt som faktiskt inte har funnits, i varje fall inte när det gäller tillverkningsindustrin. Det är först nu, i det allra sista andetaget, som centern går fram och säger: Vi vill inte ha en fortsatt utglesning av arbetstillfällena i Stockholm. Detta är ett märkligt tillnyktrande. I och för sig borde man väl hälsa det med glädje, men tyvärr tror jag inte särskilt mycket på det; jag tror att andan och meningen är av partitaktisk karaktär. Centern tänker inte så särskilt mycket på människorna i området.

Vad sedan de outhyrda lägenheterna beträffar är det klart att alla lägenheter som står outhyrda i och för sig utgör ett problem. Men ett ännu större problem, som vi har anledning följa med större vaksamhet, är människornas bostadssituation i denna stad och i detta län. Här gäller det att planera bostäderna och att försöka få drägliga bostäder till människorna. Då skall vi inte gnälla över att det står några få lägenheter tomma - sett mot bakgrund av hela lägenhetsbeståndet. Jag menar att det inte finns stor anledning att sätta tilltro till centerns nyvaknade intresse för en tillväxt av tillverkningsindustrin i det här området. Vi får väl se hur ni kommer att agera i framtiden.

Vad slutligen neddragningen av bostadsbyggandet angår har vi genom Byggettans försorg gjort en utredning som visar att de kommuner som domineras av centerpartiet har dragit ner bostadsbyggandet på ett annat sätt än övriga kommuner. Jag vill därvidlag bara hänvisa till de utredningar som vi har gjort.

Herr LINDKVIST (s):

Fru talman! Jag skall inte ta upp någon lång diskussion med herr Granstedt i denna interpellationsdebatt utan vill bara framhålla ett par saker för att belysa hur man kan föra en debatt om bostadspolitiken i Stockholmsregionen.

Herr Granstedt tog som utgångspunkt för sin kritik de tomma lägenheterna och sade ungefär att det är inte fråga om att panikbromsa, men det finns ett kraftigt överskott på bostäder i regionen. Det har nyligen kommit en utredning om bostadspolitiken. Utredningsmaterialet är nu på remiss - i höst får riksdagen en proposition i ärendet, och vi skall då diskutera den framtida bostadspolitiken. Men jag skulle ändå vilja ge herr Granstedt ett ord på vägen.

Av utredningen om en solidarisk bostadspolitik framgår det att ungefär 600 000 hushåll här i landet är trångbodda enligt den norm som riksdagen antog 1967. Denna norm, som var en bostadspolitisk motsättning, innebar att det i lägenheten skulle bo högst 2 familjemedlemmar per rum, kök och vardagsrum räknade. Nu föreslår utredningen om solidarisk bostadspolitik en ny djärv bostadspolitisk målsättning, nämligen att varje barn skall ha ett eget rum. Om man ser saken i detta perspektiv inser man att det är viktigt att vi upprätthåller en hög produktion av bostäder. Jag är medveten om att vi måste minska produktionen från 100 000 till någonting mellan 70 000 och 80 000 lägenheter. Detta har utredningen också berört och belyst med ett

Onsdagen den
22 maj 1974

Ang. kreditsvårigheterna vid vissa planerade företags-etableringar

utomordentligt material. Jag tycker att det är synd om man i detta sammanhang diskuterar bostadspolitiken utan att infoga den i ett socialpolitiskt sammanhang. Herr Granstedts inställning till den viktiga uppgiften framgick inte av det korta anförande som herr Granstedt höll i denna fråga.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Nu för vi ju inte en bostadspolitisk debatt - annars hade jag naturligtvis kunnat uppehålla mig ganska länge vid de sociala aspekterna. Men det är helt klart att det sätt på vilket vi har byggt bostäder och de miljöer vi har skapat är en viktig del av de problem vi i dag möter i den här regionen, bl. a. när det gäller att hyra ut lägenheter.

Centern har i denna kammare talat mycket om att dämpa tillväxten i storstadsregionerna, sade herr Andersson i Stockholm. Det är naturligtvis alldeles riktigt. Vi talade mycket om att dämpa tillväxten - befolkningstillväxten - i storstadsregionerna på den tiden då storstadsregionerna hade en mycket drastisk befolkningstillväxt. Att i dag tala om att dämpa befolkningstillväxten i Stockholmsregionen ter sig meningslöst, eftersom det nu inte finns någon tillväxt att dämpa. Men diskussionen har alltså gällt befolkningstillväxten och inte industritillväxten. Det har inte på mycket länge förekommit någon sådan tillväxt -- det har på det hela taget förekommit en minskning av industrin i storstadsregionerna, så det har inte funnits någon anledning för någon att kräva en dämpning av industritillväxten. Om herr Andersson har hört några krav i den riktningen tror jag att han har missuppfattat det hela ordentligt.

Herr Andersson upplevde vårt intresse för en bättre balanserad arbetsmarknad i Stockholmsregionen som nyvaknat. Jag skulle vilja säga att om inte herr Andersson uppfattat de krav i den riktningen som i nu ganska många år framförts från centern är det kanske herr Andersson som -- åtminstone i den här debatten -- är något nyvaknen.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 9 Ang. kreditsvårigheterna vid vissa planerade företagsetableringar

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Lindbergs* (s) den 28 mars framställda interpellation, nr 63, och anförde:

Fru talman! Herr Lindberg har frågat mig om jag observerat de kreditsvårigheter som föreligger vid planerade företagsetableringar i lägre prioriterade orter som kommuncentra och oprioriterade orter och om jag avser att vidta åtgärder som underlättar kreditgivning för sådana etableringar.

Det finns inga säkra informationer om vilken omfattning kreditsvårigheter av det slag som interpellanten avser kan ha haft under senare år. Inom den regionalpolitiska stödverksamheten förekommer regelmässigt en kombination av statligt lokaliseringssöd och bankkrediter för att finansiera de investeringar som ansökningarna om lokaliseringssöd avser.

Onsdagen den
22 maj 1974

*Ang. kreditväring-
heterna vid vissa
planerade företags-
etableringar*

När det gäller denna verksamhet finns det knappast några belägg för att de mindre orterna skulle ha missgynnats på grund av en restriktiv inställning från kreditinstituten.

En undersökning som har gjorts i departementet visar att de lokaliseringpolitiska insatserna fördelar sig på följande sätt mellan de tre ortstyperna primära centra, regionala centra och kommuncentra. I primära centra har 300 företag fått lokaliseringstöd. För regionala centra är siffran 375 och för kommuncentra 296. De mindre orterna har sålunda inte missgynnats. Även sysselsättningseffekterna har varit goda i de mindre orterna. I primära centra är sysselsättningseffekten 7 600, i regionala centra 9 600 och i kommuncentra 7 300 personer.

Otvivelaktigt förekommer emellertid fall då kreditinstituten tvekar att lämna krediter till företag i mindre orter, framför allt i Norrlands inland. Detta förhållande har också uppmärksammats av statsmakterna. I propositionen angående medlen i den fortsatta regionalpolitiska stödverksamheten påpekades sålunda att värdebeständigheten hos industribyggnader i hög grad varierar beroende på utformning och läge. I folkrika regioner utmed Norrlandskusten blir värdeminskningen ofta relativt obetydlig, medan industrilokaler i mindre tätorter och glesbygdskommuner i inlandet kan undergå en mycket markant marknadsvärdeförsämring.

Låga och fallande marknadsvärden på anläggningstillgångar kan helt naturligt skapa finansieringsproblem, eftersom belåningsvärdena följer marknadsvärdena. Mot denna bakgrund framhöll departementschefen att man måste vara beredd att acceptera att det statliga lokaliseringstödet blir relativt stort i inlandskommunerna. Departementschefen föreslog därför att lokaliseringsbidrag eller avskrivningslån i speciella fall skulle kunna uppgå till högst 65 procent av byggnadskostnaderna. Det bör därvid bl. a. vara fråga om etablering eller utbyggnad i ort inom det inre stödområdet där etableringen eller utbyggnaden framstår som särskilt angelägen. Riksdagen biträdde departementschefens uttalande och förslag.

Riksdagsbeslutet innebär att möjligheterna har förbättrats att kompensera sådana brister i finansieringen som interpellanten påtalar. Regeringen kommer emellertid att följa utvecklingen med uppmärksamhet och om så skulle behövas får det övervägas vilka åtgärder som kan vara ändamålsenliga.

Herr LINDBERG (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för det utförliga svaret på min interpellation. Som framgår av statsrådets svar liksom av min interpellation råder det politisk enighet om att företagsetableringar i lägre prioriterade orter såsom kommuncentra och i oprioriterade orter skall förekomma.

Mina två frågor till arbetsmarknadsministern bygger på konkreta fall från Jämtlands län, där utredningar visat att företagsetableringar har goda förutsättningar. Men när det gäller möjligheter att erhålla banklån för industribyggnader har bankerna intagit en avvisande attityd och t. o. m. avrått företag från att lokalisera sig där. Detta hänger naturligtvis samman med de lägre andrahandsvärdena för industrilokaler på de här orterna,

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om en bättre
fördelning av den
statliga sysselsätt-
ningen i Stock-
holmsregionen*

som statsrådet också påpekar i svaret.

Möjligheterna att erhålla ett högre lokaliseringstöd i inlandskommunerna tar naturligtvis bort en del av de negativa effekterna av bankernas restriktiva hållning, men tyvärr inte alla. Redan det förhållandet att en företagare med ett lönsamt objekt kan bli avrättad av representanter för en bank från etablering av ett företag till en viss ort är allvarligt nog och kan innebära att en önskad lokalisering inte kommer till stånd. Det är tillräcklig anledning att vara observant på denna fråga. Men bankernas egen hållning i denna fråga liksom samma restriktivitet när det gäller bottenlånen för bostadsbyggande i mindre orter gör att det blir kreditinstituten som får ett avgörande inflytande över vilka orter som det kommer att satsas på i dessa delar av samhällsplaneringen. Det måste anses helt otillfredsställande.

De politiska instansernas fastställda mål, både för industrilokalisering och samhällsplanering i övrigt, måste kunna fullföljas oberoende av vilken inställning kreditinstituten har. Går det inte att förhandlingsvägen klara ut kreditinstitutens ansvar i detta avseende kan man tvinga dem. Då återstår endast att staten i en eller annan form ikläder sig ansvaret för att kreditfrågorna får en tillfredsställande lösning.

Nu säger statsrådet att det inte finns några säkra informationer om i vilken omfattning kreditvärigheter av det slag jag har talat om har förekommit, men att regeringen kommer att följa utvecklingen med uppmärksamhet. Och om så skulle behövas får det övervägas vilka åtgärder som kan vara ändamålsenliga.

Jag har inga invändningar mot svaret. Jag hoppas att den omtalade uppmärksamheten som skall riktas på detta problem skall vara skärpt. Att åtgärder behöver vidtas är jag på grund av gjorda erfarenheter övertygad om. Det skulle vara förvånande om det bara vore i Jämtland vi upplevde detta problem. Med arbetsmarknadsministerns positiva svar på min interpellation utgår jag från att detta problem snart skall kunna undanröjas.

Jag ber, fru talman, att ännu en gång få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om en bättre fördelning av den statliga sysselsättningen i Stockholmsregionen

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON erhöll ordet för att besvara herr *Granstedts* (c) den 25 april framställda interpellation, nr 76, till herr finansministern, och anförde:

Fru talman! Herr Granstedt har frågat finansministern om han är beredd att i samråd med Stockholms läns landsting vidta åtgärder för en bättre fördelning av den statliga sysselsättningen i Stockholmsregionen i framtiden. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Arbetsplatserna inom Stockholmsregionen är ojämnt fördelade. Det gäller inte bara den statliga sysselsättningen utan även sysselsättningen i övrigt. Det viktiga är givetvis att vi får en lämplig fördelning av

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om en bättre
fördelning av den
statliga sysselsätt-
ningen i Stock-
holmsregionen*

sysselsättningen oberoende av vem som är huvudman för den.

Arbetsmarknadsproblemen i Stockholmsregionen behandlas i den nu pågående Länsplanering 1974 som utarbetas i samråd mellan länsstyrelse, landsting, kommuner och fackliga organisationer. Det planeringsunderlag som länsstyrelsen nyligen presenterat pekar på liknande problem som interpellanten för fram. Planeringsunderlaget utgör givetvis en viktig utgångspunkt för bl. a. övervägandena om hur man skall komma till rätta med obalansproblemen inom Stockholms län. En diskussion härom bör komma till stånd inom framför allt de politiska partierna och fackliga organisationerna. Arbetet inom länet skall mynna ut i ett förslag till länsprogram som sedan skall utvärderas av regering och riksdag. Resultatet av pågående planering bör avvaktas. Detta utesluter dock inte att åtgärder kan sättas in för att förbättra fördelningen av sysselsättningen inom regionen. Jag vill emellertid påminna om att arbetsplatsernas lokalisering inom Stockholmsregionen i betydande omfattning beror på den kommunala och landstingskommunala planeringen. Det gäller t. ex. disposition av mark för arbetsplatser och bostäder men också den kollektiva trafikens ordnande.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Jag vill tacka arbetsmarknadsministern för svaret men tyvärr får jag säga att jag kanske inte blev så mycket klokare av det.

Bakgrunden till min interpellation är den mycket sneda fördelningen av arbetstillfällena som finns inom Stockholmsregionen. Detta förhållande utgör ett, som vi vet, mycket centralt problem i Stockholmsregionen. Jag har också redovisat förhållandena med en del siffror i min interpellation. Den stela fördelningen av arbetstillfällena är orsaken till väldigt många av de problem vi har här – trafikproblem, problem med långa och tröttande resor för människorna, många förortsområden som får en trist sovstads-karaktär osv.

I min interpellation har jag tagit sikte på staten som arbetsgivare och den statliga sysselsättningens effekt på sysselsättningsstrukturen i regionen i dess helhet.

Det svar som arbetsmarknadsministern gett är en allmän beskrivning av den planering som finns på sysselsättningsområdet och den länsplanering som finns, men det kanske inte var riktigt det som jag åsyftade med min interpellation. Trots den mångomtalade utflyttningen av statliga ämbetsverk från Stockholmsregionen så räknar man med en nettoökning med minst 2 000 arbetstillfällena i statliga verk, myndigheter och institutioner under de närmaste tio åren. Den fråga man ställer sig är naturligtvis var dessa människor skall arbeta. Under åren framöver kommer med all säkerhet flera ämbetsverk att av olika anledningar ta i anspråk nya lokaler. Det kan bero på att de har växt ur de lokaler de tidigare haft, att de haft lokaler spridda över olika delar av staden osv. Eftersom det är fråga om en nettoökning av antalet sysselsatta i statliga verk och myndigheter så kommer inte de lokaler som de utflyttade lämnar att räcka. Det kommer alltså att byggas nya ämbetslokaler i regionen. Och var skall de ligga? Kommer de att i stor utsträckning förläggas till Stockholms innerstad eller kommer de att förläggas till från

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om en bättre
fördelning av den
statliga sysselsätt-
ningen i Stock-
holmsregionen*

sysselsättningssynpunkt underförsörjda förortsområden? Det går inte, som jag ser det, att avvakta den länsplanering som arbetsmarknadsministern hänvisar till i sitt svar. Arbetet med att lösa de statliga ämbetsverkens lokalfrågor pågår ständigt. Frågan är alltså: Vilka hänsyn tas då till sysselsättningsförhållandena i denna region?

Staten har ett övergripande ansvar när det gäller sysselsättningens utveckling och när det gäller att få till stånd en vettig fördelning av sysselsättningen. Man försöker på olika sätt påverka andra arbetsgivare att förlägga arbetsplatserna dit där de bäst lämpar sig från sysselsättningssynpunkt. I synnerhet i den här regionen – men det gäller även andra regioner – är staten själv en dominerande arbetsgivare. Vilket ansvar är staten då beredd att ta i denna sin egenskap? Det var innebörden i den fråga som jag ställde, och den frågan kvarstår även efter det svar som arbetsmarknadsministern har lämnat.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Jag fattade inte herr Granstedts fråga så. Hade han frågat vart man skall lokalisera nya ämbetsverk som skall ligga i Stockholm hade det varit mycket enkelt att svara. Det är ju riksdagen som i sista hand avgör den frågan. Vi har ett aktuellt exempel som diskuterades här för några dagar sedan – statens industriverk. Det har framförts olika synpunkter var inom regionen det bör ligga.

Länsplanering 1974 skall ta hänsyn till hela länet och alla sorters sysselsättning. Herr Granstedt sade att staten var en dominerande arbetsgivare i den här regionen. Men det är egentligen en rätt ringa del av sysselsättningen i Stockholmsregionen som staten svarar för. Den offentliga förvaltningen svarar för 23 procent av sysselsättningen, men det är bara 12 procent som är statlig. Och jag vågar påstå att redan nu är den statliga sysselsättningen inom regionen lika decentraliserad som i exempelvis landstingets egen sysselsättning – den är mycket mer koncentrerad till Stockholms centrum. Det innebär emellertid inte att jag förnekar att vi skall medverka till ytterligare decentralisering så långt det är praktiskt möjligt.

Herr Granstedt pekade själv på en omständighet som har medverkat till en viss centralisering. Många av ämbetsverken har haft sina lokalteter spridda på många områden, och då har man tvingats bygga en enhet. Det har emellertid inneburit att vi har förlagt dem till Solna, till Vällingby, till Farsta. Alla ämbetsverken ligger inte vid Sergels torg utan vi har försökt att sprida ut dem.

Svaret på frågan är alltså att riksdagen skall diskutera lokaliseringen av de nya ämbetsverk som eventuellt kommer till. Om de ämbetsverk som finns behöver bygga till eller bygga nytt skall det självfallet också diskuteras i riksdagen. Därvid kommer man att ta hänsyn till behovet ute i regionerna och lämpligheten av förläggningen. Var det bara den frågan som herr Granstedt avsåg att ställa hade svaret varit mycket enklare att lämna.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Vi diskuterade industriverkets lokalisering i kammaren för inte så länge sedan, och då tror jag säkert att arbetsmarknadsminis-

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om en bättre
fördelning av den
statliga sysselsätt-
ningen i Stock-
holmsregionen*

tern observerade att riksdagen inte tog ställning till var i regionen verket skulle förläggas. Jag har inte fått den uppfattningen att riksdagen vid ett senare tillfälle kommer att få besluta om den exakta lokaliseringen av industriverket.

Jag har inte heller fått den uppfattningen att det blir riksdagen som får tillfälle att ta ställning till var det ena eller andra statliga verket kommer att få eventuella nya lokaler, om detta blir aktuellt för något statligt ämbetsverk, utan som jag har uppfattat det sköts detta utan att riksdagen behöver blanda sig i.

Däremot är det naturligtvis angeläget att sådana här frågor diskuteras i riksdagen och det är därför jag ställt interpellationen. Min fråga gällde inte bara nya ämbetsverk utan i lika hög grad gamla eftersom, enligt de uppgifter jag fått, de gamla ämbetsverk som finns i regionen kommer att alstra netto 2 000 nya arbetsplatser även med hänsyn tagen till den utflyttning som sker. Det är alltså en väsentlig tillväxt av sysselsättningen som kommer att äga rum och det spelar väldigt stor roll var denna tillväxt sker.

Det är riktigt som arbetsmarknadsministern säger att det finns andra stora offentliga arbetsgivare t. ex. landstinget, mot vilka man kan ha anledning att rikta kritik när det gäller fördelningen av arbetsplatser. Men jag förmodar att det inte var avsett som något motiv till att staten inte skulle eftersträva en större decentralisering. Det går inte att skylla på andra om man inte anser det man själv gjort vara riktigt tillfredsställande.

Det är fortfarande en angelägen fråga, som jag ser det, att få försäkringar om att man vid planerandet av nya statliga arbetsplatser skall undvika att förlägga dem i de delar av regionen som är underförsörjda ur sysselsättningssynpunkt. Tyvärr har jag inte fått den uppfattningen att en sådan planering för närvarande sker. Av dessa 2 000 nya arbetsplatser som beräknas tillkomma under de närmaste tio åren kommer enligt de uppgifter jag fått ungefär 1 300 att hamna i Stockholms innerstad. Därmed bidrar man enbart till att förvärra de problem som finns när det gäller sysselsättningsstrukturen i Stockholmsregionen.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! När jag nämnde hur många procent av sina anställda som landstinget har i Stockholms centrum, och hur många av lantbrukets egna företag som finns i centrum – jag kan nämna många andra företag som lokaliserat sig till Stockholm; staten har mindre procentuell sysselsättning i den centrala delen av Stockholm – gjorde jag det för att det kan finnas skäl till denna placering. Det finns tydligen skäl för landstinget, de politiska partierna och ungdomsförbunden att koncentrera sig till huvudstadens mitt, och då kan det också finnas skäl för staten.

Tanken att de 2 000 nya befattningarna inom statlig förvaltning, som herr Granstedt pekar på, skulle lokaliseras ut till olika delar av regionen var väl inte vidare klyftig. Om arbetsmarknadsstyrelsen vill ha 40 nya tjänster skall vi då bygga nya lokaler och decentralisera ut dem dit? När arbetarskyddsstyrelsen vill ha 25 nya anställda skall vi då bygga lokaler runt om i regionen och splittra ämbetsverket? Nödvändigheten har ju

Onsdagen den
22 maj 1974

*Om en bättre
fördelning av den
statliga sysselsätt-
ningen i Stock-
holmsregionen*

gjort att verken centraliserat sin verksamhet. När vi ökar verksamheten får det ske där ämbetsverket finns.

Jag trodde verkligen det var självklart att man inte kan bära sig åt hur som helst bara därför att det är en statlig huvudman på en arbetsplats.

Herr GRANSTEDT (c):

Fru talman! Det är, som arbetsmarknadsministern säger, alldeles självklart att staten inte kan bära sig åt hur som helst när det gäller att skaffa nya lokaler. Jag försökte också precisera mig något mer i mitt första inlägg där jag pekade på att det säkerligen blir aktuellt för många statliga ämbetsverk att skaffa nya lokaler av olika anledningar. Det kommer inte att gå att lösa problemet med de statliga ämbetsverkens lokalbehov inom ramen för de byggnader som i dag finns eftersom nettotillskottet nya arbetstillfällen uppskattningsvis kommer att bli av storleksordningen 2 000. Man kommer alltså totalt sett antagligen att behöva bygga nya hus eller förhyra nya hus eller någonting sådant för att klara av det hela. Naturligtvis kommer inte alla de nya tjänsterna att hamna i dessa nya hus, utan det blir en omfördelning totalt sett.

Frågan är alltså var de nya arbetsplatserna kommer att ligga, och vad jag var ute efter var något slags programförklaring från regeringen om att man i de här sammanhangen kommer att eftersträva att ta största möjliga hänsyn till effekten på sysselsättningsstrukturen i sin helhet i regionen.

Herr arbetsmarknadsministern BENGTTSSON:

Fru talman! Eftersom vi i regeringen är anhängare av decentralisering, tar vi stor hänsyn till vad länsmyndigheterna anser, och just Länsplanering 1974 kommer självfallet att påverka regeringens ställningstagande i den mån det inte är riksdagen som skall göra ställningstagandet.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Fru tredje vice talmannen meddelade att på föredragningslistan för måndagens sammanträde skulle näringsutskottets betänkande nr 37 och jordbruksutskottets betänkanden nr 24–28 i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden.

§ 12 Anmälades och bordlades Kungl. Maj:ts proposition nr 95 med förslag till lag om nordisk vittnesplikt m. m.

§ 13 Anmälades och bordlades

Försvarsutskottets betänkande

Nr 24 med anledning av förslag i propositionen 1974:50 till lag om beredskapsstyrka och lag om beteckningen försvarsmakten

Socialförsäkringsutskottets betänkanden

Nr 19 i anledning av propositionen 1974:14 angående studiesocialt stöd jämte motioner

Nr 20 i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionerna 1974:1 och

1974:14 gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1974/75 till studiesociala åtgärder m. m. jämte motion

Nr 21 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Socialutskottets betänkanden

Nr 22 i anledning av motion om kostnadsfri rådgivning och hjälp åt efterlevande vid dödsfall

Nr 24 i anledning av motioner om användande av akupunkturmetoden och av vissa naturläkemedel framställda i utlandet

Nr 25 i anledning av motioner om sjukvårdsmateriel

Kulturutskottets betänkande

Nr 14 angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Näringsutskottets betänkanden

Nr 36 i anledning av motioner angående näringspolitiken

Nr 40 i anledning av propositionen 1974:64 angående finansiering av ett nytt stålverk i Luleå jämte motioner

Nr 41 i anledning av propositionen 1974:110 angående vissa varvsfrågor, propositionen 1974:1 i vad avser anslag till statliga kreditgarantier till varvsindustrin, m. m. samt motioner

§ 14 Meddelande ang. enkla frågor

Meddelades att följande enkla frågor denna dag framställdes, nämligen av

Nr 232 Herr *Åkerlind* (m) till herr arbetsmarknadsministern angående direktiven till utredningen om stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön:

Varför överensstämmer inte direktiven till utredningen om stimulansåtgärder för att förbättra arbetsmiljön med det beslut som riksdagen fattat?

Nr 233 Herr *Nyhage* (m) till herr socialministern om bättre ersättningsmöjligheter för dem som drabbats av den s. k. sjukhussjukan:

Avser statsrådet vidtaga några åtgärder för att förbättra ersättningsmöjligheterna för de människor, som drabbats av den s. k. sjukhussjukan?

Nr 234 Herr *Alsén* (s) till herr utbildningsministern angående inskränkningarna i Sveriges Radios regionala sändning:

Vilken är utbildningsministerns mening om att Sveriges Radio söker bemästra aviserade ekonomiska svårigheter i företaget genom att starkt begränsa tiden för de regionala sändningarna?

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 18.16.

Nr 88

Onsdagen den
22 maj 1974

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Onsdagen den 22 maj

- Herr talmannen 3, 124
" Alsén (s) 102, 105, 139
" Andersson i Ljung (m) 109
" Andersson i Lycksele (s) 48, 55, 57, 79
" Andersson, Sivert, i Stockholm (s) 145, 149
" Aspling, socialminister 136
" Bengtsson, arbetsmarknadsminister 138, 144, 151, 153, 155,
156, 157
" Bengtsson i Göteborg (c) 137
" Bengtsson, Karl, i Varberg (fp) 105
Fru Diesen (m) 69
Herr Elmstedt (c) 82, 91
" Enlund (fp) 111
" Eriksson i Ulfsbyn (c) 66
Fru Fränkel (fp) 37, 42, 54, 58, 76
Herr Granstedt (c) 148, 151, 154, 155, 157
" Green (s) 75, 76
" Hermansson (vpk) 71, 74
" Hugosson (s) 113
" Jonsson i Alingsås (fp) 86, 92
Fru Lantz (vpk) 87, 92
Herr Lindberg (s) 152
" Lindkvist (s) 141, 150
" Mattsson i Lane-Herrestad (c) 28, 41, 42, 47, 48, 55, 56, 63, 65,
104, 105
Fru Mogård (m) 32, 54, 57, 63, 65, 119
Herr Nordstrandh (m) 95
" Norrby (c) 77, 80
" Olsson i Edane (s) 107
Fru Ryding (vpk) 42, 47, 48, 100, 119
" Rönnung (s) 98
Fröken Sandell (s) 80
Herr Schött (m) 145
Fru Sundberg (m) 83, 91, 93
Herr Sundman (c) 95
Fru Sundström (s) 100
Herr Svanström (c) 114, 135
" Sörenson (s) 116
" Torwald (c) 115
" Turesson (m) 134
" Ulander (s) 143
" Wiklund (s) 88, 92, 93
" Wikström (fp) 93
" Zachrisson, utbildningsminister 58, 64, 65, 73